

გური ოტობანის წმინდის

ლექსები
ბალადები
პოემა

© ერთი
ბელეტრისტის
ტრიბუნა

გური ოტობაია

არამსუტუ

ლექსები
ბალადები
პოემა

თბილისი
2005

ბვიმარა

ლექსები
1978-1996

მაფშალია

ჩქიმე ქიანაში მაფშალია,
შხვა ქიანაშა ვაფურინა,
გოლვაფირო, უსქანეთუ
გეწკურილი მაფუ რინა.

სქანე ოგვაჯეშე ხეშქა გური,
ჩილამურით მათუ ეფშა,
სქანი ართი ბრაშენი
თე შურს ხოლო ღურუს მეფჩა.

საქორთულოშე ჩე ქიცა რე
თე გოთანა ხვარჩალია,
შხვა ქიანაშა ვაფურინა,
ჩქიმე ქიანაში მაფშალია.

გონწყი ფსუა ღო კისერი
თუთაშე ფერი ქემოძირი
არძა ჩქიმდა, არძა ჩქიმდა,
სქანე ჭუა ღო სქანი ჭირი.

ჩქიმე ქიანაში მაფშალია
შხვა ქიანაშა ვაფურინა,
გოლვაფირო, უსქანეთუ
გეწკურილი მაფუ რინა.

ბულბული

სხვა ქვეყანას არ გაფრინდე,
ჩემი ქვეყნის მათშალია,
მარადია მამულის მზე,
თუკი ჩემი დამშვრალია.

ნეტავი, რამ დაგიღონა,
მათშალია, ასე გული?!
შენი ერთი გალობითა,
სიკვდილსაც ვძლევ დავსებული.

ეს ცისკარი ოდითგანვე,
საქართველოს თავშალია,
სხვა ქვეყანას არ გაფრინდე,
ჩემი ქვეყნის მათშალია!

გახსენ ფრთები, მთვარისფერი
ყელი ციდან მომანათე,
ჩქარა სულში შემოფრინდი,
თორემ თავი მომანატრე!

უგალობე წმინდა ღელეს,
სადაც თხმელა და ფშანია,
სხვა ქვეყანას არ გაფრინდე,
ჩემი ქვეყნის მათშალია!

დებჯერაო?!

ჩქიმე კოკი დო ჩქიმი რეფი,
ჩქიმე ფიჩორიშ მინდორეფი,
ჭველეფე, მით ტყას მითორეთი,
ცათე გურიშე ჭუა რეთი.

ჩქიმე ინგირ დო ჩქიმი ხურჩა,
ქელამჭიშეთ მუთ რე ხუჯშა,
ჰავა, ფურცელს სო მეხუშა,
ემმანტირეთ არძა ხუშა.

ჩქიმე წისქვილ დო ჩქიმი კარე,
ჩქიმე ვარჩხილიშე ოჭუმარე,
დებჯერაო, გოლვაფირო,
შხვაში რენ დო ჩქიმი ვარე?!

დავიჯერო?!

ოქუმი და კიდეც — ზოგი,
მისხალ-მისხალ დანაზოგი,
ასჯერ ხელ-ფეხ განათოკი,
არასოდეს დანაჩოქი!

ენგური და ჩემი ხურჩა,
დიდი-დიდი ერთი მუჭა,
ბოლომდე რომ მტერს ეურჩა,
რამდენ რამეს გადაურჩა!

წისქვილი და ჩემი მზვარე,
სივრცეები მოცისკარე,
დავიჯერო, შემოგველე,
სხვამ წამართვა ჩემი მხარე!

თაუ ვარენო?!

მუს ოცილუ ჭყონი მენი □ალას,
ჭყონი ჟინცას ქიმკიქუნანს მალას,
ჭყონქი ოკო ჭყონიცალო ფალას,
თაუ ვარენო, ჩეცხენამი, ჭეგე?!

მაფშალია მუს ოცილუ ქირეფს,
მაფშალია გილმაქარგუნს ბირეფს,
ორულუნანს ატამეფიშგ ცირეფს,
თაუ ვარენო, ჩეცხენამი, ჭეგე?!

საქორთუო მუს ოცილუ თურქის,
ვარა რუსის უნწალუნსო ფურკის,
გოლურჯოლსუ ხარხუნტია ხურხის,
იფსხუნუათ სქანგ ბორზალი, ჭეგე!

ხომ ასეა?!

რას უშაგებს ცოფიან მებს მუხა,
მუხამ ზეცით სული აიღულა,
რაა მუხა თუ არ დაიქუხა,
ხომ ასეა თეთრტაიჭა, ჯეგე?! *

მაფშალია რას უშაგებს ძერას,
მამულია მისი გულის ძგერა,
სიმღერაა მისი ბედისწერა,
ხომ ასეა, თეთრტაიჭა, ჯეგე?!

საქართველო რას უშაგებს თათარს,
ანდა იქნებ რუსეთს სთხოვდეს ლადარს,
ჩახუტებას უხსენებლის სადარს,
ვამჯობინოთ შენი შუბი, ჯეგე!

* **წმინდა გიორგი (მეგრ.)**

ჯარუა ვაზარენთი უკლავ ჯიმას

ჰავას ნახვილეფქ ვამკასოფე თოკშე,
კიროკილე თუმას წყარ გეწენს დოქშე,
ეფურნელე ჩენჯას ვარკუ მეჯინა,
მარა უსქვამაშე ბონილე რე ჯიმა.

ჭუმე ქუდოცენს ორქოშფერ თუმა,
ჭუმე იცუაფე ნატრიშ ერთუმა,
დობადონაშო გვალო დო ფალო,
ჩენჯაშე უსქვამაშე ბონილე რე ჯიმა.

დორზამილე ბუხარს აფუ ართე ამბე,
ალდაჩხირე ცხვინშა გეშაჭვართაფე,
ეფურნელე ჩენჯას ვარკუ მეჯინა,
მარა უსქვამაშე ბონილე რე ჯიმა.

ჯარში ვაცილებთ ნაბოლარა ძმას

ალაღებს სარეცხს ქარი და თოკი,
ხუჭუჭა თმაზე ჩუხჩუხებს დოქი,
აფრენილს ალვას ქარგავს თლილი ცა,
მაგრამ მეტია განბანილი ძმა.

ხმალ თმა დაცვივა ოქროცურვილი,
ხვალ აცხადდება ყველა სურვილი—
სამშობლოს მთლად, სამშობლოს მტლად!
აქარწყლებს ალვას განბანილი ძმა.

ბუხარი ყვება გარდასულ ამბავს,
ალი მომავალ გმირობებს ლამბავს,
აფრენლ ალვას ქარგავს თლილი ცა,
მაგრამ მეტია განბანილი ძმა.

ქა-შქვილი ღო ქა-საგანი

ქა-შქვილი ღო ქა-საგანი,
ვამჩათ ოკო გასაქანი,
პაპუში რდუ, ასე ჩქიმ რე,
უკულგ შხვეფქუ გასხაპანი.

ქა-შქვილი ღო ქა-საგანი,
ვამჩათ ოკო გასაქანი,
ჩქი მიქ მუჩეს საქორთუო,
ეშმაკიში გაზაკვალი!

ქა-შქვილი ღო ქა-საგანი,
ვამჩათ ოკო გასაქანი,
ჯიმა რდასგნ — უოჭიშეს,
ღიარა ღღას ქიგიოჭიშე!

ქა-შქვილი ღო ქა-საგანი,
ვამჩათ ოკო გასაქანი.

მზვილდ- ისარი

ჰა, მზვილდი და ჰა, ისარი,
ლარი დაწყდეს ლამის არი,
პაპის იყო, დღეს ჩემია,
როგორც შვილი მამის არი!

ჰა, მზვილდი და ჰა, ისარი,
ლარი დაწყდეს ლამის არი,
ჩვენ ვინ მოგვცა გასაწირი,
საქართველო საფიცარი!

ჰა, მზვილდი და ჰა, ისარი,
ლარი დაწყდეს ლამის არი,
ორგულია? ძმაც რომ იყოს,
ქორწილის დღეს მიუსწარი!

ჰა, მზვილდი და ჰა, ისარი,
ლარი დაწყდეს ლამის არი...

დამორჩილი

მეურს ურემი, დამორჩილი რე,
სერგ გინძე რე დო დღა მორჩილი რე,
ჯათ გორჩილი რე თავრენგ ცურენი,
საქორთუოშო მოკო ბღურენი!

მეურს ურემი დო მირსიოლუ,
ცოროფაქ დუდი მომირსიოლუ,
ტანგ მარზიოლუნ, აკა მუ რენი?!
საქორთუოშო მოკო ბღურენი!

ემერგ სქუა დო ემერგ ჩილი რე,
შურგ ფურცელეფით მოფორჩილი რე,
ფოფორგ ჭვილი რე?! ვეფანდურენი?!
საქორთუოშო მოკო ბღურენი!

ზემოდგომა

ზემოდგომაა, მიდის ურემი,
ღღე მოკლეა და ღამე — უღვევი,
ვერას დამაკლებს ჟამი ტიალი,
თუ მამულისთვის აღვესრულები!

მიდის ურემი და მისრიალებს,
ტრფიალი თვალებს მინისლიანებს,
ვერას დამშლიან ლეთა-სულები,
თუ მამულისთვის აღვესრულები!

ამ საზვარაკე შვილებს მზე შობდა,
სული ფოთლებით გადანეშოვდა,
ადარ გაჭრება ეს ხმა სრულებით,
თუ მამულისთვის აღვესრულები!

ჰოი, ბირა, მაჭუალი!

ეკონსუ ინგირი რე,
ბჟაშ ჩხორიათ გინოსქილი,
წყარპის ცხენეფე მირულენა
ძუა-ფოფორ გინოსქილი.

ფაფალასუ ჰყონეფი რე
პელაგონო მინორთელი,
მანგარინჯე ჯიჰონეფი
ბერეყო რე გინორთელი.

მორთ, სერი გუტახათუ
ცათე ჰვია ქუჩუჩეფსუ,
ირფელე საქორთუოში რდას
ლორონთიქი მუთ მუჩესუ.

მორთი, სერი გუტახათუ,
ღალეფს ოროთ ხანტურელსუ,
მაფშალია თეშ იბირსუ
ვანდურდასუ ბორჯის ბრელსუ.

მორთ, ბორიას ვენირზათუ,
ფსუალეფიშე ზირუასუ,
უბირათუ გვალეფიში
ბჟათი ელასირუასუ.

მორთი, ქეწიფხუნუათუ,
ჩონგურეფი გოჯოგელი,
ჰოი, ბირა მაჭუალი,
რინა ბაღუ ღოჩოქილი!

ჰოი, მწველო, სიმღერებო!

ენგურია კოცონებით —
 ცირა დაწვებ ალანძული,
 მოთქარუნობს რემა წყლის პირ
 ძუა-ფაფარ გადაწნული.

ხაბოს თავზე მუხებია
 ქარებისგან ზღვაშებმული,
 და ტირიფი — ცრემლის ძეგლი,
 ბაირაღად აშვებული.

მოდი, ღამე გავუთენოთ,
 ამ ხუჭუჭა ჩიჩილაკებს,
 ალალ იყოს მამულისთვის
 ჩვენი წვა და სიჯილაგე!

მოდი, ღამე გავუთენოთ,
 ლელეს მთვარით დაკვესებულს,
 ქვეყნის მდურვას ვერ შეატყობ
 მაფშალიას დაკვენესებულს.

მოდი, ქარებს ვეხუტუნოთ,
 იქნებ ფრთებად წამოგვესხას,
 ვუგალობოთ მწვერვალების
 აისებით წამოღლესვას!

მოდი, მუხლზე დავისკუპოთ,
 ჩოგნგურები გაჩორკნილი,
 ჰოი, მწველო, სიმღერებო,
 კმარა ყოფნა დაჩოქილი!

ბვიმარა

ოხვამერგ ჯა რდი, მარა
დეჩიჩიო, გვიმარა?
ვეკანგარა ირიათო
თი თუთა დო თი მარას,
ოხვამერგ ჯა რდი, მარა
დეჩიჩიო, გვიმარა?!

ჩელაია ნირსი ცაშე მირაყვალუ,
გოკურცხია, დიდა ინგირ გირაქვალუ,
გოლვაფირო, გოლვაფირო, იშენ ფალუ,
კუჩხეფიშა წყურგილეფი ქუმოიდვალუ,
ოხვამერგ ჯა რდი, მარა
დეჩიჩიო, გვიმარა?!

შხურიშგ ტყების გეჭარულუ სქანგ ნინაშა,
მუჭო ოკო ონდლულესკო ფულანდი,
ითამ კუჩხი გეიდგუმუდკო ტინტილაშა,
ეკორჩვილი გილეში დო ქულანდი!

შხურიშგ ტყების გეჭარულუ სქანობურო,
ორქო ქვიშაშგ კორობუა-წესეფი,
გიკურცხინე, გიკურცხინე, გოლვაფირო,
სი მუნათას გიწილოხუნს მესეფი!
ოხვამერგ ჯა რდი, მარა
დეჩიჩიო, გვიმარა?

ბირგულგ მუშუნ გიდირკუ,
მარგალურიშგ მარჩქილეს,
ქარწყქ — ჰავაქ ქიდირქუ,
ფსუა გეკოვარჩხილე!

ქიგიშინი ხიოლი,
რე მუმულიშ ციონი,
მობალუნა ქირონი,
უზისხირე, გვიმარა!

ნჰყოლირგ გური მუჭო ვემკისქილადე,
ლურა თელათ მუჭო ვემკიზგილატი,
კოლხიდაშე ლანდი ქიდოსქილადე,
უზისხირე, გვიმარა!

ჩელაია ნირსი ცაშე მირაყვალუ,
გოკურცხია, დიდა ინგირ გირაქვალუ,
გოლვაფირო, გოლვაფირო, ირო ფალუ,
კუხხეფიშა წყურგილეფი ქუმოიდვალუ.

ოხვამერ ჯა რდი, მარა
დეჩიჩიო, გვიმარა?
გიკურცხინე, გოლუაფირო,
ვარა გიმორჯგინანა!

ქიგიშინი თი მარა,
ქარწყექ: მუსხის გიღვარა,
გემწოდირთი, გემწოჟვენგი,
გემწოსოფი, გვიმარა!

გაიხსენე ხარება,
 დიღების გამყარება,
 ვიკმარისოთ მთქნარება,
 უსულგულო, გვიმრავ!

დაბასრულ გულს გაგიმრთელებს დრო-ჟამი,
 ხრიოკს ისევ გაგაშროშნებს შროშანი,
 უკუდგება ქარაშოტი მთოშავი,
 ძლეულ დროშებს აღმართავენ ოჟანი!
 სალოცავი ხე იყავი,
 დაჩიავდი, გვიმრავ?!

შენ თეთრონი ბუერები გაგიცრია,
 შენ ენგურის კენესა გულში ჩაგიწნია,
 შენ კოჭამდე ნაკადული ჩაგიცვია,
 შენ სიცოცხლე გრიგალებში გაგიცვლია,

ვინც ცამ დაგაწინარა,
 თქვი, რამ დაგამძინარა?!
 გაიღვიძე, შემოგვევლე,
 თორემ გამოგვივა რა.
 ვით სულს ესატკივარა,
 ვით გულს ესამძიმარა,
 წამოდექი, წამოფრინდი,
 წამოხეთქე, გვიმარა!

ჭიჭი ფარა

ჯიბეს მონტუ ჭიჭე ფარა,
დიაჩქიმიშე ნაცხვაბარა,
ვაიკვენანო ვემვონგარა,
ვაიკვენანო ვემვოლღარა,
ჭვეთ-ჭვეთითუ ნაშაყარა,
ჯიბეს მონტუ ჭიჭე ფარა.

პაწა ფული

ჯიბეს მიწვავს პაწა ფული,
დედის ოფლით აძაფული,
აღარ გიკვირთ, რომ არ ვლნავი,
აღარ გიკვირთ, რომ არ ვბლავი,
წვეთ-წვეთობით აძაფული,
ჯიბეს მიწვავს პაწა ფული.

გეფრჩინეჲ უჩონჩხე

გატყარებე ჩქიმი ცუდე,
ინჭირიას გოუფალგ,
ლაკაციაშგ ნოყლეფგ,
ჟინბორიას დოურქალგ.

კაკლარიშგ კიბირეფგ,
ლანდას მითოვარკალანს,
ხუმლა-ხუმლა ნოცლეფს,
კოპა მიკოხარკალანს.

სო რე ფურკი გიროხილგ,
მინდორც ნოხო დორჩაფილგ,
კარ თოლსერო ღირწკინუნსუ,
ცუჯიშ ჯინშა გონჯამილგ.

ვამაპალუ შურო გური,
გურგ ეფშა რე ღაღეფით,
გილეცხვაბარგ დიაჩქიმგ,
მოპურახილგ ვალეფით.

ფუფ, უჩონჩხე გეფრჩინექ,
ზისხირ სო რე ჯვეშეფიშგ,
თურმე თუდო მინოპვექ,
მა მიჩქულუ ეშე მიფშგ.

დოციმილგ რე ფურცელეფგ,
ითამ დემეფს გოუხვალგ,
გატყარებე ჩქიმი ცუდე,
ინჭირიას გოუფალგ.

ბავშვინილვარ უჯიბრო

დაშამბულა ჩემი ეზო,
ანწლებს ასდით სხვა სურნელი,
ქარს ხეები დაუმშვილდავს,
არსად კვამლი სასურველი.

ეკალ-ბარდში გახვეულა
ჩაქცეული ალაგეთი,
ხეზე არბის ხაპერების
ბილიკები ალაღბედი.

აქ მე კვამლი დამხვედრია
მოღზე ნოხად დაფენილი,
ქარი კარებს აწკმუტუნებს
სახელურზე ჩაფრენილი.

მე მესურა თოკზე როა
ეგ საბანი მოჩითული,
მეგებება დედაჩემი,
ხელით თვალეზ მოჩრდილული.

შაშვმა ფრთები შეაბინდა,
თუ სხეული ცით ამართა,
თვალეზს ცრემლი შეაფრინდა,
მაჯებს — სისხლი წინაპართა.

მოწყენილა ჩემი ეზო,
სხვაა სურო, სხვაა თხმელა,
დაცვენილან ყვავილები,
თითქოს დევმა დაახველა.

გურიულაფა

სქანგ სისმარეთსუ გულულუქ, ნანა,
უჩათ გონწერილ გ მარცხას ფშუქ მასი,
მორო ქეკვალი ირნერი ჭყანა,
უქვინჯე ცას დო ღვინიშე შუმასი.

ნანა, ქონებამ გ ცირა მოძირეს,
თიშ გ მაჯანგარა — ინგირს ვარჩხუნი,
ნანა, ქომიწი მუ ბჟა მოწინე,
შური ოშნერო მიკმაკვარჩხუნი?!

მუშენ ვემტირექ შუბარზამ ხორცის,
ღვინშე ჩქიმცალო ბრელი დინაფე,
მუმამ საფულე ევრე ქოგ წონწის,
ავრე აფთიქ გ გოწკვირინაფე.

ცათე კვარჩხ რინას მუს ევალექუ,
თიცალ გ ლანდღვა დო თიცალ გ ტომბა რე,
დიო გობძვალეს მორიალექუ,
უკულ გ ქომრთინუ ქიანაქ ოფარე.

სქანგ სისმარეთსუ გულულუქ, ნანა,
მაფაშე ჭყელი, ზღვარზღვილ-შოლირი,
ჟინცას ზისხირელ გ თოლით ნარჩქვანა —
ვოძუქ ლურიშე გიშათოლირი.

ვუჯინექ მინშა პოპორელ გ ინგირს,
მუჟამს სოვრეთინ გ ვეპალუ მორსხა,
მუჟამ შურ გ ცურანს დო ართო ინკირს,
მუჟამს კუჩხეთსუ ეთმორღვუ ნორცხვა.

სქანგ სისმარეთსუ გილულუქ, ნანა,
უჩათ გონწერილ გ მარცხას ფშუქ მასი,
მორო ქეკვალი ირნერი ჭყანა,
უქვინჯე ცას დო ღვინიშე შუმასი.

სულისდღმა

ნანა, დავდივარ შენი სიზმრებით,
 ნანა, ძაძებზე როგორ მოთოვა?!
 განა ცოტა მაქვს, ნანა, მიზეზი,
 რომ გადავყვი ცას და ლოთობას?!

ნანა, ბინიან გოგოს მაცნობენ,
 ნანა, მირჩევენ მოწესრიგებას,
 ნანა, ისეთი რა რძე მაწოვე,
 რომ სული ასი მზით მეხრუკება?!

რად არ ვეტევი ამ უძღებ ხორცში?!
 ვახარებ ღამეს ღვინით, თრიაქით,
 მამის საფლავეზე გასწორდა ბორცვი,
 ჩაბნელებული ჩანს აფთიაქი.

ბორჯალს იქამდე ვეთანატოლე,
 ისეთ ღრმასა და ესოდენ მღვრიეს,
 რომ გავხრიოკდი ვით ანატორი
 და ძილში ვებრძვი ათას მორიელს.

ნანა, დავდივარ შენი სიზმრებით,
 მაფას წყეული, ტიალ-ნაგვემი,
 ო, ნანა, ნანა, ცისკენ ვიზრდები,
 სისხლიან მზერის ლიანდაგებით.

ზოგჯერ ჩამესმის ენგურის ჩქამი,
 როს სული კივის და არც ქარი ჩანს,
 ათასი ღველფი და ნაკვერჩხალი,
 როცა მიგია ფეხქვეშ ხალიჩად.

ნანა, დავდივარ შენი სიზმრებით,
 ნანა, ძაძებზე როგორ მოთოვა?!
 განა ცოტა მაქვს, ნანა, მიზეზი,
 რომ გადავყვი ცას და ლოთობას?!

ნანანია

ნანანია, შხვა რდი ირო,
გეირჩქინუქო სქანი ჭირო,
ჩქიმდა მითინს ვაგაგებუ,
სქანჯ მეტისუ, გოლვაფირო.

სქანჯ სისმარეფჯ მოფუნს ცუჩე,
ლორონთჯ ვორექე გური ქუჩე,
ვაგმაკურცხინ, მარა ქიბგინჯ,
ნორჩალჯ მუჭო ელამკუჭე.

ერჩქინაშე ხანგა ვორდი,
სო ვებდი დო სო ვავორდი,
სქვამჯ ცირეფსუ ქეკოდინი,
ჩქიმი რინა შქაშა გოფრთი.

უდლანუნა, ნანჯ, ჩქიმჯგურეფს,
მოჯგირეფქუ მიმენდურეს,
მარა ლერსეფქე ამაქექეს
დო ჟი დო ჟი მიდამტყურეს.

ვარე ჰავაშჯ თიჩუ-ფაჩუ,
შურქე თიცალო გიმაფაჩუ,
კოჩიშჯ თოლით უძირათუ
ოროფთი გიმაქვაჩუ.

ვეგმართინე ანწი გიმი,
ჟინცაშჯ ქვინჯი ოკო ბზიმი,
კოჩიშჯ ცუჯით ურჩქილაფუ
ხონარეფი ელმასიმი,

ქიშილებე დაჩხირქ დირკას,
დაჩხირჯ მუშო ოკო ნირგას,
მა შილებე გეგნობტორხე,
მარა გურქე დლას ვამოდირკას.

სქანჯ ზისხირქ რე გამაძალუ,
სქანჯ მასქვამა მი მაპალუ,
ლორონთიში ნოცულაშე,
თურმე ლორონთს გელამფალუ.

დედილო

სხვა ვიყავი, მარად, დედი,
შენლა შემრჩი ნიშანსვეტი,
ალარავინ მელოდება,
შემოგველე, მე შენს პეტი.

ზმანებათა კოშკის ძერწვამ
ღვთიური გზა მიასკეცა,
მეძინა და მაინც ვიგრძენ
ჭრელი საბნის შემოკეცვა.

გაჩენიდან გიჟი ვიყავ,
სად არ წაველ, სად არ ვიყავ,
ლამაზმანებს გადავყვედი,
გული ფსკერზე დამერიყა.

არ ფაჩუნობს სიო არსით,
გაშლილია სული გარსით,
კაცის თვალის უხილველი
ჩრდილი მბოჭავს დასთა-დასი.

ვერ ჩამოვალ აწი დაბლა,
წინ მიდგია ზეცის ტაბლა,
კაცის ყურით უსმენელი
ხმები სმენას მოეთათლა.

შეიძლება ცეცხლმა იკლოს,
ცეცხლი რისთვის უნდა კიკოს?
შეიძლება მე გადავტყდე,
მაგრამ გული ვინ მოდრიკოს?!

ცხელი სისხლის ნაკადია
ყრმობითგან რომ მახადია,
თურმე ღმერთის ტოტისაგან,
ღმერთსვე ფეხი ამიდგია.

გურუა ქომისუტოლეთ

ტანგ თქვანით რე მახუაფ,
თქვანით ვორექ ჩელაია,
გურუა ქომისუტოლეთ,
ჯალეფგ ოქვაჩალაია.

გურუა ქომისუტელეთ
ეკობეჭილ გ ოროთი,
ნოტე ვამხუმუნდას
თქვან სინთესუ ღორონთი.

ბრელუა მიძირ გ ცოროფილ გ,
წყარც თქვანცალო ელებირდგ,
კუჩხეფგ ვიშო ენუძუდ დო
ორკოლცგ ბონუნდგ ხელეფით.

ცოხ, წყარ გ მუჭო ხვარჩალანდგ,
ქუეფგ მუჭო ვარკალანდგ,
ჩქიმ ცოროფა შურდგუმილს
მის აღინე ართ ღალათ!

ტანგ თქვანით რე მახუაფგ,
თქვანით ვორექ ჩალაია,
გურუა ქომისუტოლეთგ
ჯალეფგ ოქვაჩალაია.

გულში ჩამიხუტუნეთ

ტანი თქვენით დამერღვევა,
თქვენით, ოხერ-ტიალეზო,
გულის გულში ჩამიკონეთ,
ხენო, მოხეტიალენო!

გულის გულში ჩამიკონეთ,
მიმოწნული ჩერობით,
არას ვიტყვი თუ უფალი
გამიძღვა თქვენს ღერობით.

სატრფოს ბევრჯერ შევსწრებივარ,
წყაროსპირას თქვენებრ მროკავს,
ჩქერს წვივებით აშხეფებდა
და ხელებით ბანდა კოკას.

ოხ, წყალივით კრიალებდა,
ლოდებს ვით აპრიალებდა,
ჩემს სიყვარულს ვინდა ასწევს,
ამ გულში რომ ბრიალებდა!

ტანი თქვენით დამერღვევა,
თქვენით, ოხერ-ტიალეზო,
გულის გულში ჩამიკონეთ,
ხენო, მოხეტიალენო!

კვინჩა

ბუაქ გინილგ გვალაშე ხინჯი,
სერგ ილიებუ ცშნას,
იჭკირჭკინგ ლურიშე ქვინჯი,
ჭვიანს ნოცელშე კვინჩა.

აღბათ, ცოროფა ორკუ
დო ანგარინე კინი,
ანწალა ჯას მებორკუ,
სერგ ილიებუ ცინი.

სკვინჩა

ქრება სალამო დინჯი,
აისი ქედებს სინჯავს,
სოფელი ყვინთავს ძილში,
კენესის ტოტიდან სკვინჩა.

აღბათ, ალერსი შივა,
აღბათ, სატრფოზე ჩივის,
ხეს მიხლართულა თივა,
ქრება სალამო ცივი.

ცათე ძღაბი

ცათე ძღაბი, ცათე რინტუ,
მალას ხეშე გეგნოზგირტუ,
მიტირტინგ დო მიკეკუანს,
აკაბურცხა ვამიკინდუ.

ბოგიშე ბოგიშე ბოგი მათუ,
ნიტე შურო სოთინგ ვაპუ,
ქეთიმწირუქ ოროს ვარა,
ხათე ხასლას ქელმარტყაპუ.

გამალეთუ მინდორს ფცალუ,
ეკოფთხოზუნგ მი ანძალუ,
ნაცალასუ ქეშე შხვართუ,
ირფელგ ართო მაცანცალუ.

ამარ-ამარ სქუათ მოსქუ,
წყარშა კაბათ გენმათხოზუ,
იშქვიდუდუნ მიჩქუდო დო
დახე მართუს ქენმოქოსუ.

ჩქიმი რინა მუშა ღირუ,
ქეთიძიცუ, ქეთიბირუ,
ხუჯის ხურხი ქიგნობდუ დო
ხელეფ კისერს ქიგომკირუ.

მართუშორო ზისხირ ფუნსუ,
გობჯუნუნს დო გობსხუპუნსუ,
ჩქიმ ცლოფილ ხვამლაფირ რე
მირე მოხუტოლუ გურსუ!

ცას მუნაფაშ პირეფ მობუ,
უქვინჯე რე თოლიშ რობუ,
ბჯუნუნსუ დო ფუცქინუნსუ,
მემიჩქ დუდი ქომცლოფუ.

ეს გოგონა

ეს გოგონა, ყაჩაღანა,
გადაცდება გზიდან განა?!
იმდენს მეჩიინება, რომ
საფრთხოებელას დამამგვანა.

შორზე შორი ნათესავი,
ესლა შემრჩა საესავი,
წამოვწვები ჩეროში და
დამაცხრება ბადესავით.

მინდორ-მინდორ მოწანწალეს
კუდში დევნას ვინ აძალებს?
მოთიბულზე იშხლართება
და ძვალ-რბილში მაკანკალებს.

შვილად მშვენიის ამისთანა,
წყალში ციმციმ ჩამიყვანა,
იხრჩობოდა მეგონა და
ლამის ფსკეში ჩამაქანა.

ჩემს საწუთროს რაღა ჰქვია,
სიცილ-სიცილ დამარღვია,
მკერდზე თავი მომაყრდნო და
ყელზე ხელი შემომხვია.

კაცს მორევი ეგონება
გულში სისხლის შეფონება,
ჩემი სატრფო გაქცეულა,
ვინღაა რომ მეკონება!

ცამ ღრუბლები წამოყარა,
მოთქრიალებს წვიმა ღვარად,
მკოცნის და მეჩურჩულება,
მგონი თავი შემაყვარა.

სისმარი

ღუმა ოტობურგ ცირეფს,
თოლსერგ სისმარგ მუძირე,
ტანს პეულეფგ მიკმოქუნდგ
მუჭოთ გვალაშგ დუცი რე.

ღუმა ოტობურგ ცირეფს,
თოლსერგ სისმარგ მუძირე,
ორთუმელშა ნოჟლეფი
ტკიბირშორო მუცი რე.

ღუმა ოტობურგ ცირეფს,
ვენტი, ვენტი, მუთი რე,
ხვალე ართის ვადორულაფ,
ნამუთ ცათე გურცი რე.

ნამუთ ცათე გურცი რე,
ცოროფილსუ ქუჯინე,
ღუმა ოტობურგ ცირეფს,
თოლსერგ სისმარგ მუძირე.

სიზმარი

წუხელ ოტობელ ცირებს,
ძილში სიზმრად ვეწვიმე
ვარდისფერი სხეულით —
თოვლზე უმეტესწილე.

წუხელ ოტობელ ცირებს
ძილში სიზმრად ვეწვიმე
და ქათქათა ყვავილთა
კალო გავალეწვინე.

წუხელ ოტობელ ცირებს
ძილში სიზმრად ვეწვიმე,
მხოლოდ ერთს არ სძინებოდა,
ვისაც სული შევწირე.

ვისაც სული შევწირე,
სატრფოს უცდის წელწვრილე,
წუხელ ოტობელ ცირებს,
ფერად სიზმრად ვეწვიმე.

ბალანობა გიმაშინე ჩქინი

ჩქიმე ცოროფა, ჩქიმე გურიში ჭუა,
სოვრე იმნტა, სოვრე შე იმნჭუა,
ქიბრჩინუქ დო იშენ ვორექ ჩქიჩქი,
გურს ბონდღუნსუ სქანგ თოლეფიშგ ჩხვიჩხვი.
ბალანობა გიმაშინე ჩქინი,
მუსხი სერგ დო ჭუას გივორჯგინი!

ჩქიმე შარა რე ჩეშმანი დო თინუ,
სქანგ თოლებშა დღასუ ვამანტინუ,
მუ დაჩხირგ რგდუ დორზამილგ თე გურსუ,
ოხოხოი, მუსხი მუთუნს გურზუ,
ბალანობა გიმაშინე ჩქინი,
მუსხი სერგ დო ჭუას გივორჯგინი.

მირაგადნა — ცუდეს ხექუ ხვალე,
მუს დართინე ბორჯი უკახალე,
ჩქიმე სურათეფს გაჯინექუ ირო,
ჩქიმე ლერსეფით ცხოვრენქ გოლვაფირო,
ბალანობა გიმაშინე ჩქინი,
მუსხი სერგ დო ჭუას გივორჯგინი.

ჩათხიებუქგ როგუნჯგ ქომონჯისუ,
ნორჩალიშო ოსაჭირუდგ ისუ,
სი ჩქიმე შარაშგ გოთანა რდი ძღაბი,
ტყურათ რენო შური დომიჟვაბი,
ბალანობა გიმაშინე ჩქინი,
მუსხი სერგ დო ჭუას გივორჯგინი.

მორთი, ცირა, ქომიძირე აკა,
ქოძირგ თე გურს მუჭო გილაკვაკვა,
ქოძირგ თე გურს მუშ მასქვამა რექუ,
ქოძირგ, ქოძირგ, მუჭო გიმოჭვენქუ,
ბალანობა გიმაშინე ჩქინი,
მუსხი სერგ დო ჭუას გივორჯგინი!

ბავშვობა მახსენდება ჩვენი

ჩემო სატრფოვ, ჩემო გულის ტკენავ,
სად გავიქცე, საით ვპოვო ლხენა,
ვბერდები და მაინც ბავშვად ვრჩები,
გულს მიქსელავ თვალთა ალუჩებით.
ყმაწვილობა მახსენდება ჩვენი,
რამდენ წვას და ტკივილს გავუძელი.

ჩემი გზაა ნათელი და სწორი,
შენს მოხედვას ვერსად გავასწარი,
ამ სხეულში რა ხანძარი ენთო?!
ოხოხოი, რას გავუძელ ღმერთო!
ყმაწვილობა მახსენდება ჩვენი,
რამდენ წვას და ტკივილს გავუძელი!

მიყვებიან: სახლში მარტო ზისო,
(ვერ მობრუნდეს ჟამი საარვისო)
შენს სურათებს დასცქერისო ხშირად,
შენი ლექსით სულდგმულობსო ცირა,
ყმაწვილობა მახსენდება ჩვენი,
რამდენ წვას და ტკივილს გავუძელი!

გასცილდაო პატრონს გაუღიმარს,
სარეცლისთვის უნდოდაო იმას,
შენ იყავი ჩემი გამთენია,
განა ცრემლი ტყვილა დამდენია?!
ყმაწვილობა მახსენდება ჩვენი,
რამდენ წვას და ტკივილს გავუძელი!

მოდი, ტკბილო, ერთხელ მინახულე,
მოდი, ნახე, რარიგ ვიმარხულე,
ნახე ჩემში რარიგ ლამაზდები,
ნახე წვეთი რარიგ სამასდები,
ყმაწვილობა მახსენდება ჩვენი,
რამდენ წვას და ტკივილს გავუძელი!

თე ბურიცალო

თე გურცალო ბჟასგთ ვანტუ,
იბორბონჯგ დო იკვარკვანტუ,
ზღვაპიც სქვერი მირულენ თუ
ცოროფილქუ ეწმალანტუ?!

ჩილამურიშ ჭვემას ფთასუ,
ბჟა დო თუთაშგ ეკორთასუ,
ცოროფილიშგ თუმა რენ თუ
ჯიჭონეფი იგვარგვასუ?!

თე ტანგ სოვრენგ ხუროქ თოლუ,
წყარქ მუჭო რე მეუქურთოლუ,
ცოროფილიშგ კისერგ რენ თუ
ზღვაში ქვიშა მოხუტოლუ.

ამ ბულივით

ამ გულივით მზეც არ ბნდება,
გარგარებს და ვერანდება,
ზღვის ნაპირას შველი გარბის
თუ მიჯნური მელანდება?!

ცაზე ვთესავ ცრემლის კრებულს,
მზე და მთვარეს დანატრებულს,
გესავ, ძეწნა შხვართალებს თუ
ქარი ვარცხნის შეყვარებულს?!

ეს ტანი რა ხელმა ძერწა!
ტალღამ უწყო ალერს-ხვეწნა,
გულის სწორის ყელია თუ
ზღვათა ქვიშა შემომეწნა?!

აკა, მუშენ ვემირულექ?

ჰავაქ ეოფშე ლაკაცია
ციორითუ,
აკა, მუშენ ვემირულექ
ფიორითუ?!

გეგმათხოზუ თოლი ფერდის
წაწაფითუ,
ვემირულექ მუშენ თუნგიშე
კვანწაფითუ?!

სო ვარენო დამორჩილიშე
ფოფორე ჩანსუ,
სონე ხანი რე ჰავა ნოხო
ოფორჩანსუ.

სონე ხანი რე დამორჩილი
შურსუ ჰვეთანს,
სონე ხანი რე წყუ ცვინთელო
ბონუნს ჩე ტანს.

ლილაშფერი ოროეფი
გვალეფს ლოლუნს,
აკაბცხა დო ბჟა ოჰმარეს
გეიშათოლუნს.

დრო რე ცირა, სქან თუნგიშე
წყარსუ ფშუნდე,
დრო რე ხურხის მასქურცალო
ეთმარშუდე!

ჰავაქ ეოფშე ლაკაცია
ციორითუ,
ვემირულექ მუშენ კაბაშე
ფიორითუ?!

რად არ მორბი, სანატრელო?!

ქარი ცოცხლობს აკაციის
ტკბილი რიგით,
რად არ მორბი სანატრელო,
ძველი კიბით?

ჩაჰყა თვალი საფეხურებს
ქვევით, ქვევით,
რად არ მორბი, სანატრელო,
სურის ქნევით?!

რა ხანია წალკოტების
მყუდრო ბაქნებს,
შემოდგომის ფოთოლცვენა
აფილაქნებს.

რა ხანია შემოდგომა
წვეთავს სულში,
რა ხანია ვცურავ ყვითელ
ნაკადულში.

იისფერი აჩრდილები
შორით ლანდავს,
სულ ცოტაც და მზე განთიადს
გამორანდავს.

დროა, ჩემო, მაგ სურიდან
წყაროს ვსვამდე,
უკვე ერთი მტკაველია
აისამდე.

.ქარი ცოცხლობს აკაციის
ტკბილი რიგით,
რად არ მორბი სანატრელო,
ძველი კიბით?

მალას მორთი!

ქიგიკირუ ცაქ სერგ შილამურო,
გოწოს ვარინგ — ცირა, ში ვამულო?

ამარგ ინგირგ ხურხის გითაბგ ნირსის,
ა, ბორია იჰყანს გილანირზნის.

ეფურნელგ რე გური ნაპოპორა,
ვამოცქვანქ და ცირა, ვამოგორა!

ვარა ჯასუ ფურცელგ ობარგ ძალამს,
ვარა სერი შურსუ გოფარსალანს.

ვარა შქირტუ მურიცხგ ეჭაჭილი,
ვარა ნდღულუ სქანი ჩენჯა ჭვილი.

ქიგიკირუ ცაქ სერგ შილამურო,
გოწოს ვარინ — ცირა, ში ვამულო?

ჩქარა მოდი!

მოიხვია ცამ ბნელეთის ჯვალო,
ჩქარა მოდი, ჩემო დედოფალო!

აგერ, ენგურს ნისლი აცლის ჯავარს,
აგერ, ქარი ტყესთან იწყებს დავას.
აფრენილხარ, გულო, ნამეწყრალო,
ჩქარა მოდი, ჩემო დედოფალო!

თორემ ტყე-ტყე მიშრიალებს ნეშო,
თორემ მიდის ღამე სათარეშო.

თორემ ქრება ხომლი აკინძული,
თორემ დნება შენი უფლისწული.

მოიხვია ცამ ბნელეთის ჯვალო,
ჩქარა მოდი, ჩემო დედოფალო!

კოლხიზგ ოთქშალი...

თოღზ ბწკურიდა, სი მა ცვერე ვაიჩქუდა,
ცუჯგ იბძგიბდა, სი მა ცუნგა ვაიჩქუდა,
უქვინჯელა ღურუშე ქვარა მომინჯუდას,
ცათე გურგ მა ჩილამურით ვამირჩხუდა.

მუშენი რე მარაცვალუ ბირგულეფი,
მუშენი რე მაწილოხუ შურგ დო გური?!
სო ოდინეთგ ჩენჯალეფიშე ბირკულეფი,
ფურცელიში ხანტურელი მალადური?!

ცავავაი, ჟინგ-ანთარი გობჭყორუნო,
თოღზ ბწკურიდა — ქვერსემია სინთე მარე,
ცუჯგ იბძგიბდა, ცუჯიშე რჩქილა ვარნჭყოლუნო?!
ჭიჭეფითუ ეფშა მათუ ოლაფარე.

ცავავაი, კაკლარეფქუ ქომიცუეს,
ცავავაი, ოჭუჭელეს ქეშუანთხი,
ბორბოლიეფქ დობხართეს დო ღუმორცუეს,
ჯვეშობურო ვემაცნუ ეშე განთხი.

ჟვერეფიშე ლაკარტამი გვერგ ეფალუნს,
ჯა დუდგიმე მინმირთუ დო ჩხვიჩხვის ფაჩუნს,
ხე ქიმეთხი ცათე მანჯეფს — მუჭო ლალუნს,
მუჭო ლალუნს, მუჭო რკიანს, მუჭო აჭუ...

თიშენი რე თოღცგ ბწკურუ დო ცუცგ იბძგიბუ,
სი ფიქრულენქ ვაგორწყქ დო ვამიცორქუ,
შარეფგ კუჩხის ჩაფლაშნერო მუმორწკიპუ,
თეშე გილულუ, ითამგ დაჩხირგ-სინთე მორკუ.

თოღზ ბწკურიდა, სი მა ცვერე ვაიჩქუდა,
ცუჯგ იბძგიბდა, სი მა ცუნგა ვაიჩქუდა,
უქვინჯელა ღურუშე ქვარა მომინჯუდას,
ცათე გურგ მა ჩილამურით ვამირჩხუდა!

კოლხის სათქმელი...

თვალს თუ ვხუჭავ, შენ მე ბრმა ნუ გეგონები,
 ყურს თუ ვიხშობ, შენ მე ყრუ ნუ გეგონები,
 უსასრულო სიკვდილს გადაკკონებოდე,
 თუკი ამ გულს ცრემლად აღარ ვეფონები.

ეს მუხლები ნეტავ რისთვის მიკანკალებს,
 სული და გული ანდა რისთვის მეწურება,
 აღვის ხენო, გაატანეთ რომელ ქარებს—
 მოლაღური — ხატულია ფოთლის წყება?!
 ავაგაი, გამწყრომია თურმე ზენა,

თვალს თუ ვხუჭავ — განადიდა შუქმა ძალა,
 ყურს თუ ვიხშობ, არ გტკენია ყურთასმენა?!
 აღქაჯებით სახლი დგება ყირამალა.

ავაგაი, ტანს ეკლები დამესია,
 ავაგაი, ჭინჭრიანში ჩავეფონე,
 ობობებმა დამხლართეს და დამასივეს,
 ძველებურად აღარ მომსდევს მკლავში ღონე.

შამბნარიდან გველი ენას ასარსალებს,
 თავდაყირა დგება ხე და ფესვებს ფანტავს,
 შეხე, მაჯებს — რა ტკივილი ასამსალებს,
 რა ფეთქვას და რარიგ კივილს გაღულრანტავს.

აი, რისთვის ვხუჭავ თვალს და ვიხშობ სმენას,
 შენ გგონია ვერ გხედავ და დამავიწყდი,
 გზები ფეხზე ამომისხამს ქალამნებად,
 ისე დავალ თითქოს ნათელს ველარ მივწვდი.

თვალს თუ ვხუჭავ, შენ მე ბრმა ნუ გეგონები,
 ყურს თუ ვიხშობ, შენ მე ყრუ ნუ გეგონები,
 უსასრულო სიკვდილს გადაკკონებოდე,
 თუკი ამ გულს ცრემლად აღარ ვეფონები.

ნერჩი

ჩვარჩავლერგ ტყაცალო ცოთანს,
ძეკვენეფგ ნახუა ოდაშგ,
მიდეღეს კვიკვალი ოდა,
ქიყუნეს სისმარეფგ ცოდაშგ.

გილაშუნდგ უდუდე მუმა,
დოღურგ დო ქიდიტუ ვალი,
ბორიას აბარჰყუ ხუმა, —
მიოგდას ჩხოროფა ჰვალი.

ჰვემასუ ეთურე ნოსა,
გონწერე ცოროფათ მერკე,
მინარე ბორჰეფი ქორსა,
იხირგინგ ვედრასუ ხერკე.

ჯარგვალსუ ბერჯღელანს ცირა,
შქირენს დო ვეპალუ მინჯე,
ჩხვიჩხშორო იკვანწალგ ჩილა,
შოფერსუ უძახნა: ქინჰე!

დოხუეს, მიდეღეს ცუდე,
ვედიტეს ბონი დო ღულა,
მაჭირხოლს გეკურღვეს ბუდე,
ვეშმოურს ოფურკეს ნპულა.

ბალანეფს გეკორღუნს ნანა,
გეირზამუ ქიანა ცვერე,
ომბოღშოთ ქუმოურს ჩხანა,
ქიანა დიდათუ გერე!

ფუძის ანბელოზი

აკაფულ ტყესავით გოდებს,
სვეტები გაყიდულ ოდის,
დაშალეს კობწია ოდა,
კედლები — ოქროთა ზოდის.

ლოთობდა უთავო მამა,
სამადლოდ დამარხეს მკვდარი,
დაჰკრესო ათასი ყამა —
იმგვარად წრიალებს ქარი!

წვიმაში ცისფერი რძალი
თალხი და სოველი კაბით,
ნამდვილი ტყავი და ძვალი...
ვედროში ტივტივებს ხაპი.

ჯარგვალში ატირდა ჩვილი,
შია და მწარეა ბოლი,
ლურსმანზე — გამხმარი ჩირი,
ჩქარაო, მოიხმეს მძლოლი.

დაშალეს, წაიღეს ოდა,
წაიღეს მერცხლების ბუდეც,
გარშემო — ნაფოტი ცოტა,
სვეტები... საკვამლე მრუდე...

ბოკვერებს გამოზრდის ნანა,
ოდასაც შეუბამს სვეტებს,
ქვეყნები ღედებით ღგანან,
მარადი კურთხევა ღედებს!

მამლა

გვალო შხვა რე მამიში,
ოდა ქრავაშე კართამი,
მუჟამს ჭვემა ღოგორუნს
ვარჩხილიში ღართამი.

მუჟამს იბირგც ყამბარი,
კატუ თხილანს კარეფსუ
ღო კაკალანს თამარა
ჭითა ლაიტიშე ტარეფსუ.

მუჟო ოსქვანს კილოთი,
ართო ფსუა ქაჩანუ,
მუჟამს ბარდლაშე ბალანა
ქვირშა ქიმიჩაჩანუ.

ჯვეშე დღალეფიშე გოშინა,
აღდაჩხირეფს დარკენსუ,
უკულგ ბიწკიშე გერნელო
ქიმიანადუ სარკენსუ.

უკულგ ბრელ ხანს კარკაცანს
წყარი, ვედრა ღო ხერკე,
თუმა ყებურს ქეკოცენს —
ნოჰელგ თირით დოხვერგე.

ნორჩალს ეთეშ გეკიჩუნს,
ითამ რდასუ ნალიში,
ჩილამურით დირ შვაპუ
კვევერია ბალიში.

მამიდა

არა, სხვაა მამიდის
 ოდა ქარვის კალთება,
 როს წვიმიან ამინდით
 ცისკენ აიმართება.

როცა მღერის ყვარი,
 კატა უმზერს თაროებს
 და მამიდა თამარი
 ფშვნის სიმინდის ტაროებს.

როგორ შვენის ფაცური,
 ფრთები როგორ ესხმება,
 როს მეზობლის ასული
 ღერდილს დაესესხება..

ხშირად სევდა დაზიდავს
 და ძნელია ცხოვრება,
 მაშინ სარკეს ყასიდად
 იერს ენათხოვრება.

მერე დიდხანს კისკისებს
 წყალი, ხაპი და ვარცხლი,
 მერე ცეცხლზე გიზგიზებს
 დაღალეები ნავარცხნი.

ლოგინს ჩუმად გაიშლის
 ჭერზე ალი ნელდება,
 და ერთგული ბალიში
 ცრემლით დაუსველდება.

ძიკვა

ყინვგ მიკორთელ ძიკვას,
მი მადვანსუ ძიკვას,
მუშგ რე წილამურეფ,
მუსხი ოკონ წიკვას,
მი მადვანსუ ძიკვას,
ყინვგ მიკორთელ ძიკვას?!

ქონებათ რე ეფშა,
ძიკვაში რე ჩხე ბუა,
ორთვალგ გეგნუნჯამუ
ხვიჩა მურიცხეფშა,
მი მადვანსუ ძიკვას,
ყინვგ მიკორთელ ძიკვას?!

დამჯერითუ თაშგ რე,
იშგ უნჩაში ჯაშგ რე,
ომბოლო რე ნარდა,
იშგ ნახჩქა შხვაშგ რე,
მი მადვანსუ ძიკვას,
ყინ ვგ მიკორთელ ძიკვას?!

ცათე ქიანა ჯუა,
მუშენგ რე თეჯგ უა,
კოჩანობას უმოს
ხირუაში ჭკუა
მი მადვანსუ ძიკვას,
ყინვგ მიკორთელ ძიკვას.

ჩქიმგ ჭუა რექ იშენ,
მუჭოდგა ვეგლეშენ,
ულურალო გირსხენს,
ჩქიმგ ხონარი ჟიშენ,
მით აბორენს ძიკვას,
ეშე გემვონწყე ძიკვას!

ძიკვას

ქედმოდრეკილ ძიკვას,
 ვინ ჩააცმევს ძიკვას,
 კონკიას და დაბღურს
 ჟამი მიწყვი ბზიკავს.
 ვინ ჩააცმევს ძიკვას,
 ქედლადრეკლ ძიკვას?!*

განძითაა სავსე,
 ძიკვასია ცხრა მზე,
 სახურავი დალპა,
 წვიმა დასდის თავზე.
 ვინ ჩააცმევს ძიკვას,
 ქედლადრეკილ ძიკვას?!

საქმე არის ანგრე,
 უფროსი ჰყავს ტანბრგე,
 ობლად გამოზრდილი,
 ავსებს სხვათა ლანგრებს.
 ვინ ჩააცმევს ძიკვას,
 ქედლადრეკილ ძიკვას?!

ეს ქვეყანა ძუკნა,
 ღმერთმა ასე თუ ქნა,
 კაცობას რად სჯაბნის,
 ბელზებელის ბუქნა.
 ვინ ჩააცმევს ძიკვას,
 ქედლადრეკილ ძიკვას?!

შენს უთვალავ წყნას,
 ღმერთმაც ვერ უშველა,
 მაგრამ მალე გიხსნის
 ჩემი ჰანგი ზენა,
 ვინც აბრიყვებს ძიკვას,
 ზეავახევ ძიკვას!

* შარვალი (მეგრ.)

არდა

შხვეფქ დითირუ, მუ თირანსუ არდას,
ჯარგვალის სერეფს ტახუნს ფართას,
ცათე ტყა დო ცათე დიხაშ ნარდას,
მუჭო შევლებ ჩალაია ვარდას?!
ოჭმარესუ ფსულაფეფუ არდუ,
მარა არდაშე ჯარგვალშა ვემნართუ,
მეფუნს ქიანა წყარიშორო მართუ,
არდაქ ირო მუშე ჯარგვალსუ დართას.
შვერთიშე თოკის დოგიროხუნს არდა,
თოფურიშფერე ხოჯებს ეკოხართანს,
ცხვინშა გუმუძ დამორჩილიშე ხანდა,
არდაქ ირო მუშე ჯარგვალსუ დართას.
ტყას ორტყაფუთ გეკოკირუნს ხინკის,
ტყათ ოდეფი ქიგიბანჭუ მინქი,
მარაშე ოღალს ნთირუნს არდაშე ყვინგი,
არდაქ ირო მუშე ჯარგვალსუ დართას.
ყბურიშე დუს გეკოჭოფუნს ნორცხვას,
არდას ზესქვიშე მებირაფა ორძღანს,
არდაშე გური ჩილამურქუ გორჩხას,
არდაქ ირო მუშე ჯარგვალსუ დართას.
ქარდადისუ ქიმიოკირანს თუთუნს,
ნირსეფიშე ვეიშაფუნე მუთუნს,
არდას გურსუ ზოთონჯეფი უთუნს,
არდაქ ირო მუშე ჯარგვალსუ დართას.
ვადუდვალსუ მითინს არდაშე განთხი,
ჩიმა გაფუ გიკინდუნ თუ დანთხი,
არდა, წიე, წკვარამეფი განთხი,
გეიოსქირე ოსურსქუა ქარდას!
უცორქუ დო ვათქულსუ მორო,
ორთუმელშა მეუჩანს სქანი ორო,
არდა, ხვალე თიშო ვარექ ბორო,
ჯარგვალაშე კარგ გოუნჯი ფართას!

არღა

სხვები წახდნენ, რა წახდნენ არღას,
 ლამღამობით ფიქრზე ფიქრებს არღავს,
 შეიძლება დაბღური არ იყოს,
 ვინც ამ ტყემ და მიწამ გამოზარღა?!
 უსიერებს გამოსტაცებს მზე რღულს,
 ვერ შეადწივეს ჯარგვალს ეღურბღელღუს,*
 მორევივით ბრუნავს ჟამი მიწყივ,
 არღა მღღამ შევა თავის ძღელღუს.
 ლაფანისგან დაგრებს არღა თოკებს,
 და თაფღისფერ ხარებს დააკებს,
 სხვენზე სარღოს ზე-ზე დააჯორგებს,
 არღა მღღამ შევა თავის ძღელღუს.
 უღრანებში ფიღხს შეკონავს ლვეღით,
 წამოჭიმა ბევრმა თღა ტყით,
 კვირის სამყოფს ზიღავს არღას ქეღი,
 არღა მღღამ შევა თავის ძღელღუს.
 კერიიღან გამოქექავს ლღღარს,
 გაღურსული უსმენს შაშვის ლღღავს,
 მოაგორებს გული ცრემღებს ზღღვა ღარს,
 არღა მღღამ შევა თავის ძღელღუს.
 სქელ ქაღღალღში გამოახვევს თუთუნს,
 გაეყრება წუთისოფღის ღუღღუნს,
 არღას გულში ნახავთ ზამთრის რღღღანს,
 არღა მღღამ შევა თავას ძღელღუს.
 მოუხბრია ვერვის არღას მუხღი,
 გადაგყვება ღიღაა თუ მწუხბრი,
 არღა, ბეღა, ცრემღს ცრემღებზე ნუ ღვრი,
 გამოსტაცე ქაღღიშვიღიმ ქარღას!
 უყვარხარ და მაინც ვეღარ გიღხელს,
 შენი ხატი ასინათებს იმ ხელს,
 მარტო მისთვის არ ხარ ჭკუათხელი,
 გახსენ კარი, ხეღავ უხმოღ გიღღერს!

* აბღაუბღა, გავერანებული (მეგრ.)

ჭიჭა ხარჩილა

ჭიჭა გვარო ხარჩილა რე,
ჭიჭკეფიშა ნარჩილა რე,
გვერეფე ჯიბეთ გილაცუნსუ,
მენცარიში ნარჩინა რე.
არკვანეფს დო ჭკუდის თოლუნს,
ჟამილე ჩქიჩქის ფურკით ლოლუნს,
თიშე სახელით პატონანა,
ბალანეფსუ ჩქინ გოხოლუს.
მითინს ვოულე დარსქინალი,
რე ღურელიშე მარწკინალი,
კათა თეშ აფე ეზიმილი
ცინდა ვარე მაძინალი.
თეშე მახალსუ მურე უხუ,
ღურელეფიშე ფერი უღუ,
ღურელს ეთეშე გოითინუნსუ,
ითამ სო რღუ დღასუ პუხუ.
შხუ ორდას დო ჭიფე ორდას,
ქუდოუჭყანს ფერიშე მორთას,
გოხოკუნს დო თეშე გასქვამენს,
მინჯეს ოშქურე ვამწოდორთას.
ვართ ქისა აფე ონკალარი,
ვართ ოცალარე-ომბარალი,
ჭიჭას ირფელე დონწყილ აფუ,
ხვალე ართე უღე ონგარალი, —
შხვა საქმეშა ვაგნართინე,
უკახლეთუ ვამკართინე,
ღურელს ირფელს ქუთინუნს დო
თიშა სახელე ვაგათინე.

ჭიჭა ხარჩილავა

ჭიჭა გვარად ხარჩილა,
 თურმე ტყვილა გარჩილა,
 ვინ ბნედისგან განკურნა,
 ვინ — ჭლექს გადაარჩინა.
 უბით დაჰყავს გველეთი,
 შეძრა ცა და ხმელეთი,
 ანცებს იმის ხსენებაზე
 მოსდით ელეთმელეთი.
 იცის მკვდრების ბუნება,
 იცის მკვდრების ცდუნება,
 მკვდარს ცოცხალზე ნაკლებად
 როდი ეფუფუნება.
 აპატიე სათიბო შენც ჭეჭილო ნატიფო,
 კოჭლი მოკვდა? გამართავს
 ვითომ კოჭლი სად იყო.
 ასე ზაფხულ-ზამთარი,
 საქმისათვის მზად არი,
 კუზიანი მოგიკვდა?
 მოვა, კუზი სად არი.
 თუ გინდ მსხვილი გამოდგეს,
 უტრიალებს სამ-ორ დღეს,
 დააწვრილებს, გაპარსავს,
 შიშობენ არ წამოდგეს.
 ზოგს წამწამებს უგრძელებს,
 ზოგსაც ლაწვებს უწრფელებს,
 როცა ღამეს უთენებს,
 ხურჩელებს და ხუნწელებს.
 როცა ღამეს უთენებს,
 კარგთა სულებს უხსენებს,
 მაგრამ გატეხილ სახელს
 ვეღარაფრით უმრთელებს.

სონეტი ლერსის

მუკმოქუნა ჩხე ქვიშაში ოსარე,
მუნმორენა სფინქსი შუგ კვარჩხი ორანი,
შარა ვარე ღიხას ვემიანთხორანი,
მიდგა ლანდღვა, უბადო დო თორსა რე.

ამდლა ჩქინდა ჟინცას ვემიანოსალე,
გურგინქუ დო ტყვაცქი ვაგმაჟყორანი,
ჩქი ქიანაშე გურქუ ვადმაწყორანი,
მორო ინა ბორბოლიაშუგ მორსა რე.

გობირუნ დო გოლვაფირო, იბირი,
მუჭო ოკო დეჩიჩუე, დილაგვე,
გუთინგ ჯიმას ბირგულეფგ ელიბირი!

გურმა დაჩხირ გვართა-გვართა გირაგვე,
ბირაშუგ ლალას ქელერინე კიბირი,
ბირა ვარა მუთუნს ვამადირაკე!

სონეტი ლექსს

ტანთ გვაცვია ცხელი ქვიშის პერანგი,
თავზე გვადგას სფინქსის ავი სახება,
გზა არ არის — მიწას მიემარხება,
ვინც მღვრიეა, ავსული და ვერაგი.

დღეს ზეცამდე ძნელი მისასვლელია,
ხანდახან რომ მერეხითაც გვიწყრება,
არ გვჩვევია ქვეყნის გადავიწყება,
თუმცა იგი ბაბაჭუას ქსელია.

შემოგველე, გემღერება? — კეთილი!
ქედის მოხრას გაირღებთან ოცრიგად? —
შეივროდომე მოძმე მუხლდაყვლეფილი.

ნადვერდალი გულმა ისევ მოჩხრიკა,
ზიდე ჰანგი კბილით გადაკვნეტილი,
სიმღერას ხომ ვერაფერი მოღრიკავს?!

წკონდა ვორექ...

უკვანწუნანს ჰავანუზუს,
ჩიტისშე ბირათ ეფშაფილს,
მა თინაშე ბწუნდი ძუძუს,
მწვანეთ ვორექ ერშვაპილს.

ულურალი ფერი მონტუ,
ნაშაყარა ცოდებით,
ჩქიმე სიწკონდეს ოხვარ გონთუ
ოქმარეფისშე ნოდეფით.

დიდაშე თუმაშ ფერ აძინუ,
თისშე ორო დო სიქექეს,
თოლუბადო ვამოცილუნ,
მის უჩქუ დო მი გეგენს?!

შარაქ ოკო ირო იდას
გეზიმაფილგ აკანით,
ჩქიმე სიწკონდექ მიორგიდას
ცხენქ ძუა დო ლაგამით.

წკონდა ვორექ, წკვარამიშა
დუდი ვამმაქიცოლე,
შურკუნტა დო ჰარამიშა
ფუხხათ ვაკმაციცონე.

ლალაქ თუმა ირცხონას,
მა ბჟას წოხლე ეწოპუნქ,
ზგუმონჯილი ქირცხონას
კიბირეფით მეფსოფუნქ.

ჩქიმე სიწკონდეს ოხვარ რულა,
პიბრუნსუ დო ბლასრანს,
რულაქ გომთინ რი დულა —
მუქ რე ანწი მაცილას!

ანტარა ვარ...

ანანავებს ქარი კედარს,
ჩიტის ჰანგით ავსებულს,
მისგან ვწოვდი ძუძუს ნეტარს,
ძუძუს ჯერარარსებულს.

უსიკვდილო ლურჯი მბუგავს
წვეთ-წვეთობით ნაჟური,
ჩემს სიწმინდეს რამე თუ ჰგავს —
ალიონთა ნადური.

დედის თმათა მონათება
ერთვის იმის სიმჩატეს,
გალმა დღეთა მონატრებავ,
საწუთროში ვინ ჩამტევს?!

გზა ყოველთვის უნდა რბოდეს
დამიზნული მთა-ბარით,
ჩემი სული გუბაზობდეს
ცხენის ძუა-ფაფარით.

წმინდა ვარ და უკუნეთი
ნიადაგ რომც მძიმგნიდეს,
მოკვდეს იგი, ვინაც ორგულს,
საშველს მოუციცქნიდეს!

აჰა, თქვენ სავარცხლები,
მე წინ ვუძღვი ალიონს,
ისე როგორ დავცხრები,
ჯაგნარი არ გავლო!

ჩემს სიწმინდეს შველის სრბოლა,
მბასრავს და მაფხიანებს,
ყოვლი მრუდი გამისწორა,
და ცად მიმანმიანებს.

სახიოლო

ამდღა ჭვენს დო გესერელგ რე, მარა
სახიოლო ქუმწუ უძახე ოკო,
ხიროკუა ცოფე ჩქიმი ჭარა,
ნასვართასუ ხოკოს მინოდგ ხოკო.
მუ ფსუალეფგ ენოხე თე დუცუ,
უძირაფ რე ფურინუა ჩქიმი,
სო ვარენო ჟინცას ჟინცა მუძუ,
შქაბანია გურცუ ქენვოჯინი.
სისუფთე რე თექგ თოლსერი სქვამი,
თექგ ორფელი ართიანს მობირძღუ,
გახანგებულგ ვუჯინექ დო ვამიქ
თესხი მურიცხგ შურს მუქ ენმოკირცხუ.
ჩქიმ ჯიმაღეფგ თაქ ხენა დო შუნა,
გოკონა და დობკოროცხუნგქ არძას,
ჰომეროსიქ ცვა ემიფმუ ჯუნათ,
მუ ჭუაქ რე ანწი ეკობწარწას?!
სქანგ გოღვავტო, ვირგილიუს, ყილო,
ჩქიმგ რუსთაველგ, გოეთე დო ვაჟა,
კოლხიდაშე მურქ გურეკონტკილო,
ჩქიმი დანტე, ქიმშამრინეთ შქაშა!
ქომხუტოლეთ, ქიმშამრინეთ შქაშა,
წკვარამელი ბორჯეფიშე მოურქ,
ვაბშქურნებგ მეხ დო მუნაფაშა,
ნოჟღეფი დომღულოზუ ზღოურქ.
ქიმშამრინეთ, ქეწმაცუნით წიმი,
ასე მითინ ვეპალუ ჩქიმგ მანგი,
ფსუა გომწყი დო ცას ქიმიკბწიმიინდგ,
ლერსი სი რე დობჭვეგ დო გამახანგი!
ამდღა ჭვენს დო გესერელ რე, მარა
ნტერიშგ ჯინშე ქუმვობრა ზოხო,
ხიროკუა ცოფე ჩქიმი ჭარა,
სახელგ ხოლო უშქურნაფუ ბჯოხო!

სამხიარულო

ახლა წვიმს და წყვდიადია, თუმცა
 საგუმბათოს შემოვძახებ ჯერ არსს,
 ჭრილობათა ნაწიბური თუ მწვავს,
 თვივგვემა ჩემი ბედისწერა.
 რა ფრთებია ამ თავს შეყუჟული,
 უჩინოა გადაფრენა ჩემი,
 სად ზეცაა ცარგვალს შეყუჟული,
 გულისგულში ჟინით ჩავაცქერდი.
 იქ ყოველი შეჭიდულა დია,
 იქ ყოველი კრიალებს და ფეთქავს,
 გაშტერებულს ვეღარ გამიგია,
 სულში მთები ვინღა ჩამისეტყვა.
 ჩემი ძმები აქ სხედან და მოცდას
 თუ დამაცლით, არ დავტოვებ ბეწოს,
 ჰომეროსმა შუბლი დამიკოცნა,
 რა ტკივილმა აწი დაცამლეწოს?!
 შემოგველე, ვირგილიუს, ლომო,
 ჩემო ვაჟავ, რუსთველო და დანტევ,
 კოლხეთიდან მოვალ უთვისტომო,
 გოეთეო, ნისლი გამიფანტეთ.
 ჩამიკონეთ, ძმებო, გულის ახლოს,
 ვეჭიდები ქვეყნის აურზაურს,
 სითამამემ ბევრჯერ ამამალლა,
 როცა ტოტებს ვაგებებდი ზღვაურს.
 ჩამიკონეთ და წინ გამიძეხით,
 ქვეყანაზე ვის სპოვებთ ჩემს ბადალს,
 ფრთა გავშალე და გულგაუტეხი
 მივსდევ ლექსებს სიგჟისგან ნათალს.
 თუმცა წვიმს და კვლავაც წყვდიადია,
 მტრის ჭინაზე შემოვძახებ ჯერ არსს,
 ხრუკვა არის ჩემი ბედისწერა,
 სახელიც ხომ უშიშარი მქვია!

გესერელ ბორჯიშ ობირეში

ჰავაქ ქიანა ამარ-ამარ მომბოლას,
არქა, კოლი, ამსერგ ვადმომბოლა!
ვემიოტუა ბირა ჭერჭე ბორჯიში,
ეგება მათ გემწობჭოფე ოჭიში!
გური ყამათ თისხიშა რე ნაზუმა,
ვამოკონა ჯიმაკოჩი მასუმა!

შელამებული ჟამის სასიგლერო

ხედავ, ქარმა ველი როგორ მობელა? —
იგალობე, ჩემო ჭრიჭინობელა!
შელამების სანუკვარო მგოსანო,
იგალობე, იქნებ ამაფრთოსანო!
არ გვჭირდება მეგობარი მესამე,
იგალობე შენი გულის კენესამე!

ოდირაე

თე ზღვაშფერი ოდირაე,
ჰავაშო ართგ ორგია რე,
მარა ღურუშე მორდია რე.

კიდირშა მუმონჰ შქიორა ჟვერი, —
შურიშ მახინწალგ გიმაქვაქვალუ,
ეთეშე ისერუ, ვავა, ჩქიმშენი!
ვარა დლაქ მუჰო გეგნიგვაგვალუ?!

მუმენგ მიზალა, ოდირაე, მიკოკვალუას,
მეიფერუანქო, მუჟამს ფ ი დიხაშ ნწალუა,
კუჩხუჩაფულეს, მოპურახილგ აკარდამაშე?!

ვო, ოდირაე, აკაბურცხა მიჩქვდგ აიშახინგ,
ათაშე თოლონჰქე ღორონთიშო დამაჰიჰორუ,
ვო, ოდირაე, რუმე რინას შურქუ ვაიშალინგ,
მორო ჩამინით გური ამარ-ამარ დიჰორუ.

ვორწყე: ირნერი წიმოკინა, ფურინი, ღუნა,
ბჟა დო თუთაში წკირონტილი, წყარიშ ნართელი,
რე ტყურაია კილოთინი, ოჭიშიშ წყუნა,
სქანგ ჩხვიჩხვეფიში ჯღვალიკ-ბირცხათ ეკოხართელი.

ამდლა შილეზე ჩქიმდა ველანჰე,
მარა ღურუშა პიჯ მუს ელაჰე,
ერჩქინას უჯგუ დიასქანსუ ლუბას ქელაჰე!

მუს ბგორუნდი დო მუ მაძირედუ,
მუ მაპალუდუ შურიშ მანგური,
ცაშე მურიცხი ვამკმაწილედუნგ
თაქ ვამჩქედუო, მარა ხანგური

ბალახი

ეს ზღვისფერი ბალახი,
 არ ეყოფა ქარს მკლავების გაშლად,
 თუმცა სიკვდილს ნათლიმამად ეგებოს.

მკერდამდე მწვდება შრიალა ჟვერი—
 მიმთვისებელი სამყარო სრული,
 ისე ბინდდება, რაღას მიშველის
 დღე ფერმიხდილი და უსუსური.

ჰოი, ბალახო, დავიწყებას რისთვის მიქადი,
 ნუთუ მეც ერთხელ ფეხისგულზე მოგეფერები
 ამ კუზიანი საფლაგებიდან?!

ჰოი, ბალახო, ცეროდენა მეგონე დღემდე,
 დამაჩიავა უფლის თვალში ასე სიშორემ,
 ჰოი, ბალახო, გულის კარებს რომ განიღებდე,
 ახლაც ვიცხოვრებ შენს ფეხრთა ქვეშ,
 ახლაც ვიცხოვრებ...

რადგან ყოველი ამალღება, დიდება, განძი,
 რადგან ყოველი ნატიფი და მზისგან ასხმული,
 არის მერყევი მანძილი და გაწყვეტა ქანცის,
 ბალახის ფესვთა ფარგლეულით შემოსაზღვრული.

დღეს შეიძლება ვეღარ ამომწვდე,
 ამოუკერავს სიკვდილს პირს ვინმე?!
 გაჩენას გიჯობს წიაღშივე მშობელს ჩაეწვა!

რას დავეძებდი, ან რას ვპოვებდი,
 ან რა მებადა სულის ბადალი?
 ვით ჩამოვწყვეტიდი ვარსკვლავს პოეტი —
 ოცნების ფრთებით ნაფარფატალი.

რინა ჟი დო ჟი მემტყურუნდუ,
შქირენით თებულჟქ ქომიორზოლუ,
შქირატილგ ყბურს გემტურუნდუ
დო ჩელა ხურხით დამაბორზალუ.

ართშა ოცინ დო ოდიარე, ცეთი დღათ ქუმურს,
ბიწკის გერნელო ქელგაზგმუქ ხორციში ჭკუმურს,
ბაბუში ნარგის მებრიჩუნდე ითამდა ცუმურს.

ამარ, შარაპიც, ხუნჯგეფი დო ტუბუხ-ჩალამი,
აკარდამეფი ელახუნა ჩე-ჩე ძვალამი,
ვო, ოდიარე, ეფუნქ თევრე მწვანე დაჩხირო!

იშენ გესქანჩი, შური, ალაგე,
დო გეგნუსკოპი ფიქრის ოვლარი,
ღურუ მორთხოზგ დო სოდგა დალაგვენ —
სინთე რე სერშე გიშათოლირი.

სი კუტახანით მინორექ დიხას,
უმბელე ცხენი მელეშე ჭირხანს?
ვემიახალექ დო გური დირხანს?!

იშენ მირჩქილე რია მართუში,
ზარეფიშგ რკია: „ქორთუ“, „მარგალი“,
ვენარლა ჭვია პეულ-მარდუში
დო ბირა-ბირათ გეგნიგვარგვალი!

გემკოზილოტი სანძლო სერიშა,
დო ქიანაშა გუტე ბჟალარა,
სი რექ ღორონთი დო კისერიშე
ეხარცქილ ბირა ვადასარალა!

ვით დავლაშქრავდი ციურ გალაენებს,
 ვით გავარღვევდი მარადისობას?!
 სულს მიღმა რომ ვერ გავიქალამნე,
 ცერად შეხედეს ჩემს გულთმისნობას.

მოვა ის დღეც და ჰე, ბალახო, დაგეტოლები,
 მოვა ის დღეც და თითისწვერზე შევდგები სიმწრით,
 რომ მოგეჩვენოთ უფრო მაღალი.

აგერ, გზის პირას ხაფანგები და მეჩეჩები —
 ჩასაფრებულან თეთრძვლიანი სასაფლაონი,
 ჰოი, ბალახო, აღმოსკდები უმწვანეს ხანძრად.

მაინც ჩარაზე სულო, ჭიშკარი,
 და ჩაუგმანე ფიქრს გასავალი,
 დე, არდაცემის იყოს ნიშანი —
 დღე ლამეთაგან გამოსათალი.

შენ ამ მიწაზე დგახარ დროებით,
 უბელო ცხენი ჭიხვინებს გაღმა
 და გული კვენესის ვერგანახლებას?!

მაინც ისმინე ზღვათა გუგუნნი,
 ზარების ექო — კოლხა, იბერი,
 სახნისს მიუხმე ბერი გუგული
 და აყვავილე წამით ქიმერი.

შემოახიე ღამეს საზღვრები
 და მტილოვანში მნათი შეუშვი,
 შენ დარჩი ერთი — ღმერთის ნაწყვეტი,
 შენ დაბანაკდი შენსავე სხაულში!

ვო, ოდიარე, შარა გუნწყი სარიკო სუმარს,
მუში კუჩხითუ ქარწყქ, მურს ინა,
ართათ მუ აცი — ღურუ ნასუმორს,
მუჟამს ღუმირუ ეკი-დიკი გილნაბურსინა.

მოგვირეს ქიანა დუტუას ინაქ,
ვესქილიდუას გემუან ნინაქ,
ვართ ხარხუნტია ჯალეფქ დო რინაქ.

ვო, ოდიარე, შარა გუნწყი სარიკო სუმარს,
ვედიონჯლორას დადიობა სქანი გურგინით,
ო, შარა გუნწყი, ტომბა ცაშა გეგნოხურთქინით,
ღურა დო თელაშ მაზებელსუ, ინა ბრელ უმარდს.
ო, შარა გუნწყი, გეწანაშო თიში საფულე,
ცირაშ ქყუნტურუ კიდირშორო გეკოჭაპულე!

ჰოი, ბალახო, გზა უტიე შენს უცხო სტუმარს,
ხედავ, ის მოდის ცხოვრებით მთვრალი,
განა სიკვდილმა რომ შეისრუტა,
ან დალეულა აღმა-დაღმა ნაბობოქრალი?!

დე, მან დაუთმოს მოძმეს ეს მიწა,
ვერ დააყოვნებს იმას ქვეყნის ჩურჩული მწველი,
ვერც მოხატული ხეები და ენგიდუნია.

ჰოი, ბალახო, გზა უტიე შენს უცხო სტუმარს,
არ ითაკილოს მან მეფობა შენი გვირგვინით,
ო, გზა უტიე, ცარგვალისკენ გადავიგრგვინოთ,
სიკვდილ-სიცოცხლის შემრიგებელს ენდე უტყუარს.
ო, გზა უტიე, საგაისოდ მისი სამარე,
გოგოს მკერდივით უნორჩესად მოაკამარე!

ეჩლოშქვიტი ჩილამური

თქვან დუდიშა მუნომლუაფე ჯამ წვანჯეფი,
ცაშე ნოტეხეფქ ანწი ვარა თე გურს ხირცქას,
თქვათ გიჩქუნა ცათე შარა ვარდუ ეფი,
თქვათ გიჩქუნა ზისხირგ გოპუნდგ არძო ბირცხას.
ეჩლოშქვიტი ჩილამური გეკვოშქვიდე,
ეჩლობრუო მისხირენს, ალბათ, თორსას,
ლერსი, ოკო უკახალე ეკმოსქიდე,
ცათე რინაქ მუდგანერო ვეკმამორსას.
კოლხიდაშე წყურგილშორო გემწოფსოფი,
ჩქიმე სისქვამეს მებეჭუდუ მახალია,
ოდაბადეშე თოლიშე სინთე გეკობჭოფი
დო ხურხიშა ქიფხუტოლე მაფშალია.
ცათე გურსუ ღურუშე ორანე ჭვეთით ვარზუ,
მარა არძა მურიცხიში ლისმარე გეშქუ,
მუჭო ფიქრენთ — იბთირანქო ანწი გვარსუ?!
ჩქიმე შარაქუ ბჟაეიოლშე გემწოფეშქუ.
მიკმაჭაბუ ირფელე ართო, ბჯოგუ მერკე,
ებდილოროი, ქიპობობრე, ეკიბლანდღვი,
შურშა ოკო ფისხი დაჩხირე ქენიბგვერგვე,
მუსხის ვაგურზ ჩქიმ ბირგულ დო ჩქიმი განთხი!
წანეფე, წანეფე ეკობხართეთ ხაჯალურო,
ეჩლოშქვიტი ჩილამური გეკვოშქვიდე,
ჩქიმეგურეფი ვეშქურინე დაჭალურო,
ლერსი ოკო უკახალე ეკმოსქიდე.
ცათეგურა წიმოკინა კოჩის ვაშუ,
ნამსუთ ართშა ღურუშე ფერი ვეგნოდვალუ,
არძა ჭუაქ მა ვამაყვილგ, მა ვეშმაშუ,
გურც ნტყოლირი ლეკურეფქუ ვამათვალუ.
ეჩლოშქვიტი ჩილამური გეკვოშქვიდე,
ეჩლობრუო მისხირენს, ალბათ, თორსას,
ლერსი ოკო უკახალე ეკმოსქიდე,
ცათე რინაქ მუდგანერო ვეკმამორსას.

ოცდაშვიდი ცრემლი

უკვე გავცდი, ხენო, თამამ კენწეროებს,
 მეხთატეხამ აწი მაინც ამ გულს სჭექოს,
 ისე დაგვმე წუთისოფლის სიმყუდროე,
 რომ მზემ ლამის ფრჩხილებიან დამაჭლექოს.
 ოცდაშვიდი ცრემლის ჩქერი წამოვარხრჩე,
 ოცდამერვე გამიყენებს, ალბათ, ერწოს,
 ჰოი, ლექსო, სააქაოს უნდა დამრჩე,
 საწუთრელომ რარიგადაც გადამბერწოს.
 კოლხეთიდან წამოვხეთქე წყაროსავით,
 ჩემს სახებას წვავდა მზე სადიადონი,
 გავეკიდე მამულის შუქს სალოცავად
 და სულ შიგან ჩავიხუტე იადონი.
 არ ფაჩუნობს ჩემს წიაღში კვდომის ფთილა,
 მკერდზე ზეცა ვარსკვლავებით მაჭედია,
 როგორ ფიქრობთ, გამოვიცვლი აწი ჭილაგს?
 თუმცა ირგვლივ უსულგულო ქაჩეთია.
 მძულს ნაკლული, ზემეკრობა ყოველივე,
 ავობოქრდი, ავზვირთდი და ავიმღვერი,
 სულს ისეთი ჰანგი უნდა მოვუვლინო,
 რომ ვერ ზიდოს ქედმა რიხით დანამღერი.
 წლებო, წლებო, დაილეწა ბორკილები —
 ოცდაშვიდი ცრემლის ჩქერი წამოვარხრჩე,
 წინ ხომლია ლურჯად ამოკოკრილები,
 ჰოი, ლექსო, სააქაოს უნდა დამრჩე!
 ამნაირი ალტკინება კაცს არ ახსოვს,
 ვინაც ერთხელ სიკვდილით არ დაგეშილა,
 ყველა ბალღამს და სამსალას რომ ამოვქსოვ,
 მემჩატება გულს რაც ყამა გახეშილა!
 უკვე გავცდი, ხენო, თამამ კენწეროებს,
 მეხთატეხამ აწი მაინც ამ გულს სჭექოს,
 ისე დაგვმე წუთისოფლის სიმყუდროე,
 რომ მზემ ლამის ფრჩხილებიან დამაჭლექოს.

სონეტი როკის

კირდეს გიმვორექ მერეხელი, ვერეხი როკი,
გოხერჯეკელი, უფურცელე, ბორჯედსუ ბჭვიშუნქ,
ჭარკინტ ბორიედს იანარიშ ნოქელით ბჭკვიშუნქ,
მივოტე ტყა დო გურგინ-ტყვაცშა მალეხხიროკი.

შქაბანია სერს გვერშაპიში იჭყად ზილოკი,
გიმაკიროკუ, ბჯღვალეკანსუ, ბორზალსუ ბჯგვიშუნქ,
გესინთორებუნ: ყვარიფშე ნაბადებს იფშუნქ,
მაჩილამურუ — ნტერს ირ შარა გეგნუსიროტი.

თაკარია დღას დუდიშ უფი მებთხოზ ნარჩასუ,
ბნატრულენქ წყურგილს, ვაბსუმარენს ზლოურ მეშარე,
ქიმკობდვა თოლსუ — ეგებ სისმარქ მალეხვარჩასუ.

მარა ლურიშ ცა მურიცხეფიშ ქაცუთ ეფშარე,
დომზარზალუანს — თოლონჭესუ მითინ ვეშარე,
გესერელიშა ქიანას ყინგი მიკუკვარჩასასუ.

სონეტი როკის

კლდის წვერზე ვდგავარ დამეხილი, ვეება როკი,
დაკორძებული, უფოთლებო, ბორჯალებს ვმწყემსავ,
ქარ-ბორიაყებს იანვარში ტოტებით ვგმანავ,
დავტოვე ტყე და ელჭექისკენ წამოვხრიოკდი.

უკუნ ღამეში გველვე შაპის იწყება ზღაზნვა,
შემომეხვევა, გადამბრჭყალავს, ბოძალით ვმსჭვალავ,
ინათებს თვარა, ყვავ-ყორნებით ნაბდებს მოვიქსოვ,
აწ მეცრემლება — მტერს ყელა გზა გადავუწურე.

თაკარა დღეში თავის ოფლი ჩამსდის ტერფამდე,
ვნატრულობ წყაროს, აღარ მსტუმრობს ზღვაური მგზავრი,
დავხუჭავ თვალებს — წამოზვირთდეს იქნებ სიზმარი.

მაგრამ ძილის ცა ვარსკვლავების ქაცვით ავსილა,
გამაჟრიალებს — არვინაა თვალსაწიერზე
შელამებამდე მამულს ქედი რომ მოუგრიხოს.

ჭეჭეთობა

ჭიჭიკელა, მერეკელა, ინტელა,
თე რინა რე მინ ღურა დო მინ თელა,
გერნელ ვორეთ ოდინაფალგ შარას დო
ნტერიშე ჯინშე, არქა, ვედიჟინთელა!
ჭიჭიკელა, მერეკელა, ინტელა.

ტატაჩია, ტატურელი, ტატალი,
ყბურს ღუმუს ქუდუჭყაფუ ჭყარტალი,
დიდაშ ხელეფს უჯინენა მარდუეფ,
ბონგ შარაშა ბრელგ რე გიშაჭვართალი.
ტატაჩია, ტატურელი, ტატალი.

ოფოფორე, ფოფორია, ფაფარუ,
კინოხონიშე ნერჩი მოთაქ გაფარუ,
სოთინგ მუთუნგ ვეძირებე ოხორსუ,
აბრაგიშე დო გერიშე გიონთხაფარუ.
ოფოფორე, ფოფორია, ფაფარუ.

კიკორია, კიკოდემი, კოკორო,
ქილოიტესო მაღაზეფი ხოკორო?
გინორთექო თუნთიშე ფირთხიშ მანგურო?
გინორთექო ცუჯეფო დო ნოცორო?
კიკორია, კიკოდემი, კოკორო.

შიბა რენი, იშიმბორი, იშიმბე,
ჯგირ დო სქვამით ჩილი გეგემოხიშიმბე,
მუჟამს ფინგ ქეკატახა კვინჭიხეს,
მუჟამს ფინგ ეგებ ძალამს დიშიმბე,
შიბა რენი, იშიმბორი, იშიმბე.

ჭიპოკოკონა

ჭიჭიკელა, მერეკელა, ინტელა,
 ეს ცხოვრება ხან კვდომაა, ხან სიცოცხლე,
 დამდგარი ვართ დასალუპავ გზაზე და
 მტრის ჭინაზე, არიქა, ნუ დაილევვი,
 ჭიჭიკელა, მერეკელა, ინტელა.

ტატაჩია, ტატურელი, ტატალი,
 კერიაზე ღომს დაუწყია თუხთუხი,
 დედის ხელებს მისჩერებიან მოზარდები,
 სწორ გზაზე ბევრია გასაწალდი,
 ტატაჩია, ტატურელი, ტატალი.

ოფოფორე, ფოფორია, ფაფარუ,
 ძველისძველი ფუძე შვილიშვილმა გააფულა,
 არსად არაფერი იძებნება სამოსახლოში
 აბრაგის და მგლის დასაცემი,
 ოფოფორე, ფოფორია, ფაფარუ.

კიკორია, კიკოდემი, კოკორო,
 დაგიტოვეს ნალიები გაღლეტილი,
 გადაქცეულხართ დათვის ფირთხის მსგავსად?
 გადაქცეულხართ ცარიელ ყურებად და პირად?
 კიკორია, კიკოდემი, კოკორო.

შიბა რენი, იშიმბორი, იშიმბე,
 კარგით და ლამაზით ცოლი გამოაწყვე,
 როცა იქნება მიამტვრევ ფეხს,
 როცა იქნება ეგებ გვარიანად გაილახო,
 შიბა რენი, იშიმბორი, იშიმბე.

სუმე წანა რე

სუმე წანა რე ვამძირ მუმამ საფულე,
ჩქიმე ოხორსუ შორშე მივოყიყინა,
მეხით კასილე გური სოიშახ მათულე,
ართმა ნტერსუ მეტირხე ძვალი ხიხილა!

სუმე წანა რე დუდშა მემიდ ჭიკი დო
მუნმოქუნსუ ჩელა ნირსი ჩხოროთა,
სუმე წანარე ვაგომწყუმუ ლიკვი დო
შქვიდელი რე ხეშქაგურსუ ცოროთა.

სუმე წანა რე ორჟონეფიშე ხარკალი,
ჩქინე ოსურიშე ურემიას მებრძლუ,
სუმე წანა რე გილეგაგაქ მარგალი,
ბუმბულ-ნორჩალქ დიკაკლარე დო დექარცხუ.

სუმე წანა რე ქივაგური ლაგვასუ,
მიზღვინდუანს ჟინბორია ჯაქალა,
სუმე წანა რე ვასქუაფუ ლაგვანსუ,
ბინეხეფი ცურუმულო ნათალა.

სუმე წანა რე ჩქინი ცირა ცვირალი,
ნაბურშელა სქუალეფცუ ორჩქინანს,
ჟანგიქ ოჭკუმე ლეკურე ეოპრალი
დო მიანგარს ექი-აქო გორჩქინას.

რინე ვაჯოხო კონჭიშ გეთოლუაფას,
კოჩე ვაჯოხო ხორხოტა მონკალირსუ,
დუცულაფი დუდიშე ეთოლუაფას
დო გილულას კუდეღე ეთომპალირსუ!

სამი წელია..

სამი წელია არ მინახავს მამის საფლავი,
ჩემს სამოსახლოს შორიდან შევცივინებ,
მეხით დატენილ გულს სანამდის დავმალავ,
ერთხელაც იქნება მოტყდება ძვალი გამოფიტული.

სამი წელია თავქვეშ მიღვეს ჯირკი და
ზედ მახურავს თეთრონი ნისლი ცხრაკეცი,
სამი წელია არ გამიხსნია მუშტი და
დამხვრჩალია ხელისგულში სიყვარული.

სამი წელია ეფენების ჟღრიალი,
ჩვენი ქალების ურიკელებს წაბლაუჭებია,
სამი წელია დავბოდილობ მეგრელი,
ბუმბული-ლოგინი დაეკლიანდა და დაძეძვიანდა.

სამი წელია დავემსგავსე უჯიგროს,
მეხეთქება ზენა ქარი დაუდეგარი,
სამი წელია არ შებმია ქვევერებს
ვენახები უპატრონოდ ნაზარდი.

სამი წელია ჩვენი გოგო კენარი,
ნაბუმარ შვილებს შობს,
ჟანგმა შეჭამა ხანჯალი დასაკვერი,
და მისტირის აქა-იქ გაჩენას.

ყოფნა არ ჰქვია კოჭის გამოთლას,
კაცი არ ჰქვია ყანყრატო ამოქოლილს,
ლაფის დასხმა თავის ჩაღუნვას
და სიარულს კუდამოძუებულს.

ბემცაღიაშ ჰინანა

გილართგ ოსურიშ ქიცათი,
ვემინდურუა მითინი,
გიცაღიადა — გიცადი,
მითვინიადა — მითვინი!

გილეღგ ელაფირგ კისერი,
ვენარლა სქანი ნახანდა,
დისერევადა — დისერე,
ვახანტავადა — ვახანტა!

სქანგ ცირა მის რე ეწუხე?!
ჩილამურეფი დარჩქალე!
ვეწუხავადა — ვეწუხა,
ტკარჩალევადა — ტკარჩალე!

კარს თიცალგ ბორჯი ალახუ,
ეფორსილგ თიში ნოქური,
საქორთუოშო ხვალახე
ვალურავადა — დოღური!

მომიცდიდეს ჰვეჰანა

იარე ქალის ლეჩაქით,
ნუ მოიმდურებ ნურავის,
მოიცადეო და — მოიცადე,
მოითმინეო და — მოითმინე!

ატარე გახეხილი კისერი,
ნუ ნაღვლობ შენს ნაჯაფარს,
დაიღამეო და — დაიღამე,
ნუ დახატავო და — ნუ დახატავ!

შენი გოგო ვისაა რომ წინ უზის?!
ცრემლი დააშოშმინე,
ნუ სწუხხარო და — ნუ სწუხხარ,
იტკარცალეო და იტკარცალე!

გარეთ იმგვარი დრო დაყუდებულა,
ამოგდებული იმისი ნაკვალევი,
საქართველოსთვის მარტოკა
ნუ მოკვდებო და — მოკვდი!

ზანური ნანანია

ჰოუ ნანა, ჰანანი,
ნანაია, დირულე,
მინორთელგ რე ქიანანი,
ლურც მუმენი ხირულე,
ნოცორგ მოუქიქანანი,
მუ რე დიდას კვირულე?
ჰოუ ნანა, ჰანანი,
ნანაია, დირულე!

ოჩოკოჩი თირხონით,
ტყალეფიშე მირულე,
წყარიშგ დიდა ქიფხოლით,
ჩქიმი თოლი გვირულე,
სისმარეფი ქიფხონით,
სანთელეფცუ რწილურე,
ჰოუ ნანა, ჰანანი,
ნანაია, დირულე!

მუსხი ზისხირქ ქგდოწუ,
კოჩგ ბედეკოჭვილგ ცურე,
ჩხონჩხამეფქგ ქუდოცუ,
ქიანას მი რე მილურე,
მუმა დიხას მითოძუ,
იშგ აკანსუ ხვილუ რე,
ჰოუ ნანა, ჰანანი,
ნანაია, დირულე!

ხვალე ტყურათ ბრკინულე,
გიწარწე ვარა ვაგიჭიშგ,
მუმაშგ ლეკურგ რგილუ რე,
მორდე ოკო ტახილგ ჯიშგ,
ღულა კათას გინულე,
ჰოუ ნანა, ჰანანი,
ნანაია, დირულე!

ზანური იანანა

ჰოუნანა, ჰანანი,
 ნანაია, დაიძინე,
 აყირავებულია ქვეყნები,
 ძილს რისთვის იპარავ,
 პირი დაუფრენიათ,
 რაა დედას რომ იკვირვებ?
 ჰოუნანა, ჰანანი,
 ნანაია, დაიძინე!

ოჩოკოჩი თავპირისმტვრევით
 ტყეებიდან მორბის,
 წყლის დედა ვიხმეთ,
 ჩემო დიდრონ თვალეზავ,
 სიზმრები ვიპარხულეთ,
 სანთლებს გწირავ,
 ჰოუნანა, ჰანანი,
 ნანაია დაიძინე!

რამდენი სისხლი დაიღვარა
 კაცი ბედდამწვრისაგან,
 გულიანები დაიყარნენ,
 ქვეყანას ვინაა რომ ჰყავს,
 მამა მიწაში ძევს,
 იმის ადგილას ეშმაკია,
 ჰოუნანა, ჰანანი,
 ნანაია, დაიძინე!

მარტოკა ტყუილად ვიბრძვი,
 გაირინდე, თორემ ვერ მოასწრებ,
 მამის ხმალი ცივია,
 ახარო უნდა გადამსხვრეული ჯიში,
 მრუდე ხალხს გადაუარე,
 ჰოუნანა, ჰანანი,
 ნანაია, დაიძინე!

მუჟო ენმოყვიყვინანქგ,
მუჟო ირფელს რჩქილურე,
დიო ტანით მიგინანქგ,
დიო ტანით ბჩინულე,
მუჟო მითიქვიქვინანქგ,
წყარიშორო ძინულე,
ჰოუ ნანა, ჰანანი,
ნანაია, დირულე!

სქანი ჭუტა ქარმატე,
ჭიჭე სქანგ წისქვილარა,
ართო გურშა ქალგანტე
ბედიშ ნაკვისკილარა.
გვიმარა დო ლიმზონა,
ცირეფი დო კულანა,
ბამბეცალი ნირსეფი
ცაშა გეშაქულანა.

აფხაზა დო მარგალი,
ქორთუო დო ლაზონა,
მურიცხეფით გაძგვატუ
ლური ნადარბაზონა.
ჰოუ ნანა, ჰანანი,
ჰოუ ნანა, ჰანანი,
ჭუმენერი იმენდეფგ
ცაშა გეშაშქვანანი.

როგორ მომჩერებხარ,
 როგორ ყველაფერს ისმენ,
 ჯერ ტანით მგრძნობ,
 ჯერ ტანით მცნობ,
 როგორ ჟღერტულეობ
 წყალივით მატულეობ,
 ჰოუ ნანა, ჰანანი,
 ნანაია, დაიძინე!

შენი პატარა ქარმატე,
 პატარა შენი წისქვილი,
 ერთიანად გულს დამიწვავს,
 ბედისგან შერისხული.
 გვიმრა და ლიმხონა,
 ცირები და კულანები,
 ბამბასავით ნისლეები
 ცაში აკოჭლდებიან.

აფხაზი და მეგრელი,
 ქართველი და ლაზეთი,
 ვარსკვლავებით მეჩხვლიტება
 ძილი ნადარბაზვეი.
 ჰოუ ნანა, ჰანანი,
 ჰოუ ნანა, ჰანანი,
 ხვალინდელი იმედები
 ზეცაში აგვიყვანს.

ხაჯალური

კირბეფშენი თე აია
ერებამო აბორჯესუ, ჰეი!
ღურა გინორჩელაია
ონატრელო გამფორჩესუ, ჰეი!

ქუჯიშენი ჭიჭე კოლხას,
ცინდათ ვამწობორგულაფუ, ჰეი,
ღუდის მინმაჩაბახუნა,
ჩალამეფი ბირკულჯ მაფუ, ჰეი!

გუბაზშენი ლაზიკონა
წირლით ქეითაკვენწელესუ, ჰეი,
მარდიანჯ რე გოზიკონა —
სუმარჯ ყბურს მენძელენსუ, ჰეი!

ცოტნეშენი სამარგალოქ
შქვილს ოკონა გითოლენდას, ჰეი,
თუთა, თეში გოვარკალე,
ჯიკშა ღუდი გითოლენდას, ჰეი!

ზვიადშენი ოდიშისუ
გეიშულესუ შქაგურ-ძვალი, ჰეი,
მითინ ვაიწინს ბოდიშისუ,
შარა ვარე ვაკურცხანი, ჰეი!

ხაჯალური

კირბებისთვის ეს აია
ერთიანად ამტუტეს, ჰეი,
სიკვდილი გადათეთრონებული,
სანატრელად გაგვიხადეს, ჰეი!

ქუჯის გამო პატარა კოლხას,
ციდითაც ვერ წამოუმუხლავს, ჰეი!
თავზე მიწას გვატკეპნიან,
ჭაობები აივნებად მქცევია, ჰეი!

გუბაზის გამო ლაზეთი
თოკებით ჩამოკიდეს, ჰეი,
მადლიანია აღსასრული,
სტუმარი კერიასთან მასპინძლობს, ჰეი!

ცოტნეს გამო სამეგრელომ
ცხრილში უნდათ გაიაროს, ჰეი,
მთვარევ, ისე გააკამკამე აჭაურობა,
ჯირკზე თავი წაითლებოდეს, ჰეი!

ზვიადის გამო ოდიშს
გამოაცალეს შუაგული ძვალი, ჰეი,
არავინ გეტყვის ბოდიშს,
გზა არ არის რომ არ გაიღვიძო, ჰეი!

ხენცფექ ბრელი რაგადუ,
ქიანა გეკორაბადუ,
კოჩის ბარჯგო მიოშქვანს,
მარა ხინჯიქ ვაგადვუ,
ინგირი დო რიონგ შქას,
მოცქულეფცუ მიოშქვანს,
ხვალე თინას ვაკადვუ,
მიდგა ბირგულს მოოშქვანს, ჰეი!

საწმომხონოთ ანთასებს
ართი სქუა აკათუ,
ანთას მირიპოტუ დო
უჩათ გეგნიკაკათუ,
აკა მა მიჩქგ ხვალახე
მუშენგ მეურთგ ჰაკათუ,
ინგირგ ხეთუ ვეჭოფე,
ინგირგ ზღვასუ აკათუ, ჰეი!

სამარგალო ქვინჯი რე,
ლაზიკონა ჯინჯი რე,
ღორონთიშა ოვლარი
შონე — გვალო ხინჯი რე,
საქორთუო ტომბა რე,
დო ოთხხოლო კონკა რე,
ჩქინი კურცხა დო ლური —
მინგ ქექე, მინგ — მონკა რე, ჰეი!

მეფემ ბევრი ილაპარაკა,
 ქვეყანა გადააყრუა,
 კაცს სარებად მიარჭობს,
 მაგრამ ხიდი ვერ გასდო,
 ენგურსა და რიონს შუა,
 მოციქულებს აგზავნის,
 მარტო იმას არ გამოედევნა,
 ვინც მუხლს იყრის, ჰეი!

საშვილიშვილოდ ათასებს
 ერთი შვილი გამოერევა,
 ათასი მითავკერძობს და
 შავად გადაშენდება,
 ერთი მე ვიცი მარტოკა,
 რატომ მივდივართ ჭაკად,
 ენგურს ხელით ვერ დაიჭერ,
 ენგური ზღვას შეენაკადება, ჰეი!

სამეგრლეო ფსკერია,
 ლაზეთი ძირია,
 ღმერთის სავალი
 სვანეთი მთლად ხიდია,
 საქართველო ღრმაა
 და ოთხივე გულის ამოჯდომაა,
 ჩვენი სიფხიზლე და ძილი,
 ზოგჯერ მსუბუქი და ზოგჯერ მძიმეა, ჰეი!

პოეტი

ირფელს ოჭიშგ ქურთინე დო
ხალხიშგ გური ვადინუა,
ომბოლს ცხირა დაცხირაფე,
ტყურათ ვეგლახანდინუა,
ცვერეს ხინჯი ქიმევეჭიშე,
სერეფიშა ვარჯგინუა,
ცუნგას ბირა ქიდარზაფე,
უკოჩანა ვარჩქილუა,

ირფელს ოჭიშგ ქურთინე დო,
შქას ქიმშანთხი გაზებელსუ,
დინაშგ გურშა ქენაცუნი,
ომბოლსუ დო მარსხებელსუ,
ვაგაშქურნას — სქანი ჟიშე,
ულურალა არსებენსუ,
ირგჭუასუ გოიჭვარუნსუ,
უგურზებდ დო გარზებელსუ.

ირფელს ოჭიშგ ქურთინე დო,
შარა გონწყი მობირეში,
ხუმლა ჩხვიჩხის დუხვანცალე,
ნოქელდ პირით გოპირეში,
სანთელეფი ვაშქირიტა,
მოხვამე დო მოპირეში.
ხანგას ტანშე გეიშუფართხი,
აღდაჩხირი ონკირეში.

ხალხიშგ გური ვადინე დო
ირფელს ოჭიშგ ქურთინედა,
დექექებუქ ერებამო,
ცაშა გეშახურთქინედა,
მოთალეფი ეგკათხოზუ,
ასე გოკონგ უჩილე რდა,
ცინდა რინაშგ მაძგაბალი,
ულურალსგ ურჩქილედა.

ხუმუზ ქური

ბალადები

1996-2003

დაღია

ცოფენჯე თუ ცოფერე,
სერი დღაშით გოფერე,
დაღიაში დოხორეს
ლანდა ვედილობერე
ხერხალიშე დო ჭოკაში;
ნაძგაშურა სო გაში,
დაღიაში დოხორეს
დუც კვათუნა ჯოდორეფს,
მარკას კურთა მედინაფე,
შარაშია გედინაფე.

სამარგალოშე ხემანჯღვერე
რე ლევანი დაღია,
მუმულე თიშო ციონუნს,
მარდის ოგანს კვატია,
კამეშე თიშო მიჩერჩელ:
ჯოლა გილებლათია,
ხეძღვინითუ მაკითხანა
გერეფე — შხურე დო თხათია,
ოსურეფქუ: დაღიაშე
ბურშეფე გილაფხათია.

გურიელი მაკათუ
ჯოდორეფიშე ჯარითუ,
იმერეთშე თემრაზი
მოსუმარენს ჯვარითუ,
რაჭა-ლეჩხუმს რატიანგ
დირხანს ბარ-ანჯარითუ,
უპატონო შონეშე
პუნ მულუნა ჭვალითუ,
შარაშია მურზაყანი
დოდურეფე ნჯარითუ.

დადია

შობილა თუ ყოფილა,
 დამე დღით გაფერილა,
 დადიანის სამოსახლოში,
 ღობეს ველარ დაღობავს,
 ტყრუშულსა თუ წკნელისას,
 გაგვერდულს სად იშოვი,
 დადიანის სამოსახლოში,
 თავებს ჭრიან ძაღლებს,
 მარიკას ნიფხავი დაკარგვია,
 შარაშია გადაყოლია.

სამეგრელოს ხელმძღვანელი
 არის ლევან დადია,
 მამალი მისთვის ყვიის,
 სალამს აძლევს კვატია,
 კამეჩი მისთვის მიზოზინობს,
 ჯოლა ვათრიოთო,
 საჩუქრებით აკითხავენ
 მგლები — ცხვრითა და თხით,
 ქალებმა: დადიანის
 ბუშები ვაჩინოთო.

გურიელი აკითხავს
 ძაღლების ჯარით,
 იმერეთიდან თეიმურაზი,
 მოსტუმრობს ჯვარით,
 რაჭა-ლეჩხუმში რატიანი
 ოხრავს ბარ-იარაღით,
 უბატონო სვანეთიდან,
 ზურგი მოაქვთ ჭვალით,
 შარაშია მურზაყანი
 მკვდარი არის ჯავრისგან.

ორქოზე ჯაჭვით მიკუყვირგ
წყურგილეფშა ფოხალი,
მოჭკადილგ აფგ ვარჩხილით
ინგირგ, ჯუმი დო ღალი,
თურქის ხარკი გეგნუსკოპ,
სო რე ფაშაშგ ოღალი,
ასკერეფშო ხაზირ აფგ
ღუმურგილი გოღვანი,
ლებიაქუ ქაშის და
ჯგირო ქიმოტოხანი.

ნარდის მუგუ მურზაყანს
განარჯიაშგ მუხური,
ხურჩა ქელეშუშუ დო
ჭალე — ჯუთაჯუქური.
ფახულანსუ თხა ქულანს,
ჭყორი დიშქას ცაფულანს,
მერიქიფე ქოშორუნს
ამარგ მასმა ჩაფულას,
„ულა გინობდვათია“,
ზოჯუნს კინი დაღია.

ღუმეს ჩხვერუნს ხობი დო
ლაიტის ფალუნს აბაშა,
ცხენს ც იდულენს თურქიშე
მარტვილგ — სქუა-ბაბაშა,
ფუთი ხარგანს სანდალცუ
შურიშგ გინოლაფაშა,
წენდიხა დო ჩხოროწყუ
მითულირგ რე ლაფაშა.
„ულა გინობდვათია“,
ზოჯუნს კინი დაღია.

ოქროს ჯაჭვით დაუბამს
 წყაროებთან ფოხალი,
 მოჭედილი აქვს ვერცხლით
 ენგური, ჯუმი და ღელეები,
 თურქს ხარკი გადაუწურა,
 სად არის თურქის წასაღები,
 ასკერებისთვის ხაზირი აქვს
 ცივი ღომი გუშინდელი,
 ლობიო თუ იშოვეს
 კარგად გამაძღრიანდნენ.

ნარდში მოუგო მურზაყანს
 განარჯიის მუხური,
 ხურჩა დაიღლიავა,
 ჭალე — ერთიანად უდრეკელი.
 ფახულანში თხა კოჭლობს,
 ყმა შეშას ანამცეცებს,
 მერიქიფე ცვეთს
 აგერ მესამე ქალამანს,
 „წასვლა გადავდოთო“,
 ბრძანებს ისევ დადია.

ღომს ცეხავს ხობი და
 სიმინდს ბერტყავს აბაშა,
 ცხენს ყიდულობს თურქისგან
 მარტვილი შვილ-ბაბაზე,
 ფოთი ტვირთავს სანდალს
 სულის გადახდომამდე,
 წალენჯიხა და ჩხოროწყუ
 შემძვრალია ნეკნებში.
 „წასვლა გადავდოთო“,
 ბრძანებს ისევ დადია.

გაკვარკვანტუ შარაშხე
მიტინ ვაცუნს მოცილი,
ჩხეშა ქუგუ დიფაშა,
ვოურზე კაბა გორცხილი,
სუმარგელარაგადანს:
„აკა, სხული გოწილი,
ორთუმელშა ქეწომდვი
სქანიცალო ხოწილი.
ულა გინობდვათია“,
ზოჯუნს კინი დადია.

ძუძუეფი გელაზით
დიო ვარე ჯგირჯ ქილი,
თოლს ჩილამურგ ეოფ მანს
არგუსოთუ ჯირქილი,
წოხლენგ კიბორგ გეცუმე,
გიბანდალუ ჯირგილი,
გოტახილგ რე ნაჭალუ,
კაბა მუდგა იფორე,
თელი დღასუ ვეცუაფგ,
ცაშათ გეიშინიმფორე.

ცვაწინდამო ვადუტებგ,
ოკვანწაფუ ონწეშა,
მორო შური გეშუცუნგ
კონკაშა დო კონწეშა,
მოლე რდუ თუ მელე რდუ,
ბიცო ხუჯშა ქელერდუ,
ჯიჯის დუდი დაჭყაფუ,
შური შურით ქელერტუ,
შარაშხეში სანგაროთ
ართო გაგმონხელერდუ.

თავს ევლება შარაშხე,
 არავინ ჰყავს მეტოქე,
 თეძოები მიუგავს ლადარს,
 არ უძლებს კაბა შემოტმასნილი,
 სტუმარი ჩაულაპარაკებს:
 „ერთი მსხალი დამიკრიფე,
 სასთუმალთან დამიდგი
 შენსავით გათლილი.
 წასვლა გადავდოთოო“
 ბრძანებს ისევ დადია.

ძუძუები გელაზის ქვებით
 ჭერ არ არის კარგად დაფქული,
 თვალს ცრემლი აავსებს
 აგვისტოსგან ამოხოცილი,
 წინა კბილი აცვენია,
 ირყევა სიბრძნისა,
 გატეხილია ჩალიანი,
 კაბა რამდენიც უნდა აიფარო,
 მთელი ვერადროს იქნება,
 გინდა ცამდეც აფორთხილდე.

შუბლჭუჭყიანად არ დაუტოვებია,
 არწევინა აკვანი,
 თუმცა სული აუყვანა
 მწვერვალზე და კენწეროზე,
 გამოღმა იყო თუ გაღმა იყო,
 ბიცოლათი მხარი დაიმშვენა,
 ბიძას თავი აწყველინა,
 სულის სულით დაილტო,
 შარაშხეს გასაგიჟებლად
 ერთიანად გამოაწყო.

ჰოდო, გურიშე ეკინათუ,
შარაშხეჟუ ვეგინათუ,
ფირქენს: თიცალს მიძრუანთ
ღურა დღაშა ვეგინათუ,
აფხაზა ჰყორს აღურჯოლუ,
იშრუნო მეკინათუ?!
შარაშიას დოხორეს,
ღუც კვათუნა ჯოლორეფს,
მარკას კურთა მედინაფგ,
შარაშია გედინაფგ.

ჰოდა გულის ჯავრით
შარაშხე ვერ განინათლა,
ფიქრობს იმისთანას იხილავთ,
სიკვდილის დღემდე ვერ იგრძნოთ,
აფხაზ ყმას ეხვევა,
დაიღვეა სიახლოვისგან?!
შარაშიას სამოსახლოში
თავებს ჭრიან ძაღლებს,
მარიკას ნიფხავი დაკარგვია,
შარაშია გადაყოლია.

პაპანწყვილი

— გამარჯობა, პაპა, სიღო!
— გომორძგუა ცახუჯის!
პაპა დო მუშე დიაკონე
ქეთოხენა ცაცხუმე ჯინს,
ცალე ხუჯს აბგა ქიგლაბუნა
დო ხურჯინი — ცალე ხუჯის,
ჟირიხოლო ქუნტირანს
შარვალიშე მახუჯის.
ართო გილეკვეწელუნა,
ართო გილემენძელუნა.

დიაკონი ტვიტვილი რე
პაპა გვალო პუტორილი,
სამარგალოშე ქოთომეფი
ძვალამო რე ხუტორილი,
ასე თინას გეძინელი
ბულეკეფი გუდორილი,
უკულე ხოლო შინკაცალე
შხურშხინაფილე ჩიხუეფე,
ჯანგილი რე ლიკვეფით
ხასლა ელნაჯიხუეფე.

ცახუჯიში ფაჭაჭია,
ჭითა რე დო ხუჭუჭია,
სიღოშე დუცუე ეჩ წანა რე
ოსისმარუ ქუჩუჩია.
ოჯალეშიშე შინა სო რე
სანატრელი აფნა თხოლო,
გითოხენა ცაცხუმე ჯინს დო
ირიპოტუ ჟირიხოლო.
გოკონე ცხვინშა მიოპონი,
პაპა დო მუშე დიაკონი.

პაპანწყვილი

— გამარჯობა, პაპა, სიღო!
 — გაუმარჯოს ცახუჯის!
 მღვდელი და მისი დიაკონი
 სხედან ცაცხვის ძირას,
 ცალ მხარზე აბგა ჰკიდიათ,
 და ხურჯინი — ცალ მხარზე,
 ორივე უჭერს
 შარელის ხვანჯარს,
 ერთად დაწანწალებენ,
 ერთად დამასპინძლობენ.

დიაკონი გაპუტულია
 მღვდელი მთლად დაბლუჯული,
 სამეგრელოს ქათმები
 ძვლიანადაა გაკვნეტილი.
 ახლა იმას მიმატებული
 ბოლოკები შეხრამუნებული,
 მერე კიდევ ნესვივით
 შებრაწული ბურვაკები,
 შეშუპებულია მუშტებით
 გვერდები ნაჯგვლემი.

ცახუჯის ქოჩორი
 წითელია და ხუჭუჭი,
 სიღოს თავზე ოცი წელია
 ესიზმრება ჩიჩილაკი.
 ოჯალეშის ხსენება სად არის
 სანატრელი აქვთ თხლემ,
 სხედან ცაცხვის ძირას და
 რატრატებს ორივე,
 გინდა სხვენამდე ააყუდე
 მღვდელი და მისი დიაკონი.

სიღო

— სი მუ გიჭირს ახალგაზრდას
თოლით გორგვ დო ბირგულით,
ბრელვ გოგურე, ვედიჩალუქ
კოჩშე საქმე ნირგულით.

გითოღალირვ ოკო ორდე,
ლაგვაცალო გილეშე,
დიხას უჩვიგინანდე დო
მეფურინდე ჟილეშე.

მირონიში სუმალას
ცირას მიკუწკიტონე,
შხვალა შვი დო შხვალა ჯვაბი,
ცუდეს მილეტიტონე.

ორტყაფუშა მეიკირდას
ორქო-ვარჩხილვ პუტალერი,
ვეწაყუნა, ეკაცუნი,
ქიანა შხვაშვ რდას დუდალერი.

პირჯვარიშვ წერუას
მინშა ხვამა ქუტურე,
სოთინვ ქისა ქოძორდა
გური გეგმუფუტურე.

ქარწყქ ოსურს გიმიჩანს
ცვაწიკვილი ქომონჯი,
ბული ირო ვეტყაბარე,
ირო ვარე ჩხომონჯი.

მულერი რე დადიაშა
არქანჯელო ლამბერტი,

სიღო

— შენ რა გიჭირს ახალგაზრდას,
თვალიც გივარგა და მუხლიც,
ბევრი გასწავლე, არ წახდები
კაცისგან საქმე უმადურით.

აფხიანებული უნდა იყო
უჭიგროსავით დადიოდე,
მიწას მიშტერებოდე და
მიფრინავდე ზემორე.

მირონის წაცხების დროს
გოგოს ჩაუჩქმიტე,
სხვაგან სვი და სხვაგან ჭამე,
შინ მონამცეცე.

ქამარში გქონდეს ჩატნეული
ოქრო- ვერცხლი ბაჯაღლო,
ნუ გაუძღვები, მიეღვენე,
ქვეყანა სხვისგან იყოს ნამეთაურები.

პირჯვარის გადაწერის დროს
ზოგჯერ ლოცვა შთაუგზნე,
სადმე ქისა თუ ნახო,
გული გამოუფატრე.

ხედავ ცოლს ყიდის
შუბლჭუჭყიანი ქმარი,
ბალს კანი ყოველთვის არ ძვრება,
ყოველთვის არ არის თევზაობა.

მოსულია დადიანთან,
არქანჯელო ლამბერტი,

მიჩქუ მუსხი რხვილი აფგ
ნამგ ღია ღო ნამგ ფერდი.

რომშა ოცუნაფალო
ბოშეფს კორობუნსია,
მუღვაშქვანდი ჩქიმს, მარა
გვალო ბორო პუნსია.

წიმოკინა გოკონდა
პაპას ქუმუხიციონე,
მეტე მუ ღიგოგურუა,
ჭიჭე გეითიკვიციონე.

ცახუჯი

ღოზუკოლშე გიმარდუქ
ვემკიჭკუმე-ვემკიშვე,
ბედნიერ იპუაფუქ
თექსი ხოლო გეკიშე.

ვიცი რამდენჯერ აქვს გახვრეტილი ,
რომელი იღლია და რომელი ფერდი.

რომში წასაყვანად
ბიჭებს აგროვებსო,
გავგზავნიდი ჩემს, მაგრამ
მთლად სულელი მყავს.

წინ წაწევა თუ გინდა,
პაპს მოუღიტინე,
მეტი რა გასწავლო,
ცოტა გადაიკვიცე.

ცახუჯი

დარიგებისთვის გიმაღლი,
ვერაფერს დააკლებ,
ბედნიერი ვიქნები
იქ შენც რომ წამოხვიდოდე.

ხუმუმე ქური

ინგირე ნირსით დოქუნელე,
პარონს ცხენეფე ჭირხინუნა,
ნაბაზარა ოსურეფი
საყებუროთ ირხინუნა,
ხარკალა დო გინძე ხოპი
მაქურქათუ ხირხინუნა,
გახუზებულე გამეშეფი
ჩალამეფ შე ყირყინუნა.
რჩინე ბირგულსუ იჭუაფუ,
ირკოჩე ცუჩა მინჭუაფუ,

ფულანდიში ჟირი ნიში
ფუთშენო რე მოღალირი,
ბრელე ორინჯი გუნუცუნაფე
ჭკოლა დო ტი მოღალირი,
ბრელე მუთუნე რე ცხოვრებაშა
საწმობუნოთ დოღალირი,
სერე დო დღაშით ვოულე სვანჯი,
ოშელური აფეგოხარილი.
ღორონთ ღურა-რინა შქასუ,
კოს პარონო გინაშქვანსუ.

რუსიშე ხენცფექ ანჩბეიას
თე პარონი უპადარკუ,
გეგნოლე არძაქ უსახელეთ
კოჩანობას უკათარქუ,
ბრელი ასეთ იჟლილინუ,
დიარასუ მუკადარგუ.

ხუმუს ჭუსლი

ენგური ნისლით დაყურსულა,
 ბორანზე ცხენები ჭიხვინებენ,
 ნაბაზრალი ქალები
 საკერიოდ ემზადებიან.
 ხარკალა და გრძელი ხოპი
 ჩქერალები ხიხინებენ,
 გაქსუებული კამეჩები
 საფლობებიდან ყროყინებენ,
 მოხუცი მუხლს იტკივებს,
 ყველა სახლისკენ მიიჩქარის.

ფოლადის ორი ნავი
 ფოთიდანაა ჩამოტანილი,
 ბევრი საქონელი გადაუყვანია
 მჭლე და ჯიქან სავსე,
 ბევრი რამე ცხოვრებისგან
 საშვილი შვილოდ ართმეული,
 ღამით და დღისით არა აქვს მოსვენება,
 ასი ძილი აქვს გაკვალული,
 ღმერთი სიკვდილ-სიცოცხლეს შორის
 კაცს ბორნად გადააქცევს.

რუსის ხელმწიფემ ანჩბეიას
 ეს ბორანი უსაჩუქრა,
 გადაეგო ყველა უსახელოდ
 საკაცთაგანოს გაურეველი,
 ბევრი ახლაც და შლიგინობს,
 ქორწილში დაეგდება,

ჟინცაშ კარის მეკილასუ,
ირგ ქონება ეკილასუ,
ლორონთიში ჩარდახიშა
ხვალე სახელქ ეკილასუ.

ადრე ბაჟის მითინგ ვეგანდ
ასე რე წესგ დოთირესუ,
ჯიბეს ელუტიშონუნა
მანგარსუ დო მობირესუ,
ოხართალი დოხართეს დო
ოკირალი დოკირესუ,
ბრელსგ დუდი ქუდაცესუ
შქაბანია ონკირესუ.
მოლქუ შარა დომოლუას,
მუთუნ ვაცილგ ქომოლუას.

გურცუ ამბე მაცხვანტალუნგ
ცინდათ ვარე რაგადელი,
ფაფალაში პუხუეფი
ჭველეფით რე რაბადელი,
ცვა ბაშლაყის გუსკუბოჭუ,
ხუჯეფი რე ნაბადელი,
ბრელგ ინტარე თიშგ დინახლე
კოჩიშგ რინა ლაკვატელი.
კოჩანობა ორო ცოფე,
ბჟაშა მუთუნ ვემკისოფე.

ჩემნაშგ კარეშგ ომანგეთუ
თოფიქ ქიანა დოპელეტუ,
ცვერე ტყეაქ ჭანდარიში
დიდა-ნოცელგ გოფელეკუ,
გემკურთინუ ნაგანქ ხურდა,
ბარჭყილო დო მოცვერეთუ,

ზეცის კარის მიხურვისას
 ყოველივე ქონება მოისრება.
 ღმერთის ჩარდახზე
 მარტო სახელმა ააღწიოს.

ადრე ბაჟს არავინ იხდიდა,
 ახლაა წესი რომ შეცვალოს,
 ჯიბეს უცარიელებენ
 მოტირალს და მომღერალს,
 გასაკოჭი გაკოჭეს და
 შესაკრაკვი შეკრეს,
 ბევრს თავი უკრეს
 შუაგულ საკირეთში,
 მდელომ გზა გადამდელს,
 ვერაფერი ვნებს ვაჟკაცობას.

გულში ამბავი რომ ხვანცალებს
 ციდითაც არ არის მოყოლილი,
 ხაბოების კუზები
 თხმელებითაა ჩამწკრივებული,
 შუბლი ყაბალასს წაუკრავს,
 მხრებია დანაბდიანებული,
 ბევრი ეტევა მის შიგნით
 კაცის ცხოვრება ტაღანათი ნაცემი.
 ვაჟკაცობა ყოველთვის ყოფილა,
 მზეს ვერაფერს ჩამოახვე.

ჩემინავს ფარეხის მიმართულებით
 თოფმა ქვეყანა დააქცია,
 ბრმა ტყვიამ ჭადრის
 დედა-ტოტი გახლიჩა.
 დაუბრუნა ნაგანმა ხურდა,
 ხმაჩახლეჩილად და მობრმაოდ,

ხუმუქ ბირგულე გეგნიფართხუ:
„თურმე მი რე ცოფერეთუ?!“
ხუმუ გვარო — ანთარია,
ელემშამო ლანდარია.

მოზისხრე ნტერი აფუ
ომალურეთ მიდგას თხოზნა,
ცხენეფქე ცუჭი გაცქვორინეს,
ძღაბეფე ნიშის ენოთორსგნა,
პროლს გეხუნა ოსურეფი —
ითამ ქიანა ეკუმორსგნა,
ხუმუქ: „პარონ დართინევა“!
ბრელე ღურუ აფე გინამორსგნა.
ყათე რინა გოზღვაპილი,
მუსხიმა აფე გოსხაპილი.

მის რე ხუმა ეკალინე,
კაბამსუ თუ შარვალამსუ,
ხე გეუძუ ბერდენკაშა,
ელემშამო ვარკალანსუ,
ხუმუშე გაპაპარანება
ბორია დო ჯაქალასუ,
მარა ნტერსუ მოთხოზნა დო
გუნჯას ოკო კარგ მალასუ.
ხუმუ გვარო — ანთარია,
ელემშამო ლანდარია.

ხუც უმარგენს წყვეთერია,
გიმი, ცირა მესხიაში,
მი რე იფი ოსურ მაჟრა
ომორდულაღ თესხი აში,
მარა ნამთინე მუში ვარე,
შხვაშა ქიმუსქულეებუ,
თინეფიში ხვარჩალუა
მიდგარენშა ღუვალებუ.

ხუმუმ მუხლები გადაიფერთხა:
 „თურმე ვინაა რომ ყოფილხართ“,
 ხუმუ გვარად — ანთარია,
 ერთიანად გამართული.

მოსისხლე მტერია,
 სასიკვდილოდ ვისაც მოსდევენ,
 ცხენებმა ყურები ცქვიტეს,
 ქალიშვილები ნავებში ჩამხობილან,
 იატაკზე დამხობილან ქალები —
 ვითომ ქვეყანა დაუქცევიათ,
 ხუმუმ: „ბორანი დააბრუნეო“!
 ბევრი სიკვდილი აქვს გასინჯული,
 ეს ცხოვრება გაწუწული
 რამდენჯერ აქვს განახტომი.

ვინღა არის ხმის შემბრუნებელი,
 კაბიანი თუ შარვლიანი,
 ხელი უდევს ბერდენკაზე,
 ერთიანად კრიალებს,
 ხუმუს გაჯავრიანება
 მეწყერსა და ქარაშოტს,
 მაგრამ მტერს მოსდევენ და
 გაუღოს უნდა კარი სწრაფად,
 ხუმუ გვარად — ანთარია,
 ერთიანად გამართული.

მხარს უმაგრებს ტანწყობილი,
 გიმი, ასული მესხიასი,
 ვინ იქნება ქალი მეორე,
 მოზარდი რომ ამოდენა ეყოლება,
 მაგრამ მისი აღარცერთია,
 სხვისთვის მიუშვილებია,
 იმათი განბანვა
 ვილაცისთვის დაუვალებია.

შური ოშმა გოკაშილი
ნონტყლო რე დოცაშილი.

პარონჯქ დირთუ მელენჯ ძგაშა
გვიჩიქვ ცხენი ქათურინუ,
მათხოზინექვ თოფის დუკინჯ
დო დუცვ ნიკის ქათურინუ,
ამდლა ნამგსთ შურჯ აცვათუ
შხვანერგ რინათ ვადურინუ,
ეფშა რგდ და გეშასქირუ,
სქირი რგდ და მადირინუ.
ბორჯშა მის მუ დალალებე,
შური ვემიახალებე.

გიმშა გური აფუდუ დო
მუჟამს ხუმუ ქისხუნუნი,
თე ჯღრკალი გელენაქუ
კითვ ჩამინით ქიწყუნუნი,
ევრე ლატიქ დიკაკალუ,
ავრე თხირქუ დისხუნუნი,
გიმჯ დო ხუმუშ ცოროფაშე
ფანდურეფი ხანტურანა,
ტუმინუნა ოსურეფი,
მუჟამს ჭკიდის ტატურანა.

ვითვ ბაღანა გარჩქინუ დო
ვოუკვანწუაფ ართშა ონწე,
მინჯ დგებიას ქიმბასქულაღ,
ითამ ქიმეჩვ შარა გონწე,
თოდუა დო მიქაშე ყბურს
ბრელი პინტი გეკოწონწე,
ჰამო ლური ვაჭარაფუნჯ
ეთეშ რინი გეკორონწე.
უბატონო ომონჯ ჯიში,
ჭუნს ცოროფა ქომონჯიში.

სული ასგზის ამონაოხი,
ტყუურადაა ქცეული

ბორანი შებრუნდა გაღმა ნაპირზე
გვიჩიმ ცხენი შეახტუნა,
მღევარმა თოფს დაუწია
და იდაყვი ნიკაპს შეუყენა.
დღეს რომელსაც სული წასძლევს,
სხვანაირი ყოფით არ უცხოვრია,
სავსე თუ იყო ამოაშრო,
მშრალი თუ იყო, გაალიპლიპა.
დრო-ყამს ვინ რას გამორჩება,
სულს ვერ განიახლებ.

გიმის ნდომა სჭირდა და
რადროს ხუმუ ამოირჩია,
ამ გაჩხინკულმა გელენავამ
ცერი კბენით იტკინა,
იქით სიმინდი დაიფშვნა,
აქეთ თხილი გაირჩა,
გიმის და ხუმუს სიყვარულზე
ფანდურები მიმოქარგავენ,
ტიტინებენ ქალები,
როცა მჭადს ზელენ.

ათი ბავშვი გააჩინა და
არ დაურწვევია ერთისთვისაც აკვანი,
ზოგი დგებიას მიაშვილა,
ვითომ მისცა შარა ფართო,
თოდუა და მიქავას კერიაზე
ბევრი ჭინჭი დაბოწოწებულა,
ტკბილი ძილი რომ არ ღირსებია
ისე ყოფნა დაქვესკნელებულა.
უბატონო ახლავს ჯიში,
წვავს ტრფიალი მეუღლისა.

გვაჩის ართშა უროპოტუ:
„სქუალეფცუ ორღვანცია
თულეფცალო, ითამუდა
ურთანდასუ ორღანცია,
ჩხეშა ჯაშა გილუძუ დო
ეთუკირუ ნორღვანცია,
ნიტე ხუმუს მუ ახვილუ
თე მართალო ზორყანცია.“
დაფშინესუ ნაჩიებუ,
გიმის თუმა დარჩიებუ.

ვაკინდესუ გელენაქუ
ქვერსემია თოლონჭესუ,
მორო ნოქურ სოდგა ძირეს
დოფურკეს დო დოლონჭესუ,
მუნერ ეკოშანქარუნი,
თინერ ჰამო-კოლო ჩესუ,
სოვრედგაშე გითორთუნი
თევრე ქიმთაჩოლონჩესუ.
მეტე უმოსო ვერდუ კილი —
კოჩი ქიცა გერთუმილი.

ვაკვათესუ ნინაქ ვარა
ვადარკესუ შხვა მუთუნი,
„თითო-თითოთ მორთითია,
წორო გილეჟლამუთუნი,
ბზიმათია ართიანი,
გოკონგ თოფ გ დო ხამუთუნი,
ვაბალუნდა, ხოლო ქორე
თაქ მაპალუ ნამუთუნი.“
ა თოფი დო ა გელენა,
ამარ — თიში ნაჟღენა.

გვაჩის ერთხელ ურატრატია,
 „შვილებს ყრისო
 გოჭებივით, ვითომცდა
 ატრიალებდეს ორღანსო,
 ბარძაყები გადმოუყრია გარეთ,
 ვითომცდა ამონასკვოდეს ნაკვერჩხალი,
 ნეტავ ხუმუს რა შეატყო
 ამ მართლაცდა აყლაყუდას“.
 გააფუეეს ნათქვამი,
 გიმის თმა გასთეთრებია.

ვერ მოიხელთეს გელენა
 დაუსრულებელ თვალსაწიერზე,
 თუმცა ნაფეხური სადაც იხილეს
 გარუჯეს და მოსრეს,
 რანაირიც ამოშაქრა,
 ისეთი ტკბილ-მწარე აჭამეს,
 საიდანაც გამოსულა
 იქით შეაძრომიალეს,
 უფრო მეტად არ იზრდება ნაკლი,
 კაცი მანდილ დახურული.

ვერ მოაჭრეს ენა თორემ
 არ დააკლეს სხვა რაიმე,
 „თითო- თითოდ მოდითო,
 ერთად რომ დანესტრიანობთ,
 გავზომოთო ერთმანეთი,
 გინდა თოფით და დანით,
 თუ არ კმარა, კიდევ არის
 აქ რომ გამაჩნია რომელიც“
 აგერ, თოფი და აგერ გელენა,
 აგერ, მისი ნაზმუვლები.

ქიმულესუ თხოზინელეფს
ამბე ართო კაჭალერო,
„თაქჲ თქუნი, ხე გიდუა,
ართჲ დიხაშა“, მაჭარენო,
ხუმუქ წარცუ ქეუკინუ
გური გიმოჭაჭალერო,
გიმის ძიცაქ გეუტორხუ,
უკულგ რკიუ ოჭვალეთუ.
გონილგ თუმათ იშქორუ
ონჯუა დო ოჭმარეთუ.

ძგ თენერი ნტერალა დო
ინგირს ცხენი მეჭვირთუნსუ,
უმოს უფი მუკმოხორცქუ
გელენაში ბედ ჰვილ დუსუ,
ნტერ უკახლე ტყვიათ თხოზუ,
წოხლენ კისერს მეჩვირთუნსუ,
მიპუროსკუ ინგირი თუ
ცვაშე უფი მეჭვირთუნსუ.
გოკონ დღახუს ქეწიბორე,
ჭარაშა ხე ვეწიფორე.

ხუმუ პარონს გიმარენ დო
გინაძახანს მელენარსუ:
„ვეიწი შქვავა ხეშე ტყვია,
მუთუნქვენას გელენასუ,
ვეგირთავა ჩქიმი ნტერო“,
ათე შნერო ცელენანსუ,
ოჭიშიში ბუძგ ურია
დუცუ გინოჭველენანსუ.
ხუმუ გვარო — ანთარია,
ედემშამო ლანდარია.

მიუტანეს დევნილებს
 ამბავი ერთიანად გარჩეულად,
 „აქ რომ თქვაო, ხელი დაიდოო,
 ერთ ადგილზე“, დავწერ განა,
 ხუმუმ წარბი აიზიდა,
 გული გათარანებულად,
 გიმის სიცილი აუტყდა,
 მერე აკივლდა გამჭვალავად,
 ჩამოშლილი თმით დაიარება
 დილით და ღამით.

ძევს ამისთანა მტრობა და
 ენგურში ცხენი მიტოპავს,
 უფრო მეტი ოფლი მოსკდება
 გელენავას უბედური თავიდან,
 მტერი უკნიდან ტყვიით მოსდევს,
 წინა კისერს წააცლის,
 მიგრიალებს ენგური თუ
 შუბლიდან ოფლი მიღელავს,
 გინდა დღესასწაულისას გასულელდე,
 ბედისწერას ხელს ვერ ააფარებ.

ხუმუ ბორანზე დგას და
 გადასძახებს გაღმითელს:
 „ნუ გამოუშვებ ხელიდან ტყვიას
 არაფერი ევნოს გელენავას,
 ნუ გადაიქცევი ჩემს მტრად“,
 ამნაირად ყვირის,
 ზურგის ბურძგლი,
 თავს გადააულრანებს.
 ხუმუ გვარად — ანთარია,
 ერთიანად გაწვართული

მელენარი შონია რე
დიდი არსენაში მოთა,
ჩენჯაცალო გოლაფირი
დო ჭყონშორო ნაგორგოთა,
მარულასუ დემარცხუნი
გვიჩიქ სუმშა გოხარხაშუ,
„სო რე შონხემ მაგებელი“,
ნინას თაში დჷლაბაშუ.
ყამა დღასუ ვარგალუნო?
„ხე“ ოსურჯ რე მარგალურო.

უკახლეშე ტყვია თხოზგ დო
წოხლე — წირლით ებუნაფა,
ხაზირი რე ალდაჩხირით
გეჰენიაშგ მეფუნაფა,
წებრი ვარექ დუდი ტუცე
შქაბანია პელაგონცუ,
ჩიტი ვარექ მითიყურშე
ჯიჭონა დო ჭველაფონცუ.
ტანგ გეშედღუ პარონიშა,
დუდიშგ ოჭყვიდარონიშა.

მითინგ მუთუნს ვეჩიებუ
შურგ მიხარუ ინგარქხოლო,
სინთე ენიკაკაბუდუნგ
ასე ენიქვანთალგ თხოლო,
ქვარას მანჭირგ ორტყაფუქ დო
ჩაფლაქ ქიგინგ კუჩხიშგ ფოლო,

გალმითელი შონიაა,
 დიდი არსენის შვილიშვილი,
 ალვასავით ტანაყრილი
 და მუხასავით ნადავიდარაბალი.
 მარულის დროს რომ დამარცხდა
 გვაჩიმ სამჯერ გადაიხარხარა:
 სად არის შონხეს მაგებელი?“
 ენა ასე ატლიკინა.
 ყმა არასდროს არ დაგბლაგვებია,
 „ხე“ ქალია მეგრულად.

უკნიდან ტყვია მოსდევს და
 წინიდან — თოკით ჩამოკიდება,
 გამზადებულია ცეცხლის ალით
 გეჭენისთან შედუღება,
 ქარიყლაპია არა ხარ თავი დურთო
 შუაგულ პელაგონში,
 ჩიტი არა ხარ შეიყუყუო
 ძეწნიანსა და თხმელიანში.
 ტანი აიტანა ბორანზე
 თავის დასალუპავად.

არავინ არაფერს ამბობს
 სული გაკმინდა ენგურმაც კი,
 სინათლე რომ კამკამებდა,
 ახლა იბლანტება თხლე,
 მუცელს მოუჭირა ქამარმა და
 ქალამანმა იგრძნო ფეხის ბებერა.

არამხუტუ

ეპოსი

2004

არამსუტუ

პირველ კირბი

ბოჭყაფა

142857

სიტყვაქ ეფუ ჟიმოლე შე,
სიტყვა დუღლოლონთი რდუ,
ლორონთწკმა ზოჯუნდგ თინა,
ასეთგ თიში ოროთ რდუ,
მიტინს ვეიშაჩინოლებედგ,
ჭყოლოფა თუ ჭყორონთი რდუ,
თოლი მიტინს ვაჭარინდგ
ქდამინი თუ ჩხორონთი რდუ
ლორონთიში მოტოლუა
10 რე სიტყვაში გოთოლუა.

შუმერეფიშ ფორფიტეფსუ
მარგალქ არფელგ თაშგ ეხანტუ,
ლორონთიში საქვარუა
სამოთხეთუ ქაშეხანდუ,
ბჟალარაში ხეშქაგურშა
დინას რთაფათგ აშედანდუ,
ხე ჯასტაგანს ქუპოტინუ,
ლობერეფი ქაშედანდუ.
იონა რდუ მინჯე დო — სი,
20 მუჟამს მართუს ენიფქოსი.

არამსუტუ

პირველი კირბი

ბაჩინა

142857

სიტყვა ამოდულდა ზენაარიდან,
სიტვა მამა ღმერთი იყო,
ღმერთთან ბრძანდებოდა იგი,
ახლაც იმისი ჩრდილით იზრდება,
ველარავინ ცნობილობდა
წყალობა თუ წყრომა იყო,
თვალს ვერავინ მიუწვდენს
ნესტრიანობა თუ გაფატრვა იყო,
მამა ღმერთის ბადალია
10 სიტყვის თლა და გამორანდვა.

შუმერების ფირფიტებზე
მეგრელმა ყველაფერი ასე ახატა,
ღმერთის საქმიანობა
სამოთხედ მოიმუშაკა,
მზიანეთის ხელისგულზე
მიწას ტრიალით აიტანდა,
ხელი ჯასტაგანს წაუწვდინა,
ღობეები ჩაგრავნა
იონა იყო პატრონი და შენ,
20 ოდეს უფსკრულში ჩავჭვესკნელდი.

ამში დღაში დინარცხუა,
ირფელჲ ართო იკვარკვანტუ,
წკვერემითი დოქუნელი
ოქმარესუ გიკარკანტუ,
ძვალი ცინით გოსქანჩილი,
საწმობუნოთ იხარხანტუ,
შურდგიმილო გინორთაშა
ბჟაშგ თასილსუ დიხა ბხანდუ,
სიტყვეფით რე რაბადელი,
30 ღორონთიში რაგადელი.

ვითოჟირი მილიარდი
წანაშგ მეტ რე ქიანა ირთანს,
თუთა მინშა იშირუნ დო
მინშა ცუჟეფგ გილუფირთანს,
მეფურინუნს გალაქტიკა,
მეუპონუ წყარეფგ კირდას,
დღამუშისუ იკილოთუ,
ჩაფლაშგ ნერჩიქგ ვადუშირდას,
გასურება გოჭყაფა რე,
40 ბეჭედლა მონჭყაფა რე.

ჩქიმდა მითინს ვოვკითხირუ
ბჟას მუშენი ოფორგ დიხა,
ვარა ჩხორო თანამგზავრი
მუშენი რე ნაბორდისა,
ჩქი ართგ თუთა მაბალუნან,
ცოდა მერკურს შურო ვაცუნს,
მარსის ჟირი გათართალუ,
ნეპტუნ ბრუოს გილამაცუნს,
ვითოხუთი გართანს ურანს,
50 შხვადოლეშე მეტი ცურანს.

ექესი დღის გაჩენილი,
 ყველაფერი ერთად ფუსფუსებს,
 ბნელეთით გარემოცული,
 დილით გაცისკროვნდება,
 ძვალი ყინვისგან დაშაშრული
 სამომავლოდ გალალდება,
 სანამ სულდგმულად გადავიქცეოდი
 მზის დათესილს მიწა მშობდა,
 სიტყვებითაა წამომწერივებული
 უფლის მიერ ნათქვამი.

თორმეტ მილიარდზე
 მეტია დედამიწა ტრიალებს,
 მთვარე ზოგჯერ იღვევა და
 ზოგჯერ ყურები გადმოუყრია,
 მიფრინავს გალაქტიკა,
 აყუდებულია წყლები კლდეებზე,
 ნიადაგ მუშაკობს,
 ქალამნის ძირი არ გაუცვდეს,
 დასასრული გაჩენაა,

40 დაბეჭდვა — თავმოხდა.

ჩემთვის არავის უკითხავს
 მზეს რის გამო ეფარება მიწა,
 ანდა ცხრა თანამგზავრი
 რისთვის არის შეკოწიწებული,
 ჩვენ ერთი მთვარე რომ გაგვაჩნია,
 საწყალ მერკურს სულაც არ ჰყავს,
 მარსს ორი გარშემოუვლის,
 ნეპტუნი რვას მწყემსავს,
 თხუთმეტი ევლება თავზე ურანს,
 50 და სხვაგან მეტი ყმუის.

სინთე, ნამუთე ჩქი ბჰოფუნანგ,
სუმკუთხულო მიშქუმალუ,
ეშე ცილინდრიშე ფორმა უღე დო
საწმობხუნოთ დიშქუმალუ,
ვაგათქუე მუქე ეცაცუ
სონგ მალი დო მიშე მაგორუ,
სინთე დიხას ურთანსგნი
ირე მირსხალსუ მიშმახორუ.
თე ამბეფით კიდა-კიდა,
60 გებდგი ბრელი პირამიდა.

ქუა ქუას გენწკარილი
ტორნადოეფს ურთანსგნი,
ითამ დიხა უხონუდკო
კიდირჩელა გურთანსგნი,
ფარაონი შურიშ ლაფას
ცაშა გეშაბურსანსგნი,
ღორონთისუ მიაკათუ,
ლალაქ ღურუ დურზასგნი —
სუმე დო ოთხით აკონწყილი,
70 ეფურნელე დო აკონწყილი.

ქურუმეფიშე წერილეფით
ჭიჭეს ქეთიეფრსქემუა:
შუმერს აფუდუ ეჭარილი
ატლანტიდაშე ქვერსემუა,
მუჭო გეთოლე მურიცხიქ დო
ირფელექ ართო ეკიპანჯუ,
დიხაშე ღერძექ გეგნაკინუნე
წუწუელე ბორჯიქ გეკიკვაჭუ.
ეკინა დო დოკინოლას,
80 ცოდა კოჩიქ სო გინოლს?!

სინათლე, რომელიც ჩვენ გვიჭერს,
 სამკუთხედის სახით მოიგზავება,
 ისე ცილინდრის ფორმა აქვს და
 საშვილიშვილოდ მკვიდრდება.
 ველარ იტყვი რამ შეაკავშირა
 საითკენ მავალი და ვისი მაძებარი,
 სინათლე მიწას რომ აბრუნებს,
 ნებისმიერ მისხალში სულდგმულობს.
 ამისთანა ამბებით გზადაგზა
 60 აღმართე მრავალი პირამიდა.

ქვა ქვაზე დაწყობილი
 ტორნადოებს რომ ატრიალებს,
 ვითომ მიწა მოეხნა
 მკერდ თეთრონ გუთანს,
 ფარაონი სულის ამოხდომისას
 ზეცაში ასულსწრაფდება,
 ღმერთს ესტუმრება,
 ზარმაცმა სიკვდილი ნთქას,
 სამით და ოთხით შეკონილი,
 70 აფრენილი და დაქვესკნელებული.

ქურუმების წერილებით
 ცოტას წავითამამებ:
 შუმერს ჰქონდა აღწერილი
 ატლანტიდის დაქცევა,
 როგორ ჩამოვარდა ვარსკვლავი და
 ყველაფერი ერთიანად რაფერ მოისრა,
 დედამიწის ღერძი გადაიხარა
 ბაჯაღლო ჟამი აიწეწა,
 აწევისას და დაწევისას,
 80 საწყალი კაცი სად გადაიკარგოს?!

მართალი რე ვოუჩქე ინას
ბედშა დუდიშე ათოდვალა,
მარა მი რე თე ქიანასუ
კინი თიში მაცოდალა?!
ღორონთიში თასი ჯოხო,
მუსხი ოკო ეჩუენი,
საწმობუნოთ მელენგ დლაშო
მუთუნითე ვეჩუენი.
მეცენს ქუა ოხვამერი
90 დო სისქვამე გოდანერი.

ქარლადიშა ვატყობინე
კოჩის ფსქე დო სამოხიო,
გურწყორილო ქორძირუნსენ,
თქუანს: ხელეფე ამოლიო,
დასქელენი გიწოლენსუ:
„მუშენ ბლოლი კინგ ჩიხე“,
დათხითხორენქ ძალამს დო
„მებჭვიაო კვინჭიხე“.
თიშე კუსაფე დო სოფინი,
100 ვედინტირე სოთინი.

ოტყობინალ ვაგაში
უმკუთვალუ მურიცხის,
ხვალე ღორონთე გიზალანს
რინობუა ურიცხვის.
მენცარობა რსიროტუნს
დებადებუქე მუ რიცხვის.
მუჟამს კითეფე ქილოტყანს
ხეკვარჩხულო ბურიცხის.
გოკო ირო თელუა
110 დო შურს ისანთელუა.

მართალია, არ იცის იმან
 ბედისთვის თავის დამონება,
 მაგრამ რომელია ამ ქვეყანაზე
 ისევ მასავით საბრალო?!
 ღმერთის თესლი ჰქვია და
 რამდენიც უნდა ელაპარაკო,
 საშვილიშვილოდ გაღმა დღეთათვის
 ვერაფერს გადაინახავ.
 მიიფანტება ქვა სალოცავი
 90 და სილამაზე გუშინდელი.

ქალაღზე ვერ დამალავს
 კაცს შთამომავლობა და თვისტომი,
 გულაცრუებულს თუ გიხილავს,
 იტყვის: თავი დამანებეო,
 რომ დაასქელებ, მოგიგებს,
 „რატომ გამაჩინე ისევ შედედებული“,
 დაათხელებ საკმარისად და
 „მომამტვრიეო კანჭი“.
 მისი კვნესა და დაუდგრომლობა
 100 აღარსად ეტევა.

სამალავს ვერ იპოვი
 აურაცხელ ვარსვლავეთში,
 მარტო ღმერთი გპირდება
 ყოფიერებას უსასრულოს,
 მეცნიერება გაგთანგავს
 როგორც კი ქვეყანას მოევლინები,
 როცა თითები დაგიწყებს
 უკუღმართად კრუნჩხვას,
 გინდა მარადქამს სიცოცხლე,
 110 და სულს სანთლად წარიმძღვარებ.

ფაუსტცალო ბაღ მინშა
ჯგირობუაშე ბანდლუა,
ვარა კიხანოცალო
რინაშე ეკოლანდლუა.
დოსქილადა ვეპალუ,
ჟირშა მითინქ ვეფალუ,
გესანწალინ — ცხოვრებაქ
გვალო ქენგობებალუ.
შუბარზამგ და რჯგინია:
120 „მუშენ ემორჩქინია“.

გემკობარცქე შქა გურშე
მართუეფგ დო ფაფალა,
მესიროტუნს ნოქურის
ჰავა გილნაჯაქალა,
ცუდეს დოლო მინოჩანს,
თოლეფ ტუტათ იმორსუ,
მინგ იგვაჯგ დო მინგ ორჩანს
ტყა ხანტურელგ ქილორსუ.
დახორინალგ სოთინგ ვეში,
130 დიხა რე ჩქინგ ოკვანეში.

2

უჩალართამი

285714

თაში რენგ თუ თეში რე,
ნინა ტყურათ ვეშირე,
მართალ-ტყურა ჟირხოლო
გოჭყოლადირგ ჯვეში რე
დო გოშინა — ხარდანი
ბინეხგ ცურძენელიშო,
ფიქრიშგ ეკმახართალი
ღურელი დო თელიშო,
თეფერს — ჭერჭე კართამი,
10 ქუმურს უჩალართამი.

ფაუსტივით კმარა ზოგჯერ
სიკეთის გაბანდღვა,
ანდა კიხანოსავით
წუთისოფლის ამღვრევა,
დარჩენა აღარ სუფევს,
ორჯერ ვერავინ ყვაილობს,
რომ გამწარდი — ცხოვრებამ
მთლად ჩაგაძალდა,
არ იკმარე ცოდნა და
120 „რატომ გამაჩინეო“.

მოხეტქილა შუაგულიდან
მორევები და ხაბოები,
აუჩინარებს ნაკვალევს
ქარი მოშლივინე,
სახლზე მდელი ხასხასებს,
თვალეები ნაცრით იფსება,
ვინ ბუდრაობს და ვინ ალაგებს,
ტყე ხატულია ხოხობს.
დასასახლებელს ვერსად იშოვი,
130 მიწაა ჩვენი აკვანი.

2

უჩალართამი

285714

ასეა თუ ისეა,
ენას ტყუილებით ვერ გაცვეთ,
მართალ-ტყუილი ორივე
დავიწყებული ძველია,
და გახსენება — ხარდანი
მსხმოიარე ვენახისათვის,
ფიქრის დამხლართავი
მკვდრისთვის და ცოცხალისთვის,
ამისთანა დროს ჭრელ კალთიანი
10 მოდის უჩალართამი.

ვამათქუე ბჟაში მელე
მუსხი ბჭყიში სიუკმელე,
ვამათქუე ღურუშ ქინცა
მუსხი გინომურიცხელე.
დლა ანთასი წანა რდგ და,
თოლქგ ღურით დუმართუდა,
დანელხეთუ ქიგიბშინა
ლანდო ვარა დგმართუდა,
თეფერს — გვართა-გვართამი,
20 გეფუნს უჩალართამი.

დანე — თირი ატატია,
წორო ქიდიბლვატათია,
კილეხარგელჯ უშქურეფი,
სერ-სერითუ ფხვატათია.
დიდა ცურე ვაფშუ ხალა,
ვაფშუ ძვალიშე ეშაღალა,
დოჭვე ყბურს უსქანეთუ
წვირალჯ თხუმუ ნახერხალა,
უსქანეთუ — ვარდა მი?!
30 ორდუ უჩალართამი.

აღდაჩხირი ელაფედკონჯ
თიშე მანგურო იქვანთალუ,
ქირქეს ჭიშტი გელაფედკონჯ
ტყებშე თეში იღვანდალუ.
ქოთჯ გერშუ დო ქოთი ვარშუ,
ჩერიათუ კუდეღს გარშუ,
იქარქაშუ მინჯ ლეკურო,
მინჯ წყურგილო იკვარკვაშუ,
ბჟა და თუთაშე ქართამი,
40 ორთუ უჩალართამი.

ველარ ვიტყვი მნათის მიღმა
 რამდენი ვმწყემსე შავეთი,
 ველარ ვიტყვი სიკვდილის ზეცა
 რამდენგ ზის გადავარსკვლავებულა,
 დღე ათასი წელი თუ იყო,
 თვალები ძილით თუ დამეხუჭა,
 დანელიას ასულით გავიხსენებ
 ლანდად მაინც თუ დამიბრუნდა,
 ასეთ ჟამს — ზვირთ-ზვირთად

20 ამოდუღდება უჩაღართამი.

დანე — თოვლი ქათქათა,
 ერთად დავწვეთო,
 მკლავ დახუნძლული ვაშლები
 ლამ-ლამით ვახრამუნოთ,
 დედისგან არ მახსენდება გაჩენა,
 არ მახსოვს ძვლის ამორთმევა,
 დამწვარა კერიასთან უშენობისას
 აშოლტილი თხმელა ლატანყოფილი,
 უშენობით ანდა ვინ,

30 იზრდება უჩაღართამი.

ცეცხლის ალი ავარდნილიყო,
 იმდაგვარად ირწევა,
 უფსკრულში ჭიშტი ჩაკარგულიყო,
 ტყავისგან ისე განიძარცვება,
 კიდევ გახსოვს და კიდევ არ გახსოვს,
 თითისტარივით კუდს ეხვევა,
 გარდაისახება ხან ხანჯლად,
 ხან წყაროდ იგრიხება,
 მზისა და მთვარის შარავანდედიანი

40 მატულობს უჩაღართამი.

ქოსხაპუ დო დოფიგურუ,
თეცალე სხაპუა სო დიგურუ,
მინშა ამშვის მარყუჟანს დო
მინშა შქვითი დოთიფურუ.
მიბანძლუ ჩხანას ორო,
იგროხუ ჭყალაშორო,
თოფურს ჟღამი ეკაწყორუ,
თოლეფც ორზანს ცალაშორო,
ქაცუამე დო ვარდამი.

50 შქირტუ უჩადართამი.

მართუ ფიქრის ვატყობუქუ,
მოშქურგ გური ქუჩასუნი,
ოკონგ — უჩას არჩიოლენს
დო აჩელენს უჩასუნი,
ოკონგ ბჟასუ შქირიტუნსუ,
ოკონგ — ქუას ჭყილიტუნსუ,
ხირატილგ ცას ელაჭანს დო
წკირონტილსუ ხირიტუნსუ.
აკა ბიგა მუჩასგნი,

60 ქუკათუანდი ხურჩასგნი.

გოკვეცე თექე დო გელუ ხათე,
მარა შუროთ ვემუხათრე,
გაკიროკუ წოლამე ლარჭას,
მულუცოთანს ფურკი მარჭვას,
მინშა დიხას ქიგიაჟდარტუ,
მინშა ჩქიმდა მალაყარჭანს.

ყბურს დუდის უნაქუანს,
ტუტას ზისხირ მინაფუნს
დო ჩილამურს ჩილამური

70 მინაჭვენს დო მინათუანს.

აროკდა და აფიგურდა,
 ასეთი ცეკვა საიდან ისწავლა?!
 ზოგჯერ ექესიანს ამარყუჟებს და
 ზოგჯერ შვიდიანი გამოკვანჭა,
 მიეხლართება სიცხეს ჩრდილი,
 იგრიხება წყველასავით,
 თაფლს გესლი შეერევა
 თვალებს აელვებს ცოფიანივით,
 ქაცვიანი და ვარდიანი,
 50 ქრება უჩაღართამი.

ფიქრის მორევს ვემალები,
 მეშინია ყოველს მიხვდეს,
 უნდა — შავს გაათეთრებს,
 და ათეთრებს შავს,
 უნდა მნათობს ჩააქრობს,
 უნდა ქვას დაწურავს,
 გარღვეულ ცას ამოკერავს და
 დარახტულს გაფხრეწს,
 ერთი ჯოხი რომ მქონოდა,
 60 გავაყოლებდი ხურჩის წყალს.

გაიელვა იქ და წამოვარდა ხელად,
 მაგრამ სრულებითაც არ მოვუხათრე,
 შემოეხვევა ჭვართლიან ნაჭას,
 მოუნგრევს კვამლი ყბებს,
 ზოგჯერ მიწაზე დაეტყუება,
 ზოგჯერ ჩემკენ წამოლსლასდება,
 კერიაზე თავს ურახუნებს,
 ნაცარზე სისხლი ადუღს,
 და ცრემლს ცრემლი
 70 აწვიმს და ათოვს.

„შურხირილო მაჭინესუ,
ლორონთალა გაჩინესუ,
ულურალშა ვენტასია
დო კარგ ქოიტკვაჩინესუ.
უფით ზანდას ლეტასია,
ნუნისი დო ხეთასია,
დიხა რდი დო დიხა იციქ,—
ეგებ გეითიხენდასია“ —
თაშე იჩიებე, მიქ დაბადუ?
80 ელურ-ბელურს მირაგადუ.

„თოლონჭესუ დეკვირენი:
ირფელე ძვალანს ართიანსუ,
გორდი დომწურწუ სქანობურო
შურდინაფილე ღართიანსუ,
გორდუ კოლონას ხუტორუნსუ,
კოლო — ცურზენე ჯდარ-ტიანსუ,
ჰო დო არძა იშენითუ
მარდის ოგანს მარდიანსუ“,
პიჯშა მულუძე კუდელი დო
90 შხვა ლურელი, მუ თელი დო...

„სითუ ხოლო ჩქიმნერი რექ
შხვაშა გეიძე სქანი სხოლა,
ხეკვარჩხულო დომრთინუა
ჯგირობუა მუდგა რდოლა,
მილიონშა გორცხონენი
ართმა იშენე ქიდმაზლოლა,—
ირფელს გომიჭყოლიდუა
გიჭყოლოფე მუდგა ჭყოლა“,
დოლოშე კართეთ ნაკართანსუ,
100 გვერი ათაშე ლაკარტანსუ.

„სულგანაბვით მოყურადეს,
 მეუფება შეგამჩნიეს,
 უკვდავებას არ ეზიაროსო
 და კარი მოგიხურეს.
 ოფლით ზელდეს ტალახსაო,
 ნუნისში და ხეთაშიო,
 მიწა იყავ და მიწა იქნები, —
 იქნებ გაიხედნოსო“ —
 ასე ამბობს, ვინ დაბადა?

80 აბლაუბდას მეუბნება.

თვალსაწიერს რომ შეხედო:
 ყოველი ძვალავს ერთმანეთს,
 ბაყაყი გამომიწოვია, შენებურად
 უხსენებელ ღართიანს,
 ბაყაყი კოლოს სანსლავს,
 კოლო — ყურძნის მტევანს,
 ჰოდა, ყველა მაინც
 ქედს უღრეკს მალღიანს“,
 პირში უღვეს კუდი და

90 სხვა მკვდარი და თვითონ ცოცხალი...

„შენც კიდევ ჩემნაირი ხარ
 სხვას აბრალეშ შენს ჭუჭყს,
 ხელ უკულმა დამიბრუნებ
 სიკეთე რაც უნდა დაგმართო,
 მილიონჯერ რომ დაგვარცხნო
 ერთხელ მაინც მიგანებ,
 ყველაფერს დამივიწყებ,
 გიწყალობო რანაირი წყალობაც“,
 მდელის კალთით გადაკალთულს,
 გველი ასე მიმოგესლავს.

100

ნირსეფიშე ფერჩველერი
მინმოქუნა თუთარჩელა,
ბორჯი ბორჯის მიარანწკუ
უწყორუ დო უხარჯელა,
დოწუწველე ბაჯაღლოთუ
ნაგორგოთა მართუეფი,
ნატრიშთოლო გილერგინუ
დიხა ბჟათუ ნარტუეფი.
„დღაში ლურით დოფრთვათია,
110 ირო ართო ვორდათია“.

დიმანირსუ გონებაქუ
შურგ წყარცალო იქვანთალუ,
თოლს მურიცხი ეწმოკვეცანს,
ლორონთიშე ხე ითანთალუ,
მინშა გვერი ეწმალანტუ,
ითამ ტყებშე იღვანდალუ,
შარას ვორწყქ ტაბაკელსუ —
ბალანობა მიხანგალუ.
120 ცვაჩელა დო თეუღეფი,
ჯაშე მოცენს პეუღეფი.

წყარგ ურთანსუ წისქვილეფსუ,
ქარმატე რე ლაზეფიშო,
ირო შხვაშო იკვარკვანტუ,
საწმოხუნო ვაზეპე იშო,
არძა თოლი შქირენულგ რე
სფეროეფგ დო ხაზეფიშო,
არძა შური შაყარელგ რე
გრაალიში ვაზეფიშო,
130 „მიდგა დუდის ვასქიდუნნი,
ცაბათშო ვასქიდუნნი“.

ნისლებსგან გაფცქვნილი
 გვახურია მთვარიანი,
 ჟამი ჟამს მიედასტება
 გაუზავებელი და უცვეთელი,
 დაწდევებულა საბაჯაღლოდ
 ნაბობოქრალი მორევები,
 ნატვრის თვალად დაგორავს
 მიწა მზისგან გაჯერებული.
 „დღე ძილით გადავხუროთო,
 110 ნიადაგ ერთად ვიყოთო“.

დამენისლება გონება,
 სული წყალივით ირწევა,
 თაღწინ ვარსკვლავი ნაპერწკალდება,
 ღმერთის ხელი ვარვარებს,
 ზოგჯერ გველი მელანდება,
 ვითომ ტყავისგან განიძარცვება,
 შარას ვამჩნევ დატყეპნილს —
 ზედ ბავშვობა მიგიჟმაჟობს.
 შუბლთეთრი და შუბლკიოფა
 120 ხიდან ცვივა ყვავილები.

წყალი ატრიალებს წისქვილებს,
 ქარმატეა ლაზებისთვის,
 მუდამ სხვისთვის მბრუნავია,
 საშვილიშვილო არ გააჩნია.
 ყველა თვალი მშვიერია
 სფეროებისთვის და ხაზებისთვის,
 ყველა სული შეგროვილია
 გრაალის თასებისათვის,
 „ვინაც თავი დაზოგა,
 130 ცაბაოთისათვის ვეღარ მორჩება“.

ლორონთიშე ელაფშე თენა
დო მუდგარენგ მაშქურინე,
ეშმაკშა მუთე მინობლვენი
ჟინცას კართეს აშე ქურინე,
„ჭკუა თიშენგ გერზიებუ
თეშე იდე დო თაშე ფურინე“,
ბარჩხალია ბჟალარონი
ჟიდე გემწოფაშქურინე.
კუდეღე პიჯშა მულუკვატუ,
140 კისერს გვერი გობკარკატუ.

„სი მაქურქა მუშო გოკო
მურიცხიშე მიკნახარცქა,
ნამშოთ ვარე ოშქაშელა,
დონი, ქვინჯობი დო ვართე ძგა,
ჭვიტელეშე მუს ძირუნქუ
კოჩი ჯღალით ეკნაფარცხა,
ვარა მის რე ოზნახუქუ:
„ვადობჭვა დო ვადმამარცხა.“
ულიებუ ბარბალი რე
150 აღდაჩხირიშე ფართალი რე.

საპონიში ბუმტეტეს გუნა
მურიცხეფი კვარკვალია,
ჩვეგე ოსურქე ბრელი გიზუ
ღუმუ თეშნერგ მარკვალია,
ანთასიშა მოირჩქილუაფე
შურიშე თენერგ ხარკალია,
მუჟამს პიტა ენგაცვათ დო
თოლს აჭყაფუ სარკალია“,
ზოჯუნს: „ჟირშა ვეურქია,
160 მუთუნვარშა მეურქია“.

ღმერთისაგან მახსოვს ესე,
 და რალაცნაირად შემეშინდება,
 ეშმაკისთვის რაც მიმქონდა
 ზეცის კალთას აქეთ მოვაყენე,
 „ჭკუა იმისთვის გეძლევა,
 ისე იარო და ასე იფრინო“,
 სხივმოსილი მზიანეთი
 ზემოთ წამოვაცირმიზე,
 კული პირში გაუჩრია,
 140 ყელზე გველი შემომხვევია.

„შენ ჩქერალი რისთვის გინდა
 ვარსკლავისგან მოწვეტილი,
 რომლისთვისაც არ არის შუალა,
 არც ღონი, ძირი და გვერდითა,
 ჭუჭრუტანიდან რას შეატყობ
 კაცი ნესტრით ნაკოწიწები,
 ან ვისაა ექადნები:
 „ნუ დამწვავ და არ დამამარცხო“.

150 უსასრულო ბორბალია,
 ცეცხლის ენათა ბრიალია.

მთლად საპნის ბუშტებს ჰგავს
 ვარსკვლავები მრგვალ-მრგვალი,
 სულელმა ცოლმა ბევრი გიზილა
 ღომი ამისთანა ჩამკვრივებული,
 ათასგზის მოგისმენია
 სულის ამნაირი ხროტინი,
 როცა იოტისოდენაც არ გიკიანთებს,
 თვალი იწყებს გადასარკვას“,
 ბრძანებს: „ორჯერ ვერ იყავილებ,
 160 არათრობისკენ მიხვალო“.

მანგარნე და „ვენგარავა,
პეულე, ბჟა დო ქვიშაშენი,
ბოლოს ირფელე წეგეკოლებე
ჩხეთ შვენი თუ ლიჟას შვენი,
გოკონე თოლი ორიჟინე,
გოკონე შქვითშა მიჟაშხენი,
სოთინე ვაიდგ ონტებელი
ღურუ მუდგა გიშაშქვენი,
ვედგენარღას ოგვაჯექუ,
170 საჩქიმოთ რე გოფაჩექუ“.

თქუ დო ხეთე გემიბჟვილი
ძიძია უკორნელი,
გილადაზას შარაშე მტვერი,
ღურუს ვორექ მიკორნელი,
„გონძილირე რექ — ქუწი—შხამით,
ვარჯერსუ და ქიმაჩამი,
სქანე თოლითუ ქოძირუნქუ
ღურუქ მუჭო დიმარჩანი.
ჩქიმ ღორონთი თაშე იჭარუ“,
180 დიკვარკვამ დო დეჭიჭარუ.

სი ცოროფას უძახუქუნე
ინა ჩქიმო დინაფა რე,
სიახალეს გიოდვანქუნე,
ინა ჩქიმო რჩინაფა რე,
ტანწირილი გიჯოხონი
ინა ჩქიმო ფშინაფა რე,
გეგნოლი დო გეგნოლინი,
ღორონთე ტანით გინაფა რე“,
ვორწექ წალე ფერი გოფშა,
190 ვაჩოდე ღურდიშე მიწაჭოფშა.

მეტირება და „ნუ ტირიხარო
 ფთილის, მზის და ქვიშის გამო,
 ბოლოს ყველაფერი წაგმწარდება
 ცხელად სვა თუ ნელ-თბილად სვა,
 გინდა თვალეები აბრიალე,
 გინდა შვილდერ მოიკვირავე,
 აღარსად გაქვს გასაქცევი
 სიკვდილი რამდენიც აიცილო,
 ნულარ ნალვლობ საბუდარსა,
 170 საჩემოდ ხარ გადაშლილი“.

თქვა და მყისვე მოვიშვლიბე
 ყელსაბამი უსანდომო,
 მიმოხაზოს გზათა მტვერი,
 სიკვდილის გზას ვადგავარ,
 „გავსებული ხარ — ვუთხარ — შხამით,
 თუ არ გჯერა მიკბინე,
 შენი თვალით იხილავ,
 სიკვდილი როგორ დაგვეგოს ნოხად,
 ჩემი ღმერთი ასე იწერება“,
 180 დაიგორგლა და დაპატარავდა.

შენ რომ სიყვარულს ეძახი,
 ის ჩემთვის დაღუპვაა,
 ჯველობას რომ არქმევ,
 იგი ჩემთვის დაბერებაა,
 ტანწერწეტა რომ გიქვია
 იგი ჩემთვის გასივებაა,
 გადაიკარგე და გადაიხაფრე,
 ღმერთი ტანით შეგრძნებაა“,
 ვხედავ წაუვა ფერი სავსე,
 190 არ სცალია თავის წამოსაწევად.

კუდელითუ გემწოდირთუ
დო თოლეფით ბლისმარანსუ,
მარა შხამშე თქუალირი
ცხადი რე თუ სისმარანსუ,
ვეიშაგორჯ დო ვეიშანწყუ
იკვანწალუ თიზმა ხანსუ,
ვართე ჩამინსუ მიბედუ დო
ქოთე ლაკარტის გითმარზანსუ,
ეშობასუ დოხელერდუ,
200 მოლენე რდე და დომელენდუ.

„მორთე დო დობლაკარტე-მაქე,
გავამორსათ სქანე ცოროფა,
სოვრეთინი ვემენტებნა
ათე ქიანაშე მახორობა,
მურიცხეფო ეკიფაფჩუქე
ლორონთიში ნაკორობა,
ჰე-მაქე სოთინე ვაბდინუქუ
სქანი შხამიშე ნაგოლოფა“.
ვითოსუმი დაჩხირე ონტუ,
210 თოკიცალო იწყუმონტუ.

კინე დიმანირს გონებაქ დო
ბირგულეფქე ქეთმაკიჩუ,
მის უჩქე უკულე ჟინ-ბორიაქ
ელურბელურე მუსხი იჩუ,
მა მოგონუდუ უჩადართამქე
უმქურცალო ქემომრიჩუ,
ხასლას წყარი მიხვარჩალუ,
თუდო მოლი ეთომირჩუ.
ვამასიმე ხი დო ორე.
220 სო რე-მაქე, ქიმიბგორე.

კულზე წამოიმართა
 და თვალებით მლურსმნავს,
 მაგრამ შხამზე ნათქვამი
 ცხადშია თუ სიზმარში
 ველარ არკვევს და ვერ აზუსტებს,
 ირწევა ამდენ ხანს,
 ველარც კბენას მიბედავს და
 კიდევ ენას ალავლავებს,
 ამასობაში თავსხმა დაუშვა,
 200 გაღმა თუ იყო გამოღმად აქცია.

„მოდი და დამგესლე-მეთქი,
 გამოვცადოთ შენი ტრფიალი,
 ველარსაით გაგვექცევა
 ამ საწუთროს საცხოვრისი,
 ვარსკვლავებად გავიფანტები
 უფლისგან შეკრებილი,
 ჰე-მეთქი, არსად დავიკარგები
 შენი შხამისგან დაგვალული“.
 210 ცამეტი ცეცხლი უკიდია,
 თოკივით იგრძობა.

კვლავ დამენისლა გონება და
 მუხლები მომეკეცა,
 ვინ იცის მერე ზენა ქარმა
 აბდაუბდა რამდენი ილაპარაკა,
 მე მეგონა შავჩოხიანმა
 ვაშლივით ჩამკბიჩა,
 გვერდით წყარო მირაკრაკებს,
 ქვემოთ მდელი მიფენია,
 აღარ მესმის მოდი და წადი,
 220 სად არის-მეთქი და მოვიძიე.

- 230 ალბათ, გეგნილიმინწ-მაქვ,
ვორწყქ სოთინგ ვეპალუნი,
კინგ წოხლეშე ქიგეპანჯუ
ეკალგ მათუდგ ეკალუნი,
დოლოს შარეფგ დუნაბადუ,
ორტვინეფი ვეკვალუნი,
დალანჯებულგ კირდეფგ შქასუ
ქირქე მიშაფეკალუნი.
შურგ გობკაში ხიოლითუ,
ოჭიშგ გობთინგ ხიორითუ.
- 240 მარა სვანჯი გეკმალასუ,
ჩილამურით ლურა მარტუ,
ჩქიმგ ჩამინი ვაგაბედუნგ
მუში დუდი დულაკარტუ,
ამარგ კისერს გგმოკირუ,
გვერი თოლი გვირა ფალო,
ზისხირიში მაცინეთ დო
შურიშგ გიმანქირათალო.
„მუ თოლსერი ცოფეთია,
ნტერი ქიცოროფეთია“.
- 250 მუთუნგ ვეიშურს ჯასტაგანი
არგუნეფით ბკვათათუნი,
ვარა დორონთს ნდურიათუ
ცხვინშა ეშვაკათათუნი,
ოწყორალგ რე ჯგირგ დო ფური,
საჭირო რე კაჭათუნი.
სერგ ირჩაფუ აბრეშუმო
ესხირგ გეგნიჭაჭათუნი.
ჯგირგ დო ფურგ რე ხურჭინცალო,
ართო — ზოჯინგ-ჭურჭინცალო.

ალბათ, გადაშენდა-მეთქი,
 ვხედავ: მოჩანს აღარსაით,
 ისევლე წინ აყუდია
 ასასვლელი რომ მქონდა აღმართი,
 მდელოს გზები დაუნაბდია,
 ბოსტნები არ იკვალება,
 დაქანგებულ კლდეებს შუა
 უფსკრული ჩაკვებებულა,
 სული მოვითქვი სიხარულისგან,
 230 ზურგი გავმართე მაღლიანად.

მაგრამ მოსვენება დამეკარგება,
 ცრემლით ძილი დამიღებება,
 ჩემი კბენა რომ ვერ გაბედა,
 თვისი თავი დაეგესლა,
 აგერ, ყელზე შემომხვევია,
 გველი დიდრონთვალეა მთლად,
 სისხლის გამყინავად და
 სულის გადასაშენებლად.
 „რა სასწაული ყოფილხართო,
 240 მტერი შეითვისტომეთო“.

არაფერი გამოვა ჯასტაგანი
 ნაჯახებით რომ მოვჭრათ,
 ანდა უფალს სამდურავით
 სხვენზე რომ ავუვარდეთ,
 გასაზავებელია კარგი და ცუდი,
 საჭიროა ფეხმრუდიც.
 დამე ქვეშაგდება აბრეშუმად,
 როცა ნასესხები გადაშენდება.
 კარგი და ცუდი ხურჭინივითაა,
 250 ერთადაა ბრძანება-გაფრენსავით.

3

ნოე

428571

ვორექ სქანი კამეში,
ონტყოლაშეს თორსილი,
ვაგონდურუქგ — ვამეჩინგ,
ლანდღვე წკონდათ ფორსილი,
ქვერსემიას ქა მეფჩინგ —
მაფუ ეკომორსილი,
ვამაგორე უხვა ნერჩი,
მუდგა ვორდე მორსილი,
9 ცვა, ნოე!

ლეტა რე ჩქიმგ ოდაბადე,
ტუბუხგ რე ჩქიმგ ლაბადონა,
დო ბრელი მოთა მარდე,
ღურუს ძალამს ქოპაპტონა,
თოლონჭესუ გოფართონა,
მუდგა ჩელა გონთე მარდას,
მობარგ ჟინცა დო ბარდონა
შურიშგ მუდგა ცოთამა რდას,
18 ცვა, ნოე!

მინილ ჭერჭე არგუსოქ
ოძგვიბინანს მოლენი,
ჩალამეფსუ ნარგუსელს
გეფშუ სქანი „ორე-ხი“,
გილერჩაფუ ხაია,
იქარქაშუ ცირა წყუ,
გურქუ: „ახავაია“
დო ჩილამურგქ დირანწკუ,
27 ცვა, ნოე!

3

ნოე
428571

მე ვარ შენი კამეჩი,
ჭაობსშიგან ჩაფლული,
არ გემდური — თუმცა არ გამანდე
მღვრიე ანკარით შენიღმული,
უშველებელს რქა რომ ვჩხვერე,
მაქვს გაცამტვერებული,
ვერ მოვძებნი სხვა ფუძეს,
რაც უნდა ვიყო დაქცეული,
9 მიშველე, ნოე!

ტალახია ჩემი სამშობლო,
ჭაობია ჩემი საბადისი,
ჯერ მრავალ შვილიშვილს გამოვზრდი,
სიკვდილს ძაან ვმართავ,
თვალსაწიერზე გადაშლილი
რანაირი თეთრი დილა მოადგეს,
მაბარია ზეცა და ბარდნარი,
სულის რანაირი ამოსვლა იყოს,
18 მიშველე, ნოე!

მოდგა ჭრელი აგვისტო,
მობლუნკულია გამოღმეთი,
ჭაობსშიგან დაძირულს
მახსოვს შენი მოძახილი,
მიმოეფინება ლერწამი,
დაქარქათებ ქალწული წყარო,
გულმა: „ავაჰმეო“
და ცრემლი დაირაზმა,
27 მიშველე, ნოე!

ქუდუძახეს ომბოლევს,
უჯინჯე დო ჯინჯიანს,
ურთხელეფი მომბელეს,
მინჯ ღურუ დო მინჯ — ჭვიანს,
არგ უნეფით დომფელეს,
ფიცარეფო ირანდუ,
ნოცეღეფით მომპელეს
ღიხა ნამუთ პირანდუ
36 ცვა, ნოე!

არძა ართო იფუცორუ,
ცას მუნათა იბუძოლუ,
ფიცარეფცუ რჭიპუნანჯ დო
ნახაფულო იფუცოლუ,
ოჭკორიეფს სირსუნანჯ დო
მელე-მოლე ფირსუნანჯ დო
ცაშე ჭვემა მიხურჩოლუ,
ყაზაყეფი ყირზუნანჯ დო
45 ცვა, ნოე!

ბალანები ჭაჭალანა,
ოსურეფი ღაჭალანა,
პეტელანა თხალეფი დო
გერიშე თოლეფე ბარჩხალანა,
ცა ფერს ვითშა ითირანსუ,
ცხენჯ ცალჯ ბორკით კიღირანსუ,
წკუმონტილი შურდინაფილჯ
მუშეკუდეღსუ კიბირანსუ,
54 ცვა, ნოე!

დაუძახეს ობლებს,
 უფესვოებს და ფესვიანებს
 ურთხელები ააყირავეს,
 ზოგი კვდება და ზოგიც ხასხასებს,
 ნაჯახებით დააპეს,
 ფიცრებად გარანდეს,
 ტოტებით აავსეს
 მიწა, რომელიც ყვავილობდა,
 36 მიშველე, ნოე!

ყველა ერთად დაფუსფუსებს,
 ცაში ღრუბლები ირევა,
 ფიცრებს მსჭვალავენ და
 ნაფოტებად ნამცეცდება,
 ჭუჭრუტანებს გლესენ და
 შიგნით და გარედან ფისავენ და
 ციდან წვიმა მოთქრიალებს,
 კაცები ყლურწავენ და
 45 მიშველე, ნოე!

ბავშვები ჟრიამულობენ,
 ქალები წყრებიან,
 კიკინებენ თხები და
 მგლების თვალები გაცისკროვნებულია,
 ცა ფერს ათჯერ შეიცვლის,
 ცხენი ცალი ფეხით ყალყზე დგება,
 დაგრეხილი უხსენებელი,
 თავის კუდს კბილავს,
 54 მიშველე, ნოე!

ქუა წყარსუ მიაზაფუ,
წყარ დაჩხირსუ მიაჩსაპუ,
ელჯ დო ვალი იკიონტუ,
დო ართიანს მიაჩზაფუ,
ჟინჯ ბორია იდილონტუ,
ოში მართუ იკილოთუ,
მარსიოლუ ჯარგვალეფცუ
დო ფურკამო დიყილონტუ,
63 ცვა, ნოე!

მინორთელი ცაში ნერო
გეხუ ჩელა კიდობანი,
ირფელჯ ართო მაშინენო —
მუსხი წკვარამგ მითვოფანი!
ვარა სორე ოჭკორია
მურიცხშორო დიყურშენი,
ხელეფგ გამწომპოტინეს დო
ბღვარანჯქენ რე თიშგ გურშენი,
72 ცვა, ნოე!

ირინერი შურიდგ მა,
ზოხო-ზოხო ეშმაყუნა,
ცალანგერეფ შხურეფწკუმა
ხიოლითუ გესხაპუნა,
დოსქილადირგ იზუმოთუ,
ეწმაფორუ თოლსუ კუმა,
შური სუმო ისუმოთუ,
შქას პელაგონგ ეშაპუნა,
81 ცვა, ნოე!

ქვა წყალს მიეზილება,
 წყალი ცეცხლს მიეტმასნება,
 ელ-ჭექი დაბორიალებს
 და ერთმანეთს მიეგზნება,
 ზენა ქარი თავნებობს,
 ასი მორევი ფაციფუცობს,
 თავბრუ დაასხა ჯარგვალებს
 და კვამლიანად გადაყლაპა,
 63 მიშველე, ნოე!

გადაბრუნებული ცის მსგავსად,
 დამხოვილა თეთრონი კიღობანი,
 ყველაფერი ერთად გამახსენდება —
 რამდენი წკვარამი დავაქვესკნელე!
 ან სად არის ჭუჭრუტანა,
 ვარსკვლავივით რომ დაივანო,
 ხელები არ წაგვიპოტინეს
 და რომ ვყვირივარ ამის გამოა,
 72 მიშველე, ნოე!

ყველანაირი სულდგმული,
 ცალ-ცალკე ამოჰყავთ,
 რუხი მგლები ცხვრებთან
 სიხურულისგან როკავენ,
 დარჩენილი რეტდასხმულია,
 ამეფარება თვალეზე კვამლი,
 სული სამად ნაწევრდება,
 შუაში პელაგონი ჩაგვიდის,
 81 მიშველე, ნოე!

მინგ ინწყუ დო მინგ იფაფუ,
მინგ ფიჟეცალო მინიფაფუ,
ირთუ წყარი ჩერიათუ,
ზღვაქ გინირთუ ჭვერიათუ,
მა გებძუდუ სქანგ ოღალი
ჟიშეიანგ სქიბუცალო,
ვამონარდუ სქანო ღალი
გეგნობრდღევე ჭიკუცალო,
90 ცვა, ნოე!

მუჰო ირფელგ ქიგიშინი
ჩქიმგ დო ჩხომეფიში გარდა,
ზვიგენეფშე იფელეკუ
კამეშგ ვარი ჭყონიშგ ჯა რდა,
ქიანა ჯოხო ჩქინობურო,
შონურო რე გიმგ დო ლარდა,
ცაბაოთშა მუთგ ეშაფრთა
შური ჩქიმით ვეგებლარდა?!
99 ცვა, ნოე!

ბრელგ გობარუნგ — ართი მუ რე,
მუდგანერო ვარდე ფურე,
მორო ვოუჩქქ მი ხანგასუ,
ჩქიმგ ყირყინსუ მუშენ ცურე?!
აკა მა რე დუგოსქიდი,
ნამქვთ სქანო იხანდასუ,
ერებამო, სკი დო სკითი,
წყარი სოდგა მიღანდასუ,
108 ცვა, ნოე!

ზოგი იძირება და ზოგი ფოფინებს,
 ზოგიც ფილტვივით ტივტივებს,
 ტრიალებს წყალი თითისტარივით,
 ზღვა გადაიქცა დასაბმელად,
 მე დამებედა შენი ტვირთი,
 წისქვილის ზედა დოლაბივით,
 არას ვნაღვლობ შენთვის ღელე
 გადავტობო ჯირკვივით,
 90 მიშველე, ნოე!

ყველაფერი როგორ გაიხსენე
 ჩემი და თევზების გარდა,
 ზვიგენებისგან ნაფლეთდება
 კამეჩი კი არა მუხის ხე იყავ,
 ქვეყანა ჰქვია ჩვენებურად,
 სვანურადაა გიმი და ლარდა,
 ცაბაოთთან რით ავიღე
 სული ჩემითვე თუ არ გავირანდე?!
 99 მიშველე, ნოე!

ბევრი რომ გაბარია — ერთი რა არის,
 რანაირადაც მცხუნვარე იყო,
 თუმცა რომელმა ჰკუთამყოფელმა არ იცის,
 ჩემს ყროყინს რისთვის ითმენ,
 ერთადერთი მეღა დაგრჩენილვარ,
 რომელმაც შენთვის იჯაფოს,
 ერთიანად, ჯიმ-ჯილაგიანად,
 წყალი საითკენაც წამიღებდეს,
 108 მიშველე, ნოე!

მარბალეფი

571428

მარგალშე მურს ფსქაშე წონუა, —
გურიშე ქვინჯიშე ფარგალეფი,
ბორჯიშე მანჯას ევარკენდით,
ჩელაია მარგალეფი.
ხეშქაგური ჩქინობრა რდუ, —
რზენეფი დო წყარ-გვალეფი,
მათაცალო ეკოფთხოზდეს
ჩე ნირსეფი ტარკალეფი,
მუშე მენდული სო რე ფხეთუ,
10 სო რე ენოფჩამახეთუ?!

ჩქინდე მიშუ წოწინარი,
გონო დო ბარბალია,
კვერცხშა მარქვალე მიჯოხოდეს,
მუშენდა რე კვარკვალია.
ადრე ტანი წიორილი
ასე მიღნა დღვარკალია,
კოჩი ჯაშა ეშამლუდეს —
ბალუ გილაძარგვალია,
ბჟაშე მულირეჟ ბჟაშა დირთუ,
20 შქაბანე სინთეს ქიმშადირთუ.

მარქვალი დო მარგალე შქასუ
ხინჯი ვარე გადვალარი,
ჩქი ვორდითუ მურიცხეფიშე
მაზიმალე დო მათვალარი.
ჩქი ვორდითუ მირსხალიში
სიტომბაში ენმაჯინე,
ეშმაკე ბრელსუ მიზინდუანს,
მარა შური ვემმაჩინე.
სამოთხეში აბარწასუ
30 კვარჩხის ღორონთე ლაბარწანსუ.

მებრელები

571428

მეგრელისგან მოდის თაფლის აწონვა, —
 გულის ფსკერის ფარგლები,
 ჟამის მაჯას ვანგარი შობლით
 თეთრგვრემანი მეგრელები,
 ხეშქაგური ჩვენებური იყო,
 ზეგნები და წყალ-კლდეები,
 მათასავით დაგვესდევდა
 თეთრი ნისლები ტიტლიკანები,
 რისი პატრონი სადაა რომ ვსხედვართ,
 10 სადაა რომ ჩავქვესკნელებულვართ?!

ჩვენგან მოდიოდა ჯალამბარი,
 გონიო და ბორბალი,
 კვერცხს მარქვალს ვეძახდით,
 რადგანაც იყო მრგვალი,
 ადრე ტანი წერწეტი,
 ახლა გვაქვს დაგვარჯღული,
 კაცი ხეებზე აგვექონდა —
 კმარა უმიზნო ხეტიალი,
 მზისგან წამოსული მზეს დაუბრუნდა,
 20 შუაგულ სინათლეში დამკვიდრდა.

კვერცხსა და მეგრელს შორის
 ხიდი არ არის გასადები,
 ჩვენ ვიყავით ვარსკვლავების
 გამზომველი და დამთვლელები,
 ჩვენ ვიყავით მისხლის
 სიღრმეების მოყურიადე,
 ეშმაკი ბევრს მეჩიჩინება,
 მაგრამ სულს ვერ მივცემ,
 სამოთხეთა აივანზე
 30 უღვთოს უფალი აცამტვერებს.

მოხილდეს ვითოსუმმა
შქვითიანიშგ მერცხუაფა,
ჩქინდე მიშუ ერჩინაშა
ჩქიჩქიშგ ბელიშგ გერცხუაფა.
ეფი ვარე ქექე ღუდიშგ
სიტომბაშა ენწყუაფა,
გვლო ართო საფარსაკო
სიტყვეფიში გენწყუაფა.
ლორონთიში სინთე ონტუ,
40 იწკანტუ ღო იწკირონტუ.

კუჩხიშგ კითით მებგორდით
ნოსალეფს ღო სინჯალეფსუ,
წყვირთალეფსუ გუხუანდით
ღო ბკვათუნდით ქვინჯალეფსუ.
გურშა იფხუტოლუანდით
თოთორო ღო რჩინგ ჯალეფსუ,
მიდგას ღუდი მიკობდვითინგ
მითინგქვემემინჯალეფსუ.
ცოდები რე ომინჯარი,
50 ნარჩაშგ გიოხომინჩალი.

ოჰკორიეფს გითმირზანდუ
სერიშგ ტყებამგ ჯარგვალეფი,
ღურუს უღუს უსქუანდით,
ჩელაია მარგალეფი.
უჯინედეს ჩქინგ ცხვაბარსუ
თოლზისხირელგ კარკალეფი,
ბრელი ლეტა მიკიფრჩხითუ
ნარჩათ გილნატკარტკალეფი.
ღუს გეიშეღა სქვამას სოდგა
60 ცვაშგ ჯერღვგ სქანით ვაგოსოფდა.

გვიხაროდა შვიდიანისთვის
 ცამეტის გადანასკვა,
 ჩვენგენ მოდიოდა გაჩენამდე
 ბავშვის იღბლის დაბედება,
 იოლი არ არის მჩატე თავის
 სიღრმეებისთვის ჩაყურყუმელავება,
 მთლად ეთრთიანად საარაკო
 სიტყვების დაწყობა,
 უფლის ცეცხლი უკიდია,
 40 კოხტავდება და კოპწიავდება.

ფეხის თითით დავეძებდით
 სარძლოებს და სასიძოებს,
 აშოლტილებს ვახარებდით
 და ვსხიპავდით დაგვაჯულებს,
 გულში ჩავიხუტუნებდით
 ნორჩ და ბეხრეკ ხეებს,
 ვისაც კი თავი მივაყრდენით,
 აღარავინ გვიპატრონა.
 საწყალია საპატრონო,
 50 ლანჩით გადასათელი.

ჭუჭრუტანებს ასხივებდა
 ღამის ტყავიანი ძელურები,
 სიკვდილს უღელში ვაბამდით,
 თეთრგვრემანი მეგრელები,
 უყურებდნენ ჩვენს გარჯას
 თვალსისხლიანი ზოგ-ზოგები,
 ბევრი ტალახი მოვირეცხეთ
 ლანჩით მიმონაზელი,
 თავს გამოიტან ლამაზად ყოველგნით
 60 შუბლის ძარღვი შენითვე თუ არ გაწყმტე.

სუმე დო ოთხიშ ნაზღუმონჯას
უძახუნდით სამოთხესუ,
დიდი თუნთიშე ომურიცხეჲ
სოიშახ ხელეფე ვამოფთხესუ,
სალათათუ ქიდიბრულეთ
გიბკურცხინეთ ნამე ონდლესუ,
ბონე შარაშა ვეიშმართინეს
ლეტას ქიმშმოჩამონთხესუ.
გოჭყოლადაშე წყარე რე ლეთა
70 ქვინჯის ვორეთ ჟიმოლეთა.

ლურენჯო თუ კურცხალასუ
კოჩიშე თასის ოლე აფე ირო,
დუდო ღორონთს ვოხვეწუდით:
„სქანე ოროში გოლვაფირო“.
ირო ცაშა მიბრულედით
ჩაფულია მოლაფირო,
ოდაბადეს ბლობერანდით
გური ეთონჭყოლაფირო.
ასე ირფელე გოხილი რე
80 მორთე დო კარეფე ოლილინე.

ბჟაშე სინთეშე მიკნახარცქა,
რინაშე ჯაშე მოჟვილირი,
ცას ქუხოლეთ სარანჯცალო
ოშე თელი დო ოშე ცვილირი.
ვაიძირნანო ჩენჯალეფი
კონკერიშა დოშქვილირი,
ტანქექე რე მართალკოჩი,
ტყურას უცორს გოჟდილინი.
გეგნობჟვენგი ოშე ალაგე,
90 მუჭო ირფელე მოჯალაგე.

სამის და ოთხის ჩაგრავნილს
 ვეძახოდით სამოთხეს,
 დიდი დათვის თანავარსკვლავედმა
 სანამ ხელი არ მოგვკიდა,
 საღათას ძილით დავიძინეთ
 გავიღვიძეთ რომელ შუადღეს,
 სწორ გზაზე ვერ გამოვედით,
 ტალახში ჩაგვაწიაღეს.
 დავიწყების წყალია ლეთა,
 70 ფსკერში ვიმყოფებით ზემოურნი.

ძილისას და სიფხიზლისას
 კაცის ნაშიერს სავალი აქვს მუდამ,
 მამა ღმერთს ვებეწებოდით:
 „შენს ნათელს შემოვევლე“.
 სულ ზეცისკენ მივრბოდით
 ქალამანი მოშვლებილი,
 სამშობლოს შემოვლობავდით
 დაბასრული გულით,
 ახლა ყველაფერი დარღვეულია
 80 მოდი და კარები გამოადრიალე.

მზის შუქისგან მოხეული,
 ყოფნის ხისგან მოწყვეტილი,
 ცას ვაახლეთ ფიჭასავით
 ასი ცოცხალი და ასი მოკლული.
 არ გინახავთ ალვის ხეები
 წვივებამდე დაღუნული,
 ტანმჩატვა მართალი კაცი,
 მტყუანს უფვარს გაჭიჭება,
 გადავევლე ას გალავანს,
 90 ყველაფერი როგორ მოსრილა.

ოლაფარეს ელამჩანდეს
ღურუმე წამალე ვაღურია,
ჭითა დიხას ჭაპულანდეს
ცელვერე დო ჭაკურია,
ჭითა ჭკიდის მიაბიხვუდე
სელეგინი ჭაფურია,
ბიწკის გერდუ დიდე დო ჭიჭე
მით ცას ველანჭაფუნია,
ქიმურჩქანეთ ანწე თოლე დიხას,
100 ირკოჩე ართო გილაღირხანს.

ადრე არძა ჭითა ვორდით
აყალოშე ფერს ვოხოლუდით,
ჟინე ღორონთის იფხვამანდით
დო შქეილს გითმოფხოხოლუნდით,
სოდეთ ღურელე მეკვენწელგდ
მურიცხეფე შქას ვოხოლუდით,
ხემორძგვიშე იფრთუდით დო
რინას ეწვაწოხოლუდით.
დუდო ღორონთე, მარდიანი,
110 მიცორდესუ ართიანი.

ჭითა დიხას ეთეშე ბზანდით
ვაკათუდკო მარკვალეფი,
ბალადეფით ბრაბადანდით
ფირფიტეფცუ მარგალეფი.
ჰო, ჩქი ვორდით კირბეფიშა
ჟინე ხონარიშე მარგალეფი,
ჯამფეზიაშე ღაფილს ქოგდ
ბორჯღალი დო ჯვარ-ქალეფი.
გოფაჩუა ფარგალიში,
120 ვემიჩინედე ანგარიში.

ყურისძირას გვექონდა აღმოცენებული
 უკვდავების წამალია ვალურია,
 წითელ მიწას ზელდნენ
 ბიჭუნა და ახტაჯანა,
 წითელ მჭადს მიაყოლებდნენ
 სულუგუნს საამურს,
 ცერებზე იდგა დიდი და პატარა
 ვინაც ცას ვერ აწვდენილა,
 მივაჩვიეთ აწი თვალი მიწას,
 100 ყველა ერთად ოხრავს.

ადრე ყველა წითურები ვიყავით,
 აყალოს ფერი გვახლდა,
 ზენა ღმერთს ვილოცებოდით
 და მშვილდქვეშ გავივლიდით,
 სადაც მკვდარი იყო ჩამოკიდებული
 ვარსკვლავებს შორის ვსახლობდით,
 ხელმარჯვნივ ვტრიალებდით და
 ცხოვრებას წინ ვმესვეურობდით,
 მამავ უფალო, მადლიანო,
 110 გვიყვარდა ერთმანეთი.

წითელ მიწას ისე ვზელდით,
 რომ არ ხლებოდა კორძები,
 ბალადებით დავხუნძლავდით
 ფირფიტებს მეგრელები,
 ჰო, ჩვენ ვიყავით კირბებზე
 ზენა ხმათა დამრგველები,
 ჭიაფერით შეღებილს ჰგავდა
 ბორჯღალი და ჯვარ-ხატები,
 გაშლა ერთი ფარგალისა,
 120 ვერ მისცემდი სათვალავს.

ავრე ხედეს ჩე დუდამო
რჩინეფი დო ხუგეგეფი,
ჭითა ატარს მეხაზუნდეს
ედემშამო უკეკეფი.
სიმბოლოებს უძახუდეს
ჩიებაშე ძუბეკეფი,
ხვალე კითეფე ქასქილადდეს,
შხვა აფუდეს ურგებეფი.
გურე დო გონე შქას ცალა ხურგი,
130 ტყორტყოშითუ მალაფხურგი.

მიაბეჭუდე ართიანსუ
ეკინელე დო დოკინელი,
ჩალამეფსუ ინტყოლუდეს
ბატეფე გინოდოკინელი.
ჭიეჭიეთ რჩქინაქ გეგნოლე,
ბოგიშე ბოგიშე ბოგინელი,
უჩა აკარდამასე რე
ტომბას ენოჩოქინელი.
ჯვეშობურო ვეთინჩვალე,
140 წკონდა დლაღეფე დოჩვარჩვალე.

ბჟა ჯოხოდუ ნაჭვალასუ,
დიდა ხოლო ჩელა ბჟა რდუ,
მუჟამს ნირსი მაკინანდუნე
თოლი ჭვემათ ელაფშა რდუ
ბჟა ასეთუ ბარჩხალანსუ,
გიმე ინგირე ელაჟღვართუ,
დლა ანთასი წანას უმონს,
მარა თიჟამს ირფელე შხვა რდუ.
150 ღორონთიში ზოჯინჯქ გეფუ,
გავამორსით უმორსებუ.

აქეც ისხდნენ თეთრ თავიანად
 მოხუცები და მსცოვანები,
 წიფელ ფირფიტას ხაზავდნენ
 ერთიანად უკმეხნი,
 სიმბოლოებს ეძახდნენ
 საუბარზე უძუნწესნი,
 მარტოკა თითები შერჩენოდათ
 სხვა ჰქონდათ ყველაფერი უსარგებლო.
 გულსა და გონება შორის საზღვარი
 130 ტყლაპოებიდან გადავტოპე.

ეწნებოდა ერთიმეორეს
 ზეითა და ქვემოური,
 ტალახში იფლობოდნენ
 შიშაგები წოვაგამოვლილნი,
 ნელ-ნელა ცოდნა გადაეგო,
 ბოგის ბოგის ბოგინელი,
 შავ აკლდამაში არის
 ღრმად ჩაჩოქებული,
 ძველებურად ვერ წაიტრიზავენ,
 140 ანკარა ღღეები გადაბუგულა.

მზე ერქვა ნაწველს,
 დედაც კიდევ თეთრი მზე იყო,
 როცა ნისლი მოიწეოდა
 თვალი წვიმით სავსე იყო,
 მზე ამჟამადაც კაშკაშებს,
 ქვემოთ ენგური გაშხლართულა,
 დღე ათას წელიწადზე მეტია,
 მაგრამ მაშინ ყველაფერი სხვა იყო,
 უფლის ნათქვამი ახდა,
 150 გავსინჯეთ გაუსინჯავი.

ყბურეფი გუმინუნდეს
ფურკით კილე ხარგილეფი,
ფირფიტეფსუ ირგუაფუდგ
რინა სიტყვათ ქარგილეფი,
ვაგაშინედგ ოსტატისუ
ოჭკუშალი ნარგილეფი,
მელე ცვანეფ იქვაჩალდეს
ძგაში-ძგაშა ბარგილეფი.
ენმაცვათდეს შური ონდო,
160 გიბჭყოლიდეთ საღორონთო.

ფირფიტეფცუ გოქუნუნდეს
ბადანეფი ბჟალარათუ,
ლაკაციაშგ ნოცელშე
თოფურგ გიმოჟვალარანდუ.
ჩენჯალეფიშგ გორგალეფი
სუკის გინმოშვალარანდუ,
ზანდუ ართი, ჭარუნდგ მაჟრა,
მასმა ჭუნდგ დო შხვა ლარანდუ.
იშუაფუდგ ირფელგ ართო
170 ხანტურელი რჩქინაშგ ღართო.

ჭინიშგ ღობერს მეუპონუდუ
თხუმუიაშგ დღვარკალეფი,
ისისმარანგდ მელენგ დღასუ
ბარბალგ გიღნახარკალეფი,
ჭოროფილგ დო გოლოფირიშგ,
მომინჯე თუ მარგალეფი,
ღიხას ანბანს მებრგუნდითგნ,
თიშენგ ვორდით მარგალეფი.
ასე ნტებულგ ვორეთ ხეშე,
180 მარა მენდგ რე ჟიდოლეშე.

კერიები გუგუნებდნენ
 კვამლით მკლავებ დატვირთულნი,
 ფიფრფიტებზე ირგებოდა
 ყოფა სიტყვით დაქარგული,
 არ გაახსენდებოდა ოსტატს
 შეჭამადი მირთმეული,
 გაღმა ყანები შრიალებდნენ
 კიდის კიდემდე გამარგლულები.
 კიანთებდა სანამ სული,
 160 დავივიწყეთ საუფლისო.

ფირფიტებს შემოსავდნენ
 მალხაზები მზიანეთით,
 აკაციის ტოტებიდან
 ოფლი მოწვეთავდა,
 ალვის ხეების ქედი
 ზეგანს გადალარავდა,
 ზელდა ერთი, წერდა მეორე,
 მესამე აცხობდა და სხვა ლარავდა.
 იქსოვებოდა ყველაფერი ერთად
 170 ხატულია ცოდნის ჩოხად.

წკნელის ღობეზე მიყუდებულიყო
 თხმელების ჯღები,
 იზმანებდა გაღმითა დღეებს
 ბორბალი ნაკოტრიალები,
 წყალმეტისა და დაგვალულის
 მოპატრონე თუ მოჭირისუფლენი,
 თიხაზე ანბანს რომ ვრგავდით
 იმიტომ ვიყავით მეგრელები.
 ახლა წასული ვართ ხელიდან,
 180 მაგრამ იმედია ზესავანედან.

აბა, თიჟამს მუ ირგედუ
ცგ, ტუნგო თუ მაგნოლითი...
ღუმუმუ ღუმუს ფთასუნდითენ
თიშენი რე ვაგნობლითი.
მოჯგირალათ გემშაკათეს
დო ნტერქ რინა წამპროლესუ,
დომსანწალეს ჰამო ლური,
კურცხა — ართო წამკოლესუ.
შორიმუგ ნტერი ქონება რე,
190 ხოლოშიანგ — მონება რე.

მათასალსუ დომძახუდეს,
ვარა — გვალო მაბარგალსუ,
ცხანეფც ბორკეფც ამდლა ხოლო
ჟინ-ბორიათ აფარკალსუ.
თოლონჭეშე გინმაჯინე
ოტობარი ანარკალსუ,
ამარგ გალი, ა — მარგალი,
ანწუ მიძახნა ნამარგალსუ.
მუნაფასუ წკვარამგ ორუ,
200 მორო ირფელქ გესინთორუ.

ბერეს ასეთ მარღვანა დო
თაქ რჩხუნა დო თაქ ნახუნა,
იჯალაგუ თენეფიში
აშნანჯირა-აშნახუნა,
ერებამო იწკვერემუ
თენეფიში აწნაყუნა,
ნაჭვემარეფ უჯოხონა —
წყარკაკიეფ წყარც კაკუნა.
დღას ვაგორნა მოწყალესუ,
210 წყალეფ ცორდუ ოწყალესუ.

აბა, მაშინ რა დაირგვებოდა,
 ცაცხვი, ტუნგო თუ მაგნოლია,
 ღომის ღომს რომ ვთესავდით
 იმიტომაა სული შემოგვრჩენია,
 ნათესაობით შემოგვეპარნენ
 და მტერმა ყოფნა გაგვიცამტვერა,
 გაგვისასტიკეს ტკბილი ძილი,
 სიფხიზლე ერთიანად ჩაგვამწარეს,
 შორეული მტერი ქონებაა,
 190 ახლოსი — მონება.

მთესველებს დაგვიძახებდნენ,
 ანდა კიდევ გამმარგვლავენს,
 ყანებს მუხლები დღესაც კი
 ზენა ქარით უკანკალებს.
 თვალსაწიერიდან გადაჰყურებს
 ოტობაიელი ანაკლიელს,
 აგერ გალი, ა — მეგრელი,
 აწი გვეძახიან ნამეგრელარს,
 ღრუბლებს წკვარამი ჯაბნის,
 200 თუმცა ყველაფერი გადაცისკროვნდა.

შვილებს ახლაც ყრიან და
 აქ ჰყუმპალაობენ და აქ რეცხავენ,
 პარტახდება ამათი
 დანაწოლ-დანაჯდომი,
 ერთიანად ქვესკნელდება
 ამათი ნამესვეურები,
 ნაწვიმარებს ეძახიან —
 წყალკოდიები წყალს ნაყვენ.
 არასდროს მოიკითხავენ მწყალობელს,
 210 თესლი ღებება სათესლეში.

მარა ჟიშე ზოჯინი რე:
„ნტერით რდასჯნ ქიცროფე,
თქვა იხანდით, შხვეფქ ილანი,
უფი მუდგა გიოროფე,
ვედინარლათ ცურუშენი,
ჭუა გეგნილიორობე,
რინა მისაჯებულგ რეთი,
სერი გეგნიხიორობე!“ —
220 გურიშე ფიცარს გიმახანტუ,
დო ჟითუო გიმახანგუ.

5

არამხუტუ

714285

ართგ მიწონებ თენეფგ შქასუ
კირდეს მიკოკარკაზელი,
არწივგ თიჟამს მაკითხანსუ —
ნირს ჩეთხიებგ გვარგვასელი,
ჩხონჩხის ეთეშე უძირძონუნს
ელარჯიშე აფდას ზელი,
ქუდოსქიდუ შურგ მალაფუ,
ზისხირს მიშაჩარგაზელი.
პრომეთე რე წარამჭყუტუ,
10 ჩქინობურო — არამხუტუ.

მუკიმუკი შოლარეფი
ბჟალარათ რე წიორილი,
ოჰკადვრეს მიკონწკარუ
ნოწკერიეფ ღიორილი,
ჰკადუეფი ისვანჯენა,
ვემიოხენა ხიოლინი —
ანთასშა რე ხაჯალერი,
ღურუს ნოცორგ ქარამხუტუ,
ქორთულო რე ამირანი,
20 ჩქინობურო — არამხუტუ.

მაგრამ ზემოდან ბრძანებაა:
 „მტერიც რომ იყოს, შეიყვარე,
 თქვენ იშრომეთ, სხვებმა წაიღონ,
 ოფლი რაც დაგიღვრია,
 ნუ ინაღვლებ უცოდინრის გამო,
 ტკივილი რამენაირად მოიშუშე,
 ყოფნა მისაჯებული ხარო,
 ღამე გადაინაპირე!“
 გულის ფიცარზე მენატება,
 220 და ზეზეურად შემშალა.

5

არამხუტუ

714285

ერთი მეგუღვის ამათ შორის
 კლდეზე მიბმულ-მიხლართული,
 არწივი მაშინ მოაკითხავს —
 ნისლი მოსცილდება დაგრაგნილი,
 ღვიძლს იმგვარად უნისკარტებს
 ელარჯივით ჰქონდეს მოზელილი,
 დარჩება სულთამობრძავი,
 სისხლში ამოლუფებული.
 პრომეთეა ხშირწარბება,
 10 ჩვენებურად — არამხუტუ.

გარეშემო შიმალეები
 მზისგანაა აწვართული,
 სამჭედლოზე აყუდია
 შეშა სიგრძივ დაპობილი,
 მჭედლები ისვენებენ,
 არ ერთყობათ მხიარულება —
 ასჯერაა დახლართული
 სიკვდილს პირი მოუკუპრა,
 ქართულადაა ამირანი,
 20 ჩვენებურად — არამხუტუ.

ნიტე მუს რე აზნახუნა,
ვარა ეფერგ მუ ღუშებუ?
ნირსილგ სოფელც ქიგნაჯინე
ღო შურგ გეშენტუშებუ.
დაჩხირგ მუღუღგ ღორონთისუ,
კოჩშა ჰუა მუშუშებუ,
კვათუნა დო ვეკვათირუ,
ბრელს ნახაფულგ მუშუშებუ.
ფულარ რჩქინა თეს ობარუ
30 ღორონთეფი გულამბარუ.

არამხუტუს უძახუნა,
სამართალიშგ გონიო რე,
გიმე სოფელგ ოცხვაბარუ,
ხაჩქილგ აფუ ონიორე,
გეწურაფა ქოილუნდა
სითგ ქიმიცონიორე,
მორო ბრელგ რე იგვარგვასუ,
ჰყლო გილაძგ კირდეშგ გასუ:
მუშით მუთუნგ ვარჩქინ უდას,
40 შხვაშათ ვადუჯერებდასუ.

თექ დაგურუ მარგალეფსუ
ჯღუნა უმართგ-სამართიში,
ბანძლილიში დონწყულა,
ემერგ — თეშგ დო ამარგ — თიში,
ნდღულაფა დო ზგუმონჯუა,
ნამ — ოში დო ნამ — ართიში,
ოდეფიში ეფურნაფა,
წკირონტუა ხვამარდიში.
მარა მუ რე გურაფილი,
50 მარა მუ რე წურაფილი.

ნეტავ რას ემართლებიან,
 ან ვისთვის რა დაუშავებია?
 დანისლულ სოფელს გადახედავს
 და სული ამოკოკობდება.
 ცეცხლი წაართვა ღმერთებს,
 კაცისთვის ტკივილი მოუშუშებია,
 ჭრიან და ველარ მოჭრეს,
 ბევრს ნაფოტები უშოვია,
 დაფარული ცოდნა ამას აბარია
 30 ღმერთები გაუძარცვავს.

არამხუტუს ეძახიან,
 სამართლიანობის ეტალონია,
 ქვემოთ სოფელი ფუსფუსებს,
 მოთოხნილი აქვს ყანა-ბოსტანი,
 დაკვალიანება თუ გაქვს
 შენაც მოიკიდე ფესვი,
 თუმცა ბევრი ისე ფუთფუთებს,
 დაწყველილი იყოს კლდის ქიმზე,
 თავისით არ ცოდნოდეს და
 40 სხვისთვისაც არ დაეჯერებინოს.

ამან ასწავლა მეგრელებს
 გაძლოლა უმართსამართისა,
 აბურდულის დალაგება —
 ეგერ ამისი და აგერ იმისი,
 გამოდნობა და დაბეჭვა —
 რომელი ასის და რომელი ერთის,
 ოდა-სახლების აფრენა,
 ჩაგვირისტება ხომალდების.
 მაგრამ რაა დასწავლული,
 50 მაგრამ რაა მითითებული.

თექ დაგურუ ცირეფიში
ფალოსიშა მეჯღუნალა,
ოსურალათ ვალურანინგ
განჩურალგ რე ეჩღ ღურალა,
ქოიცორსუ და ბეჭედგ მუ რე?!
თაკარიაქ ვეჩხურალა,
ქოჯოგუქ და გემკოირთანსუ,
გოკონგ ქიანა მეჩღ ტყურალა.
გეიშაგორი მანგი ორო,
60 სქანგ ღუდიში მანგიორო.

თექ დაგურუ ცოროფალას
მანგიქ მუჭო გამანგასუ,
ორქოთ მუჭო ვედეცვერას
დო რინგ ვედილამანკასუ,
თექ დაგურუ ღუმუმ ღუმუმ
დათასანი ნამგ აკანსუ,
სო გახაჩქანგ ზანღურსუ დო
ხონილს სო მი ტაბაკანსუ.
ღორონთიშე დოკვანწილი,
70 ეშმაკის აფგ დობანძილი.

თექ დაგურუ მარგალეფსუ
ღულა პუხუმგ გოთინუა,
კორკონტიას ველანჭუქ და
ხელეფგ ვემწუ უპოტინუა,
ვემიარკა დო ვეგნუძინა —
ბორჯის ტყურათ ოდინუა,
რინა ჟირშა ვეგერზიებგ,
კულა ღვინგ რე მოდგინუა.
ტაბაკონა ჭეჭეთელი,
80 ეშმაკშე რე ბეჭედელი.

ამან ასწავლა ქალწულების
 ღვთაება ფალოსისადმი მიძღვნა,
 ქალურობით რომ არ მოკვდნენ
 გასაცურია ოცი სიკვდილი,
 თუი გიყვარს, ქალწულობის ბეჭედი რაა?!
 გათარანებულმა არ შეიმცივნო,
 თუკი სძულხარ, გიღალატებს,
 გინდა ქვეყანა მიგიცია, სულ ერთია,
 გამოარჩიე სწორი ყოველთვის,
 60 შენი თავის სანაცვლოდ.

ამან ასწავლა სიყვარულისას
 სწორმა როგორ უნდა გალაროს,
 ოქროთი როგორ არ დაბრმავდეს
 და ცხოვრება არ წაიხდინოს,
 ამან ასწავლა ღომის ღომი
 დათესონ რომელ ადგილას,
 სად შემოუთოხნონ ზანდურს და
 მოხნულს სად ვინ ტკეპნის.
 ღმერთის მიერ დაკოპწიავებული,
 70 ბელზებელს აქვს აბურდული.

ამან ასწავლა მეგრელებს
 მრუდე ზურგის გამართვა,
 კენწეროებს თუ ვერ შეწვდები
 ხელებს ნუ წაუპოტინებ,
 ნუ მიაკლებ დანუ გადაამეტებ —
 დროს ტყუილ-უბრალოდ კარგავ,
 ცხოვრება ორჯერ არ გეძლევა,
 კულა ღვინოა ერთი მოყუდება.
 ტაბაკონა საჭიაკოკონო
 80 ეშმაკისგანაა დაბეჭდილი.

თექ დაგურუ მარგალეფსუ
სიმართალე ნაკაბეტა:
ასე წონწით გულურქუნი,
ჟინჯ ნდურია ვაგაბედა!
მუდგა უფის დაბუნქუნი
ღორონთს ბაჟო ვაგაფე და
საწმობუნოთ გაჩუალუ,
ჟინცათ გეგნოკაკაბედა.
მორო კოჩის მუ რცუნდასუ,
90 შურჭიფე დო შურკუნტასუ?!

გაჭყუ ანი, ბანი, განი
ღონი, ენი, ვინი, ზენი,
საღორონთო ჰე-მაბრუო,
თანი — შურშა მინირზვენი,
ინი, კანი, ლასი, მანი,
ონი — ცაშო ინირზენი,
პარი, ჟანი, რაე, სანი,
ტარი — ღურუთ დინირსენი,
უნი, ფარი, ქანი, ლანი —
100 შურ წკონდაშა გაშელანი.

გაჭყუ ყარი, შინი, ჩინი,
ცილი, ძილი, წილი, ჭარი,
გაჭყუ ხანი, ხარი, ჯანი —
ლანჭაცალო ოლანჭარი,
ქორე ჰოე, ხოლო სუმი, —
ური წკენტა, ლი დო ფონი,
რჩქინაშე ქუა ქიგუდვალი —
დუშაყარუ მით ოკონი,
დუდშენო ხომ სიტყვაქ დირცხუ.
110 კოჩიქ უკულე ეკიბირცხუ.

ამან ასწავლა მეგრელებს
 სიმართლე მეთაური:
 ახლა ძონძით რომ დადიხარ,
 ზემოური მდურვა არ გაბედო!
 რა ოფლსაც დაღვრი
 ღმერთს ბაჟად თუ არ გადაახდევინებ,
 საშვილიშვილოდ შეგენახება,
 ზეცით გადაცისკროვნდე.
 თუმცა კაცს რა უნდა გყავდეს
 90 სულვიწროს და სულმოკლეს?!

გააჩინა ანი, ბანი, განი,
 დონი, ენი, ვინი, ზენი,
 საუფლისო ჰე-მერვეი,
 თანი — სულზე დაიზვინება,
 ინი, კანი, ლასი, მანი,
 ონი — ცისთვის რომ იკამათო,
 პარი, ჟანი, რაე, სანი,
 ტარი — სიკვდილით რომ დაინისლონ,
 უნი, ფარი, ქანი, ღანი —
 100 სული ანკარაზე აიტანონ.

შექმნა ყარი, შინი, ჩინი,
 ცილი, ძილი, წილი, ჭარი,
 შექმნა ხანი, ხარი, ჯანი —
 ნაჭასავით ასაკინძი,
 არის ჰოე, კიდევ სამი —
 ური წვეტიანი, ლი და ფონი,
 ცოდნის ლოდად მოუნათლავს —
 შეუკრიბავს ვინაც ნებავს,
 თავიდან ხომ სიტყვა გაჩნდა,
 110 კაცი მერე მოიზილა.

თექ დაწკანტუ ცოლკინიში
სიტომბე დო ასაგასა,
ვითოსუმი განი ულუ,
სიგინძა ერგ — ნაზაკვაზა,
კოჩიშე თასი ენმიხანტუ,
თექ ვალიში ნოცეღათუ,
სიჩქარეში ნერგია
დოჯვარუ დო დოგეღათუ,
ბჟაშე ჩხორიათ გოსკუ, გოჭუ,
130 დო უკდებათ მოსკუბოჭუ.

სუმკუნთხულო ეხანტუნსუ
ბჟაშე მულირგ სინთელესუ,
პირამიდა ცილინდრი რე
სო მუმია ცვინთელენსუ,
ტორნადოში ჭარკინტითუ
ფარაონი მინგ თელენსუ,
ჩქიჩქიცალო მეპინტანა
ხუგეგი დო ჭყინტელეფსუ,
რჩქინას უცორს მაჟირუა,
140 დორონთიშ რე ნაჟირუა.

დიხას მუჟამ დოცაშუნსუ
შურდგუმილით ბჟალარონი,
კირდეცალო გემწოდირთუ
ჭოლეფი დო ჯალარონი,
კოჩი ცაშა მინჭუაფუ
დაკუნტარებ ჩქვალარონი,
ეთერული ოხოლგ ნოთე,
გეამშვებუ თი ბონგ დღასუ
დო ცურუმულგ ცხოვრებაქუ
150 ჰამო ლურიტ დიბონდღასუ.

ამან დარახტა ცოლკინის
 სიღრმე და გასაგისი,
 ცამეტი აქვს განი,
 სიგრძე ოცი — სახელდახელო,
 კაცის თესლი იღუმალობს
 იქ ელვათა ტოტეულით,
 სიჩქარეთა ენერგია
 დააჯვარა და დააგელათა,
 მზის სხივით განასკვა, გაკერა
 130 და უკვდავებად გააბრწყინა.

სამკუთხურად ჩაიხატება
 მზიდან წამოსულ სინათლეს,
 პირამიდა ცილინდრია
 სადაც მუმიან ყვანთალებს,
 ტორნადობის ბორიყით
 ფარაონი ზოგი უკვდავობს,
 ჩვილსავით ჭიჭნჭში შეახვევენ
 მიხრწნილებს თუ ქორფებს,
 ცოდნას უყვარს გამოროდება,
 140 ღმერთის ტყუპის ცალი გახლავთ.

მიწას რაჟამს გააცოცხლებს
 სულდგმულისგან მზიანეთი,
 კლდეებივით წამოდგება
 ჭილები და ხეტყიანი,
 კაცი ცისკენ მიიჩქარის
 დამოკლება ეშვები,
 ეთერული ახლავს სხივი,
 გაეჭვსდება იმ მართალ დღეს
 და ძირმწარე სააქაო
 150 გემრიელი ძილით დაექსელოს.

ფულირ გ ბრელგ აფგ არამხუტუს,
ირფელგ ამბე ვეგნიფაჩე,
ლოდოს კურცხე ცუნს ეშმაკი,
ჟლამგ ღო თოფურ გ ვეკიფაჩე,
ირო ქურშა ვეგისხაპე,
ირო კარშა ველიმაჩე,
მურიცხითუ შქირტუ ართშა,
ლორონთი რე ურთაფელა,
ხოლო — რიცხვი ღო კოჩანა,
160 შხვას ძროძონუნს ურძლაფელა.

მუნერო რე მონწყილგ ქიანა
თეშა გური მის აჩინე,
წყარსუ ხოლო დაჩხირი რზგ
შქაბანიას მიშაჯინე,
ბრელს უტახუ თეშენ დუდი,
ბრელგ ყებურსუ მიშარჩინე,
უღურალშა მი დოიძახუ,
გოკონგ შქვითშა მიშაჩინე,
ჩქიმ მინჯე რე არამხუტუ,
170 ნწყოლირგ გურშა ქელამხუტუ.

შქვითგ რე კოჩიშგ ანგ ღო განი,
მარა ბრუო ოკო რდასუ,
ეთი ართიქგ ვემიძინდა
ჭყანაქ ირო ოკორდასუ,
დიო ყვინგი დუბჟღირდუ ღო
უკულგ კილექ დოცორდასუ,
ფართო შარას ქიგლადინუ
მიკორთა ღო მოკორთასუ.
გიჩქუნანო ტყურათუნი
180 გილგამეში ცურანდუნი?!

დამალული ბევრი აქვს არამხუტუს,
 ყველა ამბავს ვერ გადაშლი,
 უჭიგროს ფხიზლად ჰყავს ეშმაკი,
 ნესტარი და თაფლი ვერ აირევა,
 ყოველთვის ქუსლზე ვერ იროკებ,
 ყოველთვის კარს ვერ აღირწკინებ,
 ვარსკვლავიც კი ქრება ერთხელ,
 მხოლოდ ღმერთია უცვლელი,
 კიდევ რიცხვები და კაცობა,
 160 სხვას ძიძგნის გაუმადლარი.

რანაირადაა მოწყობილი ქვეყანა,
 ამას რომელი ერთი მიუხვდება,
 წყალშიც კიდევ ცეცხლი ანთია
 შუაგულში რომ ჩახედო,
 ბევრს უმტვერევია საამისოდ თავი,
 ბევრი კერიასთან დაბერებულა,
 უკვდავებაში ვინ მიგიწვევს,
 გინდა შვიდჯერ შეეხმიანო,
 ჩემი პატრონია არამხუტუ,
 170 ნაიარევ გულში მიხუტებს.

შვიდი არის კაცის ანი და ბანი,
 მაგრამ წესით რვა უნდა იყოს,
 ის ერთი თუ არ მიემატა
 ღონე ყოველთვის დააკლდეს,
 ჯერ კისერი დაუჭკნება
 მერე მკლავები დაულპეს,
 ფართო გზაზე დაიკარგება
 მიბრუნ-მობრუნების ჟამს.
 როგორ გგონიათ ტყუილუბრალოდ
 180 გილგამეში იყმუვლებდა?!

ვითოსუმი მიკეკუანს:
„ჩქიმ წესღ დიზუკოლითია,
შურგ დო გურით ეზიმილი
ვესუნუათ თოლითია,
ჭირჭიხელი ბორჯალიშე
რინა გიშათოლითია,
ქა-შქვილო დო ქა-საგანო
ღორონთიშა გოლითია“.
თაშე ლაბაჩანს ყებურს ლალა,
190 მარა ჯოგუ მოქმედალა.

ჰოდო, ჯვეშეფქ ქიდიჭყესუ
ღულა კოჩიშე გორანდუა,
საღორონთო ქაბირაფეს
ნამუთ გილეგორანდუა,
ქასხაპინეს ხორუმეფი,
ნამუთ გილატორანდუა,
ქახურთქინეს ულიებშა,
ნჯარცუ გილახორანდუა.
გოთინეს დო გაბონესუ,
200 ღორონთიშა ქაპონესუ.

ქიდაგურუ ბრელგ მუთუნნი
საწმობუნოთ სარგებელი —
მიოძინალს მევძინანი,
გუმურკანი დარკებელი,
ღლას ვეკირთუ კოჩლანდარი —
ბჟაშო უდუმარგებელი,
ირიათო ეკათხოზუ
შარა უდუნარღებელი.
ქიდაგურუ, მარა რჩქინა —
210 რე უმოსო ღუდიშ რჯგინა.

ცამეტი მეჩიჩინება:
 ,,ჩემი წესი ჩაიბეჭდეთო,
 სულით და გულით აზომილს
 ნუ ამოირჩევთ თვალით,
 დაჯირჯეებული ბორჯალისგან
 ცხოვრება გამოწალდეთ,
 მშვილდ-ისარივით
 ცაბათისთვის გასხლტით“.
 ასე ყბედობს კერასთან უქნარა,
 190 მაგრამ ეჯავრება მოქმედება.

ჰოდა, ძველებმაც დაიწყეს
 მრუდი კაცის გარანდვები,
 საუფლისო აგალობეს
 რომელიც ენაბილწობდა,
 ააცეკვეს ხორუმები,
 რომელიც ბუქნაობდა,
 უსასრულოში შეაცურეს
 ჯავრზე რომ სახლობდა.
 გამართეს და გაასწორეს,
 200 ღმერთისკენ ააყუდეს.

დაასწავლა ბევრი რამე
 სამომავლოდ გამოსადეგარი —
 მისამატებელს მიუმატონ,
 დასაკლებელს დაუკლონ,
 არასდროს წაიქცევა ლარკაცი —
 მზისთვის დაუდეგარი,
 გამუდმებით უკან მოსდევს
 გზები დაუმაღლებელი.
 დაასწავლა, მაგრამ ცოდნა —
 210 არის უფრო თავის ჯობნა.

აკა მარე ქუმოსქიდუ
არამხუტუშ გურაფაქუ,
მაზაკვალეფს ვეიშურთესუ
კარშე გინოტყურაფაქუ,
ქირქეს გეცუ წელიშგ რთაფაქ
ლო სამოთხეშგ წურაფაქუ,
ვაგაგინეს მუშენგ ვემენგ
ღვინიშგ გინოშურაფაქუ.
კოჩიშგ სოთინგ ვარჩქუ ნალი,
120 დუღშენო რე გარჩქინალი.

6

პირიბიზი

857142

აიეტის დალეფგ ბრელგ ცუნს —
ჰეკატე დო ევრე კირკე,
მედეასუ ურცხონუნა
ფრევაღ რენგ თუ შქაბანგ — კვირკვე
არამხუტუშგ ნაზუკოლა —
ჭუათ მუჭო ვამოდირკე,
რჩინათ მუჭო ვამობჟღირდე,
ბორჯით მუჭო ვადოჭირკე.
10 უჯერქ მუდგას ელამჩანსუ,
ორთუმელშა ელამჩანსუ.

ართგ ძღაბგ ბერზენს ქეკუხუნეს,
მაჟრათ თევრე მიპალურუ:
„ქიანაშ ჩუბა ვორეთია“ —
ფრიქსე ათაშგ იფახურუ,
ირო ცუჟა მირხინუ დო
ირო ზღვაპის მიკალურუ,
ქომოღგ სქუა ქოცუნს, მარა
ლორონთის უჩქ მის აგურუ.
20 ართგ ქიანაში ვეცი მინჯე
ჟირგ კველაში გიმახვიჩე.

ერთადერთი მე შემომრჩა
 არამხუტუს ნასწავლები,
 ეშმაკებმა ველარ შეძლეს
 კარში ჩემი გატყუება,
 მეწყურს გაჰყვა წელის რხევა
 და სამოთხეების მითითება,
 ვერ გაიგეს რად არ მავნო
 ღვინომ გესლით გაბანგულმა.
 120 კაცის არსად ჩანს ნავალი —
 თავიდანაა გასაჩენი.

6

პრავისა
 857142

აიეტს ღები ბევრი ჰყავს,
 ჰეკატე და იქით კირკე,
 მედეას უვარცხნიან
 გინდა თებერვალი იყოს და გინდა — აგვისტო,
 არამხუტუს დანასწავლი —
 ტკივილით რანაირად არ უნდა მოდრკე,
 სიბერით როგორ არ დაჰკნე,
 ღროით რაფერ არ დანაოჰდე,
 10 ვუჭერი რასაც მირჩევს,
 სასთუმელთან აღმოცენებულა.

ერთი ასული ბერძენს მიათხოვეს,
 მეორეც იქითკენ მისულსწრაფობს:
 „სამყაროს ჭიპი ვართო“ —
 ფრიქსე ასე ფაფხურობს,
 მუდამ შინისკენ მიბზაკუნობს,
 მუდამ ზღვის ნაპირს აკვდება,
 ვაჟი შვილი კი ჰყავს, მაგრამ
 ღმერთმა უწყის ვის დაემგვანება?!
 20 ერთი ქვეყნის პატრონი ვერ იქნება
 ორ ჯორკოზე მჯდომარე.

ურთხელეფსუ კვათუნსუ დო
ბირდაბირით ლანდარანსუ,
ზღვაპიჯიში თხუმუეფსუ
წვანჯუა ეშმაკანტარანსუ,
მუშ ნერჩი დო ოხვამეში
ცოროფალა მანდარანსუ,
კირიბცალი ოდოია
გურს ოხუტოლ მანგარასუ.
ქომოლსქუაშგ ნაღობერას,
30 ოსურსქუა ჩვარჩვალანსუ.

ოდაბადე უძახუნი
ვითგ წანა რე კაჭალია,
ტყაბარელი ორქოშგ ერჯი,
ჭყონს გითობუ ქვაჩალია,
ხართელი რე ბორიათუ
ხაიეფგ დო ნაჭალია,
თესგთ ცოროფალა ბორკუნს
ჩხორო ფა დო ხაჯალია.
დაჩხირს ხელეფს გულუანსუ,
40 ფურკი ოქურქულუანსუ.

ხარანი დო ნუნისიშა
მი რე ენაზაკვაფუანს,
მოგვეფგ გითაწკვირინანა —
ქუას დაჩხირ აკაფუანს,
ბჟა პელაგონს ქელანჯირუ
ძალამს ქუდულაყაფუანს,
ნათესეფიშგ ცოროფალა
ირო გილაგაგაფუანს,
მუს გოხვარუ დუს განგარე,
50 ჭყელგ რე კოჩი უსანგარე.

- ურთხელებს ჭრის და
 ბირდაბირით ლარავს,
 ზღვის ნაპირის თხმელებს
 კენწერომდე ასხიპავს,
 თავისი ფუძის და სალოცავის
 სიყვარული ინელებს,
 ბატკანივით ოდღოია
 გულზე ეხუტება მაგრად.
 ვაჟიშვილის მოღობილს
 30 ქალიშვილი ნაცრავს.
- სამშობლო რომ ეძახის
 სრული ათი წელიწადია,
 გატყავებული ოქროს ვერძი,
 მუხაზე ჰკიდია ჩიჩილაკივით,
 დახლართულია ქარებით
 ლერწმები და ჩალიანები,
 ამასაც სიყვარული ბოჭავს
 ცხრაკეცი და ხაჯალია,
 40 ცეცხლს ხელებით უაღერსებს,
 კვამლი აქვითქვითებს.
- ხარანსა და ნუნისს შიგან
 ვინაა რომ ჩაბრძანებს,
 მოგვნი ჰკვრეტენ ქვეშქვეშურად,
 ქვას ცეცხლი აღნობს,
 მზე პელაგონს მოუწვება
 ძან გაეთამაშება,
 ნათესავების სიყვარული
 ყოველთვის ახეტიალებს,
 რას გიშველის თავს სტიროდღე
 50 წყუღია კაცი უსანდომო.

პოემა „არამხუტუს“ გასრულება მომავალის საქმეა. ჯერჯერობით კი იგი ამნაირად კონტურდება:

პირველ კირბი: 7. **ოდოია**. მაჟრა კირბი: 1. **აიეტი**; 2. **კირკე**; 3. **ჰეკატე**; 4. **ქირონი**; 5. **ჰერაკლე**; 6. **იაზონი**; 7. **არამხუტე**; 8. **ეპისტროფოსი**; 9. **ოდოია**; 10. **ენეასი**; 11. **აქილეუსი**; 12. **მედეა**; 13. **ანისტორესია**. მასგმა კირბი: 91 თავი „ჰომო საპიენსის“ სულის მეტამორფოზის თუ პლანეტა დედამიწის გასაგისზე. ზოგი მათგანი განხორციელებულია უკვე, მაგრამ მკითხველის წინაშე გამომხეურებას არ ვჩქარობ — ზედმეტად ნელდია. ავტორს უამრავი სამადლობელი სიტყვა მოუგროვდა „არამხუტუს“ გამოცემაში შემოშველებული ხალხის მისამართით, რომლებიც თანადგომას არ გვაკლებდნენ სიტყვით და საქმით, და მაინც — ძუსუმტე ოთარ ხუფენია მრავალთაგან გამორჩეული პიროვნებაა. ჯერ ერთი, მისი მახვილი მზერა უამრავ ცვლილებას შეიტანს წიგნის არქიტექტონიკაში. მერე — რამდენიმე პოეტური ნიმუშის დიაპაზონი ხელის ერთი მოსმით გადასხვაფერება იუველირული ჩარევების წყალობით. მაგალითისათვის: ლექსი „თვალს თუ ვხუჭავ“. აქ პრიმიტიული ლირიკული განცდა გაცილებით ამაღლებულ განზომილებამდე აიტყორცნება სათაურის გადანათვლით — ორსიტყვიანი ფრაზა — „კოლხის სათქმელი“ (გვ. 48-49) სრულიად ახალი შინაარსით დატვირთავს თხზულებას.

ამავდროულად განმარტებას მოითხოვს თარგმანთან დაკავშირებული თავისებურებაც: ჩემი პირველი პოეტური კრებული „გვიმარა“ ორენოვენია, ბილინგვა, მაგრამ იქ გადმოქართულებულ მეგრული ლექსებს თარგმანი ნაკლებად ეთქმის, უფრო თავისუფალი დამოკიდებულებაა ტექსტისადმი და, ბუნებრივია, იშვიათ გამონაკლისს თუ არ ჩავგაგდებთ სათვალავში, (მშვილდ-ისარი, გვ. 15), დედნის ადეკვატური გადმოცემა ვედარაფრით მომიხერხდება, დამოუკიდებელ ნაწარმოები გამომივა. მაგრამ, რადგანაც ერთხელ ამნაირი ფორმით შეგვითავზებია მკითხველისათვის, ხელუხლებლად ვტოვებთ, როგორც რელიკვიას. ხოლო შემდგომ შექმნილებს — ბწკარედულად ვაწვდით საზოგადოებას. მათი სრულყოფილი აჟღერება სალიტერატურო ქართულსა თუ პოეტური ტრადიციებით გამორჩეულ მსოფლიო ენებზე, შედარებით დაწვდებულ მერმისის პრეროგატივია

რა გაეწეობა, ასეთი ტკბილ-მწარე ყისმათი დაეხედება სწორუპოვარ ვაჟაფშაველას; რას იზამ, ამნაირია შეუდარებელი ეთერ თათარაიდის იღბალი; თავს ზემოთ ძალა არ არის — ამგვარია გური ოტობაიას შემოქმედებითი სვეც; და გვეიმედება, რომ პირუთენელი დრო-ჟამი მეტის ლმობიერებით განსჯის ყოველივეს, ვიდრე — ზოგი უბირის ბეცი გამოხდომაა, რამეთუ თავდაპირველად იყო სიტყვა და სიტყვა იგი იყო ღმერთისა თანა და სიტყვა იყო ღმერთი იგი.

ჯამენცარი

(მეგრული პოეზიის აღსაქმელად)

ნათქვამია, წიგნებს თავიანთი ბედი აქვთო. ეს ხატოვანი ფრაზა ზედმიწევნით ესადაგება მეგრულ ხალხურ პოეზიას, ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ აღნიშნული დასახელების თხზულება ჯერ კიდევ ფოლკლორული მასალის დონეზეა შეკონილი, რომელიც უცდის გადმოქართულებას და ფართო მკითხველს.

გასაოცარი ლირიზმი, რომელიც მასში თავმოყრილი ლექსებისთვისაა დამახასიათებელი, ზედმიწევნით აღბეჭდილა კოლხურ ჰანგებში. ისინი მართლაც აჯადოებენ მსმენელებს შეუდარებელი უშუალოდით, მაგრამ თავად სიტყვები, სიმღერის ცნობიერება, სიმღერის დედააზრი უცხოა მრავალთათვის, ამიტომაც — კონკრეტული შინაარსისგან დაცლილია. მსმენელს მხოლოდ მელოდიდა რჩება, რამდენადაც მასში გაცხადებულია ჭეშმარიტი ხელოვნება — დაურვებულია ფორმა, ხოლო ნაკლოვანება უწინარესად ლექსის თარგმნასთან დაკავშირებული ბარიერებია.

მეგრულ ხალხურ პოეზიას ვერა და ვერ გამოუჩნდა ისეთი სვეკურთხეული ჭირისუფალი, როგორიც ბატონი დავით წერედიანი გახლავთ სვანური ლექსისთვის, ორიგინალის ადეკვატურად რომ აქედერებს სიფრიფანა სტრიქონებს. არადა, მართლაც საცოდაობაა — ქვეყანა, სადაც მთარგმნელობითი საქმიანობა ზენიტზეა აყვანილი, აქა-იქ ლამის რომ ჩრდილავს ეროვნულ სიტყვაკაზმულ მწერლობას; ქვეყანა, სადაც ბრეგაძისეული, ჩხენკელისეული, აჯიაშვილისეული, ნიშნიანიძისეული, მედულაშვილისეული თარგმანებით ხელახალი სული შთაბერვია ბერძნულ, ინდურ, ებრაულ, ინგლისურ, სპარსულ საგალობლებს, იაჟუჟუნასავით ხელთუქმნელი მეგრული ლირიკა მივიწყებულია, მოთმინებით ელის მაჯაშიდა შემტყვებარს, ზოგადეროვნულ, სათაყვანებელ ქართულზე რომ გააცოცხლებს დღეს თუ ხვალ-ზეგ.

თქმა იმისა, რომ მეგრული პოეზიის გადმოქართულება არ უცდიათ კალმის ოსტატებსო, სწორი არ იქნება, რადგანაც სხვადასხვა დროს, მეტნაკლები პოეტური აღმაფრენით მოხერხებულა მეგრული ხალხური პოეზიის ზოგი ნიმუშის თარგმნასაყურადღებო ბატონების: ხუტა ბერულავას, ნოდარ ჯალაღონიას, მურმან ჯგუბურიას ამაგი ამ მიმართებით, მაგრამ ისინი უპირველესად პოე-

ტები ბრძანდებიან, და ამდენად, მეგრული ხალხური პოეზიის ნიმუშებს იყენებენ, როგორც საშენ მასალას კოლორიტის, განწყობილების შესაქმნელად. მათ პოეტურ კრებულებში წარმოდგენილი „კოლხური მოტივები“ ფართო მკითხველთათვის აღიქმება, როგორც ორიგინალური შემოქმედება, და არა — ხალხური. ესეც რომ არა, სათარგმნი ლექსების მიმართ მათი დამოკიდებულება, რამდენადმე თავისუფალია. პირველწყარო აქ საფუძველია ახალი ინტონაციებისთვის, ახალი ბგერწერისთვის, თუმცა დიდი გოეთესი არ იყოს. პოეზიას, განსაკუთრებით ლირიკას, თუ ვერ დაუფიქრებინოთ ზუსტ შესატყვისებს, მთვარის შუქის ლარნაკში დამწყვედვის მცდელობა შეგვრჩება ხელთან ვარდი, რომელიც მინის ხუფქვეშაა მოთავსებული, გხიბლავს და სურნელს არ გამოსცემს.

უსათუოდ შექების ღირსია პოეტ ბათუ დანელიას თარგმანები მეგრული ხალხური პოეზიის შედევრებისა, რომელიც კრებულ „ეგრისში“ გამოქვეყნდა 1986 წელს, მაგრამ მასში დაბეჭდილი რამდენიმე თვალსაჩინო ნიმუში მხოლოდ პრელუდიაა, ალბათ, ამ მართლაც და ხალას გრძობათა ოკეანის წარმოჩინების გზაზე:

ხოჯგორია

მელე-მოლე გვალარე დო
შქას ეშმურცუ წკონდა წყარი,
თე წყარიში ოშუმუმე,
ხოჯ გილურცუ დიდი ქამი.
ჭითა ჩხომი გილანჩურუნც,
ჭალე პიცე მიკირთუ,
ხოც კულდელცე ქოჟგერთუნცუნ,
ხოჯ ჭითათ გინირთუ,
ხოც გორუნცუ ხოჯგორია,
გილურცუ დო გილენგარს,
ნირსის მეთხოზ ჭითა ხოჯი,
წიფურცე ქალეფს მოოგანს,
ირემიში ქაშუ ლობერც
მიორე დო მიონგარც.

ხარიძებნია

მილელავს წყალი მთებს შუა
და ცივზე ცივი არი,
და წყურვილს იკლავს იმ წყლითა
დიდრქებიანი ხარი.
ამ წყალში თევზი დაცურავს
თევზი წითელი არი,-
ხარს კულით გაულდაფუნებს
და გაწითლდება ხარი.
ხარს ვეღარ იცნობს პატრონი
თევზი გაყვება ჩქერებს,
ხარს ეძებს ხარიძებნია,
ეძებს და ტირის მერე,
ნისლს მისდევს ხარი წითელი,
რქებს უჯახუნებს წიფლებს,
ირმის რქის ლობეს მიადგა
და ცას ბლავილით იკლებს.

მეგრული ხალხური პოეზიის სათავეებს კოლხეთის მითიური დიდებით მოსილ ხანასთან მივყავართ უცილობლად, სადაც მზე, მთვარე და ვარსკვლავები უკვდავი ღვთაებებია:

ბჟა დიდა რე ჩქიმი,	მზე დედაა ჩემი,
თუთა — მუმა ჩქიმი,	მთვარე — მამაჩემი,
ხვიჩა-ხვიჩა მურიცხეფი, —	გაბადრული ვარსკვლავები —
და დო ჟიმა ჩქიმი.	და და ძმაა ჩემი.

ამბობს მეგრელი მეღეჭე და როდესაც იგი ტოლფასად აისახება სალიტერატურო ქართულში, გამონათდება სრულიად საქართველოსთვის და უკვე პირველწყაროს ასავალ-დასავალი არც გახსენდება.

ბედნიერია ხევსურული, ფშავური პოეზია, რადგანაც დედაქართულის მეზობლობაში მორაკრაკებენ ისინი.

„იქნება ვეფხვის დედაი ჩემზედ მწარედა ტირისაო“, — იტყვის ერთი... „ბოლოს სთქვეს, ჟამი გავალის, კარ განიღების თავადაო,“ — ბრძანებს მეორე და გულიც აღმაფრენით ძგერს.

ანდა რაოდენი სიხარული მოგეძალება „ირინოლას,“ „თამბის,“ „ბილებას“ პოეტურ სიმღლეებს ზიარებულს?!

თამბი

— საით მიდიხარ თეთრო თამბი?
— მთაში მივდივარ სანადიროდ.
— მთაში ვეფხვია, თეთრო თამბი,
ბევრი წასულა, ვერ მოსულა.
არ დაიშალა თეთრმა თამბიმ,
შიში გულში არ გაიტარა:
— მკლავი რად მინდა მოუღლელი,
მშვილდი რად მინდა მოუხრელი,
ხმალი რად მინდა ჯავარდნისა,
ახალმთვარობას გაჭედილი...
ცისა და მიწის შესაყართან,
დღისა და ღამის შესაყართან,
მზისა და მთვარის შესაყართან
თამბი და ვეფხვი შეიყარნენ...

ტორი ჩამოჰკრა ზოლიანმა,
 ჯაჭვ-აბჯარი ჩამოახია.
 — ტანი რად მინდა მოხატული,
 თუკი ნახტომი ამიცდება!
 მაშინ გახელდა თეთრი თამბი,
 ხმალი დაჰკრა, მძიმედ დადრიკა.
 ვეფხვის ზმორება სასიკვდილო
 მდინარეს ჰგავდა ადიდებულს...
 — ფიცხი ყოფილხარ ზოლიანო,
 მოყმე ყოფილხარ უშიშარი,
 მე ავთვალი რისთვის მეგონე,
 მოხატული ტანი გქონია,
 ეკლიანი რისთვის მეგონე,
 ატლასივით ბეწვი გქონია,
 მოუქნელი რისთვის მეგონე
 ელვასავით ტორი გქონია.
 ნეტავი შენ არ მომეკალი,
 მამაჩემი შემომკვდომოდა,
 ნეტავი შენ არ მომეკალი,
 ალალი ძმა შემომკვდომოდა,
 ნეტავი შენ არ მომეკალი,
 ღვიძლი შვილი შემომკვდომოდა,
 ნეტავი შენ არ მომეკალი,
 ან შენთან ერთად მოვმკვდარიყავ.

ეს ლექსი უნებურად ორ ბალადას გაგვახსენებს ხალხური
 პოეზიიდან — მოყმე-ვეფხვისას თუ ყივჩაღის ვნებათაღელვას
 მუხრანის გზის სამძღვართან:

ლექსი ვეფხვისა
 და მოყმისა

მოყმემა პირშიშველამა,
 შიბნ გაიარნა კლდისანი.
 მოინადირნა, დალახნა,
 ბილიკნი ჭიუხისანი,
 შამახდეს კლდისა თავზედა

ხორონი ჯიხვებისანი,
 ჯიხვსა თოფ დახკრა ბეხრენსა,
 ჭალას ჯახნ ექნეს რქისანი.
 შალვარდა ვეფხვსა ნაწოლსა,
 დრონ იყვნენ შუალმისანი.
 ვეფხვი რო წამოუფრინდა,
 თვალნი არისხნა ხთისანი.
 შაიბნეს ვეფხვი, მოყმეი,
 მაშინ დაიძრნეს მიწანი,
 კლდეები ჩამაინგრივნეს,
 შტონ დაილეწნეს ტყისანი,
 დრო აღარ დარსჩა მოყმესა,
 ხანნი რომ ჰქონდეს ცდისანი.
 ფარსა უფარებს, ვერ ჰფარავს,
 ვეფხვნი ჩქარნია კლდისანი,
 გაზით გაართვნა კალთანი,
 ჯაჭვისა, ჯავშანისანი.
 მოყმემაც ხელში იყარნა,
 ვადანი თავის ხმლისანი,
 მაშინ გაუჭრა ფრანგულმა,
 დრონ იყვნენ წაქცევისანი.
 ვეფხვი კლდეთ გადაეკიდა,
 ჩამოაწითნა ქვიშანი.
 თავად კლდის თავზე შემოწვა
 მოყმე სულამამდინარი,
 ქვიშას მიჰღებავს წითლადა
 სისხლი ზედ ჩამამდინარი.
 ვინ ეტყვის მაგის დედასა,
 კარს უსხდეს ქადაგ-მკითხავნი,—
 „უერთოდ კი არ იხარჯნეს
 ჩვენ მონადირის ისარნი!“
 იარებოდა დედაი
 ტირილით, თვალცრემლიანი:
 „ჩემ შვილს გზად ვეფხვი შაჰყრია
 გაჯავრებული, ტიალი,

ჩემს შვილს — ხმლით, იმას — ტოტითა
 დღე დაუღამდათ მზიანი.
 არც ვეფხვი იყო ჯაბანი,
 არც ჩემ შვილ შახვდა ჭკვიანი,
 იმათ დახოცეს ერთურთი,
 არ დარჩეს სირცხვილიანი“ —
 ტირილით წყლულებს უხვევდა
 ვეფხვის კლანჭითა დაჭრილსა, —
 „შვილო, არ მოჰკვდი, შენ გძინავ,
 დაქანცული ხარ ჯაფითა,
 ეს შენი ჯაჭვის კალთები
 ტიალმა როგორ დაფლითა?
 შენც იმის საფერ ყოფილხარ,
 ხმალი ქნევაში გაგიცვდა.
 არც იმან მოგცა მეტი დრო,
 აღარც შენ დააცალია,
 ვეღარც შენ დაიფარიე
 შენ ხელთ ნაჭერი ფარია,
 ვეღარცა ვეფხვმა ტოტები, —
 ხმალმა დაკუწა ძვალია.
 მაგის მეტს აღარ გიტირებ,
 შენ არ ხარ სატირალია.
 ლაშქარში, მეკოპარშია
 არ იყავ საწუნარია!
 მშვიდობით, ჯგარი გეწეროს,
 ეგეც სამარის კარია,
 ერთ შვილ ხომ მაინც გაგზარდე
 ვეფხვებთან მეომარია“.
 ხან ვეფხვი, ხან თავის შვილი
 ელანდებოდა მძინარსა,
 ხან ვეფხვი ვითომ იმის შვილს
 ტანზეით აჰყრის რკინასა,
 ხან კიდევ იმისი შვილი
 ვეფხვს გადაავლევს ყირასა.
 აი, ამ სიზმრებს ხედავდის,
 გამაეღვიძის მტირალსა.

ხან იფიქრებდა, უღედოდ
გაზდა ვინა თქვა შვილისა,
იქნება ვეფხვის დედაი
ჩემზე მწარედა სტირისა,
წავიდე, მეც იქ მივიდე,
სამძიმარ უთხრა ჭირისა,
ისიც მიაშობს ამბებსა,
მეც უთხრა ჩემი შვილისა,
იმასაც ბრალი ექნების
უწყალოდ ხმლით დაჭრილისა.

არანაკლებ შთამბეჭდავია უცხოტომელ ხიზანთან ქართველი
კაცის დამოკიდებულება:

ჩემი უამოკმედებითი
მივლინებანი სამშოგლოში
გოგლაობით იწყება

**(ამონარიდი ბელეტრისტული
მატიანიდან „სუფევა“)**

ოცი წლის შემდეგ ვუბრუნდები ჩემი სულიერი მამის — ილია
ჭავჭავაძის ყვარლის მთებს, ორაგულის გასულსწრაფებით ვუბრუნ-
დები აუღმღვრეველ კახეთს — ქართველი კაცის ქცევის ბარომეტრს
შინ თუ გარეთ, ჭირსა თუ ლხინში და მაინც ჩემი შემოქმედებითი
მივლინება სამშობლოში გოგლაობით იწყება: გაგაძეების სამასი
წლის აკენისკენ, მირზაანში ფიროსმანის ფერების ოაზისისკენ, ხორ-
ნაბუჯის ცათამბჯენი ციტადელისკენ, ელიას პეშვისტოლა ტბისკენ,
შირაქის ზამთრის საძოვრების ვრცეულობისაკენ, სადაც კავკასიუ-
რი ნაგაზებით გარემოცული ორლულიანით გამოვენთები ხოლმე
ლილისფერ კურდღლებს;

მე იქ, გოგოს შემადღევენ — უბატონო ქიზიყის დედოფალს; მე იქ,
ლაგოდების ნაკრძალში, თუშური ქუდით მისვამს ნამუსიანი რქაწი-
თელი; მე იქ, „ზავოტობაზე“ ძმადნაფიცი თემურ ჩაღაბაშვილი მიხ-
სენებია და სრული კვირა დავუტყვევებვივართ ჯაგარ კახელებს; მე იქ,
ბატონი ლადო მრელაშვილის იყალთოელი ბიჭები შემომფეთებია
ღობე-ყორეში მომავლის იმედად; მე იქ, დიდი ნიკო ყოჩიაშვილის
ალაზნის ველის სიხასხასეს მოვუნუსხივარ და კამბეჩოვანის მოთენ-

თილობა გადამდებია; მე იქ, სულიყო პავლიაშვილის კაკაბეთში მთისხელა ქვევრების ბუყბუყისათვის მიმიყურადებია დიდდა ანას თითისტარის მოუსვენრობის ფონზე; და მაინც, ნამდვილ საქართველოსკენ ჩემი შემობრუნება, ბავშვივით მიხარია, გოგლაობით რომ იწყება.

ადრეც მიფიქრია გიორგი ლეონიძის ფენომენზე. მისი ფერწერული სულის მდულდარებას განსაკუთრებული სიმძაფრით წარმოაჩენს თენგიზ აბულაძის „ნატურის ხე“.

დიახ, ფერწერულია, სკულპტურასავით ნაძერწი გიორგი ლეონიძის პოეტური ხედვა, ბალადათა მიმართება ლექსის მშენებლობისას და მაინც „ყოჩაღის პაემანი“ განსხვავებულია, ღვთაებრივ რემინისცენციათა ბაჯალლო პირმშო. ჭეშმარიტი ხელოვანის თხზულებას ოდეს ასევე მაღალი რანგის კინემატოგრაფის ხელი შეეხება, მყისვე გაყოველთავდება ხოლმე აქამდისაც გენიალური ქმნილება. ასე იყო აკუთაგავასა და კუროსავას თანამშრომლობა „უსიერ ტყეშითა“ და „რასომინით“, ასეთი გახლდათ ჭაბუა ამირეჯიბისა და გიგა ლორთქიფანიძის შემოქმედებითი ტანდემურობა „დათა თუთაშხიათი“; ასეთი გამოდგება გიორგი ლეონიძისა და თენგიზ აბულაძის დანათესაება „ნატურის ხეთი“.

მე, აი, ახლახან, გუშინ თუ გუშინწინ, დავმობილებივარ მსცოვან სტილისტს, აწ ნეტარხსენებულ დიმიტრი გულისაშვილს, რომელსაც თავის დროზე „ნატურის ხესათვის“ ურედაქტორებია. სიტყვათმშენებლობის მეტრს მრავალი იღუმალემა გაუზიარებია ჩემთვის ვერბალურ ცდომილებათა ასალაგმავად და მაინც მესადე, მეთასედ, „ყოჩაღის პაემანს“ ვუკირკიტებ შიგადაშიგ, ყოჩაღის ათასწლოვან აღსარებას, ყოჩაღის სულის შემადრწუნებელ მედიტაციას:

ყოჩაღის პაემანი

... ერთი მეც გადავუქნიე,
წვერიმც ვუწვდინე მიწასა...
მუხრანული

ყორანებიდან გნოლი აფრინდა,
ყაბარდოს ველი გადაიარა,
ისევ აღვსდექი!
მუხრანის ბოლოს
ჩასაფრებული ვსინჯავ იარაღს.

ქსანზედ, არაგვზედ ისევ ჰყვავიან
ხოდაბუნები თავთუხებისა,
შენი ტუჩებიც ისე ტკბილია,
როგორც ბადაგი დადუღებისას.
ხოხობას გნახე მიწურვილ იყო
როცა ზაფხული რუსთაველისა,
ნეტამც ბადაგი არ დამელია
და იმ დღეს ხმალი არ ამელესა!
ტრამალ და ტრამალ გამოგედევნე,
შემოვამტკვრე გზები ტრიალი,
მცხეთას ვუმტვრიე საკეტურები,
ვლეწე ტაძრები კელაპტრიანი!
მაგრამ თვითონაც დაილეწება,
დაბადებულა ვინც კი ყივჩაღად,
მუზარადიან შენს ქმარს შემოვხვდი,
თავი შუაზე გადამიჩხა!
მოდო, მომხვიე ხელი ჭრილობას,
ველარა გხედავ, სისხლით ვიცლები...
როგორც საძროხე ქვებს ოსშევარი,
ქართლის ხეობებს ასდით ნისლები.
მოდო!
გეძახი ათას წლის მერე,
დამნაცროს ელვამ შენი ტანისა;
ვარდის ფურცლობის ნიშანი არი
და დრო ახალი პაემანისა!..

ეს ლექსი 1928 წლით თარიღდება.

ამ დროისათვის უკვე არსებობს ყივჩაღის თემატიკაზე „მუხრანული“, ოდეს ცოლ-ქმარს გადამთიელი აეტორღიალება — დავით მეფისგან წვეული დამხმარე ძალა:

შემომეყარა ყივჩაღი
სამძღვარს მუხრანის გზისასა,
პური მთხოვა და ვაჭმიე
ვურჩევდი თავთუხისასა,
ხორცი მთხოვა და ვაჭმიე
ვურჩევდი ხოხობისასა,

ღვინო მთხოვა და ვასმიე
 ვურჩევდი ბადაგისასა,
 წყალი მთხოვა და ვასმიე
 ვურჩევდი წყაროს წყლისასა,
 ცოლი მთხოვა და ვერ მივეც
 მიმყავდა სიღედრისასა.
 ანკი ცოლს როგორ მივცემდი
 შვილსა გაზრდილსა სხვისასა.
 ხელი მოჭხვია, აკოცა,
 მოზიდნა ნაწნავს თმისასა.
 შესტირა საბრალო ქალმა:
 „ვაი ცოლს ცუდის ყმისასა“,
 მეც გულმა ველარ გამიძლო,
 მოვზიდე ვადას ხმლისასა,
 უმაღვე იმან დამასწრო,
 ელვასა ჰგვანდა ცისასა.
 მაგრამ დაუცთა მუხანათს,
 ვენაცვლე მადლსა ღვთისასა,
 ახლა მე შემოვუქნივე,
 ვენდე მადლს ლაშრის ჯვრისასა.
 გავჭერი ცხენი და კაცი,
 წვერიც მომიხვდა ქვიშასა,
 არ იყო ღირსი, მოშორდა
 ცქერას ნათელის მზისასა.
 აქეთ მე ვკვდები, იქით ის,
 ქალი წავიდა სხვისასა.

წყალს მოითხოვს და დაამწყურვალევენ; პურს მოითხოვს და და-
 აპურებენ; ღვინოს მოითხოვს და ასმევენ; ქალს მოითხოვს და აქ გა-
 უბედითდება სურვილების ქორო თავხედს. ან კი ცოლს როგორ
 დაუთმობდა ვაჟკაცი თავნება მოძალადეს?

ხალხური ლექსით ქართველი ფალავანი ფლეგმა გამოდის, ურემი
 შეშით ძლივს რომ გათარანდება. სანამ ყოჩაღი გიშრის თმაში არ
 წვდება მის დედაკაცს და თანამეცხედრის ტუჩებს არ დაუკოცნის,
 გული ველარ აუხანძრდება;

ჰოდა, რაჟამს დიაცი შესძახებს: ვაი, ცოლს ცუდის ქმრისასაო,

აღენტება ქართველი მამრი, გასჭრის კაცსა და ცხენს (და არა პირიქით, როგორც ეს დედანშია — ცხენს და კაცს), ხმლის წვერს ქვიშას უწვდენს; აქეთ ქართველი მხედარი კვდება, იქით — მოხდომილი ყიფჩალი, ქალი კი წავა სხვისას (და არა ძმისას, როგორც ამას ქართველი ქალის რეპუტაციის შესანარჩუნებლად ვაშალაშინებთ ხოლმე ზოგ რედაქციასში). დიახ, წავა სხვისას, ვინაიდან დახარბებული ყიფჩალიცა და მეპატრონე ქმარიც, ორნივე უღირსია მისი გოროზი კდემამოსილებისა.

დიდი გიორგი ლეონიძის ეპიკურ სულს ვეღარაფრით შეეხებოდა აკუტაგავას ჩინებული ნოველა — „უსიერ ტყეში“, მით უფრო — კუროსავას „რასომინი“, რომელმაც ლამის რევოლუცია მოახდინა ანალიტიკური ფსიქოლოგიის, თუ ობიექტური რეალიზმის უგულვებელყოფის თვალსაზრისით.

ეს თემა არსებულთან შედარებით მეტ სივრცეს მოითხოვს და აქ ოდენ ვიტყვი იმას, რომ „მუხრანულითა“ და „ყიფჩალის პაემანით“ დანახულია მოვლენის მრავალპრიზმული გადმოცემის პერსპექტივა. ნოველა „უსიერ ტყეში“ ჩვენი შემთხვევის იდენტურია.

ულრანში სამურაის (მეფის ჯარისკაცი) ცოლი მიჰყავს ცხენზე ამხედრებული, რომელიც კოლიზიის თვისებისამებრ ყაჩაღს შემოეფეთება.

დიახაც, ქალის ნიადაგზე გაიმართება ხელჩართული ბრძოლა და გაკოჭილი სამურაის თვალწინ ყაჩალი ნამუსს ახდის ავაზასავით მოხელთებულ დედაკაცს. მაგრამ მთავარი ფასეულობა აქ დატრიალებული სცენისა სხვა გახლავთ, ვინაიდან არაორდინალურია გარდახდილი ამბის მოწოდების წახნაგები სასამართლოზე: ყაჩალი, დედაკაცი, სიტუაციას შესწრებული გლეხი თუ თავად სამურაის სული, ლამის ურთიერთ გამომრიცხავად გადმოსცემენ გარდასულ, ერთ კონკრეტულ სინამდვილეს.

საქმე ის არის, რომ ამ მიკრო-ტრაგედიის თითოეული პერსონაჟი თავის სასარგებლოდ ასურათხატებს ვითარებას, როგორც ეს ბიბლიის კარიბჭიდან გვეუწყება: რა დროს ხეცნობადის ნაყოფნაჰამ ადამიანს უფალი გამოეცხადება, ეს უკანასკნელი ქალს გადააბრალებს ცდუნებას, ხოლო თავად ევა — ძირს დანარცხებულ სათანაელს, ეშმაკეულ ძალას.

ქეშმარიტად, თითოეული სუბიექტურად, მიკერძოებით აპროექტებს სინამდვილეში ობიექტურად მომხდარ ამბავს.

ქალის თქმით, როდესაც გაკოჭილი ქმრის წინაშე ნამუსახდელია იგი, მამაკაცებს შესთავაზებს ორთაბრძოლაში გაარკვიონ უპირატესობა: ვინც გამარჯვებული დარჩება შეუტაცყოფილი ქალიც იმას გაჰყვება ცოლად და თავდაჯერებული მტკიცებით, დიახაც, ყაჩაღს შემოკვდომია მოძალადისგან ვერდამცავი მეუღლე;

ყაჩაღის მონათხრობით სამურაის მკვლეელი ბუნებაში არ იძებნება, რადგანაც დიაცმა წუთიერი გამარჯვებული მოძალადე ამჯობინა საუკუნო თანამეცხედრეს. ყაჩაღი წიხლისკვრით მიაგდებს ქალს ბამბუკის კოჭებთან, ბორკილს შეუხსნის მეტოქეს და თავისუფლებას მიანიჭებს;

ხოლო სამურაის მონაყოლით, დედაკაცის მოძალატური საქციელის შემხედვარეს, თვითონვე მოუსწრაფია თურმე სიცოცხლე; არის მეოთხე მთხრობელი, უსიერში გატრუნული გლეხი, ვითომცდა ობიექტური სინამდვილის დამადასტურებელი განზომილება, თუმცაღა მას სამურაის ცოლის დანა აღმოაჩნდება კუროსავას „რასომინის“ მიხედვით და აქაც განქარდება სიწრფელის მომენტი.

რაგორც ჩანს, პოეტური სიდიადის წყალობით თუ იგივე უფლის ძალისხმევით, დამოუკიდებლად მისულან ლეონიძე და აკუტაგავა ლამის თანაზომიერ მსოფლგანცდამდე, რომ შეუძლებელია ზედმიწევნით მართალი იყოს მოვლენის მხოლოდ ერთი მხარე და მეორეს იოტისოდენადაც არ მოეპოვებოდეს ზეციურთან პირის გასამართლებელი მოტივაციები.

ქართველი მხედარი გულგრილია თავისი ქალბატონის მშვენიერებისადმი, ვინაიდან მეპატრონეა, მფლობელი, საგანძურის სრული ხელმწიფე, ამიტომაც ჭირს მისი აფეთქება, ამქვინვარება, როცა ყოჩაღი დანატრებულია ამ წყაროს, მშიერი და მწყურვალა ბადაგივით ნეტარი მდედრის სიმორე-მიუწვდომლობით.

მოვლენის განსხვავებული რაკურსით წარმოჩენა, ვგონებ, დიდი გოგლას შემოქმედებიდან საფუძვლიანდება არა მხოლოდ ქართულ პოეზიაში.

დასასრულ, კვლავაც ავმჩატდები ყმაწვილური გახელებით, კვლავაც ოცი წლის წინანდელი სიფიცხით მივეახლები სულიერი მამის — დიდი ილიას საუფლოს — ჩემს აუმიღვრეველ კახეთს, ჩვენი ურყევობისა და ძელქვასავით უდრეკლობის გარანტს დროსა და სივრცეში; და მაინც, ჩემი შემოქმედებითი მივლინება სამშობლოში გოგლაობით იწყება.

ბილეგა

ამბავი არის გასაკვირი,
დიდი ხეები უვლიან ფერხულს.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
ჭიანჭველები აგებენ ციხეს.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
დასეირნობენ თევზები მინდვრად.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
ზურგზე უნაგირს ადგამენ ძროხებს.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
მალალ ხეებზე შემსხდარან მწყრები.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
ყარაულობენ კატები ერბოს.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
მეცხვარეებად დამდგარან მგლები.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
თხას მისდგომია მატყლისთვის ცხვარი.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
ეჭიდებიან თაგვები დათვებს.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
ჩიტო-ჩიორა იტაცებს ორბებს.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
ერთი ნიბლია ამარცხებს ლაშქარს.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
მდინარე აღმა მიედინება.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
მზე დასავლეთით ამოდის ცაზე.
ამაზე უფრო საკვირველს ვხედავ,
უსიტყვოდ სხედან დედაკაცები.

მეგრული ხელთუქმნელი ლირიკა კი სავალალოდ დედაქართულის-
თვის დახურულია.

ვაი, შური საყვარელი,
ღურა მუში მამარდა რე,
რინაშ ნება ქორდასუნი,
ქიანა მუში მათართა რე.

ვაი, სულე სანატრელო,
ჩემთვის სიკვდილია ნანა,
ყოფნის უფლება რომ იყოს,
რა ვრცელია ეს ქვეყანა?!

დაიკვნესებს მეგრელი კაცი და ენობრივი ბარიერის გამო უჭირს გაიგოს სრულიად საქართველომ, რომ ეს ამონათქვამი ყველასთვის მახლობელია, ადამიანურზე ადამიანური ჩივილია სისხლ გამწარებული მოკვდავისა; რომ ეს საყვედურია ქვეყნის, საწუთროს მისამართით. ოღონდ მოვუფრთხილდეთ ერთმანეთს, ნუ მოვუშხამავთ წუთისოფელს და ყველა დავეტევიო ამ უკიდვგანო მიწაზეო, გვამაღლებს ლექსის მორალი.

მეგრული ხალხური პოეზიის თვითმყოფადობა, დიხაბა, რომ ღირსია პროფესიონალი მთარგმნელების ყურადღებისა და სამართლიანობის აღდგენასთან ერთად, ეს ყოველივე გადაუდებელი ეროვნული საქმეც არის ამავდროულად, ამის დასტურად გამოდგება ბოლშევიკების მიერ ოცდაშვიდი წლის ასაკში დახვრეტილი დანიელ ფიფიას, ჰეშმარითად გენიალური ლექსი „ბორჯი“, რომელიც ქართულად დრო-ჟამს ნიშნავს და რომელში ჩაღრმავებაც ცოტათი სხვანაირად ჩაგვახედებს სულში — ქართველობის ნასახი თუ ლევიის ჩვენს წილში, განზე გადაგვადებინებს ამბიციებს, ერთადერთობის ავადსახსენებელ ილუზიებს და გვაბოქმედებს ისე, როგორც ამას ძარღვდაწყვეტილი მამული გვიყოფინებს განწირულის ხმით:

ბორჯი

ბორჯი, ირფელ სი გობარუ,
 უღირგ, რენგ დო მუმაალი,
 სო რე ბორჯი სი ვაჯოფექ,
 სო ვემიოხე სქანი ნალი?
 მირსიოლ უქ უმ უხარცქაო,
 ირო ართინერო მალი,
 სი გიჩქ სო მი ჩილათე დო
 სო მის უღუ ნაინალი.
 სი რშუ თინა, მუთი ვაშუ,
 მითინც ცა დო დიხა შქასუ,
 სი უჯინედგ სარიკოს —
 ბუაშე დიხაშე მოხარცქასუ.
 სი ვარენო გიჯინუნ
 დიხაშე პირველ დორთაფაშა,
 სი გიჯინუ პირველგ სერაშა,
 პირველგ დლაში გოთანაშა.
 სი მითინცუ პატის ვაცე,
 სამართალი გიღუ თინუ,
 ხვალე ართი — სკანიწკალა

ბორჯი, შენ ერთს გაბარია,
 აწმყო-წარსულ-მომავალი,
 ბორჯი, სადღა არ ყოფილხარ
 სად არ სუფევს შენი კვალი?!
 მოსრიალეხ უსასრულოდ,
 დღენიდაგ ფხიზლად მალი,
 შენდა უწყი, ვინ სად შეცდა,
 ვის სად უვის სამართალი.
 ცარგვალსა და ხმელეთს შუა,
 დგახარ ხსოვნის ნიშანსვეტად,
 შენ გიხილავს მზისგან მიწის
 საარაკო ჩამოწყვეტა.
 ერთადერთი შენ უმზერდი
 დედამიწის ფეხის ადგმას,
 შენ უმზერდი პირველ ღამის
 პირველი დღის სულში დანთქმას.
 ბორჯი, ერთმა უწყი მხოლოდ,
 უღირსს კარგი რად არ ჰქვია,
 ამიტომაც ჭერეთ შენთან

ხანდა მითინც ვაუდინუ.
კოჩი მუში მოჯგირესუ
ჯადოქუას ოჯოთანს,
უბადოში ცქვადა უჩქუ,
ჯგირს თხოზუ დო ოგორანს,
ირჯ კოჩვ ფირქენს მუ ორთუნი
შხვა კოჩიში უჯგუშისგ,
ბორჯის ვაუჩქ მეფერადა —
არძას არზენს მუშუშისგ.

გარჯა არვის დაკარგვია.
ვაგლახ, კაცი თავის მოყვასს,
ხანსიტყვით კლავს, ხანაც—ქვითა
აუგს მიწყვივ განადიდებს
მართალს აშთობს განკიციხვით
ბევრს ჰგონია მისი ღვაწლი,
გადაწონის ნათელს მზისას,
ბორჯს არ უყვარს მოფერება,
ყველას უზღავს თავთავისას.

ჭუტა ქარმატე

სქურეფე ოშენამს სერსი მუშითე
მჯვეშ ემექთარი ჭუტა ქარმატე,
თხომუშ დურნი დო თხომუშ სპინათე
იქთენ უდოდგინუ ჭუტა ქარმატე.

ნე სერი დოდგითუ, ნე-თი დღალერი,
ნაკო ოფუტარის ნა უმფთქუმს მქვერი,
მითიქ ვარ ძირომს არ დოჭკინდერი
ჩქუნი სქურეფეს ჭუტა ქარმატე.

ქურეფე ოშენამ სერსი სქანიტენ,
მჯვეშ ემექთარი ჭუტა ქარმატე,
ჩქვაშენი ეიფშერ, ჩქვაშენ მო-იჩოდერ
სი მუთუ ვარ განჭენ, ჭუტა ქარმატე.

აი, როგორ არის გააზრებული წუთისოფელი ლახურ შედევრში.
პროტობერიელთათვის მართლაც წისკვილია ეს საწუთრო,
რომელიც სხვისთვის ფქავს და საკუთარი თავისთვის ყოველთვის
ბოგანოა, დუხჭირი.

დაგვეთანხმებით, ამისთანა ლექსებს მოკლებული ქართული
ხალხური პოეზია სრულფასოვნად წარსდგება განა ცივილიზებული
მსოფლიოს წინაშე?!

მეგრული ლექსების გადმოქართულებისას ხშირად ვცდილობ
ორიგინალის არათუ ზომისა და რიტმის, არამედ რითმათა სისტე-
მის შეძლებისდაგვარად შენარჩუნებასაც, რაც ზოგჯერ აძნელებს ში-

ნაარსის ადეკვატურ გადმოცემას, თუმცა უმთავრესი მიღწეულია — გარეშე თვალი მათ შორის სხვაობას ძნელად თუ შეამჩნევს; მოკლედ, დიდის ძალისხმევა გვმართებს ყველას, რათა საფუძველი ჩავუყაროთ სინთეზურ, ყოვლისმომცველ, ეროვნულ ანთოლოგიას, ლექსიკო-გრაფიას, ფსიქიკას.

მართო მწერლები და პოეტები ამ საშვილიშვილო საქმეს ვერ გაწვდებიან. საჭიროა შეთანხმებული მოქმედება — ერთ ბირთვად უნდა შევიკრათ ენათმეცნიერებიც, პედაგოგებიც, შემოქმედებითი ინტელიგენციაც, რათა ახლებურად გავიაზროთ ქართველი მოზარდის, ზოგადად საქართველოს ხვალისდელი დღე; რათა ბოლოს და ბოლოს სამართალმა პური ჭამოს და დაწყებითისთვის თუ ვერა, დამამთავრებელი კლასებისთვის მაინც შემუშავდეს ერთიანი დედაქართულის პროგრამა, სადაც მეგრულ-სვანურ-ლაზურსაც სათანადო ყურადღება დაეთმობა, როგორც მშობლიური დედაენის მასწავლებელ უმრეტ წყაროებს.

ბოლოს და ბოლოს დროა ჩვენმა ახალგაზრდობამ სრულყოფილად თუ ვერა, საყველპუროდ მაინც იცოდეს ეჭვიმუტანელი ჭეშმარიტება, რომ სვანურის, მეგრულ-ლაზურისა და ქართლურის საერთო ენა პროტოიბერიულია; რომ ათასწლებს მიღმა ეს სამი ერთარსი კუთხე მსგავსი სინტაქსითა და სიტყვებით მეტყველებდა; რომ მართალია, ჟამთა სიავემ შეძლო ერთიანი ენის განტოტვა, დაშორიშორება, მაგრამ ისიც ხომ გვსმენია მდინარის გასხლტომილი ტოტები ოდესმე ისევ შეიყრებიან ხოლმე, რათა უფრო ენერგიულად გაუტეონ ამბოხებული ზღვისკენ.

უნდა იცოდნენ ქართველმა ასულებმა და ჭაბუკებმა, რომ „ლაქუცი“ კოლხური წარმოშობისაა, ვინაიდან „ლაკ“ ჭანურში ძალღსნიშნავს, „ლაკვი“ მეგრულში — ლეკვს; აქედან გამომდინარე — „ლაქუცი“ — „ლაკისმიერ“, ძალღსნიერ საქციელს.

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში ფრიად გავრცელებული სიტყვა იყო „რუსეთუმე“, რომელიც რუსული ორიენტაციის, რუსოფილ ადამიანს გამოხატავდა ირონიულად. ეს სიტყვაც მეგრული წარმომავლობისაა, რადგან მხოლოდ მეგრულში მოგვეპოვება გრამატიკული ფორმა — „ლორონთუმე“ — ღმერთმანი, „მურუმე“ — სულის მადლმა, და ამათი მსგავსებით „რუსეთუმე“, ანუ რუსეთს გეფიცები.

მეგრულის გაუთვალისწინებლად ვერაფრით აიხსნება დაბა „წყნეთის“ სახელი, რადგან „წყნეთი“ სხვა არაფერია თუ არა მუხ-

რანი. მეგრულში მუხაა ჭყონი. ჭყონდიდი, ჭყონდიდელი, დიდმუხას, დიდმუხელს ნიშნავს. შესაბამისად თანდათან ტრანსფორმაციით მივიღეთ ჭყანიეთი, წყანიეთი და წყნეთი. სულ მეგრული წარმოშობისაა აჭარა-გურიაში, იმერეთში, რაჭა-ლეჩხუმში არსებული ტოპონიმური ერთეულები: **ჯინანჯირი** — ციხისძირი, **ჯუმათი** — ძმეთი, **ოჭილაური** — საჭილაიო, **ჭყვიში**, **ჭყვიშიაური**, **ჭანიეთი**, **გუბაზოული**, **კინტრიში**, **ონჭიკეთი**, **ონჯოსეთი**, **ოჯინჯი**, **ონტიფარი**, **ტყობენია** — სამალვისი, **ჩხოუში** — საძროხისი, **ჯარგვალი** — ძელური, **ოჭივარი**, **თრაგვე**, **ოკრიბა**, **მუხური**, **ჯიმისტარო**, **ხოჯალია**, **ოსუნელე**, **ოყვალეთი**, **ოფინხეთი**, **ოფურეში**, **თოფურიათი**, **იმნათი**, **ჭანჭათი**, **ჩოჩხათი**, **ჯონჯუათი**, **ოცხანა**, **ონჯალეთი**, **ოკვარე** — საყვავე, **სუჭითა**, **ჭვათინი**, **წყალტუბო** — თბილწყარო, **ჯამბანა** — ბჟოლეთი, **სახანო**, **მორძვეთი** და ა.შ. სალიტერატურო ქართულში დამკვიდრებულ ფორმათაგან დამახასიათებელია **სერთბა** — ვახშობა, **ორჭოფი** — ორის დამჭერი, ორს შუა მოყოყმანე, იჩქითი, **ბაღიში** — მამადიდი, **კინთი** — ძროხის ცურის თითი, **ბურდო** — ჩირგვი, **დერგი** — თიხის ქილა, **ბიგა** — ორკაპა ჯოხი, **თანაქა** — თუნუქის ფირფიტა, **ქართა** — ბაკი, **ბოგა** — მცირე ხიდი, **ბორკილი** — ბორკი მეგრულში ფეხს ნიშნავს, კაშკაში — **კაკაჩისგან** მომდინარეობს, მთვარის ძალით გაჩახჩახებულის ტოლფასია; **ონხომელი** — ჩხომი თევზია მეგრულში, **ჯაჭვი** — ძეწკვი, **მარყუვი**, **გიდელი**, **ისინდი**, **მანინჯი**; **ლაყუჩი** — რაც ყურისთვის განკუთვნილს ეფარდება; **მარულა**, **მოლაღური** — მელეღვია, **მარჩხი**, **ჩალა**, **ოჯინჯალე**, **ურდული**, **ხაჯალური** — ხარის შესაბორკად განკუთვნილი და კიდევ ვინ მოსთვლის.

ახლა ეს სიტყვები ისე შეიწოვა, ისე შეისისხლხორცა ზოგადეროვნულმა ფსიქიკამ, რომ მისი მეგრული წარმოშობა აზრადაც არავის მოუვა; რა, გავმდიდრდით ყველა ენობრვი თვალსაზრისით, თუ გავღარიბდით, დავჩაჩანაკდით?! სასაცილოა, სატირალი რომ არ იყოს. ვსწავლობთ გერმანულს, ინგლისურს, ფრანგულს, იტალიურს, თურქულს, სპარსულს, წარმოიდგინეთ, თვით ესპერანტოსაც კი და ჩვენი სისხლხორცი ძირების მეგრულ-სვანურის შეთვისება გვეთაკილება, ურომლისოდ ვეღარაფრით ვიქნებით სრულყოფილი ქართველები, ვინაიდან, როგორც აღრე აღვნიშნეთ, ქართველობა ყველაფრის ერთიანობას, ანუ მათემატიკის ენაზე ქართლელს პლუს კახელი, პლუს იმერელი, პლუს გურული, პლუს მეგრელი, პლუს სვა-

ნი, მოკლედ, უკლებლივ ყველას ჯამს გულისხმობს, ასე რომ, ჩვენ, დიახაც, გვმართებს ცოტათი გაქართვლება, ცოტათი გაკახვლება, ცოტათი გაგურულება, ცოტათი გამეგრელება, ცოტათი გასვანება, ანუ ცოტათი გაყოველკუთხეობა, გაიმერამერლობა, რათა სრულფასოვან ქართველებად ვიქცეთ. ასე რომ, ვფიქრობ, უკმეხოებაში არ ჩამომერთმევა მოკრძალებული განაცხადი: **ქართული ხალხური პოეზიის თუნდაც შედარებით სრული ანთოლოგიის გამოცემა კვლავ საშური საქმეა და მისი წარმოსახვა მეგრულ-ლაზურ-სვანური ნიმუშების შეუჯერებლად ნებაყოფლობითი თვითგანძარცვის ტოლფასია-მეთქი.**

ახლა საკუთრივ იმის თაობაზე თუ რას წარმოადგენს თავად მეგრული პოეზია და რა საუნჯე-განძიო აპირებს იგი ზოგადქართული სულიერების ოკეანის აღვსებას. მეგრული პოეზიის მკვლევარები მუშათა საუფლოს კოლხურ ჭირნახულს პრეისტორიულ წარსულში გადაისვრიან ხოლმე და რაღაც საკრალურ მნიშვნელობასაც კი ანიჭებენ. მაგალითისათვის: **ბუა დიდა რე ჩქიმი, თუთა მუმა ჩქიმი, ხეინა-ხეინა მურიცხეფი, და დო ჯიმა ჩქიმიო**, როცა მედიტაციობს მეგრელი ჭყორი, აქ უსათუოდ ვარსკვლავთმრიცხველის თუ მოგვის სამყაროთმცოდნეობის უხეფებს ალაჟვარდებენ; მეტიც შესაქმის ნოტარიულ დოკუმენტად წარმოსახავენ ამ ოთხსტროფეულს, როგორც ეს ზოგ ეზოთერიკს სწადია იოანე ზოსიმეს „ქებაით“ გაბრუებულს. ფილოსოფიურს მიაკერებენ ხოლმე მსჯელობისას პოეტს, როცა საგნის არსს, დროის, მატერიის რაობაზე გააყვანტალებს თავს, რაც წმინდა სისხლის გულუბრყვილობაა. თავად „ბორჯი“ კი, მეგრული პოეზიის მწვერვალი რომაა დანიელ ფიფიას ხელიდან გამოსული, სისულელეა მოვაქციოთ მასალის კლასიფიკაციისას ფილოსოფიური აზროვნების კატეგორიაში და ამ სიმალეებიდან ვაშენოთ მერმე ჟღუა ქოხმახები თუ ისლითნახური ჯარგვლები. ყოველივე, რაც ერთგვარი დაფიქრებაა პოეტისა სამყაროს აგებულებაზე, გაფილოსოფოსებას სულაც არ ნიშნავს. სად ფილოსოფია და სად — პოეზია. შეუთავსებელი ცნებებია ჰეგელის სწავლებითვე. ასევე სასაცილოდ მეჩვენება ფრაზა: **ბარათაშვილის ფილოსოფიური ლირიკაო**. რაოდენ შეურაცხმყოფელია ეს სიტყვა, ამ მართლაც აბსოლუტური ჭეშმარიტების წვდომის მდომელი მეცნიერებისა! რა ესაქმება ფილოსოფიას იმ მიწიერებასთან, როცა ნაპოლეონს სამარე ევიწროება თუ სული ბოროტი მოხმობილია პოეტის წინამძღვრად? ან

ობოლი სულის საბრალობა როგორ მიესადაგება ფილოსოფიურ განზომილებებს, რომელიც საერთოდ შეეჭვებული სულის არსებობაში? ამაზე მეტი ინფანტილიზმი გაგონილა? მაშინ რა ქნან „ღუშური ელეგიების“ ავტორმა? გოეთემ? დანტემ? მოვლენისადმი ფიქრიანი მიდგომები სულაც არ ნიშნავს ფილოსოფიურ აზროვნებას. ცხოვრების რაობაზე დაფიქრება დამახასიათებელი შენაკადია ხელოვნების ნებისმიერი ჟანრისთვის, მაგრამ ძნელია მათგან ფილოსოფოსთა ნატურის გამოძერწვა. სამყაროს, ადამიანის არსის თაობაზე, ვერც ჩვენი გუშინდელი მელექსენი იუბნებენ „გილგამეშის“ ეპოსის შემოქმედზე მეტადრე. უმჯობესია პოეტებმა მუზათა საუფლოს მივხედოთ, პლატონთა ყბაში ხელმეორედ ჩავარდნა თუ არ მოგვიწადინებია. ნუ აღვემატებით კათოლიკობის ხარისხით რომის პაპს, და გავაგრძელოთ მსჯელობა იმ მიმართულებით, რომ მოშაირესთვის სულაც არ არის აუცილებელი ფილოსოფიური გაფხორილობა, **აქაოდა შემომხედეთ, რაოდენ ჩავაიროვლვარ სამყაროთსეულ მჭვრეტელობაშიო**. ამის თაობაზე თქმულა მწუხარე სახის რაინდის საუფლოდან მთელის სარკაზმით, მეტიც — რამდენადაც პოეტურია შემოქმედი, იმდენად განწრეტილი ზედმეტი ფილომანიური კვლუტობებისაგან,

— **სომ ხედავთ, რა ბიჭიცა ვარ, მთელი თავით აღგემატებით, ვინაიდან საგანთა ბუნებას მეტადრე განვჭვრეტო.**

— **არა მე უფრო დიდი მოასტრონომო პოეტი ვარ, ურანიას განსრითო.**

— **გეკადრებათ, მე გენეტიკურ ხლართებში ნაძრომიავლვარ ფრიად, დაფნები ჩქარაო,** — იჭინთება მავანი მესამე, მაგრამ ყველას ავიწყდება, რომ პოეტი უმთავრესად პოეზიით ფასდება, როგორც ამას ჩინებულად ახერხებს ღვთაებრივი ჰომეროსი: არც ზედმეტი მოყვდებით გაბეზრებს თავს და აღარც გამიზნული მღუმარებით გიწვრილმანებს სულს. მოუღლეელი ქარავანივით ჯიუტად მიემართება ქვიშისტოლა სახეების უდაბნოეთში და ხასიათების საპალნეებით დაჯორგილი აქლემებით მიემართება უკვდავებისაკენ. ეს იშვიათი გამონათებაა. **არა განსწავლულობის მტკიცება,** (ამტკიცებს, ის, რომელმაც არაფერი იცის), **არამედ ხასიათების და სიტუაციათა დაურვება პოეტური ხერხების მართლზომიერი გამოყენებით.** ფორმულასავით გამომდის. პოეტისთვის ლექსი-საცხოვრისის ძირითადი საშენი მასალა სიტყვაა, რითმისა და რიტმის აქ-

სექსუარებით და არავითარ შემთხვევაში კათედრალებიდან საკუთარი უმწიბრობის მენტორული წარმოჩენა. ამ თვალსაზრისით თუ განვიხილავთ მეგრულ ხალხურ პოეზიას, უამრავი მშვენიერი რუ და ბინული წამოკამკამდება ლირიკის სახით, რაც ძირითადად შეყვარებულის წაგვრით თუ სიშორით შეჭირვებული სულის კივილია. ეს არ არის მისტიკური სასოწარკვეთა, არამედ თვალამღვრეული დაღონებაა, ოდესმე რომ ამოირწყება ქუსლში ჩარჩენილი ეკალივით. **ოუ, ნანა, ჰოუ ნანაო**, ასდევნებია კოლხის სულიერებას განუყრელ რეფრენად, იავარქნილი მამულეთის ექო და სადაც უნდა რანდავდეს პოეტი სტრიქონს, უზენაესის, სამშობლოს, დედის თუ სატრფოს სახიერების მოსახელთებლად დამიზნებულს, ყველგან **ჰოუ ნანად** აელანდება, **ჰოუ ნანად** აეგზიანება დაწდევებული მელანქოლიის უტყუარ დასტურად. მიუხედავად ყველაფრისა წინდებულ წიგნს „**ჰოუ ნანას**“ ნაცვლად მაინც „**არამხუტუ**“ დაერქმევა სახელად — კოლხური ღვთიური რეგალიებისა და მდგომარეობის უმთავრესი მახასიათებელი დუენდე.

ამ ლექსებს ვერც ჩასტუმრებს უწოდებ, ვეღარც — რობაიებს, ტანკებს და ხაიკუებს, თუმცა აზრისა და მოცულობის იშვიათი ტევადობით ენათესავენა კიდევ მათ. შაირის ნახევარი სრულიად საკმარისია ამ უმაგალითო ჯადომომნუსხველობისათვის. გაიელვებს ცინინათელასავით, იგივე მარწკინიას მსგავსად, აიყოლიებს თანატოლების ამაღას და ვარსკვლავიან ცას შეუნათესავენს დედასაქართველოს-კენ წამოდინებული კოლხური სინამდვილის ბინდისპირულს.

მა წვალებას ვორექუნნი,
თიშა გური მის აჩინე,
თიცალი რე ჩქიმი გური,
ითამ ყბურს მიშაჯინე.

აია რე, ბაია რე,
ბაიაშგ წორი თანაფა რე,
ქირსე რე დო კალანდა რე,
წაკურთხია — დიდი დლა რე.

მესიშე ჭვემა ორქო რენ დო
ივანობაშე — ვარჩხილია,
კვირკეშე ჭვემა დულა რენ დო
არგუსოში — დაჩხირია.

ქოსხაპე ძღაბე, დოფიგურე,
თეცალე სხაპუა სო დიგურე,
აშო ქიმიხვარჩალე ვარა,
იგებ გვალო დოგიღურე.

საყვარელი მიცორდასია, ნანა,
ჩქიმე თის ოკო დინორდასია, ნანა,
კუჩხის ოკო მიბონდასია, ნანა,
ხურხის ოკო მიჯუნდასია, ნანა.

სქანე დო ჩქიმი ცოროფასუ,
აშენტირე დიდი გვალა,
ი გვალაშა გინილინე,
უკულე მუ ბქიმინა ვარა.

ცირა მუჭო ოსვისინა გოგო, როგორ ინაზები,
ეგებ ე შურო ვარწანდე იქნეს სულაც არ გწამდე,
იშენე ქიგორლუაფუდა მაინც თავზე შემოგეველე,
სოდგა მიოკვანწანდე. სითკენ წალერწამწამდე.

გოლას ქუა მიკოძუნი,
ზენიშე გიორგინაფალი,
ძღაბის თოლი ელაძუნი,
ბოშიშე გოდინაფალი.

ვაი, შური, საყვარელი,
მუ კოჩი რე შეყარელი,
აკას ფერი ვეგნოდუნი,
ჩქიმე ცოროფილ ვაშარენი.

გური შეწუხებულე მათუ,
შური აკოკორობილი,
ნიტე ართო ქობუანი,
მა დო ჩქიმი ცოროფილი.

ცაცხუს ჯინს გითვობექე,
ბორია მიქაქალუანს,
ცოროფილიშე ნარაგადა,
გურცუ მიცხვანტალუანს.

ოჩხომესი ჩხომი ბჰოფი,
ოქუალეს ლაჭაჭია,
ბოშეფს ქუენურცხონაფუნა,
საარშიყო ფაჭაჭია.

სქან ცოროფა მილუანს,
ცუდეს ვამორინუას,
სითუ მიგო ოთანსუ დო
მათი მუმოდინუანს.

მა დო ჩქიმი მაჭუალი,
წორო ვორდით ამჭუანი,
ასეთ ვაფმუ სოდე დობდვი,
ნამ ხვარჩინ დო ნამ ჩუანი.

ჭიჭე ორქო ქოპუას,
ჯიბეს ქელმოკვაკუას,
მუშ მამალას მიმეშორი,
ნიტე შურო ვაპუას.

ტანი მშვენიერი გილუ,
ულა გიჩქუ სი სქვერიში,
ჭირი ქობლოლამუდასუ
სქანი ჩელა კისერიში.

მახა, მა სქანოთ კირიბი ვორდა,
ირი გაჭირებაში გალუაფარი,
მახა, მა სქანოთ სანთელი ვორდა,
ხატიშ წოხოლე ონდლულაფარი.

თიზმა გიძიცინუდას,
მა სი მუზმა მონგარე,
თქვან გურ დაქეჭებედას
მუსხით ჩქიმი მონკარე.

სინჩხე მათუ, ჩხურუ მათუ,
ლუმა ვადომრულუაფუ,
მუშენია ბკითხენტუ და
გური გიშამცუნუაფუ.

ვო, ბჟა, ვო, თუთა,
ვო, ჩქიმი თამურია,
წყარი რჩაო, ღვინი რჩაო,
წყარიშგ მოლე დოირჩაო,
ვო, ბჟა, ვო, თუთა.

ხედავთ, ოთხსტრიქონიანობა დაირღვა. ეს კანონიკური ახირებულობა თქვენი მონამორჩილისეულია, თორემ ზოგი მათგანი სამ-ოთხ ტაეპში ტკეპნის მიწას, ერთსა და იმავეს ღიღინებს გაფუჭებულ ფირფიტასავით. ჩვენ მიგვინიჭებია კონცენტრირებული მიზანსწრაფულობა. თავად სტრიქონის ოდენობა ლექსში გულუბრყვილობაა ახირებულ მათემატიკურ შეზღვევებს დავუქვემდებაროთ. სონეტის არტახები გასაგებია პოეტური ჭურჭლის მნიშვნელობით. იგივე ითქმის ტრიოლეტებზე, კანცონებზე, სხვა კანონიკურ სალექსო ფორმებზე, მაგრამ მეგრული ხალხური პოეზია ჯერ ხომ პირველყოფილი მშვენიერებით იფუნქციონირებს, თვითნაბადი ბრწყინვალეობით თავმომწონეობს ოსტატის წინაშე, რომელსაც სულ მალე პიგმალიონის სხეულის სამშვენიისად გადააღწვამს შემოქმედი იგი. და თუ ამ კუთხით კვლავაც გავაგრძელებთ კვლევა-ძიებებს მეგრული ფოლკლორის კონტურების დასადგენად, ერთობ მოზრდილი ულუფა შემოგვეგებება სულის საღაღობოდ და სათრეველად.

ვოჯანუქ ჩქიმჯ ჯარგვალს,
 კარგ კილერო, უმინჯურო,
 ქუმორთ ჟირი მაჭირხოლქჲ,
 დურჭულესუ მხიარულო.
 ქიგმაშინჯ ცოროფილქჲ,
 გურქ მიმაჭუ უგემურო,
 ცუდეს თემჯ მილემგარქჲ,
 მუჭო ჩქეჩქი უძუძურო.
 დობლური და დომინგარი,
 გომიტახი საფულე,
 სქანი ჭიჭე კუჩხეფითუ,
 დიხა ქიმნოჭაპულე.

სერი რე დო ჩე გოლას,
 ამარჯ გურქუ გეკოლას,
 ჩქიმო თუთა ვათუთენს,
 ორთუმელშა მეხოლას,
 ცოროფილცუ უგურე,
 დუდშა მუთუნ ველოლას.

ვარდისუ დო ჭუჭყელესუ,
წორო ნოდვედესუ ბინა,
ვარდის ჯუნა ქობვადუდა,
ჭუჭყელესუ — მიკოჯინა?
ჟირიხოლო მაფალუ რე
განგებაში ენარჩქინა,
მუშგ ნაგორა მუს ცუნსენი,
ბედნიერი ორე თინა.

ირი ქიანა დომილებუ,
ზესქვიშგ სქუა — მართვე შენი,
ბოში დუდი მუს მორწონსუ,
ჩე ქილა დო ღართიშენი,
თინა შხვასუ უჩუქებუ,
მუში შურის მარდიშენი.

იშო ძღაბი დიკონით,
ჯამკაკალი კიკონით,
თქვა ბოშეთსგ მი მერჩანა,
ბადიდეფი დიგორით.
დუდი ტყურათ მოილუნა,
მოკონით დო მიკონით,
ორთუმელშა ხე ქეითვიდით,
სისმარეთსუ დიჯონით,
ვარა დუსუ მეხვარით დო
დროშე მიდეტირკონით.

ართი ჯოლორი ქობუნსუ,
გერშა უგუ ნაფოლე,
მიდგარენქგ გომიზაკვუ,
ქომიჭკუმუნს ნათოლე.

კიბირს ორისინუანს,
 ხორცი მეუნჭაფოლე,
 ბების ღუმეუ ვემნაზუე,
 ბაბუს ჩოგანგ ვათოლე,
 ოში ვერსი მიდეპუნგ დო
 სინჯას გემნუკათოლე.

სინჯა მურსია, მოზოჯუნსია,
 სინჯაშე ნაბადი მოქოსუნსია.
 სინჯაშე ცხენია, ჭკოლა რენია,
 ონანგერია — ხანტურელია.
 დიანთელია რაგადანცია:
 — სინჯას მუ ბჩათგ მა ღურელია.
 მუანთელია რაგადანცია:
 — ტარან ბჩათგ დო მუში წვენია.
 ცირა თეესი რაგადანცია:
 — თხა დუცვილათგ ამუსერია,
 ჩქიმი ქომონჯი ნაგურეფი რე,
 აფიცერი რე მაიერია.
 პაპუ ყებურშა მეჩოჩუნსია:
 — სინჯაშე ოშმეში მოჭვამ მუნსია.

ართგ ცოროფილგ მათ ქოპუნსუ,
 გურშა მიხუტოლუანსუ,
 მა სოთინი მიდაბრთი და,
 შხვასუ ქიმიჭანუანსუ,
 ჩქიმგ საფულეს ტახუნდანი,
 თითგ ოხვარუ თხორუასუ,
 ქიანას ოსურქგოჭყორდუ და,
 თიმწკმა ქუმომგორუანსუ.

აშო ბოში, ცაღაია,
სი ჩქიმჯ ოჟღვარტაღაია,
სქანჯ მენდულტუ მუშო მოკო,
ქარვასლა დო სარაია,
სი სქანჯ ნაბადგ მალეჯუმე,
მა მალვენუ დარაია,
ვართგ ზოთონჯი მეცილებნა,
ვართგ კვირკეში ჩხანაია.

ვოისარაიდა, ვარალო,
სი მართალო სარალო,
ჩქიმი დუდი ქიმერჩას,
ლურიშგ მიოსვარალო.
სი დობჭვი დო სი დობხალი,
სი რე მომიკიონტე,
ირკოჩგ თესუ მირაგად
თე ცოროფა მიოტე.
მარა ენა ვემმატებე,
შური მიდგუ დიოდე,
მალას ქომიძირუდას,
კუნთხუს ელმაფიორდე.

ვგონებ კმარა კრიალოსნის მარცვლა. სანამ ჩვენს თითებს ქარვის სიყვითლე მისძალებია, უმჯობესია შედარებით გულწამლები სტრიქონებისაკენ გადავეშვათ.

ჩქიმი ცოდა უღუდასუ,
მიდგაშგ დაჩხირგ მა ბჭუნსგნი,
ნანა, მუში მამწარა რე,
გიცორსუ დო ვარცუნსგნი,

ხოლო უფრამ თინა ორე,
 ელუქუ დო ვამურსგნი.
 გვალო დუდიშ ოცვილარი,
 კისერს ნტყოლუნს ხამუსგნი —
 შხვამ ცუბურს რე მიკოსქვილი,
 მოჭვაცალო ვალუნსგნი,
 კანკალეშა ტუს იხვატუნს,
 თოფურ ხვადუდ ნამუსგნი,
 არკვანს ძალით უკვანწუნს,
 მუშოთ იჩილამურსგნი.

მუჟამს იხი შერენს დო
 ზღვა დო გვალას აკათუნი,
 მეხი კირდეს ონდლულუნს
 დო ზღვას კართე აკართუნი.
 მუჟამს კონკა დიხას წაწუ,
 რობუს ნოცორგ აკარდუნი,
 მუჟამს ქუა ზღვას ენოძუ,
 შონური დო ლაკადური.
 მუჟამს სკუა ეირჩქინდუ დო
 ლიმუაშოთ ვაგარდუნი,
 მუჟამს ჟინცა ჟინცა ვარე,
 თუთას მურიცხე ვაქარგუნი,
 მუჟამს თოლეფეე ჩილამურიშე
 ძიადიათ მახარგუნი,
 მუჟამს დიდაქ ვამანთხორ დო
 მუჟამს მუმაქ ვამარგუნი,
 სი სო რგორა მა თე დროსგ,
 ვარა ხუჯგ მუთე ვამართუნი,
 ხუცე თიმწკუმა მისქვამენქო,
 მუჟამს რინაქ გამათუნი?!

ირფელგ მოსალოდნელი რე
კოც ღურაშა მოხვადას,
მარა ოკო ვაშქურნას დო
ქომოლურო დოხვადას,
ცხენგ თოხარიკგ ქორცუნს და
საღარგ რდას დო ნოღა რდას,
თუდო რობუ ეთგობდას,
ოღონს ჟიშე ბოგა რდას,
ჩხორო ღურუ რძირძონდას,
ოღონს თელა გოხვარდას,
ცოროფილი ქორცუნსუ და
შარა ჩალამ-თორსა რდას,
ღუცუ ჭკუა ქორდასგ დო
თუმაშენი ქორსა რდას.

მუჟამიშა უჩა ბედი,
მა თაშგ გილამცუნანქუნი,
უკულგ რენო მაკეთენქგნ,
ხესი ქე შგოდინუქუნი.
მუს გიჩირთი ქომიზოჯი,
მუს რე გიღმონღურუქუნი,
ჭკვერშე ხვადუ პატიება,
მეჩირთასი ცურუქუნი.
აკა მუთუნ ჯგირ ქომუჩი,
უსამართო ვარექუდა,
ქომუჩი დო მიდამილი,
ჯგირო ვემიბხვარენქუდა.
მიმაჩამალ, მიდმაღალარ
ეგებ შხვა დო შხვა რექუდა,
ჟირიხლო დომიდური,
ჩქიმი აკა ვარექუდა.

ნათქუელ რე ყვარია ყვარიას
 თოლს დღას ველუღანსია,
 ჯოდორ ჯოდორიშ ტყუბისუ
 ვახვატუნსუ დღასია.
 ხუც ქიმეჩანს ჯიმა ჯიმას
 და ქელუდორთ დასია,
 მარა ჩქიმო მითინ ვარე,
 ქიბშქვიდუდე წყარსია.
 ართ ძვალ მიშაბძ უბედური,
 ბრალ ვოულუ შხვასია,
 თისუთ გეიშამღანდანიანი,
 გომჭურუნდი ზღვასია.

ჭამა მადაში მოდის. შევჩერდეთ თუ განვაგრძოთ სვლა მეგრული ხალხური პოეზიის სიანკარისკენ? ორიოდ შეტრიახი და გვჩაგრა წარმოსაჩენი და იმედია, თვინიერი, უკეთ, გულისხმიერი მკითხველი ამა-საც მოგვიტევენ. გვიხსენებია ამ ლექსებისათვის დამახასიათებელი მოტორული საზომი შაირია, მაგრამ თავად შაირობას, კაფიაობას ერთ-ერთი წამყვანი ძალა ასაზრდოებს სხეულის სხარტულობის წარმოსაჩენად — ენამოსწრებულობა შეწყვილებია პოეტურ აღმაფრენას, სიტყვისგების ფენომენს. რითმებით კენჭაობა და ბწყარეობით ფარიკაობა ანაპერწყლებს ჩვენამდე მოღწეულ ნიმუშებს:

მაყარე

— დუღმაყარე გოხოლუქ,
 საბაია ბარდეფული,
 ხვალე მობრთინგ ვაიჩქუდას,
 ართო ვორეთ არყბული.

მენძელი

— ვითი ხოჯი დოიჯვლით დო
ხოლო ვარე ბაღებული.
არძა ართათ მუს მიშით,
დუღგ რცოფუნა არდებული.

ქვერი

— მუში დროს საჭირო რე,
ქოთგ დაჩხირი, ქოთი სპიჩკა,
ვარა სქვერი ქოიძირუნო,
რჩინგ გერიში მუნაქინჩა,
ხუმლა ცვალი ქოცოფენო,
უკიბირეშე მიკნასქინჩა,
მაფშალიათ ვეგმოდორთუ
გიჩქუდასუ გოლურ სკვინჩა.

კაკა

— სპიჩქა-დაჩხირგ საჭირო რენ,
ენა მის რე ვაუჩქუნი,
რჩინუ გერქუ, ბირგულამქუ,
ქომძირგ სქვერი დოქინჩუნი,
ხუმლა ცვალი უკიბირექ —
დალიბორგ დო დოსქინჩუნი,
გოლურგ კვინჩაქ მაფშალია —
ოჭოფუ დო დოჩიჩუნი.

ალბათ, მისახვედრებელია, საუბარი საითკენაც მიმყავს. იტყვიან ხოლმე: ფოლკლორიო, ხალხური პოეზიაო, იმას კი ვივიწყებთ, რომ ამ კრებულობის, ამ ამორფული ინდივიდუალობის შემმუსვრელი გაურკვევლობის მიღმა, ყოველთვის კაშკაშებენ ცისკარის ვარსკვლავით რეალური პიროვნებანი, რომელთაც მერე და მერე წუთისოფლის მსახვრალი ხელით დიდის მონდომებით მოაყრის ხოლმე დავიწყების ხენეშ ქვიშა-ხერგილებს. კაკა ჟვანია ისეთივე რეალური პიროვნებაა მეგრუ-

ლი პოეზიისათვის, როგორც იაკობ აკობია, ლადი სალაყაია, დიდი დანიელ ფიფია, თუ სულაც ახლახან აღმოცენებული მათი შთამომავლობა. ისინი ავტორობის წინასწარ დავიწყებისთვის განწირულ სტრიქონებს გულმოდგინებით დაჰფოფინებენ თავზე და წამითაც არ ეპუებიან ბორჯალთა მომაკვდინებელ ჩაქუჩებს სამზეოზე ამოტივტივების ჟამს. ძალზე ცოტანი არიან, სხვადასხვა ხელწერის, სხვადასხვა ტემპერამენტის და პოეტური ბიოგრაფიის:

მურთაზ ჩახავა ღვთიურ გზას გაჰყვა, ეპისკოპოსია, იოანე-იონად წოდებული, მაგრამ უფაქიზესი ლირიკით იმთავითვე მოხიბლა პოეზიის მოყვარული ათასობით გული. ხალხური წილიდან ამონაზარდია მისი სიმღერა, შაირის დიაპაზონის, და მაინც კონტრაპუნქტივით ცვლადი დოდან დომდე.

შუკო ჭიქია პროფესიონალი პოეტია. რომანის ავტორი ზემოთ დასახელებული ავტოხელოვანის დარად. სიტყვის ძარღვიან მაჯისცემას დადარაჯებული, საკუთარი კუთხე-კუნჭულის მეციხოვნე და, ალბათ, შეუდარებელიც სხარტულებით, კაფიებთ, ფუნგარიებითა თუ ფერწერული მიმართებით სტრიქონ-სტრიქონ. ჩვენც გავშაირებთ ერთიმეორეს სიჭარმაგის წლებში, რომელსაც როსმე უცილ-ობლად იხილავთ — „არამხუტუს“ შედარებით სრულ გამოცემაში, აქ დამატებით შეიძლება გაცხადდეს, რომ შუკო ჭიქია თავისი პოეტური პლასტით დანიელ ფიფიას პირდაპირი ჩამომავალია, ამ მართლაცდა თვითნაბადი პოეტის შეუდარებელი პოპულიზატორი და თავადაც იშვიათად გამოგვიძერწავს ხოლმე ოქროსხმულ სტრიქონებს.

ლაშა გახარია, წერილის დასაწყისში დაბეჭდილი „ხოჯორიას“ ავტორის, კაპიტონის, ვაჟია, ისიც პოეზიის მაღლსა და სიჯიუტეს მოთმინებით დაჭიდებული. ცაბაოთთან მარკინალ იაკობსავით გააქვს წუთისოფელი და მაინც კმაყოფილია, ნეტარი, ვინაიდან დარწმუნებულა: ვერაფრით შემოვიდოდა ჩვენში დუ ფუ, ბო ძი უი, ხე ჭი ჭანი, ჰაფეზი, პუშკინი, ლონგველო, თუ სხვანი და სხვანი, რომ არა მთარგმნელობითი პრაქტიკა; ლექსის გადატანა ერთი ენიდან მეორეზე ფრიად უმადური შრომაა ათადან და ბაბადან მოყოლებული. თვალსაჩინოების მიზნით ამას ქვემოთ „არამხუტუს“ ერთ-ერთი ლექსის, „მწვილდ-ისრის“, თარგმანით გაგიაშკარავებთ უფრო ხელშესახებად. აქსიომაა: არსებობს დიდი და პატარა ენის ბაჯალლო პოეტი და მათ შორის სასწორის პინის მერყობას სრულებით ვერ დაეჭობა გება მილიარდს მეტი ჩინეთი თუ მილიონს ჰიპო სამეგრელო; მართლაც, საცოდაობაა გენიოსებს შორის საზღვრის დადგენა მათი ლი-

ტერატურული მემკვიდრეობით. გენია ყველგან გენიაა. უდაბნოშიც ძალუძს მას იხეთქოს ძალუძმად მიკროოაზისის შესაქმნელად თუნდაც. და ცოტაა განა ყოველივე გრანდიოზული ხრიოკი ქვიშის დაოკების გზაზე?

ლაშა გახარია ტელეფონოდან მიკითხავს ხოლმე სულისშემძვრელ სტრიქონებს. ამას წინათ პოეზიის სალამოც კი გამართა უნივერსიტეტის 93-ე აუდიტორიაში, ჩვენი პოეტური ნათლობის კათედრიდან, მაგრამ ვირწმუნე, ძუძუენაზე მას გაცილებით მეტის გაკეთება შეუძლია, რომ არა ზოგადეროვნული მწერლობის შიში: **შეხედეთ, ქართული ენის მოღალატე! ქართული ენის მტერი!** ეს შიში თითქმის ყველა დამწყებ თუ დაბეზრებულ პოეტს თრგუნავს ჩვენი კუთხიდან, მხოლოდ თქვენს მონა-მორჩილს გადაულახავს იგი სამშობლოს უსაზღვრო სიყვარულით გულანთებულს; იმის რწმენით, რომ ჩინელისთვის, არაბისთვის, თუ ბრიტანელისთვის უმნიშვნელოა რომელი კუთხის კილოკავით იფერციაგებს მისთვის სათარგმნელი მასალა: ქართლურით, კახურით, ფშავ-ხევსურულით, სვანურით თუ სულაც — მეგრულით; მთავარია, რომ ეს პროდუქცია მსოფლიო ბაზარზე „ქართულის“, დიახ, „ქართულის“ იმიჯით გავა, როგორც ეს აქამდე მოხდენილა ჩვენი ფოლკლორული ანსამბლების ჯადოქრობით. მსოფლიო მაყურებლისთვის განურჩეველია „ლილეოს“, „ოდონის“, „მრავალქამიერის“, „ხასანბეურას“, თუ „კრიმანჭულის“ სიტყვიერი ბაზისი. მისთვის თავად უანკარესი დედაქართულიც დახურულია. ერთადერთი პოლიფონიის შეუდარებელი ჰარმონიულობით მონუსხულა და პარალელს თუ ვაკლებთ დასახელებულ ფენომენტან, აქ ოდენ ადგილი შეეცვლება თავად პოეტურობის მადლს, თავად სიტყვის გენიის თავისებურებებს, რომელიც მათემატიკური სიზუსტით გადადის ერთი ენიდან მეორეში ჰომეროსის ჰეზამეტრული აზროვნების შესატყვისად. ამიტომაც მიმაჩნია პოეზიამ მეტი ყურადღება უნდა დაუთმოს თავად პოეტურობას, ხორცის ამოტანას გულიდან; ეს უმთავრესია ლექსისთვის, ვინაიდან გნებავთ უიშვიათესი რიტმისა და რითმის ჯეჯიმები, ბრდღუნად უვარგისი ჩიტის ბადალია განსაკუთრებით თარგმნისას. ესეც რომ არა, გასათვალისწინებელია ბალადათა საშვილიშვილო ტრადიცია და ვაჟას განუმეორებელი პალიტრა: ეპიკური მასალის შეწნეხვა ლირიზმთან. ამდენი იმსთვისაც გვისაუბრია პოეტ ლაშა გახარიას ინდივიდუალურ სულთაფენაზე, რომ კარგა ხანია იგი ეპიკურ პოემას ეჭიდება, თანაც მეგრულით, ესოდენ ჭვარცმულით და თავგადაკლულით ზოგადეროვნუ-

ლი ცნობიერების დასამკვიდრებდად. რამდენჯერმე შევეხმიანები ტელეფონით. სასურველი ნიმუშების მოპოვებას ვცდილობ. იმედია, სანთელ-საკმეველი თავის გზას ეწევა; და კიდევ ჩემს ხელთ არსებული თენგო ფეტელავას და გვანჯი სიჭინავას — „თხუმუს“ ავტორის სტრიქონები. აჰა, კვინტეტი ჩვენი პოეტური საძმოსი სამეგრელოდან, გიგანტი კოლხეთის ნაწყვეტი შურობუმუდან, რომელმაც ბალავრობის უპრეცედენტო ფუნქცია იკისრა უკვდავი საქართველოს მშენებლობის გზაზე, მაგრამ უმჯობესია ახლა თავად ავტორებს დავუგდოთ ყური:

მშრონაჲ ჩახსაჲა

ამდღა გვალო
 შხვანერ დღა რე, გვალო,
 ჭვენს დო თუნს დო
 ქარ ირქენსუ ძალო,
 ჰეი, ვარა!
 დუს დიბილუნდი, მარა
 ხვათახვალე
 ვადმატებექ გვალო.

უცორდენი — იზმა მუთა,
 ოუ, ნანა, ნანა,
 გიცორდა სუნ — ბჟა დო თუთა,
 ოუ, ნანა, ნანა.
 მაჭიშუენ გოკო მუდა,
 ოუ, ნანა, ნანა,
 საქმე ბრელ დო შარა კუნტა,
 ოუ, ნანა, ნანა.

ჰო, იორე, იორე,
ჩხანა მიჩხანე დო
ორო მიორე.
თოლი ქონჯანსი და,
გური ქონჩანსი და,
ლურა მიჰარე დო
მითინ იცორე!

ჩქიმი ბაბუ, ჯგირი ბაბუ,
მა სი ვამორჰიშაფუქ,
სქანი ჯინჯი ჯინჯი მაფუ,
სქანი ნერჩის მიშვოფუქ.
ეთი ჯინჯი, ჩქიმი ჯინჯი,
ჩქიმე შურიშე ომორდუალი,
თინა ორე ჩქიმი მინჯე,
ჩქიმე ძვალიში ორტუალი.

შოლუმე მუმა დო ჰკვარი კოჩიო, ნანა,
ჰუკი ოჰოფი დო ჩხვერი ქოჩიო, ნანა,
დაჩხირ-კოჰობი, ნორჩალს დოჩვიო, ნანა,
შოლუმე მუმა დო ჰკვარი კოჩიო, ნანა.
ავავაია ჩქიმი ბედისია, ნანა,
ჟითუო წესი ამიგესია, ნანა,
ექი ღორონთი გაგიგენსია, ნანა,
შოლუმე მუმა დო ჰკვარი კოჩიო, ნანა;

იშენე ჩქიმი ჯიმა რექ,
კიდირს ლიშო მიმაგენე,
ერიათ დო მორიათ,
გურეფს მოძულ ბორიათ,

ეთემ გილეთიკინანდი,
კოჩი განშე დიკინანდგ,
იშენგ ჩქიმი ჯიმა რექ,
მუქ გაღოლუ, ჯიმაგე!

— გომორძგუა ჯუმა სქანი,
— გომორძგუა, ჯუმა,
— მუჟო ზოჯუნს მუმა სქანი?
— მარდიელო, ჯუმა.

— ჩქიმი მუმა დო კუმა,
— სქან ჭირიმა ჯუმა,
— თითო ყანწი გეფშვით ღუმა,
— სქან ჭირიმა, ჯუმა.

დიისერგ უსერეთ,
ცა გიორე ონგარგ დღას,
ქარგ იმბარს დო ფურცელეფს,
ევრე-ავრე ოფართხანს.

გოოვალგ თოლეონჭეს,
ცაქ გიხირიტ საბჟალეს,
შქურნაფილგ ტორონჯეფქ
გვალა გეგნიტკარჩალეს.

სო იდი დო სო ფურინი,
სო იდი დო სო ფურინი,
ქარწჷქ მუჟო დობლურინი,
ნიტე ღურელგ ქოპუნინი.

გურქეკომცუ ქუმუცალო,
თოლეფქ ემაფშე ვალუას,
მუ გურზუ დო მუ მუცადუ
ჩხანაშე გითოფალუას.

ლაშა ბახარია

მრიათონი

(პოემა)

ოდაბადე

ცა-ოჭმარეს ზესქვე გილახე,
ცა-ონჯუას — მელალური,
სქანგ ოსქვებურქვამათქუნი,
კოჩქ თაშე მუჟო ალაბლური?!
ვართ მასქურო ეშმოლგ შურქუ, —
ქიგნორქუე თუმასგნი:
სქანგ უჯგუშო მის უჩქ, ცაშა
მუ მეულუ კუმასგნი...

ნარლიშე ცას გილაცონგქ
პირსელიში მუმულჯგუა,
გინაცია სამარგალოს —
ჯგირობუას უკუჩხუა.
ირკოჩიში მენძელი რექ,
გონჯლორუ სუმარუა,
ჭყოლირგ გურიშე ლეცერი რექ
ღურუს ცურუს უვარუა.

სქანგ წყურგილეფგ ვამკოროცხ,
ჩხორო რე, ვარ... ვითოჩხორო,
გურშე მუთი მორფუნცუნი —
თის მეგუხექ ქვითორგ ჩხომო.
ანწუ ვარენო ქომკითხენქ და
ქიგლულგ, ქიგლებლანთირუქ...
ოში ქიანა მიბლი, მარა
ნამთინიშა ვამთირუქ.

რუმე სერიშე ლანდღვე თოლც
 თუთაქსინთე ქალაჭვალგ,
 ჭველეფქ ნირსი გეგნირცხონეს,
 მურიცხეფი იჭვარჭვალგ,
 ჭილამგ ნეძიქ გამკოლგ დო
 ცურუმ ქუას გიკაჭალგ,
 აურე ხობწყარგ მოშინთანც,
 ეურე მაფერ მიკვაჭალგ.

სოფელც კამაცალო ლურცგ
 ელვოჯინექ აკანგ ცას,
 წიწინაფილგ ჩაფლა ლუღის
 ბერწულგ ათაკარკაცანც.
 თუთარჩელა მუნმოქუნცუ,
 თოლგ მეთხოზგ ნაკვაცას;
 დია, მუ რე თე ბუნება —
 ირფელცგ მუჭო დაკვანწანს?!

ლანჯეფი დო თხუმუეფი
 ოჯალემით გონაბადე,
 მალას მაჭარგ გობორდიშანც —
 ბრელგ ბორულიშე მორაგადე,
 გედგ შქირენი, თე ტაბაკი
 ჯგირგ დო სქვამით მორაბადე;
 გაკოკურცხითგ ჯიმაღეფი,
 დომხვამითი ოდაბადე!

თენა რდუო ჩქიმგ სიზმარი —
 თოლც აღმაფაფუდუნნი,
 ტყაშე მათაში ნირსი თუმა
 ანთას ფათი ფხართუნდუნნი,
 ოჩოკოჩიშე ჩილამური
 ირფელც უჩათ ლაფუნდუნნი,
 დიაჩქიმშიშე წირწინუა
 სოფელც აკმოკათუნდუნნი?!

ბალანობას ლაკვაჩხირემც
ართიანც ქიმვოჩხინჩხოლანდი,
ნოცეცხელი გოცენდ ნი —
თიზმა ფარას იფჩონანდი,
უკულ ბზოჯ ნდ დიდ დადია —
ორქო-ვარჩხილს გიფჩხომანდი
დო თეჯგუა ჭყოლოფაშენ,
ღორონთ, მარდის გიჯღონანდი...

მარა ირფელ ტყურა ყოფედ —
ზღვაშა გინორღვაფილ ქვიშა,
მუთუნც ვაგნორზებუედუ
უგამაგაშ ჭარკონტიშა...
ათაშ შქირენ-ცუმენულქუ
დუდ ქიმიბლი შქაბორჯიშა,
ჯიშტის გინოჭარუედ —
ჩხე ყბურიშ ნაბორდიშა!

აფხას მუთი გერჭარუნი,
თინა ცოფე კოჩიშ ბედი;
სკან დაჩხირსი ვაკარზანც
შხვაშ კვეცი დო შხვაშ აბედი.
ულუს ათვადვარკალუქი
ალმარჩქილე მეჭეჭეთი,
ამდღარ დღაშა ჩქიმ მურიცხის
ვამკოლაფუ აკა ჭვეთი.

მარა იშენ გურ მიძახუ,
შური ხოლო წ მეჯღონც,
ჩქიმ ოხვამურ ჯვეშ ლაგვანი
ათუყურშუ ბირჯღალ ჭყონც.
ბირგულც ჭყანა აშარზუნი,
დუნჯარებუ ოჩო კოც,
აგაფას ეკვოსქუქ დო

წ მე ბედი მემიჯლონც.
 გოლა ფანდურც ქიგუბარდლე
 „ოდოია“ ქიგვობირი,
 შორს მალაღურქ ქიმოთვალგ,
 გობიბრონდი, შურგ მიფხირი.
 ჯვეშგ ორკოლი ქიფხვამილე,
 ქინვოლაფი ხერკეს ღვინი,
 ღურეღეფცი შურგ ქუშინე,
 თელგ ღო ღურელგ ქიგიბშინი.

გვანჯი სიჭინავა

თხუმ

ჯიმაცალო საიმენდო,
 საცოროფო თხუმგ,
 ვამთასგქ, ვამირგგქ,
 სქანიტ ქუმოირთუმგ.

ჩქინო ვარე თავადიში
 მოინალე ჭყონი.
 სი ორექ ჭყორეფწკუმა
 მართალი ღო ბონი.

არძა ჩქიმი გაჭირება
 სქანდა მიკომპონგ,
 სქანგ იმენდით ფთასუნუქგ ღო
 სქანგ იმენდით ფხონგ.
 ჩქიმი შური ქოთომცალო,
 სქანგ ცას გილამცონგ.

თხუმუმ ღანდა,
 თხუმუმ ბოგა,
 თხუმუმ დიშქა, თხუმუმ ოდა,
 თხუმუმგ ქვინჯე,

თხუმუშე კუბო...
სი ორეჟე ჩქიმი მინჯე,
დიხაშე ჟი დო
დიხაშე თუდო.

ჯიმაცალო საიმენდო
საყოროფო თხუმე,
ვამთასჯე, ვამარგჯე,
სქანიტ ქუმოირთუმე.

ბიბლიური

ჯგირი ბჰკუმით, ჯგირი ფშვით,
ლაგვანჯ ღვინით ევოფშით,
იპიდით დო გიმოფჩით,
ორქო-ვარჩხილ დობზირით,
მარა თენა ირიფელი
ჰავაშ ეკოთხოზინი რგდ.

სქვამე ხასეფი მიცუნდეს,
გურც ზისხირი მიფუნდეს,
მარდშა ცოდა მისხუნდეს.
ჩქინე გემოშა ვორდით დო
ჩქინე არშინით გობზიმით...
ქიმეფხვადით, თენა ხოლო
ჰავაშ ეკოთხოზინი რგდ.

დეუკმელე დო ქიფჩინით,
მუჭო ტყურათ დიფრჩინით,
ულირი დო ჯვეში რინა
გურიჭვილო გიფშინით.
თე ქიანაში სისმარეფი
კურცხე თოლიტ ქობძირით...
ჯოჯონეთის მივანჭით
ჰავაშ ეკოთხოზინით.

თენგიზ ფატალავა

ბუა პიც იბონც,
 ოლაფარეს გინეფე ალარე,
 ჭიჭე ტურას ოსურგ მოცუნც
 ამარგ მარა რე,
 მესიშე თუთა, პირიშე ფიორგ
 შუმილ ჰავა რე,
 აჭყორება ცირაშე ჯუნა
 დო ცვანაშე ხვამა რე,
 სოთე ომბოლგ დო ლეხე ქორენი
 გურშო ყამა რე.

შხვაშო ეფუნქ თხოლო,
 ჩქიმე გურც გიობარჩხა,
 ქომხუტოლე ართშა,
 ხოლო, ხოლო, ხოლო!
 ცა დო დიხაშე ფოლო,
 თოლეფც მეთხოზე რდოლო,
 უსქანობას ორო
 ირკოც ბჰკუმნა დოლო!
 ვორექ სქანი მართვე,
 ფსუა ქომუჩი მარდგ რე,
 ვარა მორდუ სქანცალგ
 ეშე ვეშეჭვართე.
 შხვაშო ეფუნქ თხოლო,
 ჩქიმე გურს გიობარჩხა,
 ქომხუტოლე ართშა,
 ხოლო, ხოლო, ხოლო!

ლუმა მე მიჩქეჟინ-ბორია ირქენდგ,
პეულეფი დულიმინწუ გვალო,
შულადირცვ ლური რინას მარკენდგ,
ვართგ სისმარეფგ მოხოლუდუ ჭვალო,
ქუდმოგურე ბორია სქანი ნინა,
მათი მოკო აშო ვადორთინა.

ვო, ფანდური, ფანდური,
სქანგ ტანგ ნამგ ტყას ჩანდუნი,
მახოხია ჯაშქვიდუ,
კისერს გითოიფ შანდუნი.
ვო, ფანდური, ფანდური,
სქანგ ტანგ ნამგ ტყას ჩანდუნი,
ნამგ ბორია გიქინძუანგდ,
კაბას ეკკოლანდუნი.
ეჭეჭეი, ფანდური,
ტყა ხომ ქორთხილანდუნი,
ამდლა ჩქიმგ ხე გითხოხვახუ,
უკვდებაში მანგური.
სქანგ გოლვაფრო ფანდური,
გი ორს ხინტურ-ხანტური,
საქორთუოს ქიგნაქუნი,
სქანგ ჭუეფიშგ შქართუნი.

სინათლე დო ლურჯო ონწე

ცხვინშე გეგმიბლგ ჩქიმი ონწე,
ნამსით ბრელი ქიდიბკვანწე,
დიდაშგ ძუძუშგ გინნარულეფი
არტახეფი გელაბკონწე.
იკვანწალუ ჩქიმი ონწე,

ბალანობა აშო მორწყე,
 ბონდოია მოსისმარუ
 გურიშე მართუს ქენოონწყე.
 ვაგმარზინუ ნტერალაშა,
 წყურგილეფიშე ცუმენითგ,
 ქიმობრთგ ოდაბადეშა დო
 ჭეჭეთობა ლუმენითგ.
 ჩქიჩქობაში მინდორეფი
 პეულერი მირკიანცგ,
 დეკვირით ინგირწყარცგ,
 მის უჩქ მუსუ მიდიარცგ,
 მიშე სისმარეფს მიდიარცგ,
 მიში ჭუეფცგ მიდიარცგ,
 ბჟა დო თუთაშე ბოწოწეფი
 მართუს ენიირკიალცგ!
 ქიმიკითხეთ მაცალეფგ,
 ონწეს რინა ვაჩანდას,
 გიმათუთაშე ფურცელეფი,
 ჟინ-ბორიას ვაფშანდას!
 მიკვანწალუ ჩქიმი ონწე,
 სქანგ სიხოლათ მიკვანწალე,
 მიკვანწალე, გოლვაფირო,
 ბონდო ბირას დიგანძალე...

თუთარჩელაშ ნასოფერა

ვითომ ჭუა მიღუდუ დო
 მაქურქასგ გიმაბლურდუ,
 ლურუს ჩქიჩქო გილაპუნდი,
 პიჯის ბირა გილაბჭუდუ.
 ჩქიმგ ჯარგვალსუ, გონწერილსგ,
 ლორონთ პატინგ მიზოჯუნდუ,
 ყებურს შური გეშალაფუ,
 ტუტას მურიცხგ მეჭორჭუდუ.
 ჩქიმგ ზისხირი ქიმშგობას

ეგებ დიფათ გედორთუდუ.
ლაკვატერი ჭერჭე ქიანა,
რინაშე ჯასუ გოთხოზუდუ,
უშუგორუ ჭიჭე-დიდის
უთუსბერშა დითორსუნდუ.
თუთარჩელაშე ნასოფერას
მუნაფეფცე გიმაღურდუ,
გოუტყობინნა მურიცხებცე,
ცას ჩილამურე გილაჟუნდუ.

უპო ჰიქია

კუჩხა

ღუმა გიმასისმარე:
შალკო ჭიქიას ცუდეს,
შეფა ქორდუ ქონწყუმიღ დო
მოინალეფი ცუნდეს.

ფართას რდუ არძა კარი,
არძა გინალ-მინალე,
მუდგარენს ელუდეს დო
მეჭყადიღ რდუ ნინალე.

მინე ღობერშე გინმიჩინედ
დო მინე შარას ქიგლარდუ,
ხოთო ქიფჩინე, ღულუნე ქიფჩინე,
თურმე გერდგნი გიგლა რდუ.

თუდოლეშე იჩინედეს,
თეურეშე ელუდეს,
ბუხუტი დო ამერანე
ართიანს ელურდეს.

უცფას შეფას მიდგარენეფქ
 გეტახეს ლაჭალგ,
 მუკვოჯინინგ — არგუნამო
 კიმოქ გეგნიკვანჭალგ.

შალიკოშგ კარშე ჭიჭე თუდლო
 ქორშუნანდა, ოსქი რდ,
 ეთეიშა ქიმერთუნი
 კიმოქ ხოლო გოსქიდ.

მაშქურინ დო მუდგა რდუნი
 ქეიშმაკურცხინ თეფერს,
 ვიშო ვეგეპუნაფუთუ,
 სისმარქ ვაგმათებეს

დო ნაძირეფ სისმარგ რდგნი,
 მარდგ მეუჯღუნი ღორონთს,
 კინი ქიგნუოჯინ ჩქიმი განს დო
 არძა გეგნობკოროცხი.

უკულგ ფრქენქ მიდამიღგ დო
 მიმაჭვგ ართო გურქუ,
 ბრელს ეფშა აფგ მალაზა დო
 ენებს ბრელი ურკუ.

ირკოც მეჩასგ დო ვარა,
 ვართი მითინიშო ვარდას,-
 ათე ფიქრენს ვორდინ თეში
 ქუგმოთანდგ ფართას...

გოთანდგ დო გოთანა რე,
 ამდლა რე კუჩხა,
 ღორონთი, მითინს ვემიარკა
 მუში თია ფუჩხა!

უჩა სისმარგ ჩეთ ეფუნსგ,
 არძას ჩეთგ გეუცონი,
 ცაშა მუმული ქიგმუხუნე,
 ხასლას დადული ქელუცონი!

აი, დაახლოებით როგორი სურათია მეგრული პოეზიის არემილამოში.

სიყვარული, სატრფიალო მოტივები აქ წამყვანი თემაა, მთავარი ძარღვია, თუმცა საყოფაცხოვრებო ინტონაციები კვლავაც ტოლის-დამდეგი ფენომენია!

ალეგორიული მიმართებით, ქვეყნის ბედუკუდმართობას მეტყველებენ ჩელა, ქედდაკორძებული ხარები თუ კამეჩები;

მაფშალია კვლავაც უღელქვეშ გმინავს, იმ უღელს, სხვისთვის მთონხელ და სხვისთვის გამმორედებულ სესიას წითლად რომ გადაუღებავთ; კოლექტივის მუხუდოს ძველებურად იციცქნება ინგირთან ჩაცუცქული კურდღელი, ნიადაგ რომ უარობს, თუმცა აქა-იქ საჯაროდ დაიღრიალებს კიდევ ყსიდად; მეგრელი მესიტყვე ქვეყნის მაჯისძგერის მიმყურადებელია მიწყვი, მისი უკეთესი მერმისისათვის ზარების და-მრისხებელი, თუმცა სოციალური ფონი პოეზიის მასულდგმულებელ ლიბოდ მოშლილია ესთეტიკის მკვლევარი მეტრების, ჰორაციუსის, ჰეგელის თუ სხვათა მიერ. რიტმის ერთსახოვნობის ფერხულში მდიდარია მეგრული ლექსის რითმის არსენალი.

„ვარდა თიშა, —
ელაზღვარდალიშა“;

„მუჟამს მოულგ საბა გონსუ —
ჟესხასუ თუ საბატონსუ“;

„ქუაკათი —
ჯა ბხორხი დო ქუა ბკვათი“;

„დოპუპტორი ხეთ ომბალე,
ხეთეხოლო ქეთვომბალე“

„ მუჟო ქოგუქჟ კოს ილია,
სი იშგ მიკოქოსილია“.

„— ჭიჭე ცირა, მაჭირხოლი,
ხინკი მუშენ ვახინკოლი? “

— დოფხინკოლინგ დომიჭვეს,
ვაფხინკოლინგ — მომინქეს“;

„სი მახუტი, ნანა, სქუა,
დო მა თაქი გიღურჭულა,
ქარწყქე თურქი მუჭო მიხვენჯგვ,
მუმასქანიშგ ნაბურჭულა“;

შორს გაგვექცა საუბარი. მეგრული პოეზია, დიახაც, ხელდაუკარებელი ჰუმუსია ახალ გენიათავის. ასე რომ, ყველაფრის გათვალისწინებით უფლებამოსილად მივიჩნევსაკუთარ თავს მოკრძალებით წარმოგიდგინოთ ლექსების საკმაოდ მოზრდილი კრებული, რომელიც საბოლოო იერსახით ავტორის მიდასებების მერმე წარმოსდგება, ალბათ, მანამდე კი წვეთ-წვეთობით თუ გვართა-გვართა შემდგომდება სულის ხმიანების კვალდაკვალ. სახელს კი ნამდვილად არ შეიცვლის — „არამხუტუს“ ზედწოდებით ივლის იგი დუნიაზე, როგორც მასალა მომავალ გამოცემათათვის.

პოეტი, რომელიც სამებრელოში
საქართველოს ვერ ხედავს
ანუ ვეზუგვანა ენა ამოიღბა

„იმნაირი მარტია და იმნაირი ამინდი... ძაღლიშვილი ვიყო, თუ ვიცოდე რა მინდა.“ — ჩივის გაუხარელი დროებით ძარღვებაშლილი პოეტი ტერენტი გრანელის გახსენებაზე და, ვფიქრობ, 26 მაისისთვის, საქართველოს განთავისუფლების უაღლუმო, მობუზული თარიღისთვის გათვლილ, „ლიტერატურულ საქართველოში“ განუკითხავად ხელგაშლილ „პოეტურ“ პუბლიკაციას ბატონ მურმან ლე-ბანიძისას, შეუძლებელია უკეთესი უვერტიურა მიუსადაგო, გამაოგნებლად თავზარდამცემს, დიახაც, ისეთი რეტიცდამსხმელს სწორედ, თავის დროზე ვაჟა-ფშაველას რომ შეძრავს აკაკის შემოძახილი: **„ენას გიწუნებ ფშაველო“**-ო.

სად მარგალიტების მთესველის გენია და სად გური ოტობაიას

უბადრუკი სუფევა, მით უფრო, როცა ყვედრება-განჩინების აღრესა-ტი პიროვნება კი არა, შენი კუთხე-საძვალეთია, მაგრამ თავზარი მაინც თავზარია — უსამართლოდ უთვალავვერ ნაჭიჯგნ სამეგრელოს აწ კაკალ გულში ლახვარიცა ჩასობია და ეჯაჯგ ურე რამდენიც გინდა გაფესვილი ორლესულის ამოძრობას!

მგოსანი მურმან ლებანიძე, რომელიც მთელი შეგნებული ცხოვრება ხელმწიფის ნავში ჩაჯდომას გაურბოდა; ტრუბადურე, რომელიც სიგიჟემდე ეთაყვანება მაღალ სვანეთს — **„ხალდეს ქალებში ჯინჯების აფრენას“**; მეჰანგე, რომელიც თრთოლვით შესცქერის იმერეთის **„უფლის ცრემლის ყავრიდან დაბადუბს“** და კარზე ბოქლომდადებულ რაჭას ურჩევნია; მელექსე, რომელიც შეჰხარის დედულეთს, რომლის **„პატარა ხეობიდან, პატარა ნაკადული, პატარა წისქვილის ლაჯებში გამოძვრება“**; პოეტი, რომელიც ელოცება თუშებს, **„ტანად დიდებს, სიტყვაძვირებს და გულით მდიდრებს“**; მოშაირე, ვინაც ეხობტება ქართლს, ამაშუკეთის წიალიდან ამოზრდილი ფიალახმლიანი დედით სრულიად საქართველოსა; მომღერალი, რომელიც ებაბანება კახეთის **„შავად მოშიშვლებულ მუნებს“** და მის **„ძილში აბოდებულ ვეება ქვევრებს“**, ხორუმ-სიმფონიით მონართულია საქართველოს მარადიული სიფხიზლის სიმფონიისთვის, **„აჭარა და გურიის ბრძოლებით მოპოვებული“** გადასახედიდან; ლამის საქართველოს თითოეულ კუთხე-კუნჭულს წვდება სათითაოდ, ცალ-ცალკე კოლორიტული ჩანგის პოლიფონიით, ის კი არა — შორეთსაც, სადაც **„ტურასავით ჩაყუნცული ქოხქვემთო, ქრელ არყის ხეზე ბიჭს გოგო მიუყუდებია და კრიახებს გარმონიკა“**; ლამის შეუძვრეს სულში უფროს ძმას:

„ჰოი, რუსეთო! გირეგია უთუოდ რვალო!
ხალხო უბრალოვ, ხალხო გამძლევე! ამტანო ხალხო!
მაინტერესებს, კიდევ ერთხელ მოგავლო თვალი,
რასა იქმ?! როგორ მიგდის საქმე? მოვსულვარ გნახო“.

იბაგუნებს მკერდზე მუშტს, სამეგრელოსთვის, მეგრელისთვის ორადლორჯერ გაიმეტებს ტკბილ-მწარე კინკილა სტრიქონს — სავარცხელ-სამართებელს, ალერს-წყრომას, — ვეზუგმა ენა ამოიდგა:

1971 წელი:

„ქართლ-კახეთად, იმერეთად,
სამეგრელოდ, გურიად,
ვისაც ჩვენი გაყოფა...
და გათიშვა სწყურია,
ან ჭკვიანი მტერი არის,
ან უგნური მოყვარე
ამიტომაც, სადაც წავწვდი,
ერთიანად მოვთხარე.
მიყვარს — მტკვარი,
მიყვარს — ქსანი,
ტეხური და ენგური!
მიყვარს — „ლილე“
მიყვარს — „ლალე“,
მიყვარს — „ჩილა“
მეგრული...
მაგრამ ყველას მირჩევნია
ერთ დიდ მუშტად შეკრული,
რა თქმა უნდა, საქართველო —
ვიყოთ მისი ერთგული!“

1999 წელი:

„ვით დედა-მტკვართან ჭოროხს
და ენგურს,
რიონს და ტეხურს, იორს
და არაგვს,
აგრეთვე ენას, — ქართულთან
მეგრულს,
ხმა ამოიღოს, უფლება არ აქვს...
თქვენ დუშმანს სიტყვა
უქციეთ საქმედ,
თქვენ სხვა აღძრით თქვენს
მარტივ გლეხში:
ვაი სირცხვილო, რუსთველი
თარგმნეთ, —
მიჯღარკ-მოჯღარკეთ
ქართული ლექსი“.

ხედავთ, როგორი დეპრესია განუცდია პოეტის სულს ამ 28 წელიწადში?! თუკი სიჭარმაგეში საქართველოს კუთხეებად გამოიშველ „ჭკვიან მტერს“ და „უგუნურ მოყვარეს“ მოთხრის, ამოძირკვავს ერთიანად, ახლა თავად ერთ-ერთ კუთხეს მოსდგომია: ჩაცემულია ხანჯალი კაკალ გულში! დიახ, კაკალ გულში, ვინაიდან ჯერ საწერ მაგიდასთან შეგროვდება ეს მარაზმული სამსალა, მრავალგზის გაიფერება და გაირანდება, ალბათ. შემდგომ კომპიუტერზე აიკრიფება, ჩასწორ-ჩამოსწორდება მორიელივით დაღლაკნილი. მერმე მრავალ უგრძობელ ხელს თუ დახუჭულ თვალს გამოივლის „ლიტერატურულ საქართველოში“ და ასე, მოწმენდილ ცაზე მეხის გადავარდნასავით, გაეხრება კაკალ გულში სატევრად ეგზეკუციების წყებათაგან ძლივს სულმოთქმულ სამეგრელოს — ვეზუვმა ენა ამოიდგა! ბედი უნდა, სამუდამოდ ჩაეწერო კუთხის მეხსიერებაში!

ბრალდებაცაა და ბრალდებაც:

უფლება არ აქვს ქართულთან მეგრულმა ხმა ამოიღოსო, ხმა აღიმადლოსო, ანუ მეორე სახელმწიფო ენა შექმნასო, გახლიჩოს საქართველო ორ სახელმწიფოდო! ხომ არის ყოველივე გულსალბუნი სამშობლოს ერთიანობისთვის ჯვარცმული სამეგრელოსთვის?! მაგრამ მორიგ ბრალდებასთან ყოველივე ნაკმაზია:

თქვენ მტერს სიტყვა საქმედ უქციეთო, თქვენ სხვა — მოღალატი, ქვეყნის დამამხობელი აღძრით თქვენს მარტივ გლეხშიო. გამოდის, რომ ორგული ხარ, გამცემი, მტერზე საძაგელი, შარბათში შხამს რომ უწვევებ ძმას, ნიადაგ მიწას აცლი ფეხქვეშ, დღედაღამ მისი დამხობის ცდაში ხარ, იგივე კაენი — აბელისთვის და აქედან გამომდინარე, მოსათხრელი, ჩასაქოლი, გასანადგურებელი. აი, ათწლეულობით მდუმარე ვეზუვის ავულკანების ქვეტექსტი! საბუთად კი მეგრელოფობ პოეტს არძინბას მოსყიდული შანაგების თუ ერგას წელსმიდმა ჟვანიების მეგრულად ნათარგმნი „ვეფხისტყაოსანი“ მოუშველებია, როგორც მეორე სახელმწიფოებრიობის ფარული განაცხადის თითიდან გამოწოვილი „სამხილი მასალა“ და საქართველოს დამამხობელი ფენომენის „გამოაშკარავებასაც“ წინ აღარაფერი დაუდგება.

პოეტი ათწლეულობით თურმე შემთხვევით არ იკმინდავდა ხმას, შემთხვევით არ უხუჭავდა თვალებს და არ უხშობდა ყურთასმენას ცოტნეებს და ქუჩებს, გუბაზებსა და ჭყონდიდელთ, აიეტებსა და ფარტაზებს, იოანე მარუშიძეს ბოლოს და ბოლოს — ერთიანი საქართველოს შემოქმედს, შემდულაბებელს.

მეგრელები, აიეტ მეფის დროსაც ჟღერტულეებდნენ თავიანთ

კილოზე და სულხან-საბას პერიოდშიც, იმ დიდი მწიგნობარი ორბელიანისა, რომელსაც თურმე თვინიერ ქართულისა ვერცერთი ენა მოუწურთნია, თუმცა პოლიგლოტობითაც რომ საჩინებულ-იყო, ლუდოვიკო მეთოთხმეტესთან სახელმწიფო მისიით მიმავალს, კახური ანეკდოტისა არ იყოს, გამოადგებოდა რო?!

ადგილობრივ მოსახლეობას საყველპურო მეგრულით რომ ვერ გამოესაუბრება, გაძარცვავენ, დააყაჩაღებენ, როგორც „უცხოელს“, და ბუნებრივია, რეაქციაც არ დააყოვნებს: „ქღურტული — მეგრელთა მრუდი ლაპარაკი“-ო, დასჯის მთელ კუთხეს სამი-ოთხი ყბალახიანი აბრაგისგან ვნებული „ქართლის ელჩი“.

დიდხანს ვეძებე „მან“-ზე მეგრელების ასავალ-დასავალი, მაგრამ ქართული სიტყვის მებალავრე ეთნიკურ დონეზეც კი არ დაგვაფიქსირებს „სიტყვის კონაში“ — „ქღურტულით“ მოგვისტუმრებს! ქართული შოლტით აურაცხელი ენის მწყემსს ცოდნოდა ორი ღერი მეგრული, რომლის ქვითკირითაა აშენებული ღვთაებრივი დედაენის მრავალზე მრავალი სიტყვა, ხომ ჩინებულად მოიზღუდავდა თავს და ჩვენც გადაგვარჩენდა ტრაგიკომიკურ სიტუაციას!

მეგრელები ილიას დროსაც ქღურტულებდნენ თავიანთ კილოზე, ცაიშის სიახლოვეს, გნებავთ ზუგდიდ-ქალაქში, მაგრამ იონა მეუნარგიას თუ რაფიელ ერისთავის მუნიციპალური სამსახურის მოხელე თავად-აზნაურობის გარდა, ვეჭვობ ვინმე შეპასუხებოდა საქართველოს უგვირგვინო მეფეს, არათუ თავანკარა, თუნდაც „მიჯდარკულ-მოჯდარკული“ ქართულით, თუმცა გენიოსის საშვილიშვილო სიტყვა სადავეს აიწყვეტს:

სამეგრელოში მოვედი და საქართველო ვნახეო, დაიუკვდავებს თავს კუთხის მიუყერძოებელ ფსიქიკაში.

მთელი საუკუნე ატომური ენერგიით იმუშავა და მუშაობს ეს ლაკონური ფრაზა. მოამზიანა და ამზიანებს ისტორიული უკულდმართობით ჩაწყვარამებული მეგრელის გულის კუნაპეტ არეებს და მიუხედავად რუსეთის ცარიზმის გიგანტური მანქანის იმპერიული ხროკებისა, ველარაფრით შეძლებს ამ სხივის ჩაქრობას, ველარაფრით ახერხებს მეგრელი „მარტივი გლეხის“ სულის ჩამოზნელებას თვითი-ზოლაციისთვის თუ თვითლიკვიდაციისთვის.

ჰოდა, დედაქალაქის ტოლფარდოვნად მოლაპარაკე სადადიანოს პირობებში, უფალ პოეტს გენიათაგან განსხვავებით სმენა ლალატობს: სამეგრელოში ვერ ხედავს ან არ სურს დაინახოს საქართველო. აქვე ინტერეს მოკლებული არ არის, თუ „ქართულთან მეგრულის ხმის არ ამოდების“ სინდრომი რანაირ ზეგავლენას მოახ-

დენს თურქეთში მილიონობით ლაზზე, რომლებიც ეს-ეს არის ჩვილივით შედგომიან ეროვნული თვითშეგნების გზას, საუკუნის წინანდელი მეგრელებივით ენას ვერ ატრიალებენ ქართულად და მხოლოდ სამეგრელოს კატალიზატორობით შეგვიძლია ზოგადეროვნულს, ზოგადქართულს ვაზიაროთ დროთა ვითარებაში, საითკენაც ქვეშეცნეულად ილტვიან ისინი; შიგადაშიგ პერიოდიკასაც გამოსცემენ „სქანი ნენა — ოგნი“-ს — იგივე დედა-ენას, ლათინური შრიფტით და მეგრელისთვის ხელმისაწვდომი ლაზურით. რა, მსტოვარი გვაკლია თუ ჯაშუში?! ხომ დაუდებენ მათ წინ სათანადო სამსახურები პოეტის მკრეხელურ სიტყვებს: შეხედეთ, მეგრელებს არ ინდობენ ქართველები და ლაზებს ტიკი-ტომარად ვინ ჩაგაგდებთო. როცა მეგრელები, სამეგრელო მოთხრილია, ლაზისთვის ხომ მთლად მუნჯობაა მისჯილი მესამე ათასწლეულის აბსტრაქტულ საქართველოშიო.

ბედი არ გინდა? ვეზუვი ენას ამოიდგამს — მოძებნის პოეტი საქართველოს გადარჩენის ფორმულას — „აგრეთვე ენას, — ქართულთან მეგრულს, — ხმის ამოდების უფლება არ აქვს“!

სათავეს კი უფრო ადრე დაუდებენ საქართველოს სახელმწიფოებრიობას, ვიდრე ამას გუშინწინ ქუჩი და ფარნაოზი მოიმოქმედებენ, ინდოევროპულ ნიაღვრამდე, მეხუთე, მეოთხე ათასწლეულში, მაგრამ ამისი აღიარების გვეშინია, ძლივძლივობით საქართველოს სახელმწიფოებრიობის 3 000 წლის იუბილის გადახდას ვჯერდებით, იმის შიშით, არიქა, კოლხეთის პრიმატის დაწინაურებით, თვით საქართველოს პრიორიტეტი არ დაგვეჩრდილოსო და იყნებენ კიდევ მოხერხებულად ჩვენს უნიათობას მეზობელი ერები, როცა აბორიგენებს დამპყრობლად გვაცხადებენ ჩამოთესილინი. ამისთანა უმეცრება გაგონილა? როგორ შეიძლება შვილიშვილმა პეპერაზე უარი თქვას, ან კენწერომ — ფესვებზე და მდინარის შესართავმა — სათავეზე? რალა იქნება იტალიის არსებობა, რომანულ მემკვიდრეობაზე ზურგშექცევით? ქართული კი, კოლხურის მეშვეობით, რომს, რომულუსის ქვეყანას, ენეასის სამწყსოს, პაპად შეპფერის ხნოვანების მიხედვით. გავატანოთ, ბატონებო, წყალს და მეწყერს ჩვენი წარმართული საუნჯეები, ავადმყოფური გონებაშეზღუდულობით?! დაჯვრდეთ მოციციქულს?! ჩვენ ხომ გამოუსწორებელი ფანტიაშვილები მოვევლინეთ გმირი წინაპრების ნაამაგარს?!

ზღვის ცნება სამშობლოს სიმბოლოს მოიაზრებს თავისთავში, რომელიც ათასი შენაკადიდან მძლავრობს, ათასი ხილული თუ მიწისქვეშა დინებით აღივსება. მერე თავის სტიქიაში აბუხუხუყვებს,

აბორგებს ენგურების და ჭოროხთა, რიონების და ტეხურათა, არაგვებისა და იორთა, ალაზნების და მტკვართა განსხვავებულ მსწრაფველობებს, წყალწყებს, პიდროშემადგენლობებს და მღელვარება-დაწდევებით ჩამოინაკვთება ზოგადეროვნულში.

აქ ჩამოთვლილ თუ სხვა მდინარეთაგან ყველას გააჩნია მორალური უფლება განაცხადოს: „ზღვა ჩემიაო“, როგორც რიგითი მოკვდავი დაეჩემება ხოლმე სამშობლოს სიყვარულს, მაგრამ არც ერთ მათგანს ეპატიება დაიყრანტალოს: „ზღვა — ეს მე ვარო!“ ზღვა ყველასია, თითოეულის მეცადინეობით თუ მუშაკობით შექმნილი; მართალია, განსხვავებულია მათი წვლილი ამ პონტოთმშენებლობაში, თუმცა ყველაზე დომინანტურსაც კი არა აქვს, როგორც იურიდიული, ისე ზნეობრივი უფლება „ხმა აღიმალლოს“: მე ვილაპარაკებ ნიადგ და შენ გაილურსეო. ამისი პრეროგატივა ერთადერთი — ზღვას მინიჭებია, ისიც მაშინ, როცა მისკენ მსწრაფველ მდინარეს სხვა წყალსატევისკენ მიმართულებას შეუცვლიან.

ჩვენს მაგალითი კი უნიკუმია: მთელი შინაგანი ფასეულობებით მიილტვი, ისწრაფვი დედასამშობლოსკენ, დედაქართულისკენ, სიტყვათმპყრობელი მანქანა კი შლაგბაუმებით ჩაგიკეტავს გზასავალს, ამოდ აწყდები ყრუ კედლებს. გეუბნება: ნურც ჩემში შემოხვალ და ნულარც იღვართქაფებო! ერთხელ და სამუდამოდ დაივიწყე საკუთარი მეობა, ზოგადად იქეციო! არ არის საჭირო საქართველოს ერთიანობისთვის დამღუპველი მეორე ენა, უარყავი შენი მეგრული ზოგადეროვნულის სასარგებლოდო! ეს სათქმელი, ბოლოს და ბოლოს უნდა თქმულიყო! ჩვენც მრავლად ვიმტრევეთ თავს მისი უმტკივნეულო გადაჭრისათვის, მაგრამ ყველაფერზე რიგისობის მიხედვით.

როგორ, საკუთარ თავში ვტბევდებით, ჩვენ, მეგრელები, სამეგრელო, მთელის, ზღვის, საქართველოს საზიანოდ, ოდეს მის „დეუმანს სიტყვას საქმედ გადუქცევთ“, თუ სახელმწიფო მანქანა ძალად ქმნის სამეგრელოს პრობლემას დედაქართულში მისი შემონაკადების მიზანმიმართული შეფერხებით?! თუკი ჩონგურის რომელიღაც სიმი გამწყდარა, მნიშვნელობა არა აქვს პირველია თუ მეოთხე, დარღვეულია ინსტრუმენტის მთლიანობა, ხელყოფილია მისი ბუნებითი პოლიფონიურობა, და უკვე ჩონგური არა ხარ. ასე რომ, ახალი ფსიქოლოგიური ტრაგედიისთვის ნუ შევადრწუნებთ სრულიად საქართველოს ვეზუვის მარაზმული ამომთქნარებით.

საქართველო, ქართველი, ზღვა, ჩონგურის დარად ათადან და ბაბადან მოყოლებული კრებსით განზომილებად განიხილებოდა ჩვენში, ანუ ცოტა ქართლელად, ცოტა კახელად, ცოტა იმერელად, ცოტა

გურულად, ცოტა მეგრელად — მოკლედ, სხვადასხვა ეთნიკური ნაკადით შეჯერებულ განუყოფელ სხეულად და გაუგებარია, რისთვის არ უნდა ამოვლებოდეს ხმა მეგრულს, სამეგრელოს — მდინარეს, ქართულის, საქართველოს — ზღვის, ერთ-ერთი შემქნელთაგანის დონეზე?!

აქ ნაწილსა და მთელს შორის ტოლობის დასმა უმეცარი ბრალდებაა. როგორ შეიძლება ცალკეული განსაკუთრებულს გაუუთანაბროთ, როცა პირიქითაა საქმე, კონკრეტული სისხლხორცეულად მისწრაფვის ზოგადის სრულყოფილებისათვის, მისი გამბასრავი და შემკონავი ძალაა?!

როგორ შეიძლება საძირე დაუპირისპირდეს ნამყენ ვარჯს? აქ, დრო-ჟამისგან გამოჯანდაკებული შტამბიდან ამოხეთქავს ხოლმე ყრუ რტო, აშრილდება თავს ზემოთ, ცათა წიად ომახიანად გატყორცნილი და-ძმა ტოტების უკვდავებით მთვრალი, გაბრუებული; იგი ფესვების სიახლოვიდან თვალცრემლიანი ეფერება მისივე წილიდან გაზღვავებული შიმალების ძლევაშოსილებას, ჩვენს შემთხვევაში — სახელმწიფოებრიობას, და დედაქართულთან, დედასაქართველოსთან ამგვარი მიმართების მეგრულს, სამეგრელოს, „თქვენ დუშმანს სიტყვა საქმედ უქციეთო“, ყამასავით გაუტარო კაკალ გულში, ან უგრძნობელი უნდა იყო, მამაპაპური სისხლ-ძარღვებისგან ატროფირებული, ან სალოსი ვინმე, ნებსით თუ უნებლიედ მტრის წისქვილის ღარში წყლის მიმშვები ძალუმად; ან კიდევ აქამდე საძულველი მენიზბეობა-აფროსნობის გამო ზურგშექცეული ერის ყურადღების მოხვეჭის მდომელი სამეგრელოს დანაშაულებრივი ამოთხრით:

შემომხედეთ, როგორი მეციხოვნე ვარ?! ხომ აღმოგიჩინეთ ვერაგი მტერი, „ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელი მეგრელების, სამეგრელოს სახითო; თქვენ, ისედაც ვიცი არ ამიხირდებით ერთიანი საქართველოსთვის გულდამწვარს, — ეუბნება ვეზუვი პოეტი ქარაგმულად დანარჩენ საქართველოს, — მეგრელებს კი თუნდაც კისერი უტეხიათ, იყფონ, რამდენიც უნდათო, — იბღვირება!

აი, „ვაი სირცხვილოს“ ზუსტი მისამართი! მამებთან შვილებს იშვიათად შეშლიათ! მათი კონსერვატიზმი დაიძლევა ბოლოს და ბოლოს პროგრესულით. ამას თერგდალეულების ბობოქარი ეპოქაც ადასტურებს: ქართული ენა დიდი ილიას გაწალდული გზით წარიმართა, ხალხურ სადინარში მჩქეფარე, სალონურის და მალაფარდოვანის ნაცვლად. ეს ისტორიული მომენტი იყო ჩვენს ცხოვრებაში.

დაახლოებით იგივე სიტუაციაა ამჯერადაც, ოღონდ სხვა პრიზმით, სხვა ასპექტით:

ჩვენ, თვალნათელი საქართველოს, მავანთაგან ლამის გერებად შერაცხული შვილები — მეგრელები, თავს ვიკლავთ ერთიანი საქართველოსთვის, გამუდმებით ოფლს ვიდენტ კბილთაგან მისი გაუბზარავი მთლიანობისთვის, თავად ვუსწორდებით ხოლმე რუსთველის თუ გალაკტიონის მთარგმნელებს, (თუმცა საუკუნის დამდეგს მეგრულ ენაზე „ვეფხისტყაოსნის“ თარგმნა, გარკვეულ დადებით როლს შეასრულებს შოთას თავანკარა ქართულის „მარტივ გლეხში“ გასათავისებლად, როგორც შინაარსობრივი, ისე — საკუთრივ ქართულის შესწავლის თვალსაზრისით, ვინაიდან ბილინგვური დამოკიდებულებით გაცნობიერდება „მარტივ გლეხში“ გენიალური პოემა). ყველაფერს ვაკეთებთ თვითნაბად დანიელ ფიფიათა თუ სხვათა პოეტური მემკვიდრეობის, იგივე ფოლკლორის, სრულიად საქართველოს ერთიან ფსიქიკაში დასაწდევებლად; ხმალამოღებული ვიბრძვით მონოლითური ენისთვის, სახელმწიფოსთვის, მაგრამ როდესაც საკითხი წამოიჭრება მეგრულის, ლაზურის, სვანურის ზოგადქართულში შეუფერხებელი შემონაკადების თაობაზე, მყისვე ყრუ კედლები აღიმართება ხოლმე. საუბარი ეხება ენის ლექსიკურ მარაგს და არა მის გრამატიზაციას. დღეს საქართველოში არსებული დიალექტიკური ლექსიკის მისაღებ ერთეულთა სალიტერატურო ქართულთან შესინთეზებით ჩვენი სიტყვიერება ასთოთმეტიათასიდან, სულ ცოტა, გაასმაგდება, და დიახაც სწორედ აქედან, ამ მომენტიდან, ჩაეყრება საფუძველი ეგოისტური ხელისკვრებით დანაწევრებული ჩვენი კუთხეების ვერბალურ დაახლოებას, უფრო ფართე და ტევადი ზოგადეროვნული ცნობიერების ჩამოსაყალიბებლად.

ასეა ბუნებაშიც: ცალმხრივი რეაქცია, ცალმხრივი შეერთება-შერწყმა არ არსებობს. სინთეზის დროს ხომ ცაბაოთის სასწორით მიმდინარეობს ფასეულობათა გონიერი გაცვლა-გამოცვლა, ახალი განზომილების შექმნა ორი ან მეტი ერთეულიდან საუკეთესო თვისებების ამოკრეფა-შედუღაბებით?! ასეთია ცხოვრების დიალექტიკა ნებისმიერ სფეროში.

ქართველურ ენათა სინთეზური ლექსიკონი ჩვენი შეხედულებით მოიაზრება, როგორც ვეზუვი-პოეტის ამომთქნარებისთვის ნიადაგის გამომცლელი პატროფილია; ნებისმიერი შინაგანი უთანხმოების მომწესრიგებელი ნაწილსა და მთელს შორის; როგორც რამდენადმე მოფოლხვებული საქართველოსთვის მონოლითურ სხეულად შემკრავი რეფორმა ორიათასის მიწურულს, სამიათასის კარიბჭესთან. ამისი უგულვებელყოფა, იგნორირება გვარნაცვალის

გარდა, რომელ ჭკუათმყოფელ ქართველს მოაფიქრდება? მაგალითისთვის, ზოგადეროვნულ სიტყვებს: „სამშობლო“, „მამული“, არც მეტი, არც — ნაკლები, უბრალო სინონიმებად, ჩაუმწკრივდება: სვანური „ლარდა“, ლაზური „დობადონა“, მეგრული „ოდაბადე“, „შურობუმუ“, „ობადიში“, და ორსიტყვიანი ქართული მსწრაფლ შეიღ- სიტყვიანად გადაიქცევა.

ბიბლიაში ერთი დაკარგული ცხვრის გამო ფარას მიატოვებენ ხოლმე, ჩვენ კი აშუაგებული განთესილი ქართული სიტყვის დაბინავებას მოვითხოვოთ ზოგადეროვნულ ლექსიკონში, რომელიც ჩვენი სულიერი შედუღაბების საწინდარია ორიათასის დასალაიერს და სამიათასის კარიბჭესთან!

ყოფილიყო ილია, ამ პრობლემას მეტი სითამამით მოევლეოდა, მაგრამ მომავლის იმედით სულდგმულობს ერი! ყოველივე ამის შემდეგ, ბრძანეთ, ღვთის გულისთვის, შეიძლება როყოდ შესძახო სამეგრელოს, მეგრულს: დუშმანთათვის, სიტყვის საქმედ მქცეველნი ხართო?! ამგვარი მკრეხელობის გამო სამორინეებში ძლეული კი არა, დიდგორიდან მოშარავანდედებულიც კი შეიძლება გაიკიცხოს ბიბლიური მეცხრე ცნების უმართებულო ამოქარქაშებისათვის! ახლა ზოგადეროვნული, ქართველურ სიტყვათა განმარტებითი, სინთეზური ლექსიკონი რომ გვქონდეს ხელთ, დავის საგანი დროსა და სივრცეში გაქრება. ასეთი სურათი დაიხატებოდა „სამშობლოს“-თან:

„სამშობლო — მამული, ლარდა, დობადონა, ოდაბადე, შურობუმუ. 1. ქვეყანა, მხარე, სადაც დაიბადა ადამიანი და რომლის მოქაქაქედაც ის გვევლინება“...

„ქან“-თან ამგვარი სიტუაცია შეიქმნება:

„ქალიშვილი — გოგო, დინა, კულანი, ძღაბი, ცირა, ოსურსქუა. 1. ადამიანის შვილი მღედრობითი სქესისა, — ასული. 2. ახალგაზრდა გაუთხოვარი ქალი, — ქალწული“.

რაც შეეხება პოეტის გვარის ძირს „ლებან“, სინთეზური აზროვნების პირობებში შეიძენს სრულყოფილ შინაარსს, ვინაიდან ჯერჯერობით მხოლოდ საბასებურად აიხსნება იგი: „ლებანი“ — ნიგვზის გულის ნახევარი“ — იგივე ცალი, ორმოცდაათი პროცენტი მათემატიკურად. არ არის სახარბიელო „ერთ დიდ მუშტად შეკრული“ სამშობლოს მოწადინე პოეტისთვის, მით უფრო „ცალ“ მსაზღვრელად თუ მოებმება, ვთქვათ და სააზროვნო აპარატს კაცისას, მაგრამ ყველასთვის სასიკეთოდ მისი გვარის ეტიმოლოგია სხვანაირად აელვარდება დასახელებული აბსტრაქტული ლექსიკონით; სადაც „ლებან“ დელვად წარმოჩინდება მოთხრილი ენით, იგივე ბობოქრობა, და-

უდგრომლობა, ასე რომ ახასიათებს მისი შემოქმედების ჭარმაგულ პერიოდს, ქედუხრელს, ჭიქა არყის სამართლიანად დამამსახურებელს საქართველოს ნებისმიერი კუთხეში სამეგრელოსთან ერთად; რომ „გასწევდა და პურს უწვდიდნენ ჩანგსა და თარში, ხალხის ღვინოსა სვამდა, ხალხის შვილი ხალხადვე დარჩენილი“.

აი, ამ საუნჯეთა წარუშლელი ხსომიერების გამო არ ავყვები ზოგზოგის ფეხისხმას, რადგანაც სრულიად საქართველოს ინტერესების საჭიროებიდან, ვისურვებდი მსცოვანი პოეტის ფენიქსივით ფერფლიდან აღდგომას, სულიერ გაჭაბუკებას და აქვე წერილს ვამთავრებ ერთ-ერთი მეგრული ლექსით პოეტურ თარგმანთან ერთად. ორიგინალს დედუღეთში აქა-იქ მღერიან, თარგმანი კი უთვალავჯერ დაბეჭდილა ჩვენი ჟარნალ-გაზეთების ფურცლებზე. პირველი — ჩონგურზე ცერის ათამაშებას გაუჩენია, მეორე — რუღუნებით გადმოქართულებას, გახედნვას სამშობლოს თემშარაზე სათოხარკაოდ, და როგორია „მიჯღარკულ-მოჯღარკული“ სხეულიდან ზოგადქართულში გადმოსული ფორმა-შინაარსი — ქვეგამხედვარე, გამბზარავი, ქვეყნის დამამხოველ გრძობათა აღმძვრელი „მარტივ გლეხში“ თუ მრავალტანჯული დედასაქართველოს აღზევებისთვის, მისი გალაგნების ურყევობისთვის ნიადაგ მომართული, გულისხმიერი მკითხველისთვის მიგვინდია განსასჯელად:

ქა-შჰვილი დო ქა-საგანი

მშვილდ-ისარს

ქა-შჰვილი დო ქა-საგანი,
უკულჯ შხვეფქუ გასხაპანი.
ქა-შჰვილი დო ქა-საგანი,
ვაგმჩათ თკო გასაქანი,
ჩქი მიქ მუჩეს საქორთუო,
ეშმაკიში ვაზაკვადი!
ქა-შჰვილი დო ქა-საგანი,
ვაგმჩათ თკო გასაქანი,
თე ქიანაშო მითვ რე ღიფე,
ჯიმა რდასენ — უოჭიშეს,
დიარა დღას ქიგოჭიშე!
ქა-შჰვილი დო ქა-საგანი,
ვაგმჩათ თკო გასაქანი!

1978 წ.

ჰა, მშვილდი და ჰა, ისარი,
ლარი დაწყდეს ლამის არი,
პაპის იყო, დღეს ჩემია,
როგორც შვილი მამის არი!
ჰა, მშვილდი და ჰა, ისარი,
ლარი დაწყდეს ლამის არი,
ჩვენ ვინ მოგვცა გასაწირი,
საქართველო საფიცარი!
ჰა, მშვილდი და ჰა, ისარი,
ლარი დაწყდეს ლამის არი,
ორგულია? მძაც რომ იყოს,
ქორწილის დღეს მიუსწარი!
ჰა, მშვილდი და ჰა, ისარი,
ლარი დაწყდეს ლამის არი!

1991 წ.

P.S.

კი, ბატონ თამაზ წივწივასის „ძვირფასი თანამემამულეებისადმი“ გულშიამწვდომი მიმართვა „ლიტერატურული საქართველოს“ მორიგ ნომერში, ერთგვარ შევბას მოპვგრის სრულიად საქართველოს, და მასთან ერთად, ცხადია, გათარანებულ სამეგრელოსაც, მაგრამ კვირიდან კვირამდე — ჩვენი კუთხისთვის ლამის ამ ბიბლიურ საუკუნეში, ხომ ჰქონდა საშუალება პოეტს მსგავსი ნაბიჯი გადაედგა? რა, რომელი ტელეკომპანია, ტელეარხი, მასმედიის საშუალებანი დაუჭერდა მაღამო-სიტყვას:

— ჩემო თვალნათელნო, ლექსი კონკრეტულ ადამიანებს ეძღვნებოდა და არა — მთელს კუთხესო; თუმცა, როგორც სანდო წყაროებიდან ირკვევა, ეს აფორიაქებული კვირა, ყველა ოპონენტის ერთად მოსტუმრების საბაბით დუმარებს თურმე.

მართალია, ბატონი თამაზ წივწივასე ნაწილობრივ განმუხტავს სიტუაციას, როდესაც განზოგადოებულ ბრალდებას უკიდურესობამდე შეავიწროვებს რედაქციის მიერ უგულუბოყოფილი ლექსის სათაურის რეანიმაციით, მაგრამ „ხმის ამოღებისა“ და „ხმის აღმადლების“ დაცაცხანებას, როგორც ჩანს, არაფერი ეშველება.

რა ვქნათ, პირის დაღების გვეშინოდეს და მელოდიის დონეზე ვიდიდინოთ გულში: „ჩეღა“, „სისა ტურა“, „კუჩხი ბედნიერი“ თუ „ოდოია“? მე ზემოთ მივუთითე სინთეზური საქართველოს აშენების გზებზე ენათმეცნიერული პოზიციიდანაც, რომლის უებარი საშუალება „ქართველურ ენათა განმარტებითი სინთეზური ლექსიკონის“ გამოცემა — ქართველურ ენათა ყოველი ფონემის სალიტერატურო სიტყვის სინონიმად განთავსება.

რაც შეეხება სამაისო პუბლიკაციაში გაფანტულ სხვა მოტივებს „ქილიკომანის“ პროფილისას, შედარებით უღრუბლო დღეს განიხიბრიკება მეტის გამოწვლილივით.“

6. 07.99 წ;

„საქართველო“, №22, 1999 წ.

„მესამე ნაპირი“, №30, 1999 წ

არის ქვების უმბროკების ღრო,
მბარამ ღბება ქვების სროლის ქამიც

დიდხანს მარილებს თავს ბატონი მურმან ლებანიძე. არც მე ვაკვლები სიტყვაკაზმულ პაემანებს. მოგვიანებით დაბეჭდავს ლებანიძე პასუხს, ყველა თავდამსხმელს ერთად მოისტუმრებს. ცოტათი ანგარიშგასაწევი პასუხი მხოლოდ ჩემს მიმართაა და კიდევ — ბატონი ინდიკო კვეკვესკირისადმი. თავად ინებეთ:

პასუხად ოკონენტებს,
რომლებიც ძვანს ისვრინან

(„ვეფხისტყაოსანი“ —
„წკირი და ჯგიჯგითია“ არ არის!!!)

(ფრაგმენტები)

„... გური ოტობაია — მშენიფრად ჟღერს, რაც თქვენს გემონებაზე მეტყველებს,— ბევრად სჯობს ფეტელაფას... გიმაღლით წიგნს და გულთბილ წარწერას... ენერგიული და თავისებურია თქვენი პროზა, ოღონდ მე თქვენ ქართველი მწერალი მეგონეთ და ყოველმხრივ მეტისმეტად მეგრული მწერალი ყოფილხართ... რაიც სამორინეებს ენება, რისი ხსენება გაზეთში გინებებიათ, — ამას მიშველადის გასაგონად ვამბობ, — იქ, ძირითადში, მამაცი კაცები დადიან, გრაფომანები ვერ ბედავენ სამორინეში შესვლას...“

„ რაც შეეხება პათეტიკურ კითხვას — „რა ფუყით მეგრულ ენას“?!— დაგკმაყოფილდეთ მისი ხვედრით, თუ საქართველო და ქართველობა გვწვდია, შინასასაუბრო მისი საპატიო და საყვარელი ფუნქციით, ვავითაროთ იგი შესაძლებლობის ფარგლებში, როგორც ამას ინდიკო კვეკვესკირი და გური ოტობაია სწადიან თავიანთი ეტიმოლოგიური თუ ლექსიკოგრაფიული ძიებებით. ოღონდ, — ზოგ-ზოგის გასაგონად, როგორც ზემოთ ითქვა, — ცოტა უფრო ზრდილობიანად — მურმან ლებანიძემ თქვენზე უკეთ იცის თავისი გვარის ეტიმოლოგია, თუ დაინტერესდა, არც თქვენი გვარებისა შეეშლება“!

ბატონი მურმანის წერილიდან ჩვენ ამ ორად ორ ფრაგმენტს დავსჯერდით, ვინაიდან მასალის სრული გადმობეჭდვა შორს წაგვიყვანდა. და კიდევ ერთსაც დავამატებთ პოეტის აღრეული წიგნიდან:

ცოტნე — გაყვიღველს

„— ხომ არ წამოხვალ შენ ჩვენთან ომში? —
იქ, ჩვენს ტაბლასთან, ანაზღად გკითხეს,
ფუჰ! აგვერიე კამეჩი ლომში
და... ჩვენს საძმომში ჩაგრიცხეთ იმ დღეს.

კაცად გიცნეთ და გაგნათლეთ ტომში,
გატეხე პური, ასწიე ჭიქაც.
მართალი იყო ერთი სპა ორში.
შენ — კულს იქნევედი აქაც და იქაც.

სველი გაქვს ლანჩა სიგლახის ტბორში, —
აწ შენი გზები სხვაგვარად მიდის:
იუღას ვერცხლი მოგართვეს ხონჩით.
შუა ჩაგვიდის მდინარე — მოვრჩით,
ჩატეხილია ბურჯები ხიდის!“

ცხადია, ვერ გამაჩუმებს პოეტის გაუმართლებელი თავის მართლებანი, თუნდაც ნათელში იყოს. ჩვენ სივრცეებში ვართ თანაბარი და ასევე დროშიც თანაბარი გვექონია, ვინაიდან მწერლობისთვის არ არსებობს დავიწყებული წარსული, უხილავი მომავალი თუ ბეცი დღევანდელიობა; მწერლობა სამივე დროს ერთარსში აღუდაბებს აზრის ნათელს და ცნობიერების ზედაშეს. იქიდან იმ სამგანზომილებიანი კრონოსიდან ესიტყვება ცაბაოთს, ერს თუ საკუთარ სინდისს და აქ კავშირი ურღვევია ყველა პარამეტრით. აკაკი ენობრივი ზოგადდროვნული ჩარჩოების მოდარაჯეა, და ერთდროულად კომპენსაციებსაც არ იშურებს მაღალი რანგის ხელოვანის წინაშე:

ახაკი წიკომელი

ენას გიწუნებ ფშაველო,
 მგოსანო მაღალ მთისაო,
 თუმც კი გვიტესავ მარგალიტს!..
 მკითხველიც იმას მკისაო!!

ჯერ არ ვყოფილვარ ფშავეთში,
 მაგრამ კი ვიცნობ ცნობითა:
 შენ დამიხატე ის მხარე
 ფშაურის ჭკუა-გრძნობითა.

და რაც არ გადმოგიცია
 მის შვენებაზე ენითა,
 მე თვითონ მივხვდი ყველაფერს,
 შენთანვე აღმაფრენითა.

ვიცი, რომ ფშაველის სოფელი
 წმინდაა, მაღალ მთისაო,
 ენა — მეტყველი სიმართლის,
 გულ-მკერდი — ფოლადისო.

წინეთ რომ ხმალი უჭრიდათ,
 სადღეისოდ სჭრის კალამი...
 გადაეც ბარის მგოსნისგან
 მთიელებს ძმური სალამი.

თანადროულ ვითარებას ვაჟა ჩინებულად პასუხობს და ვგონებ ეს პასუხი ქრესტომატიულია ნებისმიერი ენობრივი პოზიციისთვის შინ თუ გარეთ:

კაჟა-ფშაჟელა

ღაბვიანებული პასუხი აბაჟის

**„ენას გიწუნებ ფშაჟელო,
მგოსანო მაღალ მთისაო,
თუც კი გვითესავ მარგალიტს,
მკითხველიც იმას მკისაო“.**

ბევრი ვიფიქრე ძალიან,
თუ რა პასუხი გამეცა
შენთვის, მხცოვანო პოეტო;
ღლეცა ვფიქრობდი, ღამეცა.
როს დავაპირე სიტყვის თქმა,
უცებ თავზარი ღამეცა:
სიტყვა, მოსული სათქმელად,
ენიდან მომწყდა გამექცა.
დავღონებულვარ ძალიან,
თითქოს სახლ-კარი ღამექცა.
რაო? რა ღმერთი გამიწყრა
მარგალიტების მფლობელსა,
რომ თავის უშნო ენითა
ვერას ვაგონებ მშობელსა?!
ბუღბუღისათვის გალობა
დაუწუნია რომელსა?
მარგალიტების მფლობელი
ენასა ხმარობს ღონედა;
და როცა მარგალიტს სთესავს
ან თუ ააგებს ყორედა,
მანც ის არი, რაც არი,
ჭორები მოაშორეთა!
იქნებ მე, ჩემმა ენამა,
სამშობლო დავაღონეთა?
ფრთები შევკვეცეთ ოცნებას,
დავამხეთ, დავამონეთა?
უვარგისობის მიზეზი
ფშავლობა არის სწორედა.

მოძღვნილი არის მთის მიერ,
 ჩამოტანილი ქარისა,
 რატომ არ ჰგუობს, არ ვიცი,
 ამ ჰანგს ბუნება ბარისა?!
 აქაც ხომ ქართველები ვართ,
 ყვაილი აქაც ჰყვავისა.
 ხატად ჰყავ, სალოცავ ხატად,
 მთიელთ სამშობლო თავისა.
 და ენა მთისა სიმტკიცით
 მსგავსია კლდისა სალისა;
 იქნებ აკლია, არ ვიცი,
 ამ ლომს სინაზე ქალისა?
 ამისთვის დასაგმობია
 და წასაღები წყალისა?!
 კაცი მეტყველი, მგრძნობელი,
 ცხოვლად ამხელი თვალისა,
 ამგვარის ამბის მოწამე,
 შევდრკე, დავმუნჯდე ლამისა.
 მაინც წინ მივალ, მაინცა,
 არ მეშინია შარისა.
 გულს მისვენია ხატადა
 ენა მთისა და ბარისა.
 მე არც ერთ კილოს არ ვწუნობ,
 თუა ქართულის გვარისა.
 მოთაყვანე ვარ ყოვლისა
 იმათ ტკბილის და მწარისა.
 სხვა რამ მაშინებს, ისა ვსტკვათ,
 დამხშობი მზის და მთვარისა,
 სამშობლოს დამამხობელი
 და გამომჯრელი კარისა...
 სჯობს, რომ იმაზე ვიტყვით,
 მუდამ მთქმელი ვარ ამისა...
 ნუ შეგაშინებსთ, არ გაგნებსთ
 მთიდან ყვირილი ხარისა.

მოგვიანებით გავეცნობი ეთერ თათარაიძის პოეზიისადმი მიძღვნილ
 მურმან ლებანიძისეულ ლექსს. აქაც სადაგი სიტუაციაა. ამ ჩინებული

მესიტყვის სტრიქონიც ლიტერატურული გარანდების შემთხვევაში ხელაღებით ჰკარგავს თავის მომხიბვლელობას, თავის ზღაპრულ ელფერს და პროზაულობის უნიათო ორღობეში ენარცხება თავ-კისერფეხიანა:

მურმან ლეპანიკი

ეთერ თათარაიძეს

თათარაიძის
პატარა ქალო,
შენ შენი გული
პოეზიის ცეცხლს მიეც უშრეტს,
თავდავიწყებით
შენ შენსას ჰგალობ —
იხარე, შვილო,
ესახელი ჩვენს ბედკრულ თუშეთს!
ჩიტუნას ჰგავხარ
პაწაწუნას, რომელიც სჭყვის
და გაჩქარებით
ათასნაირ ტკბილ ხმას გამოსცემს:
ტირილ-წუხილთან
სიხარულიც შენს ხმაში სჭყვის,
გაოცებულხარ —
გაოცება შენი მაოცებს.
შენ არ გეწყინოს,
არ თქვა: რჩევა ადვილად ითქმის!
მე შენ ერთს გკადრებ
არას გეტყვი მრავალსართულად:
შიგდაშიგ, შვილო,
ეგ ყვავილი თუშური სიტყვის!
სთქვი უფრო ნათლად,
ცოტა უფრო მთავარ-ქართულად!
სხვა რა გირჩიო?
გახარებას ლექსით გვპირდები —
„ჩემ დედო“ უთხარ
დედას მთავარს,
ვინაც შეგიგრძნო!

ხომ მოგვეწონა
 დაქსივილი შენგნით ჩითები?!
 ხომ მოგეფერა
 საქართველო როგორც შეიძლო?!
 თავდავიწყებით
 შენ შენსას ჰგალობ...
 მაღლი შენს გამჩენს,
 შენს გამომცემ ქორბუდა თუშეთს!
 თათარაიძის
 პატარა ქალო,
 გვირილას შენსას
 ბერიკაცი იმედით უჭკრეტს!

თუმცა ჩვენი ეთერა თავისნათქვამაა და არ მოიშლის ლექსების
 ამოკვნესებას თუშურად, აღარ მოიშლის პოეტობასა, ვინაიდან,
 საკმარისია მან ლიტერატურული სტილის არტახებში გამოატა-
 როს სტრიქონები, რომ მერმე ვერასდროს განაწრფელებს
 ძაფებს ჭეჯიმებისა გაუხუნარის ფერჭვირ ვალებით:

ცას მთვარის ნალ აკრავს,
 თვალ რომ ართინ დახკრას,
 კერაის პირ ფიქრნასევ
 ლართ ხმელ ფალაგთ ჩახკრავს.
 უცბად მოსისინებულ
 სიო ხეთ მხარს გახკრავს...
 ცას მთვარის ნალ აკრავს,
 თვალს ვერავინ დახკრავს.

გვეცოტავენა? სხვა ინებეთ:

ჩემკინ მოსასვლელ შენ გზას
 ნარი-დ ეკალ ახვიავ,
 შენკის მოსასვლელ ჩემ გზას
 სამოს აცვი თალხიან...

ჩემ გზასაც თალხ გასცვეთი,
შენიმ გზას ძეძენ ჩახმიან.

მარტო ფორმა „ნარი-დ“ რად ღირს, ეს ხომ ენის ზეიმია,
გამოაცლის ქართულ პოეზიას ეთერ თათარაიძის ჭვირვალეზას
და იგი დაემსგავსება ბუხარს, რომელსაც გვარიანად გათარანე-
ბული მუგ უზალი გამოაცალეს.

კიდევ ხომ არ ამოგვებერტყა გული ერთგზისა?

სიყოთლად მაქვ ქარ-წვიმის
მიწ-მოწეწილ კარავ,
თავზე მადგას უთენებ
ღამე მრუმი-დ წკვარამ,
დღეებ მიმდის ვარმიან
ჩემდ სილადის მჩქმალავ.

ჰოდა, რა ქნას ეთერ-დაიმა, როცა:

აღარ მოგაქვ იების
ცვარმონაპკურ კონებ,
აღარ აქვის სადარდელს
გასასვლელა ფონებ,
შენ გულ გამოგყინვია
მე გულ მქცევი თონედ.

მაინც რა განძლიადა „გასასვლელი?“

მოკლედ, ველარ თავსდება ერთმანეთში პოეტი მგოსანი და
პოეტი ვეზირი.

კიდევ რანაირად მეტადრე „მთავარ-ქართულად“? ასე?

აღარ მოგაქვს იების
ცვარნაპკურები კონები,
აღარ ეტყობა სადარდელს
გადასასვლელი ფონები,
შენ გული გამოგყინვია,
ჩემში — გიზგიზებს თონები.

პოეზიის საიდუმლო კი სულ სხვაგან არის, ჩემთავმკვდარნო, დიახაც, იქ, რომელიც ეწირება აკაკი წერეთლის, თუ მურმან ლებანიძის ლექსისადმი პატრიოტულ დამოკიდებულებებს. არადა, ჰეგელი ცხადლივ მიანიშნებს „ესთეტიკაში“, რომ პოეზია განთავის უფლებული უნდა იყოს ნებისმიერი პოლიტიკური უღლისგან. მთელი საიდუმლოც ცნობიერების ნაკადთანაა, ვინაიდან ერთადერთი პოეზია ექვემდებარება ქვეშეცნეულ შინაგან ხმას და აქ ზედნაშენი ფასეულობა, ნასწავლი გამოცდილება უმაქნისია.

მყავს მე ერთი უხერხული ოპონენტი-თანამოკალმე, მაგრამ იმ დალოცვილს, რომც არაფერი განეხორციელებინა საკუთარ პოეზიაში, გალაკტიონის ბეწო ლექსის თარგმანითაც იუკვდავებდა:

გალაკტიონ ტაბიკა

ჰამლეტის ქნარი

ამაოა მთლად ცხოვრება, დრტვინვის წუთისოფელია,
წადი... წადი მონასტერში, მონასტერში,ოფელია!
ტკბილი ნანა სულს უთხარი, უბედობა ხატს აჩვენე,
დამაშვრალი სული, გული მონასტერში მოასვენე!
მამ, შორს მტვერი, შორს, შორს მიწა!—ის ცის უარმოფელია,
წადი...წადი მონასტერში! მონასტერში, ოფელია!..

ცათე ქიანა, ცათე რინა, გვალო პოტიკჯ ცოფენია,
მეუ.. მეუ მონასტერშა, მონასტერშა, ოფელია!
უბედობა ხატის ქეჩი, გურც დაჩხირი დუბარბანჯე,
შულადირი შურჯ დო გური მონასტერსუ ქემასვანჯე!
ცაშუ ვარიაშუ მორაგადე მუშო გოკო სოფელია...
მეუ.. მეუ მონასტერშა, მონასტერშა, ოფელია!..

ენდეთ ჩემს გემოვნებას და გამოცდილებას. ამ შემთხვევაში გალაკტიონს 20-30 პროცენტით აღემატება ჩვენი ოპონენტის თარგმანი. მოუხეშავია ქართულ ვარიანტში „დრტვინვის“, „შორს შორს მიწა, შორს შორს მიწა“, ედემი გაცილებით მოქნილია და ელასტიკური, თანაც ლექსი 99 პროცენტით ახლოსაა დედანთან. მაგრამ ამისთანა პროცესებს სრულიად სამართლიანად გმობს ბატონი

მურმან ლებანიძე, ვინაიდან მეგრული ლექსის აღზევებაში იგი ხედავს საქართველოს დაქუცმაცების საფრთხეს და ქვეყნის მონოლითურობის სადარაჯოზე მდგომს არაფერში ეპიტნავება პოეტური აღმაფრენები, როცა საკითხი ეხება სამშობლოს მთლიანობის საკითხს. მოკლედ, როგორც კი პოეზიაში თავს იჩენს პატრონილუ რი დამოკიდებულება გავწირავთ პოეზიას და ვეღარც ქვეყნის ერთსხეულებას მივაღწევთ. არადა, ჩინელისათვის სულ ერთია საიდან გადააჩინებებს ოფელიას, ქართულიდან თუ მეგრულიდან, მსგავს სიტუაციაში მეც მურმან ლებანიძის პოზიცია დამიკავებია და თანაც — წარბის შეუხრელად, მაგრამ გულმაღვიწყა წუთისოფ ელი:

შუაგაცი მსაჯულის მანტიით

**(ამონარიდი ბელეტრისტული
მატიანედან „სუფევა“, ტ. I.)**

„რაც შეეხება ნარიმან იაშაღაშვილის „ტორონჯს“, ეს მართლაც მრავალი ეჭვის აღმძვრელი უნიკალური შემთხვევაა.

დავიჯერო, რომანებისა და პიესების ავტორი ნარო კოლხარი, იმდენად გულუბრიყვილოა, რომ საჩოთირო საქციელს ჭკუა ვერ დაატანოს?! ან ვინ მიუბოძა მას უფლება, გნებავთ — იურიდიული, გნებავთ — მორალური, ჯერ კიდევ დაურეგისტრირებული გაზეთი მისთვის აბსოლუტურად უცნობი საზოგადოების ყრილობას მიექდნას! დავუშვათ, როგორც თვითონ ასაბუთებს, კეთილისმყოფელობა მოამოქმედებინებს ყოველივეს, მაგრამ ხომ უნდა მაუწყო პატრონს, ვინემ ჩემი სახელით საჯაროდ გამომაჭენებდე?! როგორც ჩანს, უფალი კოლეგა მაცდუნებელ პოპულარობას დახარბდება და ლოქოს დაჭერაში გაუწაფავ ბონდოიაზე (ანკესზე ჭიაყლის ნაცვლად პურის ნამცეცი წამოუტყვამს) ყბედობას გადაგვაყოლებს.

დავკონკრეტდები: ადრეც უჩუქნია ჩემთვის ნარო კოლხარს მოთხრობების მომცრო კრებული — საინტერესო პასაჟებით, მსუბუქი იუმორით შეკონილი ორენოვანი წიგნი, მაგრამ აშკარა მაფალუისტური ნიშნით ცხებული: პროგრესულია ის, რაც მთელისკენ ისწრაფის და არა — პირიქით. როცა ჩვენ მეგრულიდან ქართულად ვთარგმნით, მამულს ერთ თაველად შევკონავთ ხოლმე, მაგრამ თუ

უკუშექცევადია ეს პროცესი, ვამუხრუჭებთ სინთეზური საქართველოს შექმნას. ვგულისხმობ პროზაული ნაწარმოების მეგრულ ენაზე შეთხზვის ტენდენციას. ჰა და ჰა, პოეზია მოსათმენია სადღაც, მელოდის, სიმღერის დედაა. ლექსს თავისი უბადლო კანონები ახლავს, თავისი მეტრიკა და ინტონაციები, განუმეორებელი პოეტური სახეები, მინანქრული სისადავე (რითაც განთქმულია საერთოდ მეგრული პოეზია), მშვენიერების ავტონომია, დამოუკიდებელ სხეულებრიობას რომ ანიჭებს, და ამგვარად — არსებობის იურიდიულ უფლებასაც, მაგრამ ისეთი რა გაგვიჭირვებია, ორღობის საყველპურო ლაყაფი დედაქართულზე ვერ გავმართოთ?! აქ ტოსკანური და პროვანსული გამოცდილების მოშველიება არაფრად წაგვადგება. ნუთუ სამაგალითოდ ვერ იკმარებს ვაჟას შემოქმედებითი გენია: აკაკის დაწუნებულ კილოზე მარგალიტების მთესველი მგოსანი, შეუდარებლად ანკარაზე ანკარა სალიტერატურო ქართულით რომ ქმნის შვლის ნუკრის, ბეხრეკი წიფლის, მალალი მთების სულისშემძვრელ ტრაგედიებს?!

ჩემი მიზანი სულაც არ არის ნარო კოლხარის გაკილვა ან გულის დაწყვეტა. მივუთითებ უბრალოდ, რომ მისთვისაც და ერისთვისაც აჯობებს თავისი პროზა ქართულ სიმებზე ააქლეროს, ხოლო მეგრულ ზღაპრებს თუ გვითარგმნის ბრეგაძეებისა და ჩხენკელების სხივმოსილებით, მადლობის მეტი არაფერი გვეთქმის.

ან მოსათმენია განა კერიის „პოეტებს“ შორის „ვეფხის ტყაოსნის“ მეგრულად თარგმნაში გამართული გაცხოველებული ჯიბრი?! საჭირო ყოფილიყო ვერავინ დამასწრებდა ამ საქმეს! ის კი არა საკუთარ პოეზიასაც მოვბოჭავ, (აქა-იქ რომ იმღერება კიდევ), საერთო საქმის სასარგებლოდ.

აბა, დაგუკვირდეთ, ვინ უმართავს ხელს შანავას ვაითარგმანის სოლიდურ ტირაჟიან საუცხოო გამოცემას? არაფრით დამიჯერებთ, თვით საქართველოს დაუძინებელი მტერი, ვლადისლავ არძინბა!

„ვეფხისტყაოსანს“ რუსთველზე უკეთესად ვერავინ დაწერს, ვერც ცხონებული კაკა ჟვანია და ვლარც — უორდროპი, ნუცუბიძე თუ თქვენი მონა-მორჩილი გური ოტობაია! მეგრელებისათვის კი იმაზე მეტი ბედნიერება რა უნდა იყოს, ორიგინალში რომ ძალგვიძს ამ მართლაც და უკვდავი ქმნილების ადეკვატური აღქმა?!

მასსოვს, ერთხელ, გამომცემლობა „სამშობლოს“ დერეფანში გა-
ზეთ „ტორონჯს“ მიხსენებს ნარო კოლხარი და წარმოიდგინეთ, თა-
ნამშრომლობასაც კი შემომთავაზებს. მე თავაზიანად მოუტლე-
ლობას მოვიმიზეზებ, რაც თანამოსაუბრეს არ ეჭაწნიკება და უფ-
რო ღირსეულად წარმომიჩენს თავს:

— გინეისი წიგნში ვარ შეტანილიო, — გამენდობა.

გავიოცებ, როგორ-მეთქი?

— როგორ და 78 საათში (მომიტევოს ადრესატმა, დროს თუ
ზუსტად ვერ ვასახელებ), რომანი დავწერო.

თვალეებს დავჭყტ:

— მწერალი თუ გეტქმის, შენ, ძმობილო! მე საწყალი ათი წე-
ლიწადია ჩემს „სიცოცხლემისჯილებს“ ვეჯახირები და ჯერაც ვერ
გამიმართავს რიგიანად-მეთქი.

ბევრი რომ არ გავაგრძელოთ, ნარო კოლხარის სტახანოვური
ტემპით წერა რა ჩემი სადარდებელია, მისი ნამოქმედარის გამო
ტალახს რომ არ მესროდნენ.“

წაეკითხა ოჯახაშენებულს, ნაკლებად მოიქნევა ხარისხს ჩემი
ტოტებისაკენ, მაგრამ ეს საკითხი ბოლომდე ამოწურვას
მოითხოვს და მომიტევებს მკითხველის ისედაც დამაშვრალი
თვინიერება.

ახლაც სადაც არის შემოვევლე სულხან-საბას ძვლებს,
რომელიც მეგრულს ფრინველთა ჟღერტულს უწოდებს
საფრან-გეთისკენ საქართველოს გადასარჩენად მიმავალი და
ჭანებისგან გაქურდული. ახლაც სადაც არის შემოვევლე
ლებანიძის ჯერაც ნელთბილ სხეულს, რომელიც მიჯღარკ-
მოჯღარკეთ ქართული ლექსიო, შემოგვძახებს სახელმწიფოს
მთლიანობას მოდარაჯე ვეზირის პოზიციიდან. ერთიცა და მეო-
რეც ამ შემთხვევაში პალადინის, პატრიოტის გადასახედიდან
განიხილავენ პოეზიას და არაფერში არგიათ საქვეყნო საქმე-
ებიდან განთესილი სტრიქონი. მაგრამ რა ქნას თავად პოეზიამ?

სამოცდაათიანი წლები მახსენდება.

ხიდისთავი.

დედოფალი ანას იდილიური ოჯახი და იქ გატარებული 72
საათი.

ქალბატონ ანას ორმოცდაათ წლისთავთან დაკავშირებით
ტელევიზიის ლიტერატურულ გადაცემათა რედაქცია სიუჟეტს
ამზადებს და როგორც პრაქტიკანტი მეც მოვხვდები ხიდისთავში

გადამღებ ჯგუფთან ერთად. ეს პერიოდი მურმანი ჩემთვის პოეტური აღქიმიის მეტრია, მეტიც, ქურუმი. მივსერილობთ გუბაზოულის პირას, ვბანაობთ, ვთევზაობთ, ლირიკასაც გადავწვდებით აქა-იქ. ჩემს რაიმდენიმე ლექსს გაუსინჯავს მაჯას ბატონი მურმანი. პირუთვნელია.

დუენდე აკლიაო, მეტყვის. თარგმანს ჰგავს სადღაცო, დაუნდობელია, იმ წუთას მამალი ინდაურივით აფხორილი, მოგვიანებით გავიცნობიერებ მგოსნის რჩევებს და საერთოდ გავანადგურებ ნაწვალბე ლექსებს და სწორედ იმ მომენტიდან მივეპარები კიდევ მეგრული პოეზიის აკრძალულ ხილს, უკეთ დახურულ თემას, მივეპარები შიშით, რიდით, არიქა, ქვეყნის დამამხობელი და მოღალატე არ მიწოდონ-მეთქი, და როგორც გზადგზა იხილავთ, თავი ჭირსა არ დამალავს. ვერ შეიწყნარებს ერთმანეთს ლექსისადმი ორგვარი დამოკიდებულება: საკუთრივ პოეზია და პატრიოტიზმი. აი, ყველაფრის ანი და ჰოე.

ღიახ, თავიანთი ბედი აქვთ წიგნებს. ვფიქრობ, „არამხუტუ“ მათი ყიდისაა. მომდევნო წლებშიც არაერთგზის გამოიცემა იგი და ყოველ ახალ ეტაპზე განსხვავებული რეპერტუარითა და პოეტური ლაბორა-ტორიით წარსდგება მკითხველის წინაშე. დასტურად ამას წინათ მოსკოვში მორდია ვახტანგ მიშველიასადმი ფაქსით გაგზავნილ წერილს გაახლბთ:

„ვახტანგ, ძმაო, როგორ მომენატრე ძვირფასო, როდის გავძლები შენთან ღაბაჩით? როდის მოვიჭამ გულს შენთან სერობით? წავიდა ცხოვრების ღამაზი წლები და ის ყმაწვილ კაცი გულადი ფეტელავა, აწ საკმაოდ მოზრდილი ულუფა გური ოტობაიაა მაცილისათვის თუ ზეციერისთვის.

თერთმეტ თხზულებას გავასრულებ უშენობისას. ვამთავრებ ტრილოგია „სიცოცხლემისჩილების“ მესამე წიგნს. ხოლო ლექსების ამ კრებულს, ალბათ, ბოლო წუთამდე როგორმე ჩამოვმარცვლავ კრიალოსანის მსგავსად. მასალა ნედლია და ღამის გაუ კორექტურებელს რომ გიგზავნი, მომიტევე — დიდი წიგნის მცირე ნაწილია იგი ოდენ. ვიმედოვნებ, დაგვაც-ლის უფალი ლელოს ღირსეულად გატანას. მათი თარგმანით

თავს არ შევიწუხებ, სულ ერთია, მაინც არ გამომდის. გეხსომება ერთი სამურზაყანოელი თარჯიმანის ყისმათი, წეკო რომ „ზაკაშ-ტანილ“ — ჩატენა ჩიბუხში, რანაირად უთხრა მეგრე მოსამართლეს ბრალდებულის თავანკარა მეგრულით გაწამებულმა?!

— თექ მუშენ ვეგეზიკონდია! — იქ რატომ არ დასიკვდილიო. მოკლედ, ასეა ჩემი საქმეც, ვახტანგ, ძვირფასო. რუსისთვის რა მნიშვნელობა აქვს, საიდან გადაიღებს გური ოტობაიას ლექსს, მეგრულიდან თუ ქართულიდან? რაც შეეხება უეროვნო, უმამო პასპორპტის მფლობელ ქართველს, კეთილი ინებოს, თურქულ-ინგლი-სურის ჩქაროსნული მეთოდებით სწავლას რომ მიკვდომია, ერთი მეგრე-ლ ებსაც მოგვხედოს ადამიანურად, რა თვალში ვეპატარავებით?! ბოლოს და ბოლოს მიჰბაძონ ჩვენს სწორუბოვარ ნოსას, პრეზიდენტის თანამეცხედრე ჰოლანდიელ რულოვსხეს, რომელიც გაქანებული ოტობაიელივით გეპაჭკვალება მეგრულად: „ჩქიმ დიანთელ ჯგირ ოსური რენია“ — ჩემი დედამთილი კარგი ქალი არისო.

მოსკოვისკენ ვერაფრით დავიძარი, ძვირფასო! რის ვაივავლახით (5 ათასი ლარი) თარგმნილ „სიცოცხლემისჯილების“ (отречение-ние жить) პირველ წიგნს ვერანაირად ჩამოვყვევი ცნობილი უსახსრობის გამო.ჰოდა, ჩვენებურმა რედაქტორმა, ბატონმა ალექსანდრე ებანოიძემაც ველარაფრით მოიცალა უჭირისუფლო რომანისათვის...შეეხმიანე ერთი შენებური რუსულით. დიდ საქმეებს შეჭიდებია ჭეშმარიტად პატრიოტი კაცი და იმ აურაცხელ საპალნეს მცირედი ჩემიც წარუმატოს, ვფიქრობ არაფერი დაშავდება. მისი რეკვი ზიტებია: ჟურნალი „დრუჟბა ნაროდოვ“, პოვარსკაიას 52. ტელ.: 291 62 27.

მარად შენი
გური ოტობაია

P. S.

ვახტანგ, ძვირფასო, მერწმუნე, სულ რაღაც სამ-ოთხ წელიწადში შენს გური ოტობაიას უფრო გაიცნობს მოუცლელი მსოფლიო! მორჩა ის უკვე ფიჭასავით ბოლომდე სასეა.

ჩემი მასწავლებელი ცხონებული პაპაჩემია — ნადიაკვარი ფერშალი ბიქტორ ფეტელავა.

ერთხელ, სექტემბრის მიწურულს, აივანზე გამოსულ პატარას მეუბნება ბაბუა, ჯოხით ლეღვის ტოტს მოიწვდენს, გაფცქენის (გოფერ- ჩველანს) დავარსკვლავებულს, მაჭმევს და ისე: ეს ჩემია ლეღვია, მოუფრთხილდი, სხვამ არავინ ჭამოსო. გადის რამდენიმე დღე და ახლა უმცროსი ბიძა მიადგება იმ ტოტს. მოიწვდენს და დაიწყებს დაცვარული ლეღვის „ყულიტუსა“. მე ვის ვახსოვარ. აქ ვებრდღვნები ფეხებში წითურ ბიძა შაქროს, შალვა ფეტელავას:

— ეგ ბაბუასია-მეთქი.

იცინის, მაგრამ ვითომ კბილებს რომ ჩავასობ ბარძაყში, „იკადრებს“ ჩამოშორებას. ცალი ხელით ქეჩოში მწვდება და ისე მომაპროწილავს ზალისკენ. მრავალ კუთხეებიან მაგიდაზე დავარსკვლავებული ლეღვებით პირამდე სასე ვედრო დვას. იქვეა მომცრო გრაფინით არაყი ტუჩების მოსაწმენ დად თუ ყლის ჩასაკოკლოზინებლად

— კულო, ვისთვის დავკრიფე ამ დილა უთენია ეს ჩაფლა ლეღვი, თუ იცი?

გაოგნებული თავს ვაქნევ აქეთ-იქით გაურკვევლობის ნიშნად.

— შენთვის დავკრიფე, კულო, მაგრამ ბაბუაშენი ბიქტორი გლუპავს ნიკოიას დროინდელი ცხოვრების წესებით. აბა, დააკვირდი, საყვარელო, როგორ შეიძლება მხოლოდ შენი იყოს რაიმე, გნებას ლეღვის ხე. ეგ ხომ გაქანებული ეგოიზმია. ეს ლეღვის ხე ჩემიაო, აუჩემებია ბაბუაშენ ბიქტორს და თომასაც სხვათა შორის. ორივე ტყუის, საყვარელო. ეს სიტყვებიშენთვის კი არა ჩემთვისაა განკუთვნილი... „ჯერჯერობით აქ მე ვარ ოჯახის უფროსიო“, ამბობს ამით ალექსევიჩი. მერე და ართმევს ვინმე? კულო, საყვარელო, ადამიანებს სიტყვა „ჩემი“ ღუპავთ, რადგანაც „ჩემი“ ცხოველისთვისაა დამახასიათებელი და ამნაირ კაცში უფლისთვის ადგილი არ რჩება. „ჩემიაო“ იძახი

ლელვზე და წუხელ მოლალურების ხუთი წყება ისე გამოაძლო, ლოგინში მხარიც არ შეგიცვლიათ შენ და ბაბუაშენ ბიქტორს. იგივეს აკეთებდნენ ამ დილაუთენია ქვექვერია შაშვები, ჩემი ახირება რომ არა. შეხედე რუსთაველი როგორ გვასწავლის: „**რასაც ვასცემ შენა, რაც არა — დაკარგულიათ**“. რომელია ახლა უფრო დიდი, ბაბუაშენი თუ შოთა?

— ბაბუა — ვიტყვი უშურველედ.

— ჰოდა, არსად დაგეკარგოს. ჭამე ეგ ლელვი და ტუჩები არყით მოიწმინდე მერე, თორემ მალულია დაგაჩნდება და სკოლაში გოგონები დაგიწუნებენ. — ამნაირი სიტყვებით დამემშვიდობება.

მოგვიანებით მივხვდები ვინ უფრო მეტი დიაპაზონი სააკაცურ-კაცობის ნამუსიან გზაზე — ბიქტორ ფეტელავა თუ მამფალი რუსთაველი. ერთსაც გავარკვევ უცილობლად, რომ ბიძაჩემ შალვას რუსთაველის სიტყვები მთლად ზუსტად ვერ მოუშველებია მაშინ. შოთასთნ ის სტრიქონები ამგვარადაა: „**რასაც ვასცემ შენა, რას არა — დაკარგულიათ**“, მაგრამ ერთი ცხადია, რომ იმთავითვე ორი განსხვავებული ხელწერა მიუჩოჩ დება მაღალ ზეცაში გადაწვეტილ ჩემს ბედისწერას.

— შენგან დიდი კაცი დადგება. ადამიანში მთავარზე მთავარი პასუხისმგებლობის გრძობააო, — მასწავლის ბაბუა ბიქტორი. გაიხსენებს ქუთაისის სასულიერო სემინარიაში როგორ გამოცდიდა აღსაზრდელებს ხუცესი ვერცხლის მონეტებით, ლოგინში უყრიდა თურმე მოსწავლეებს. ვინც არ დააბრუნებდა ტექნიკურად მოიშორებდნენ. მარცხენა მხარზე კოცნა უყვარდა ცხონებულ ბიქტორ ფეტელავას.

— ენა თიშენ, ბაბავე, ნამდა ნებისმიერი ადამიანი გაორებულია, მარჯვენა მხარზე უფალი აზის და მარცხენაზე — სატანა. როცა მის ეშმაკეულ მხარეს აკოცებ, ესე იგი შენი ღმერთი გადაგ ყავს იქ და ბელზებელს განდევნი მისგანო.

ზღაპრებისა რა მოგახსენო, მაგრამ ამ სიშორიდან მხარზე მიამბორია ბაბუაჩემის კვლობაზე, ვახტანგ, ძვირფასო, და ერთხელაც გთხოვ უმორჩილესად, შენი თავანკარა რუსულით შეეხმინაო იმ ხელმწიფის ტოლ ქუთაისელს და უთვისტომო კაცის იერი ჩამომრეცხე სახიდან. ესეც ჭისმაგვარ საქართველოს ფსკერში ჩავარდნილი გური ოტობაიას ხმა.

გ.ო.

სხვას ბავიხსენებ,
 ყრმობისდროინდელს:

„ვინ დამაწყველა თითქოსდა ყოფითი ნამცეცების მექარავენობა, გამახარიების კერიასავით მიდაისებული მათი დაუსრულებელი ჩქამი და მღუმარება?!“

როინ პაპავაც აქ გახლავთ, რომაელის ელფერით, კირცხელი იროდიონის მემკვიდრე: ბიძამისი საშა სრული ხუთი წელიწადი მამაჩემთან მეინახებოდა თურმე.

მუჭისხელა პური ვერ გაუყვია სამეულს. შოთა შამათავა ესტუმრებათ სასტომაქს დანაწევრებაში მოჭოჭმანეთ. პრობლემას უცებ გადაჭრის ოდიშელი მონ რასტინიაკი, ოთხად გაამტვრევს, სიმბოლურ ჯვარს გამოსახავს ჩვენი არსობის საგანზე და ჩვეული მოხერხებულობით გააზავებს უმცროსკურსელებს.

რაც შეეხება ზაზა ფეტელავას ახლაც მებლაუჭება ორბორტიანი, ყორნისფერი პიჯაკის კიდეზე პაწუა თითებით.

ცეროდენაა, ეგ ზიუპერის უფლისწულის ტყუპისცალი. ბიძებთან ვეღარ გაჟერებულვარ, მამიდაშვილებთან გადაღამებაზე ხომ ფიქრიც ზედმეტია. იდაყვდაყრდნობილი ლურსმნისმაგვარი თვალებით უცდის ჩემი ორგიების დასრულებას ტყემლის არაყთან. გნებავს თავი დაგმძიმებია, გნებავს მუხლი დაგბანდვია დიონისის ბალზამებით, არაფრით ეთმობი სხვისი საბან-ლეიბისთვის.

— ჯინჯ ცუდეს ოკო გისერუე,* — მეტიტინება ნიადაგ.

ჭადრაკის დალაქავებულ არენათი მეპაექრება. ღრანჭი მოქცევა „ცხენს“; მეფეს და დედოფალს გვირგვინები წავგვრია, მაგრამ შეუპოვარია ზაზას ჟინ-წადილი. დაუთმობ? მიხვდება და ატირდება. მოუგებ? უფრორე ამოესკვნება გული.

დილით მაგიდის ჩოგბურთით შეეცდება შელახული ღირსების აღდგენას. დაჭიმული ბადიდან ხოტორა თავილა მოუჩანს, ბიქტორ ფეტელას კინკრიხო, როცა ქუთაისის სასულიერო სემინარიაში მნათე ვერცხლის წვრილი ფულით გამოცდის მისი სულის მზვაობრობას.

წამოფრენილ პლასტმასტის ბურთს ჩოგანს უმიზნებს, მაგრამ ემშაკურად მოჭრილი, როგორც კი დაბზრიალდება და ორიენ-

* ძირეულ სახლში უნდა გაითენოო (მეგრ.)

ტაციას შეიცვლის ათწლეულობით გაწაფულობის კვალობაზე, მიწაზე დავარდნილი ცრემლებს გადმოყრის კვლავაც. არა, დათმობით ვერ აფხიანდება ჩემი ჯილაგის სული. რაც მეტი იქნება მომთხოვნელობა, მით უფრო გაიზრდება მონდომებაც. უპირატესობას როლი ვუმტკიცებ ცეროდენას, მისთვის უკეთესია ეტალონში არ შეეჭვდეს, მისაბაძი არ გაუბედითდეს, იდეალი არ გაუცამტვერდეს ჩემი სახით.

მოვაბოტებთ შუალამე მეფორიებისგან, ჯაბუებისგან, შამათა-ვეებისგან თუ გელენავეებისგან. ჯვარს დაასვამენ ნახშირით ბიქტორის ალი-კვალ შუბლზე, ავსულებმა რომ არ გათვალონ, მაგრამ თხისჩლიქებანნი რას დაგვაკლებენ ზენაარის აურათი გარემოსი-ლებს?! ანგლობის იშტაზე მოვსულვარ:

სი ყოყლი ჩქიმი ზაზა,
ბატიცალო გილაკვაზა,
მუსხი ოჯოთი ამჭუანი,
ლუმანერი გინაკასა?!

შე ღლაპუნა ჩემო ზაზა,
ზაქივით რომ დაკუნტრუმობ,
თქვი, რამდენი გაისროლე
წუნხანდელი დატენილი?!

— სხვანაირად თქვი, სხვანაირად თქვი! — გამომიწვევს ყელს ბა-კულია თითებით. — კეთილი, — დავიბოხებ ხმას:

სი ყოყრო წიე, ზაზა,
ჰოლით რექო გინათხვასა,
მარგალე ძღაბე ღოიცადურუ,
მინე—რუსი ღო მინე—აფხაზა.

შე ღლაპუნა, ბიჭო, ზაზა,
ჰორფლით რომ ხარ დაპენტილი,
ზოგჯერ მეგრელს უქაქუნებ,
ხან—რუსსა და ხანაც—აფხაზს.

დავასრულებ კაფიას და მყისვე დამაცხრება.

— ჰო. მართლა, — მეტყვის ფეხის შენელებით, — ცოლს რომ მოიყვან, ჩვენთან დასვი!

— მერე სად გაქვს შენ უჭრაჭუნო საწოლი?

— როგორ არა, შარშანწინ არ გამზითვეს დედა?!

— მაშინ ხვალვე მომიგვრია პატარძალი და ეგ არის.

— ასე ჩქარა საიდან? — ამომხედავს მთვარიანში.

— აი, თუნდაც ფოფო.

— ფუფ, ფოფო კიბირ რისალიო?*

— ყალიჩახე რომ იყოს?

* ფუფი, ფოფო კბილებ გადმოყრილი?! (მეგრ.)

— მაგას არა უშავს რა, მაგრამ მაინც ვარდიშას შვილიშვილია. შენ მზეთუნახავი უნდა ჩამოიყვანო, აი, იქიდან, იქიდან, ხელმწიფეს ქალიშვილი. სხვაზე თქვი რა, ლექსი...

— მაინც რომელზე?

— ვთქვათ და მიხობე.

მიხო რექო ჯაბუა,
ჩუანს გიგორჩხაფუა,
ნაჭკადლუშა მიდაიფუნა,
ჭაკის ღიგონჭყაფუა.

მიხო ხარ ჯაბუა,
ქვაბებს გაგარეცხვინებ,
ნაჭკადლუში წაგიყვან,
ჭაკ ცხენს გაგახედნინებ.

— ჰა-ჰა-ჰა-ჰა, — ტყვარცალებს ზაზა, — კიდევ, კიდევ მითხარი, ბოჩიაზე.

ბოჩო რექო მეფორია,
წიე, მუჭო გებორია,
ქვარა ეთემ გიბიზანსუ,
ვითომც რყნტკო ჩხე ბორია.

ბოჩია ხარ მეფორია,
ბიჭო როგორ გასულელდი,
იმოდენა მუცელი გაქვს,
თითქოს ყლაპე ცხელიქარი.

— ჰა-ჰა-ჰა-ჰა, — ზეიმობს ნაბოლარა ფეტელავას სული, — კიდევ თქვი, ტუჯულიზე.

— ტუჯული სათამაშო სახელია, მურთაზზე არ ჯობია?

— იყოს მურთაზზე, — მყაბულდება ხელად.

თე შამათა მურთაზე,
განთხის ეთემე ურთანს,
მემიჩქ მალას ეიოფშანს
ბაბმუშიშო კურთას.

ეს შამათავა მურთაზი,
ბარძაყს ისე ატრიალებს,
მგონი მალე აავსებს
ბაბუამისისთვის ნიფხავს.

...მოახლავორთებს შაქრო როგორღაც ჩეჩმას. კარი ჩამოკიდებულია, გვერდითა კედლები — მიჭედებული, ჯერი უკანახეა. საკაკუტე ლურსმანს აწვალებს თითებში წითური ბიძაჩემი.

— მაგი რისთვის გინდა, სადუმოვკე აიღე! — ჭკუას ასწავლის ბაბუა ბიჭტორი აივნიდან.

— ეტკინება? — ქირქილებს შაქრო ბიძია.

— გადაჭერი ქე მაინც, თორემ დახეთქავს ფიცარს.

— ქონს წავუსვამ!

— გადაქლიბე, კაცო!

— კარგი, მასე ვიზამ, — ყაბულდება ნაბოლარა ფეტელავა. სინამდვილეში ყურს არ ათხოვებს ბაბუაჩემის შეგონებას. და-ადღლეზს ლურსმანს და მტკაველზე გამოაშვერინებს წამახულ წვერს.

— ალექსევიჩ, ნახე, როგორია?

ბიქტორ პაპა ხენეშით წამოიმართება. ხომ უნდა შეუფასოს შვილს ნახელავე? გამოალირწკინებს ტულეტის კარს, მოათვალიერებს შიდა სივრცეს. გამოაშვერილი ლურსმანი უხსენებლის კენტი ლაკარტივით ეცემა თვალში.

— ეგ რაღაა, ბიჭო, ტვინს მიანთხვეს მთვრალი კაცი, — ბრაზობს ბაბუა.

— გეკადრება, ალექსევიჩ, შენი ცილინდრის ჩამოსაკიდია.

მეცადინეობის ჟამს ზაურ ელიავას მოუხმობს ბიძაჩემი. ზაური რამდენიმე წლით ეუმცროსება. შემოიშველიებს ზვინზე ჩემს ამოყვანაში, მერმე ხელს გაუწოდებს ამოსამაღლებლად და სანახევროდ რომ ამოიყვანს, ჩამოაზღართანებს ძირს სევერიანის უმცროს ვაჟს. მე კი ამგვარი დიალოგით მაბიაბრუებს:

— სტალინი გირჩენია თუ ლენინი?

— სტალინი, — ვიტყვი მიამიტად.

— სტალინს წვერი რომ არა აქვს?

— მაშინ — ლენინი, — არ ვცხრები მე.

— ლენინს თმა რომ გასცვენია?!

— აბა, რომელი? — ვერ ვმაღავ გაცვებას.

— ბაბუაშენი ბიჭო, ბაბუაშენი.

— რომელი, ბიქტორი თუ თომა?

— შენ ამოარჩიე.

— ბიქტორი! — მოვჭკრი გვარიანი ყოყმანის შემდეგ.

— ბიქტორს რომ ბუზინი უყვარს.

— აბა, თომა.

— თომას რომ ჩუქინი ემარჯვება?

შაქროს ხასიათის სიბასრე მრავლად გააკაფვინებს გზას ცხოვრებაში. ორმოცდაათი წლისას შეეძინება პაპაჩემს, თითქმის შვილიშვილად ერგება. ამიტომაც მარტოკას უხდება ლელოს გატ-

ანა. ორ უმაღლეს სასწავლებელს დაამთავრებს მიყოლებით, უთვისტომო, ურეგულიტოროს, უფულოს, (ახლა უეროვნობა და უმამრო ბაც დაემატება), მაგრამ თავის თავში დარწმუნებული. წარბს ვერ შეახრევენებ ჩხუბისას; უსულგულო ლექტორებს მისაღებ გამოცდებზე თვალებს გადმოაკარკვლინებს ყელში წაჭერით. სამართლიანია. სარძლოებს მზითვით და მზეთუნახაობით არ დაეძებს, მთავარია ერთმანეთი სწამდეთ ახალგაზრდებსო. არც მძიმე სამუშაოს დაუფრთხება დევნილობის ჟამს, მაგრამ ჯერ ხავერდოვანი წლებია.

— ჰი-ჰი-ჰი-ჰი, — მდულარებს ზაზა ფეტელავა. ხვალ უკვე მთელს სოფელს მოსდებს კაფიას მამიდაშვილებზე.

ფეხაწყობით მოვიარებით.

— ვისი დორინი გირჩევნია, ბიქტორ ბაბუისა თუ ლდასი? — ველადავები გზადაგზა წითური მამის ოდინდელი იერნაცვალი სიტყვებით.

— ბიქტორის, — მიპასუხებს პიჯაკის კიდეს ჩაბლაუჭებული.

— ბიქტორი რომ ბულინაა? — დავუდინჯდები მე.

— მაშინ ლდასი, — მეტიტინება ვერცხლისწყალი ფესვი.

— ლდა რომ ჩულინაა?! — ვეპირქუშები განუყრელ თანამგზავრს.

— აბა, ვისი? — უსაგნოა ცნობისწადილი.

— დორინი არც მამაშენისაა ვინმეზე ნაკლები, — მივახვედრებ ქარაგმას.

ისევ მეგვლიმება ჭაჭა.

— ეგენი იქით იყოს. შევრიგდეთ, — ცაცს* ჩამოვართმევთ ერთმანეთს, — აბა, მაგარზე მაგარი იქნები, თუკი მიხვდები რომელი სჯობია, ხრუშოვი თუ ბრეჟნევი?

— ხრუშოვი! — მომიგებს მკვირცხლად.

— ხრუშოვი, რომ ქონიანი ღორია? — ვეკამათები ყსიდად.

— მაშინ, ბრეჟნევი! — მომახლის სხარტად.

— ბრეჟნევი რომ ბალნიანი გორილაა?! — დავასკვნი და უწყინარ მუშტს კვლავაც მომიბაგუნებს ქამარს ზემოთ, თირკმელ-

* მისალმების ერთგვარი ფორმა სამეგრელოში, მარჯვენა ხელის სალოკს და ნეკა თითს მიატოლებენ, მერე — ცერებს და ბოლოს ხელსაც ართმევენ ერთურთს.

თან. ხელში ავიტაცებ. მხარზე დამაყრდნობს თავს. მივირწევით უხმოდ და ვიდრე პაპისეულ ძველისძველ ჭიშკარს გადავცდებოდეთ, ძილისგან ამჩატდება მოხელთებული ჯიშ-ჯილაგის სიახლოვით უსაზღვროდ ბედნიერი.“ (ამონარიდი ბელეტრისტული მატრიანედან „სუფევა“, „შურობუმე“, ტ. I).

ჩემი პირველი ლექსი ზედმიწევნით სატრფიალო ჟანრისაა, თანაკლასელ ცუცუნას ეძღვნება იგი, რომელმაც პოეზიისა არაფერი უწყის და ამდენად ბეატრიჩეს პროტოტიპიც მოგვიანებით გამოიელვებს სულში: აბსტრაქტული ცირა — ათასი მწყაზარის შემკრები და შემომძერწავი—დანეთა, ტუდორაშების, დადუსი, ლეჟახესი, ჰელენების თუ სხვათა და სხვათა:

მა დო ჩქიმი ცუცუნას
ნირსეფგმუმოგუძუნა
ინგირჯ პიჯის პუნუსუ
ლოყურშილი თხუმწკუმა.

მართუს მეთხოზჯ მართუ დო
ხუმინუნსუ ფაფალა,
გასურებე სერწკგმა
დღაში ეკონთხაფალა.

რცხონილგაფუ ზლოურსუ
მესხიეფიშგნაჭალი,
სამოხიოს მეჭყადრე
ბალანეფიშგჭაჭალი.

ხერზელცუჟა მინჭუაფჯ,
შუმილჯ მიონჩვალანსუ,
ხვალე თოლჯრე ქვერსემელჯ
კინჯთოლიში ჩალამსუ.

დაბოლოს, იმასაც გავუმხელ გულისხმიერ მკითხველს, რომ წინდებული წიგნი-ბედისწერა „არამხუტუ“ ჯერაც შორსაა სისრულისაგან, მით უფრო — სრულყოფისაგან; „ჰოუნანას“ დარქმევა მინდოდა მისთვის ერთხანობას, მაგრამ შემიჩნდნენ მეგობრები:

— „გვიმარათი“ აგიდგამს ფეხი და ბარემ „გვიმარათი“ გააგრძელებ მსვლელობაო და მოულოდნელად ორივეს უარვყოფ, ორივეს უკუვადებ — ვგონებ სრულიად სამართლანადაც. ასეა თუ ისე, წინდებული წიგნი „არამხუტუ“ კიდევ გვარიან ხანს იჩინდრიკე ბს დუნიაზე, ოსტატის ნაცად ხელებს მიჩერებული; კიდევ მრავალ სტრიქონს შეიმყუდროვებს ფრთებქვეშ, სანამ არქიტექტონიკურად უზადო იერსახეს შეიძენდეს; ვინემ წამო შეჩერდიო, დაილულლულდებდეს მთელი პლანეტის გასაგონი ღვთაებრივი მეგრულით: რომ ცაბაოთთან იაკობისეული ჭიდილი დასრულებულია; რომ უფალთან შერკინება წარსულს ჩაბარებულა: „ვტოვებთ სხეულებს და ვიხვეთ ცისკენ“.

არამსუტუ

ბვიმარა

ლექსები

მაფშალია (ბულბული)	6 — 7
დებჯერაო(დავიჯერო)	8 — 9
თაშ ვარენო? (ხომ ასეა?!)	10 — 11
ჯარშა ვაზარენტ უკლამ ჯიმას	12 — 13
ჯარში ვაცილებთ ნაბოლარა ძმას)	
ქა შქვილი დო ქა საგანი (მშვილდ-ისარი)	14 — 15
დამორჩილი (შემოდგომა)	16 — 17
ჰოი, ბირა მაჭუალი! (ჰოი, მწველო სიმღერებო!)	18 — 19
გვიმარა (გვიმრა)	20 — 23
ჭიჭე ფარა (პატარა ფული)	24 — 25
გეფრჩქინექ უჩხონჩხე (გაფრენილვარ უჯიგრო)	26 — 25
შურიშლაფა (სულისხდომა)	28 — 29
ნანაია (დედილო)	30 — 31
გურშა ქომისუტელოთ (გულში ჩამსისუტუნეთ)	32 — 33
კვინჩა (სკვინჩა)	34 — 35
ცათე ძღაბი(ეს გოგონა)	36 — 37
სისმარი (სისზმარი)	38 — 39
ბალანობა გიმაშინე ჩქინი(ბავშვობა მახსენდება ჩვენი)	40 — 39
თე გურცალო (ამ გულივით)	42 — 43
აკა, მუშენ ვემირულექ? (რად არ მორბიხარ, სანატრელო?!)	44 — 45
მალას მორთი (ჩქარა მოდი)	46 — 47
კოლხიშგ ოთქუალი... (კოლხის სათქმელი...)	48 — 49
ნერჩი (ფუძის ანგელოზი)	50 — 51
მამდა (მამიდა)	52 — 53
ძიკვა (ძიკვა)	54 — 55
არდა (არდა)	56 — 57
ჭიჭა ხარჩილა (ჭიჭა ხარჩილავა)	58 — 59
სონეტი ლერსის (სონეტი პოეზიას)	60 — 61
წკონდა ვორექ... (ანკარა ვარ...)	62 — 63
სახიოლო (სამხიარული)	64 — 65

- 64 — 65 გესერელი ბორჯიშ ობირეში
(შელამებული ჟამის სამღერი)
- 66 — 73 ოდიარე (ბალახი)
- 74 — 75 ეჩლოშქვითი ჩილამური (ოცდაშვიდი ცრემლი)
- 76 — 77 სონეტი როკის (სონეტი როკის)
- 78 — 79 ჭეჭეთობა (ჭიაკოკონობა)
- 80 — 81 სუმ წანა რე (ათი წელია)
- 82 — 83 გემცადიაშ ქიანა (მომიცდიდეს ქვეყანა)
- 84 — 87 ზანური ნანაია (ზანური იავნანა)
- 88 — 91 ხაჯალური
92 პოეტი

ხუმუშ ქური

ბალადები

- 94 — 101 დადია (დადია)
- 102 — 107 პაპანწყვილი (პაპანწყვილი)
- 108 — 121 ხუმუშ ქური (ხუმუს ქუსლი)

არამხუტუ

ეპოსი

- 125 — 132 გოჭყაფა (გაჩენა)
- 132 — 149 უჩალართამი (შავჩოხიანი, გველი)
- 150 — 157 ნოე (ნოე)
- 158 — 173 მარგალეფი (მეგრელები)
- 172 — 187 არამხუტუ (არამხუტუ)
- 186 — 190 კირიბიში (კირბისი, კრავისა)
- 192 — 273 ჯამენცარი (**მეგრული პოეზიის აღსაქმელად**)
- 274 — 275 სარჩევი

GURI OTOVAIA
(GULADI M. FETELAVA)
ARAMCHUTU

poems
balads
poem

ГУРИ ОТОБАИА
(ГУЛАДИ МИХАИЛОВИЧ ФЕТЕЛАВА)
АРАМХУТУ

стихи
балады
поэма

გური ოტობაია
(გულადი მიხეილის ძე ფეტელავა)

არამხუტუ

ლექსები
ბალადები
პოემა

რედაქტორი
ნანა ხუფენია

კორექტორები:
ეკა ნასყიდაშვილი,
მანანა უშიკიშვილი.
კომპიუტერული მომსახურება:
გიორგი მიქაუტაძე.
პოლიგრაფიული უზრუნველყოფა:
შპს „ბენე“.
ტირაჟი 300 ეგზემპლარი.
ფასი — 30 ლარი.

თბილისი
2005

